

DIRİLİŞ GERÇEĞİ

Gerçeği bileceksiniz ve gerçek sizi özgür kılacak.

İsa Mesih

JOSH MCDOWELL

Çevirenler: Fikret Böcek ve Düzgün Aral

Bizimle çalışmaya gelenlerin yaşamlarında
Diriliş Gerçeği deneyimini görüşleriyle ve bağlılıklarıyla
gerçeğe dönüştüren The Julian Center çalışanlarına ithaf edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	3
1. BÖLÜM	9
ZORLUKLAR	9
<i>ARAYIŞ BAŞLIYOR</i>	9
Mutluluk	9
Özgürlük.....	9
Din	10
Prestij	10
Karmaşa	10
<i>BOCALAMAYA DEVAM</i>	10
Sevgi	11
Yüzleşme.....	11
Entelektüel İntihar	12
Önemli Nokta	12
Özet.....	13
2. BÖLÜM	14
AÇIK GÖZLEMLER	14
<i>GÖZLEM 1 – Tarihin Tanıklığı</i>	14
Roma Tarihi Uzmanı	14
Metinsel Eleştirmen	14
Tarih Profesörü	14
Adalet.....	15
Yasal Otorite.....	15
Baş Yargıç.....	15
Rasyonel Avukat.....	15
Edebiyat Uzmanı	16
<i>GÖZLEM 2 – Ön Bildirilmiş Olan Diriliş</i>	16
<i>GÖZLEM 3 - Tarihsel Temel</i>	16
Her Şey Dirilişe Bağlı.....	17
Şaşkına Dönen Bir Hindu.....	17
<i>GÖZLEM 4 – Akılcı İman</i>	17
<i>GÖZLEM 5 – Mucize Olasılığı</i>	18
Doğal Bir Açıklama	18
Bir Felsefecinin Vardığı Sonuç	18
Hume’un Kısıtlamaları.....	19
Tarihsel Araştırma Gereksinimi	19
<i>GÖZLEM 6 – Masal Değil Gerçek</i>	20
<i>GÖZLEM 7 – Bilimsel Metodun Etkisizliği</i>	20
Tekrar Aracılığıyla Gözlem	21

Bilim Sınırlıdır.....	21
<i>GÖZLEM 8 – Tarihsel Ölçüt.....</i>	<i>21</i>
Yeterli Delil Gereksinimi.....	21
Uygun Yaklaşım.....	22
Eleştirel Bir Tutum.....	22
<i>GÖZLEM 9 – Güvenilir Tarihsel Belge.....</i>	<i>22</i>
Yeni Antlaşma'nın Tarihlendirilmesi.....	23
Belge Yetkisi.....	23
Kısa Zaman Süreci.....	24
Görgü Tanıkları.....	24
Psikolojik Faktörler.....	25
Söylenti Kuralı.....	25
İlk Elden Gelen Bilgi.....	25
Yazılı Tanıklıklar.....	26
Bilgi Sahibi Görgü Tanıklarının Varlığı.....	26
Düşman Görgü Tanıklarının Varlığı.....	26
Arkeolojinin Onayı.....	27
Luka'nın Kanıtlanmış Güvenilirliği.....	28
<i>Özet.....</i>	<i>29</i>
3. BÖLÜM.....	30
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ.....	30
<i>GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 1 – Duruşma.....</i>	<i>30</i>
Pilatus'un Arkeolojik Onayı.....	30
Altı Duruşma.....	30
Siyasal Yaklaşım.....	30
Yahudi Sorunu.....	31
Roma Sorunu.....	31
Ekonomik Yaklaşım.....	32
Dinsel Yaklaşım.....	32
İki Yahudi Mahkemesi.....	32
<i>GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 2 – Çarmıha Gerilerek Ölüm.....</i>	<i>32</i>
Çarmıhın Tarihi.....	32
Ölümün Böylesi.....	32
Kırbaçlama Geleneği.....	33
Tıbbi Bir Bakış Açısı.....	33
Dikenli Taç.....	34
Çarmıh Yüğü.....	34
Çivilerle Haçlanma.....	34
Ölü Bir Adam Konuşuyor.....	34
Bacakların Kırılmasındaki Amaç.....	35
Kan ve Suyun Akması.....	36
Roma Gelenekleri Uygulandı.....	37
İyi Yapılmış Bir İş.....	37
<i>GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 3 – Sağlam Kaya Mezar.....</i>	<i>37</i>
<i>GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 4 – Yahudi Usulü Gömme.....</i>	<i>38</i>

Asla Bir Geceyi Geçmezdi.....	38
Bedenin Hazırlanması.....	38
Hoş Kokulu Baharatların Kullanılması.....	38
Keten Kumaş Şeritleri.....	39
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 5 – Çok Büyük Taş.....	39
20 Kişi Yerinden Oynatamadı.....	39
Bir Buçuk – İki Ton arası.....	40
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 6 – Roma’lı Nöbetçiler.....	40
Tapınak Askeri.....	40
Roma’lı Asker.....	40
Roma Askerinin Gücü.....	41
Başkâhin Rüşvet Teklif Ediyor.....	42
Bir Savaş Makinesi.....	42
Sert Bir Disiplin.....	42
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 7 – Roma Mührü.....	43
Mührün Amacı.....	43
Mezar Hırsızları Uyarıldı.....	43
<i>Özet.....</i>	<i>44</i>
4. BÖLÜM.....	45
DİKKATE ALINMASI GEREKEN ETKENLER.....	45
<i>Etken 1 : Kırık Roma Mührü.....</i>	<i>45</i>
<i>Etken 2 : Boş Mezar.....</i>	<i>46</i>
Tarihsel Doğrulama.....	46
Güçlü Kanıt.....	47
<i>Etken 3 : Büyük Taş Hareket Etti.....</i>	<i>47</i>
Yokuş Yukarı.....	47
Uzakta.....	47
Kaldırılmış ve Taşınmış.....	48
<i>Etken 4 : Roma’lı Askerler Firar Ediyor.....</i>	<i>48</i>
Canlı Canlı Yakılma.....	48
Cezalandırılma Korkusu.....	48
<i>Etken 5 : Kefen Bir Hikaye Anlatıyor.....</i>	<i>49</i>
<i>Etken 6 : Görünüşleri Onaylandı.....</i>	<i>49</i>
Hatırlanacak İlke.....	49
Elli Saatlik Şahitlik.....	49
Çeşitli İnsanlar.....	50
Düşman İzleyiciler.....	50
<i>Etken 7 : Önce Kadınlar Gördü.....</i>	<i>51</i>
Güvenilmez Tanıklık.....	51
<i>ÖZET.....</i>	<i>52</i>
5. BÖLÜM.....	53
DENENMİŞ BİRKAÇ AÇIKLAMA.....	53

Dikkate Alınması Gereken İki İlke.....	53
Bütün Etkenleri Göz Önünde Bulundur.....	53
Önyargılı Olmayan Sonuçlar.....	53
<i>BİLİNMEYEN MEZAR TEORİSİ</i>	54
Beden Kimde?.....	54
Teori Zayıflığı.....	54
<i>YANLIŞ MEZAR TEORİSİ</i>	55
Hangi Mezardı?.....	55
Testi Geçemiyor.....	55
Bütün Dünya Yanlış Mezara Gitti.....	56
<i>EFSANE TEORİSİ</i>	56
<i>RUHSAL DİRİLİŞ TEORİSİ</i>	57
<i>HALÜSİNASYON TEORİSİ</i>	57
Halüsinasyonların Tanımlanması.....	58
Sadece Belirli Kişiler.....	58
Çok Kişisel.....	58
Yanlış Bir Tepki.....	59
Elverişli Olmayan Şartlar.....	59
Olmayan Beklenti.....	59
Yeterli Olmayan Zaman.....	59
Gerçeklerle Uyuşmuyor.....	60
<i>ÖZET</i>	61
6. BÖLÜM	62
DİĞERİ KADAR İYİ BİR TEORİ	62
<i>TARİHİ GERÇEK: Boş Bir Mezar</i>	62
Kimse Bedeni Ortaya Çıkaramadı.....	62
Yahudi Yetkilileri Çok Öfkeli.....	62
Olumlu Delil.....	63
<i>ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN ÇALINDI</i>	63
Nöbetçilere Rüşvet Verildi.....	64
Mahkemede Kullanamazlardı.....	64
Olmayacak bir şekilde uyumak.....	64
Roma'lı askerler sağır olmalıydılar.....	65
Hile için fazla onur sahibi.....	65
<i>BEDENİ YETKİLİLER ÇALDI</i>	66
Kendi mezarlarını kazımış olurlardı.....	66
Sessiz alarm.....	66
<i>ÖLMEK ÜZERE OLAN BİRİSİNİ TEKRAR YAŞAMA DÖNDÜRME TEORİSİ</i>	67
Sadece bayılmıştı.....	67
Daha büyük bir mucize.....	68
Bir şüphecinin görüşü.....	68
<i>ATLATMA KOMPLOSU</i>	68
Birkaç komplo gözlemi.....	69
Teoriler Gerçekleri Belirliyor.....	69

Çok fazla problem.....	69
Gerçekler teorilerden daha yüksek sesle konuşuyor.....	70
O Dirildi!.....	70
Özet.....	71
7. BÖLÜM	72
İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT	72
<i>Doğrudan kanıt ikinci dereceden kanıtı karşı</i>	72
Kanıt tıkanıp kalıyor.....	72
<i>İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 1 – Kilise</i>	72
<i>İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 2 – Pazar Günü</i>	73
<i>İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 3 – Vaftiz</i>	73
<i>İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 4 – Rab ’bin Sofrası</i>	73
<i>İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 5 – Değişen Yaşamlar</i>	74
Hiçbir maddi çıkarları yoktu.....	74
İkna edilmesi en güç olanlar.....	74
O ’nun korkak takipçileri.....	74
Fanatik bir Yahudi iman etti.....	75
Bir diriliş bütün gerçekleri açıklıyor.....	75
Senin yaşamını değiştirebilir.....	76
ÖZET.....	77
8. BÖLÜM	78
O YAŞAMIMI DEĞİŞTİRDİ	78
<i>İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 6 – Yaşamımı Değiştirdi</i>	78
Bir uyumsuzluk gelişti.....	78
Yeni Yaşam Başlıyor.....	79
Değişimler başlıyor.....	79
Ruhsal huzur.....	79
Öfkemin kontrolü.....	80
Nefret ettiğim bir adam.....	80
Kinin Sevgiye Dönüşmesi.....	80
İşe yarıyor.....	81
Senin seçimin.....	81
Bu kişiseldir.....	81
ÖZET.....	83
EK – A.....	84
<i>Mezarda Üç Gün ve Üç Gece?</i>	84
EK – B.....	86
<i>Çok Sesli Olarak Mesih ’in Yaşamı</i>	86
EK – C.....	92

<i>İsa'nın Duruşması</i>	92
NOTLAR	112

1. BÖLÜM

ZORLUKLAR

“Yaşamım boyunca pek sorunum olmadı. Birçok başarı ve dost edinme ayrıcalığım oldu. Birçok kere evlenip eşten eşe, evden eve dolaştım. Dünyanın en güzel ülkelerini gezdim. Fakat yaşamımın 24 saatini dolduracak nedenler bulmak artık beni tatmin etmiyor.”

(İntihar Notu)

Ralph Barton

Amerikalı Ünlü Karikatürist

Amerika'nın hangi üniversitesinde olursa olsun, şu üç soruyu sorduğumda devamlı olarak derin bir sessizlikle karşılaşıyorum: “Kimsiniz?” “Hangi sebepten dolayı yeryüzünde bulunuyorsunuz?” “Nereye gidiyorsunuz?”

ARAYIŞ BAŞLIYOR

Üniversite öğrencisiyken bu soruları cevaplandıramadım. Belki siz de cevaplandıramayabilirsiniz. Fakat ben bu sorulara cevap bulmak istedim. Herkes gibi ben de yaşamın anlamını bulmak istiyordum. Mutlu olmak istiyordum. Yeryüzündeki en mutlu birey durumuna gelmek istiyordum. Eğer benim mutluluğum başkasının mutluluğuna engel olmuyorsa bunda yanlış bir şey olamazdı.

Mutluluk

Kısa bir süre önce California eyaletinin New Port şehrinde bir arkadaşımınla motosiklet sürüyorduk. Sohbet ediyor, gülüyor ve iyi bir zaman geçiriyorduk. Yaşamı severim. Doktorum da bu yüzden ileride ülser olmayacağımı söylüyor. Çok gülerim ve insanlara düşündüklerimi doğrudan söylerim.

Motosikleti sürerken, yeni bir araba içerisindeki iki kadın bizi 10 km kadar izledikten sonra, bize: “Nasıl oluyor da bu kadar çok mutlu olabiliyorsunuz?” dedikten sonra gaza basıp geçip gittiler. Neden bu kadar mutlu olduğumuzu söylemeye bile fırsat bulamadık. Aslında bu sorunun cevabı çok basit: Mutlu olmak istiyorum ve mutluluğun kaynağının ne olduğunu artık biliyorum.

Özgürlük

Her şeyden önce özgür olmak istiyorum. Yeryüzündeki en özgür kişilerden biri olmak istiyorum. Benim için özgürlük, her istediğimi yapmak değil (bunu herkes yapabilir), ne yapmam gerektiğini bilme gücüne sahip olmaktır. Bu tanıma göre birçok kişi özgür değildir. Ne yapmaları gerektiğini bilmelerine rağmen, yapmaları gerekeni yapacak güçten mahrum olurlar. Bu durum bir çeşit tutsaklıktır. Üniversite öğrencisiyken ben de bir tutsaktım.

Din

Bunun üzerine üniversitedeyken sorularıma cevap bulmaya çalıştım. Hemen hemen herkes bir çeşit dine mensup olduğundan, ben de arayışıma kilisede başladım. Sabah, öğlen, akşam durmadan kiliseye gidip durdum. Herhalde yanlış bir kiliseye gitmiş olmalıymki kilisedeyken kendimi daha da kötü hissettim.

Pratik bir kişiliğe sahip olduğumdan olumlu sonuçlar alamadım. Her şeyi bir köşeye atmaktaydım. Böylece din ile olan olumsuz deneyimimden sonra, dini de bir köşeye koydum. Dinden elde ettiğim tek şey 25 sent ödeyip 35 sentlik bir milkshake almak oldu.

Fakat birçok kişi dinden daha fazla şey elde ediyor. Kendi kendime; “Vaiz ne derse desin, ben yine de Tanrı’ya inanıyorum” diyordum.

Prestij

Arayışım sırasında prestij sahibi olmanın sorularıma cevap verip vermeyeceğini düşünmeye başladım. Bir amaca inanmak ve kendimi bu amaca adayıp ünlü olmak sorularıma belki de cevap olabilir diye düşündüm.

İlk gittiğim üniversitede öğrenci başkanlığı oldukça prestijli bir konum olduğundan birinci yılımda kendi bölümümün başkanlığına aday oldum ve başkanlığa seçildim.

Karar verme pozisyonunda olmak, hangi konuşmacıların davet edileceğine karar vermek ve herkesçe tanınmak oldukça prestijli bir durumdu. Fakat prestij tutkusu da kısa bir süre sonra beni tatmin etmez oldu. Pazartesi sabahları isteksizce yataktan kalkıp haftayı nasıl geçireceğim sıkıntısına girerdim. Hafta içi Pazartesiden Cumaya kadar sıkıntıdan patlardım. Cuma akşamı, Cumartesi ve Pazar günleri ise benim mutlu olduğum günlerdi.

Karmaşa

Üniversitedeyken herkesin okuldaki en mutlu kişilerden biri olduğumu düşünmelerini sağladım. Öğrenci başkanı olmak için düzenlemiş olduğum kampanyada “Mutluluk Josh’tur” sloganı kullanılıyordu. Öğrencilerden toplanan paralarla sürekli partiler verirdim. Fakat diğer birçok kişi gibi, benim için de mutlu olmak şartlara bağlıydı. İşlerin yolunda gittiği zamanlarda kendimi çok iyi, işler kötü gittiğinde ise kendimi berbat hissediyordum.

Denizdeki tekne nasıl dalgalara göre sallanıyorsa, ben de şartlara göre değişiyordum. Çevremdekilerin hepsi aynı durumdaydı. Üniversite bana nasıl para kazanacağımı öğretiyordu, fakat nasıl iyi bir yaşam yaşayacağımı öğretmiyordu. Herkes bana ne yapmam gerektiğini söylüyordu, fakat hiç kimse bana bu gücü vermiyordu.

İçinde bulunduğum karmaşa beni büyük bir sıkıntıya itiyordu.

BOCALAMAYA DEVAM

Herhalde bu ülkenin üniversitelerinde benim gibi ciddi bir şekilde anlam arayışında olan pek fazla kişi yoktur. Yaşamın amacını keşfetmek, gerçeğe ulaşmak gibi hedefler benim tüm kişiliğimi oluştuyordu.

İşte böyle bir zamanda üniversitede sekiz öğrenci ve iki öğretim görevlisinden oluşan küçük bir grubun varlığının farkına vardım. Bu gruba katılanların yaşamlarında bir farklılık vardı. İnanırları şeye neden inandıklarını biliyor gibiydiler.

Bu gibi insanların yakınlarında olmak isterim. İnsanların benimle aynı fikirde olup olmamaları beni ilgilendirmez. Benim en yakın dostlarım benimle aynı inançları paylaşmıyor. Neye inandığını bilip onu kararlılıkla savunanlara saygıyla bakarım. (Belki de bu gibi insanların pek fazla olmayışından dolayıdır.) Diğer üniversite öğrencilerinin tam tersine bu küçük grup ne yaptığını biliyordu.

Sevgi

Bu gruptaki kişiler sadece sevgiden bahsetmiyor, sevgiyi yaşamlarında gösteriyorlardı. Şartların değişimiyle insanların değişiyor olmasına rağmen, bu gruptaki kişiler bu şartların üzerinde yaşıyorlardı. Doğal olarak onların mutluluğunun farkına varmam pek fazla zamanımı almadı. İçlerinden gelen devamlı bir sevinç kaynağına sahip gibi görünüyorlardı. Aşırı derecede mutluydular. Açıkçası, onlarda bende olmayan bir şey vardı.

Her öğrenci gibi ben de, kendimde olmayan bir şeyi başkasında görünce ona sahip olmayı isterdim. İşte bu nedenle üniversite kampüsünde bisikletinizi kilitlemeniz gerekiyor. Birileri bisikletinize sahip olmak isteyebilir. Eğer eğitim sorunlara bir cevap olsaydı, herhalde üniversite öğrencileri en ahlâklı toplumu oluştururdu. Fakat eğitim sorunların çaresi değildir.

Gördüğümü elde etmek istedim, bu nedenle gidip bu gruptaki kişilerle arkadaş olmaya karar verdim.

İki hafta sonra öğrenci derneğinde altı öğrenci ve iki öğretim görevlisiyle birlikte yuvarlak bir masanın etrafında oturuyorduk. Sohbetimiz Tanrı konusuna doğru yönelmeye başladı. Eğer konuşma Tanrı üzerine odaklaşıyorsa ve bu konuda kendinizi güvensiz hissediyorsanız, yüzünüze Tanrı'yı tanıyormuş gibi bir ifade verirsiniz. Hemen hemen her üniversite kampüsünde, her toplumda, her iş yerinde mutlaka bir şom ağızlı vardır. Bu kişiler Hristiyanlığın zavallılar için olduğunu ve aydınlara göre olmadığını söylerler. Bu insanların dili ne kadar büyükse, kendilerine olan güvensizlikleri de o büyüklüktedir.

Yüzleşme

Onlarla olan konuşmam beni rahatsız etmeye başladı. Sonunda oradaki öğrencilerden güzel bir kıza (önceleri tüm Hristiyanların çirkin olduklarına inanırdım); “Senin yaşamını değiştiren nedir? Yaşamın diğer öğrencilerden, öğrenci başkanlarından ve profesörlerden neden bu kadar farklı?” dedim.

Soruyu sorduğum karşımda oturan genç kız kendine güveniyor olmalıydı ki, küçük bir gülümsemeyle gözlerime bakıp, üniversitede bir çözüm olarak işiteceğimi hiç ummadığım iki kelime söyledi.

“İsa Mesih.”

Bense ona; “Hadi oradan, bana din saçmalığından bahsetme” dedim.

Bunun ardından karşımda oturan kız; “Beyefendi, ben din demedim; ‘İsa Mesih’ dedim” diye karşılık verdi.

Bu kız daha önce hiç bilmediğim bir noktaya değinmişti. Hristiyanlık bir din değildir. Din insanların iyi işleriyle Tanrı'ya ulaşma çabası olarak tanımlanabilir, fakat diğer taraftan Hristiyanlık ise Tanrı'nın Mesih İsa aracılığıyla insanlara gelmesi ve insanlara Tanrı'yla ilişki armağanı sunmasıdır.

Herhalde Hristiyanlığı en çok yanlış anlayanlar üniversitelerdir. Kısa bir süre önce yüksek lisans öğrencilerinin katıldığı bir seminerde; “Kiliseye giden herkes Hristiyan olur” diyen bir öğretim görevlisiyle tanıştım.

“Garaja girmek seni araba yapar mı?” diye karşılık verdim.

Kiliseye gitmek insanı Hristiyan yapmaz. Kişi ancak Mesih'e iman etmekle Hristiyan olur.

Gruptaki yeni arkadaşlarımın İsa Mesih'in Tanrı'nın Oğlu olduğuna dair bu iddiaları benim bu konuyu düşünmemi sağladı. Mesih'in insan bedeni alıp aramızda yaşadığını ve çarmıh üzerinde tüm insanların günahları uğruna canını verdikten sonra bir mağaraya gömülüp, üçüncü gün ölümden dirildiğini ve bu yüzyılda bile insanların yaşamlarını değiştirebilecek durumda olduğunu öğrendim.

Entelektüel İntihar

Önce bunun gülünç ve tüm Hristiyanların da aptal olduğunu düşündüm. Bu gibileriyle karşılaşmışım. Üniversitedeyken ders sırasında Hristiyan olan birisinin sınıfta söz almasını sabırsızlıkla beklerdim. Böylece bu kişinin iddialarına saldırıp, onu yerden yere vurma fırsatını elde etmiş olurum. Eğer bir Hristiyan bir beyin hücresine sahipse, o hücre herhalde yalnızlıktan ölür diye düşünürdüm. Hristiyanlar hakkında pek fazla bir bilgim yoktu.

Fakat bu kişiler beni tekrar tekrar bu konuları düşünmeye ittiler. Sonunda kabul ettim. Fakat gururumdan dolayı onların iddialarını çürütmek için bu karara varmışım. Gerçeklerin varlığından haberim yoktu. Bir kişinin akıyla değerlendirme yapıp yapamayacağı konusunda bir kanıt olduğunun da farkında değildim.

Uzun bir inceleme ve araştırma sonucunda, İsa Mesih'in iddia etmiş olduğu kişi olduğu sonucuna vardım. Hristiyanlığın iddialarını çürütmeye ilgili yapmış olduğum araştırmalar, yazmış olduğum ilk iki kitabımın temelini oluşturmaktadır. Bu iddiaları çürütemeyince Hristiyan oldum. İsa Mesih'e inanalı 13 yıl oluyor (1981) ve bu 13 yılı Mesih İsa'ya inanmanın entelektüel olarak da mümkün olduğunu belgelemekle geçirdim.

Hristiyanlığı çürütme üzerine yapmış olduğum araştırmamın en can alıcı noktalarından birisi de Mesih'in dirilişi üzerinde odaklanıyordu.

Uruguay Üniversitesinden bir öğrenci bana şu soruyu sordu; "Profesör McDowell, neden entelektüel olarak Hristiyanlığı çürütemiyorsunuz?"

Ona şu cevabı verdim; "Basit bir nedenden dolayı. Geçmişte gerçekleşmiş olan Mesih'in diriliş olayını açıklayamıyorum."

Bu konu üzerinde 1000 saatin üzerinde araştırma yaptıktan ve bu iddianın temellerini inceledikten sonra, Mesih'in dirilişinin tarihinin ya en büyük kötü aldatmacalardan biri ya da en mükemmel olayı olduğu sonucuna varmak zorunda kaldım. Bu olay tarih biliminin bize aktarmış olduğu ya en büyük aldatmacaya ya da en büyük mucizedir.

Önemli Nokta

Felsefe dünyasında "diriliş" konusu Hristiyanlığın geçerli olup olmadığı sorusunu ortadan kaldırır.

Hristiyanlığın tarihsel olarak kabul edilebilir bir temeli var mıdır?

Dirilişe inanmayı garantileyecek yeterince kanıt var mıdır?

Dirilişi gösteren bazı gerçekler şunlardır: Yahudi Kutsal Yazıları'nda ön bildirilmiş olan, Mesih olduğunu iddia eden Yahudi bir peygamber Nasıralı İsa, tutuklanıp siyasi suçlu olarak yargılanmış ve çarmıha gerilmiştir. Ölüp gömüldükten üç gün sonra bir kaç kadın mezara gidip cesedin yok olduğunu görmüşlerdir. Mesih'in öğrencileri, Tanrı'nın İsa'yı ölümden diriltmiş olduğunu ve göğe alınmadan önce çeşitli zamanlarda onlara görünmüş olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Bu temele dayanarak Hristiyanlık, Roma İmparatorluğu'nun her köşesine yayılmış ve yüzyıllar boyunca etkisini göstermeye devam etmiştir.

Diriliş gerçekten de tarihte yer almış mıdır? İsa'nın mezarı gerçekten de boş muydu? Bu sorular üzerindeki düşünce farklılıkları bugüne kadar süregelmiştir.

Özet

Üniversitede öğrenci başkanırken, herkes gibi ben de gerçek mutluluğun ve gerçek özgürlüğün kaynağını bulmaya çalışmaktaydım. İsa Mesih'in yaşamlarını değiştirmiş olduğunu ileri süren küçük bir öğrenci grubuyla karşılaştım. Hakkında konuşmakta oldukları sevgiyi bana göstermiş olduklarından dolayı onları dinledim. Şüpheli bir kişiliğe sahip olduğumdan İsa Mesih'in Tanrı'nın Oğlu olduğu, insanların günahları uğruna ölüp, gömüldükten üç gün sonra dirilmiş olduğu ve bu yüzyılda bile insanların yaşamlarını değiştirebileceği iddialarını entelektüel olarak bilimin ışığında incelemeyi kabul ettim.

İsa Mesih'in dirilişini açıklayamadığımdan Hristiyanlığın geçerliliğini ve doğruluğunu çürütemedim. Bunun üzerine Hristiyan oldum. Bu kitap, konu hakkında yapmış olduğum bin saatin üzerinde olan araştırmamı belgelemektedir.

2. BÖLÜM

AÇIK GÖZLEMLER

“Tarihte bu kadar mükemmel bir şekilde metinsel ve tarihsel kanıta sahip olan ve başka hiç bir yerde görülmeyen tarihsel verilerin bulunduğu bu belgenin karşısında kararsız kalmamaz. Dürüst bir araştırmacı böyle bir kaynağı göz ardı edemez. Hristiyanlığın tarihsel verilerine karşı olan şüphecilik, mantık dışı bir temele dayanmaktadır.”

Clark Pinnock

Hermenötik (Yorum) Profesörü
McMasters Üniversitesi
Toronto

Hristiyanlığın dayanaklarını çürütme girişiminde dirilişle ilgili olarak daha önce hiç görmemiş olduğum dokuz açık gözlemlerle karşılaştım.

GÖZLEM 1 – Tarihin Tanıklığı

Diriliş üzerindeki araştırmama başlamadan önce bu konuda ne kadar çok tarihsel, belgesel ve yasal kanıtların bulunduğundan haberim yoktu.

Roma Tarihi Uzmanı

Oxford Üniversitesi tarih profesörlerinden, üç ciltlik “Roma Tarihi” adlı kitabın yazarı olan Profesör Thomas Arnold, tarihsel gerçekleri anlamakta delillerin değerini çok iyi kavramıştır.

Bu ünlü tarih profesörü şöyle demiştir: “Yıllarca geçmiş zamanların tarihini araştırıp, tarihsel olayların delillerinin geçerli olup olmadığını inceledim. İnsanlık tarihinde Mesih’in ölüp dirilmiş olduğu gerçeğinden daha gerçek, tamamıyla inandırıcı delillerin bulunduğu başka bir tarihsel olayla karşılaşmadım.”¹

Metinsel Eleştirmen

İngiliz bilim adamı Foss Wescott ise şöyle demiştir: “Tüm delilleri bir araya getirecek olursak hiçbir tarihsel olayın Mesih’in dirilişiyle ilgili delillerden daha iyi bir delile sahip olmadığını görürüz.”²

Tarih Profesörü

Western Michigan Üniversitesinde tarih profesörü olan Prof. Dr. Paul L. Maier şu sonuca varmıştır: “Deliller dikkatlice, doğru bir şekilde ve tarih biliminin kurallarına göre tartılırsa, ilk Diriliş gününün sabahı İsa’nın öldükten sonra koyulmuş olduğu mezarın boş olduğu görülecektir. Bu bildiriye çürütecek hiç bir belge, arkeolojik kanıt veya tanıklık bulunmamaktadır.”³

Adalet

İngiltere eski Adalet bakanlarından biri olan Lord Caldecote şöyle yazmıştır: “Benim inancım, Kutsal Kitap’ta açıklanmış olduğunu düşündüğüm bir şeyle başlamış ve kökleşmiştir. Özellikle Yeni Antlaşma’yı incelerken İsa Mesih ile birlikte yaşamış olan kişilerin Yeni Antlaşma’yı yazdıklarını ve bu durumun güçlü bir delil oluşturduğunu gördüm. İsa Mesih’in dirilişi üzerine incelemiş olduğum deliller beni Mesih’in dirilişinin tartışılmaz bir gerçek olduğuna inanmaya itmiştir.”⁴

Yasal Otorite

Deliller üzerine uzmanlaşmış ve bu konuda oldukça yetenekli olan bir kişi de Prof. Dr. Simon Greenleaf idi. Dr. Greenleaf ünlü bir Harvard Hukuk Fakültesi profesörlerindendi. Harvard Hukuk Fakültesi’nin bugünkü zirvesine ulaşmasını sağlayan Prof. Dr. Simon Greenleaf ve Prof. Dr. Joseph Story’dur. Dr. Greenleaf’in yazmış olduğu “Delil Hukuku Üzerine Bir Çalışma” adlı eseri bugün hukuk dünyasında bu konuda yazılmış en güvenilir çalışma olarak görülmektedir.

Dr. Greenleaf, İsa Mesih’in dirilmiş olduğu gerçeğini incelemek için tarihsel delilleri incelemiş ve üç ciltlik eserindeki tüm prensipleri, Mesih’in dirilişiyle ilgili tarihsel delillere uygulamıştır. Araştırma sonuçlarını “Mahkemelerde Kullanılan Delil Kurallarına Göre Dört Müjdecinin Tanıklığına Bir Bakış” adlı eserinde toplamıştır.

Greenleaf, mahkemelerde kullanılan hukuk delilleri yasasına göre, Mesih’in dirilişinin diğer olaylara oranla daha fazla tarihsel delillere sahip olduğu sonucuna varmıştır.

Baş Yargıç

Lord Lyndhurst olarak tanınan İngilizli John Singleton Copley, İngiliz tarihinin en iyi yasa uzmanlarından birisi olarak tanınır. İngiliz Hükümeti’nin en yüksek rütbeli devlet memurluğu görevinde bulunmuş, üç kez İngiltere’nin en yüksek fahri doktorluğuna hak kazanmış ve Cambridge Üniversitesinin rektörlüğünde bulunmuştur. Görüldüğü gibi Copley yaşamı boyunca Büyük Britanya’nın en yüksek kademelerinde yer almış bir yargıçtır.

Copley’in ölümünden sonra kişisel yazılarının arasında “yasal deliller ışığında diriliş” konulu yazıları ve neden Hristiyan olduğunu açıklayan yazıları bulunmuştur. “Delil kelimesinin ne anlama geldiğini çok iyi bilirim. Size şunu söyleyeyim ki; diriliş ile ilgili deliller hiç bir zaman çürütülemez.”⁵

İngiltere eski Adalet bakanlarından Lord Darling şöyle demiştir: “Aklı başında olan hiçbir jüri üyesi diriliş olayının gerçekleşmiş olduğuna karşı gelemez.”⁶

Rasyonel Avukat

Rasyonel çevrelerce tercih edilen bir avukat olan Dr. Frank Morrison, İsa’nın dirilişinin mutlu bir sonuçla biten uydurma bir masal olduğu düşüncesindeydi. Bu diriliş uydurmasına karşı bir kitap yazıp, gerçekleri ortaya koymaya karar verdi.

Gerçekler üzerine yapmış olduğu araştırmasının sonucunda o da farklı bir sonuca vardı. Tüm gerçekler bir araya gelince İsa’nın dirilmiş olduğu ortaya çıkıyordu. Morrison daha önce yazmayı planlamış olduğu kitabın dışında farklı bir kitap yazdı. Bu kitabın adı da “Taşı kim kaldırdı?” Yazmış olduğu kitabın birinci bölümünün başlığı; “Yazılması Reddedilen Kitap” idi.

Edebiyat Uzmanı

Cambridge Üniversitesinde Ortaçağ ve Rönesans Edebiyatı eski profesörlerinden C.S. Lewis nasıl Hristiyan olduğunu yazarken, Hristiyanlığı benimsemeden önce Hristiyanlığın yanlış olduğunu düşündüğünü yazmıştır.

C.S. Lewis'in yapmak istediği son şey Hristiyanlığı benimsemektir. Fakat Lewis fikrini nasıl değiştirdiğini şöyle açıklıyor: "1926'nın başlarında tanıdığım en ateşli ateistlerle şöminenin karşısına oturmuş Kutsal Kitap'ın tarihsel delillerinin şaşkıncu bir şekilde ortada olduğunu konuşuyorduk. Frazer'in anlattığı "Ölen Tanrı" hikayesi saçma bir hikaye. Bu tarihsel olaylara baktığımızda sanki gerçekten de bir zamanlar böyle olmuşa benziyor."

"Bu şaşkınlığın etkisini anlamak için beni anlayabilmeniz gerekir (C.S. Lewis). O zamana kadar Hristiyanlığa hiçbir ilgi göstermemiş olan bir kişi olarak birdenbire böyle bir delille karşılaşmak elbette beni şaşkıncu çevirdi. En şüpheli ve Hristiyanlığa karşı en sert tavır alan kişi bendim. Eğer Hristiyanlık, delillerin göstermiş olduğu gibi doğru ise, benim için bir kaçış yolu var mıydı acaba?"

Hristiyanlıkla ilgili olan temeli ve delilleri değerlendirdikten sonra, Lewis tarihte hiç bir dinin Hristiyanlıkta olduğu gibi tarihsel kanıtlarla donanmayacağını belirtmiştir. Lewis'in edebiyat üzerine olan uzmanlığı, onu Kutsal Kitap metinlerine saygıyla bakmaya zorladı. Kutsal Kitap'a gerçek dışı hikayeler olarak bakamayacak kadar metinsel eleştiri alanında uzmanlaşmıştı.

Sonunda, Hristiyanlığa ateşli bir şekilde karşı çıkmış olmasına rağmen, C.S. Lewis'in entelektüel bir karara varması gerekiyordu:

"Benim Tanrı'ya direnmeme rağmen, Tanrı'nın azimle bana yaklaşıp, işten sonra Magdalen'deki evime gelip gece gündüz bu konuları düşünmüş olduğumu gözünüzün önüne getirin. Korktuğum şey başıma gelmişti. 1929 yılında artık Tanrı'ya direnişimi bırakıp, Tanrı'nın Tanrı olduğunu itiraf ettikten sonra diz çöküp dua ettim. Herhalde o gece İngiltere'de en kederli ve isteksizce Mesih'e gelen kişi bendim." ⁷

Bu kitabı yazış amaçlarımdan birisi de bu kişilerin ve daha sayısız birçok kişinin; "Ve üçüncü gün mezar boştu" cümlesiyle karşılaştıktan sonra yaşamlarının nasıl değişmiş olduğunu belirtmektir.

GÖZLEM 2 – Ön Bildirilmiş Olan Diriliş

Mesih, üçüncü gün dirileceğini önceden bildirmiştir. Mesih'in iddiaları Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'da doğrulanmaktadır. İsa, Kudüs'e giderken on iki öğrencisini bir köşeye çekip: "kendisinin Yeruşalim'e gitmesi, ileri gelenler, başkâhinler ve din bilginlerinin elinden çok acı çekmesi, öldürülmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini öğrencilerine anlatmaya başladı."⁸

Markos ise şöyle demektedir; "İsa, insanoğlunun çok acı çekmesi, ileri gelenler, başkâhinler ve din bilginlerince reddedilmesi, öldürülmesi ve üç gün sonra dirilmesi gerektiğini onlara anlatmaya başladı."⁹

Yuhanna da şu şekilde onaylıyor: "İsa şu cevabı verdi; 'Bu tapınağı yıkın, üç günde onu yeniden kuracağım.' Yahudiler; 'Bu tapınak kırk altı yılda yapıldı, sen onu üç günde mi kuracaksın?' dediler. Ama İsa'nın sözünü ettiği tapınak kendi bedeniydi."¹⁰

GÖZLEM 3 - Tarihsel Temel

Hristiyanlığın doğruluğunun temeli, dirilişin tarihsel gerçeğidir. Basitçe Mesih İsa'nın dirilişi Hristiyanlığın kaderini oluşturmaktadır.

Her Şey Dirilişe Bağlı

Elçi Pavlus bu konuyu vurgularken şöyle demiştir: “Ölüler dirilmezse, Mesih de dirilmemiştir. Mesih dirilmemişse, bildirimiz de imanınız da boştur. Bu durumda Tanrı'yla ilgili tanıklığımız da yalan demektir. Çünkü Tanrı'nın, Mesih'i dirilttiğine tanıklık ettik. Ama ölüler gerçekten dirilmezse, Tanrı Mesih'i de diriltmemiştir. Ölüler dirilmezse, Mesih de dirilmemiştir. Mesih dirilmemişse imanınız yararsızdır, siz de hâlâ günahlarınızın içindesiniz.”¹¹

Londra Üniversitesinde İleri Hukuk Çalışmaları Enstitüsünde Doğu hukuku profesörü olan Dr. J.N.D. Anderson, diriliş üzerine yapmış olduğu araştırmasını şu sözlerle noktalamıştır: “Öyle görülüyor ki, Yeni Antlaşma'yı ilk kez okuma fırsatına erişen herkes, Yeni Antlaşma'da sağlam bir kökene dayanan tarihsel olayların gerçekleşmiş olduğunu görmüşlerdir.”¹²

Yeni Antlaşma daha da ileri gidip, diriliş olayının İsa Mesih'in Tanrı'nın Oğlu olduğunu bildirdiğini öğretir.¹³

Diriliş O kadar önemlidir ki, İsa tüm ihtimalleri göze almaya hazırды.

Kutsal Yazılar'da doğaüstü olan her şeyi eleştirmekte olan inançsız bir şüpheci Dr. David Friedrich Strauss bile diriliş olayının “sadece İsa'nın yaşamının değil, aynı zamanda Hristiyanlığın da dönüm noktası” olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. “Diriliş olayı Hristiyanlığın geçerliliğini ve amacının gerçekliğini gösterir.”

İsa Mesih'in öldükten sonra dirileceği konusu üzerine birçok şey söylemiş olduğunu biliyoruz.

Saşkına Dönen Bir Hindu

İsa Mesih'in öğretmiş olduğu her şey, dirilişine dayalı olarak ya yaşamaya devam eder ya da yok olup gider. Diğer dinlere mensup olanlar bu gerçeği anlamakta zorlanmaktadırlar. Hemen hemen diğer bütün dinler teolojik bir inanca ya da ideolojiye dayanırlar. Bu dinler kurucularının kimliğine, geçmişte olmuş bir olaya değil, ideolojik veya teolojik kökenlere dayanırlar. Hristiyanlığın tarihe bağlılığı birçok Hindu'ya garip görünür.

Leslie Newbigın bir Ramakrişna öğretmeninin şaşkınlığını şöyle anlatmaktadır; “Bu sadık ve eğitimli Hindu, bir Hristiyanın, Hristiyanlığın Yeni Antlaşma'da İsa Mesih ile ilgili tarihsel gerçeklere dayandığını söyleyince şaşkına dönmüştür.”

Hristiyanlığı anlayamayan bu Hindu “Dini gerçekler gibi önemli bazı konuların tarihin kazalarına dayandırılmasına izin verilemeyeceğini belirtmiştir. İsa'nın yaşamış olduğu ve öğrettiği gerçekler doğruysa, o halde İsa tarihte yaşamış olsa da olmasa da bu gerçekler her zaman ve her yerde doğrudur.”¹⁴

GÖZLEM 4 – Akılcı İman

Hristiyanlık üzerine yapmış olduğum dördüncü gözlemim oldukça şaşırtıcıydı. Mesih'in izleyicilerinin kör ve cahilce bu inancı izledikleri düşüncesi aklımdan geçmekteydi. H.L. Mencken, benim Hristiyanlıkla ilgili eski görüşümü şu şekilde ifade etmiştir: “İman, kısaca imkansız olanın varlığına mantıksızca inanmak olarak tanımlanabilir.”

Hristiyanlığın tarihsel Kutsal Kitap gerçeklerini ne kadar çok incelediysem, Hristiyanlığın o kadar çok akılcı bir iman olduğu sonucuna ulaştım. Kutsal Yazılar'da bir birey imanını uygulamaya çağrıldığında, bu iman akılcı bir imandı. İsa Kutsal Kitap'ta şöyle der: “Gerçeği bileceksiniz ve gerçek sizi özgür kılacak”¹⁵

İsa'nın zamanında, yasa uygulayıcılarından birisi İsa'ya şunu sormuştur: “En büyük buyruk nedir?” İsa şöyle yanıtlamıştır: “Tanrının Rab'bi bütün yüreğinle, bütün

canınla ve bütün aklınla seveceksin”¹⁶ Kişi Mesih’e gelmekle düşünsel yönden intihar etmiş olmaz. Tersine, her zaman akılcı olarak Mesih’e olan inancının nedenlerini açıklamaya hazır olmaya çağrılır.¹⁷

Dr. George Eldon Ladd bu durumu şöyle gözlemler: “İman karanlığa doğru bir adım, mantık dışı bir saflık, delillere karşı inanmak ve akla karşı olmak değildir. İman, tarihsel gerçekler doğrultusunda tanıkların temeline dayanıp delillere inanmaktır.

GÖZLEM 5 – Mucize Olasılığı

Diriliş olayını incelerken, kişi doğaüstü veya mucizevi olduğundan göreceli olarak diriliş olayını reddetmemeli, aksine incelemesini daha dikkatli yapmalıdır.

Tarihi incelerken devamlı olarak ortaya çıkmakta olan bir tutum da, ünlü filozof Hume’un savunduğu inancın olasılıkla doğrulanabileceği ve olasılığın da doğanın birliğine veya süregelirliğine bağlı olduğu tartışmasıdır. Başka bir deyişle, sıradan insan tecrübelerinden normal olanlarına inanma hakkımızın olduğudur. Bu tartışmanın ileri sürdüğü nokta, insan tecrübesinin dışında (mucize gibi) normal olmayan her şeyin reddedilmesi gerektiğidir.

Örneğin şunlardan hangisi daha olasıdır? İsa’nın dirilişine tanık olanlar yanılmıştır, ya da İsa ölümden dirilmiştir.

Hume’un “çağdaş bilimsel tutum” tartışmasına göre verilecek cevap ortadadır, çünkü bu görüş mucizelerin olma olasılığının olamayacağı önyargısındadır.

Doğal Bir Açıklama

Tarihe önyargılı bakan bu görüşü diğer bir şekilde ifade edecek olursak, kapalı bir evrende yaşadığımızı söylemek ve doğa üstü hiçbir şeyin olamayacağını ileri sürmek yerinde olur. Başka bir deyişle, geçmiş ve gelecek her olayın doğal bir açıklamasının olduğudur. Bu tartışma doğa üstü bir gücün varlığını tamamen ortadan kaldırır. Ne olursa veya deliller ne kadar güçlü olursa olsun bu tutum, tüm delillere rağmen doğa üstü olanın reddedilmesi gerektiğini dikte eder.

Bir Felsefecinin Vardığı Sonuç

Bir felsefe sınıfına ziyaretçi öğretmen olarak konuşmaya davet edilmişim. Sınıftaki profesör aynı zamanda bölüm başkanıydı. Mesih’in tanrısallığının metinsel ve tarihsel kanıtlarını açıkladıktan sonra, bu profesör bana diriliş hakkındaki sorularını ve suçlamalarını yönlendirmeye başladı. On dakika kadar sonra bir öğrenci kalkıp profesöre oldukça kavramsal bir soru sordu.

“Hocam, sizce ilk diriliş gününde ne oldu?”

Profesör önce bana sonra da öğrenciye bakıp dikkatlice:

“Ne olduğunu bilmiyorum,” dedi ve soruyu soran öğrenci ikinci sorusunu sormadan profesör: “O gün gerçekleşen şey diriliş değildi” diye karşılık verdi.

Bunun üzerine öğrenci şu soruyu sordu: “Varmış olduğunuz sonuç delilleri incelemenizden mi sonuçlanmaktadır?”

Profesör; “Hayır, bu sonuca felsefi bakış açımdan varıyorum” diye cevapladı.

Başka bir üniversitede ise öğrenciler ilk kitabım olan “Evidence That Demands a Verdict” (Hüküm Gerektiren Delil) adlı kitabım hakkındaki görüşünü almak üzere Tarih Bölümü Başkanına kitabımı vermişler. Yedi ay kadar sonra, öğrenciler bölüm başkanına gidip kitap hakkındaki görüşlerini sormuşlar.

Profesör; “Hristiyanlıkla ilgili okumuş olduğum en ayrıntılı tarihsel tartışmaları içermekte, fakat ben McDowell’in varmış olduğu sonuçlara varmazdım” cevabını vermiş. Öğrencilerin “Neden?” sorusuna “Felsefi bakış açımdan dolayı” cevabını vermiştir. Varmış oldukları sonuca delil yetersizliğinden değil, delillere bakmadan, önyargılarıyla varmışlardır.

Hume’un Kısıtlamaları

Harvard Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Kilise bölümü başkanı olan profesör Lawrence Burkholder, Hume’un “bir şeyin doğru olabilmesi için, doğanın birliğini doğrulaması gerektiği” tartışmasının tarihe bakışını etkilediğini söylemiştir. Her tarihsel olayın bir şekilde kendine göre benzersiz olduğunu gören Burkholder “Hume’un kısıtlamalarını görmeye başlıyorum” demiştir.¹⁸

Profesör Burkholder, Hume’un mucizelere karşı olan tartışmasının “geçmiş zaman ve olaylarda gerçek olduğunu delillerle kanıtladığımız olayların olasılıklarını kısıtlamaktadır. Hume’a göre, ben geçmiş tecrübeye dayanmadıkça hiç bir şeye inanmam. Fakat kendimin gelecekle ilgili olayları ön bildiremeyeceğimi görüyorum. Olası veya olası olmayan, gelecekte olacak olan veya olmayacak olan olaylardan bahsederken çok daha mütevazı bir hâl almaktayım. Ve bu mütevazılık beni geçmişte ne olabilirdi veya ne olmayabilirdi konusunda yorum yapmaya isteksizleştiriyor.”¹⁹

Profesör Burkholder sözlerine şunu ekliyor: “... bana öyle görünüyor ki, geçmişte örneğin diriliş olayı gibi bir şeyin olmuş olduğu olasılığına en azından açık olma hakkım var.”²⁰

Profesör Clark Pinnock, Hume’un metodolojisine ve tüm tarihsel olayları doğallaştırma gereksinimine güvenden bahsederken şöyle diyor: “Mucizelere karşı olan tecrübe, sadece mucizeler hakkındaki tüm verilerin yanlışlığını bilirsek muntazamdır, işte sorun da burada; yanlışlığını bilmiyoruz. Hiç kimse tarihte gerçekleşmiş olan eşsiz olayların olasılığını ortadan kaldıracak kadar “doğal yasalar” konusunda tartışmasız bilgiye sahip değildir. Bilim bize ne olduğunu söyleyebilir. Fakat ne olup olamayacağını söyleyemez. Bilim olayları yaratamaz, olayları inceler. Tarihiçi, tanıkların raporlarına açıktır. Hume’un tarih bilimine cahil olduğu görülüyor.”²¹

Münih Üniversitesinden Profesör Wolfhart Pannenberg ise şöyle diyor: “Geçmişte... bin yıl önce bir şeyin olmuş olup olmadığı sadece tarihsel tartışma sonucuyla kararlaştırılabilir.”²²

Tarihsel Araştırma Gereksinimi

Profesör John Warwick Montgomery, her şeyin açıklaması için doğasal açıklamalara bakılmasını söyleyenlere şöyle diyor: “Günümüzde Einstein’dan beri hiç kimse, doğal yasaya dayalı bilgilerinden dolayı olayların olasılığını göz ardı etme hakkına sahip olmamıştır. Bir olayın gerçekten de olup olmadığını bilebilmemizin tek yolu, o olayın gerçekleşmiş olup olmamasına dayanır. O halde mucize sorunu felsefi spekülasyonlarda değil, tarihsel araştırmayla ortaya çıkarılır.”²³

Newton döneminin geçilmesiyle beklenmeyen, tahmin edilemeyen ve olanaksızın olabileceği gerçeğine kapıları açmalıyız.²⁴

Yeni Antlaşma eleştirilenlerinden Profesör Vincent Taylor bazı kesin saplantılara karşı uyarıda bulunmaktadır. Mucizeleri değerlendirme konusunda bilimin sınırlarından bahsederken Taylor şöyle yazıyor: “Geçen 50 yıl içerisinde öyle buluşlarla karşılaşılıyor ki geçmişte bunların tamamen olanaksız olduğu ileri sürülüyordu. Olanaksız olduğuna inanılan atomun parçalanışına tanık olduk ve artık bilim adamları evrenin muhteşem bir makineden

çok, muhteşem bir düşünce olduğunu görüyorlar. Tabii ki kişilerin görüşlerindeki değişmeler, mucizevi olayların gerçek olduğu anlamına gelmez, fakat uygun şartlar altında mucizelerin olanaksız olmadığı anlamına gelir. Ne bilimsel ne de felsefi saplantılar bu olasılığın karşısında duramaz.”²⁵

Fransız Ernest Renan, İsa Mesih’in dirilişini inkâr etmiştir. Renan bu konuyla ilgili araştırmasına; “Mucize diye bir şey yoktur. Bu nedenle, diriliş gerçekleşmemiştir” varsayımıyla başlamıştır. Bir hukuk mahkemesinde bu gibi tutumlara taviz verilmez. Renan’ın, Mesih’in dirilişiyle ilgili varmış olduğu sonuç, tarihsel araştırmaya bağlı değil; kendi felsefi spekülasyonlarından oluşan saplantılar sonucu ortaya çıkmıştır.

Renan’ın varmış olduğu sonuç; “Ben kararımı verdim, gerçekleri göstererek aklımı karıştırma” diyen bir kişiye benzer.

GÖZLEM 6 – Masal Değil Gerçek

Benim için şaşırtıcı noktalardan biri de, Mesih izleyicilerinin “gerçek” ile “masal” arasındaki farkı biliyor olmalarını gözlemlemiş olmamdı. Yıllarca İsa’nın zamanındaki insanların mitolojik öykülere inanmaya meyilli olduklarını işitmekteydim. Ünlü eleştirmenlerden Rudolph Bultman, İsa’nın zamanında yaşamış insanların farklı ve ilkel olduğuna bizleri inandırmıştır. Bununla beraber araştırmalardan çıkan sonuçlar, birinci yüzyıl insanının farklılığının abartılmakta olduğunu gösteriyor.

Petrus, Kutsal Kitap’ta şöyle diyor: “Rab’bimiz İsa Mesih’in kudretini ve gelişini size bildirirken uydurma masallara başvurmadık. O’nun görkemini gözlerimizle gördük.”²⁶ Aynı zamanda Petrus şöyle de der: “Masallarla ve sonu gelmeyen soyağaçlarıyla uğraşmamasını öğütler.”²⁷

Birinci yüzyılda insanlar bizim elimizde bulunan evren ve doğa yasalarına sahip olmamasına rağmen, kör insanların genelde kör olarak kaldıklarını biliyorlardı. İşte bu nedenle İsa, kör insanları iyileştirdiğinde şaşkına dönmüşlerdir.

İsa’nın insanların gözlerini açmış olduğunu görenler; “Dünya var olalı, bir kimsenin doğuştan kör olan birinin gözlerini açtığı duyulmamıştır”²⁸ dediler.

Tabii ki ölümlerin ölü olarak kaldıklarını da biliyorlardı. Pavlus’un Yunanistan’ın Mars tepesindeki²⁹ açıklamalarına karşı gelen halkın vermiş olduğu karşılıklardan da görüyoruz ki, insanların dirilişe inanması bugün olduğu gibi, o zamanda da oldukça zordu.

İsa’nın öğrencilerinden “Şüpheli Tomas” da her gün ölümlerin dirilmediğini bildiğinden bazı kanıtlara sahip olmak istiyordu. İsa’nın dirilmiş olduğu haberini aldıktan sonra; “O’nun ellerindeki çivi izine dokunmadıkça ve parmağımı çivinin deldiği ellerine ve böğründeki yaraya sokmadıkça inanmayacağım” demiştir.

İsa, Tomas’a görüldükten sonra; “Parmaklarınla ellerime ve böğrümüne dokun ve inançsız olma” dedi. Bunun üzerine Tomas, İsa’ya; “Rabbim ve Tanrım” diye karşılık vermiştir.

GÖZLEM 7 – Bilimsel Metodun Etkisizliği

Birçok kişi bilimsel kanıt olmadıkça hiçbir şeyin kanıtlanamayacağını ileri sürmektedir. Birçok üniversitede dirilişin tarihselliğiyle ilgili konuşma yaparken, dirilişi bilimsel olarak kanıtlayıp kanıtlayamayacağım sorusuyla karşılaşılıyorum.

Buna cevap olarak “hayır” cevabını veriyorum. Modern bilimsel yöntemler İsa Mesih’in ölümü, gömülüşü ve dirilişinin gerçekliğiyle ilgili araştırmalarda uygulanmaz. Bilim bu gibi uygulamaları araştırmakta yetersiz kalır.

Tekrar Aracılığıyla Gözlem

Bilimsel kanıt, bir olayı sorgulayan kişinin önünde olayı tekrar etmek temeline dayanır. Kontrol altında bir çevrenin oluşturulması gerekir. Gözlemler yapılmış, veriler ortaya çıkarılmış ve hipotezler titizlikle doğrulanmış olmalıdır.

“Bilimsel metot, olayların ve deneylerin ölçülmesine veya tekrar eden gözlemlere dayanmaktadır.”³⁰ Harvard Üniversitesinin eski rektörlerinden olan Profesör James B. Conant şöyle der: “Bilim, deney ve gözlem yoluyla geliştirilmiş olan, birbirine bağlı kavramların ve kavramsal şemaların bir bütünüdür.”³¹

Temel Bilim Sözlüğü’ne göre bilimsel bilginin tanımı ise şöyledir: “Gözlemlere ve gerçeklerin test edilmesine dayalı bilgi.”³² Harper Bilim Ansiklopedisi bilimsel metodu şöyle tanımlar: “Bilgi aramada kullanılan kontrol altındaki gözlem teknikleri.”³³

Bilim Sınırlıdır

Bilimin ana hamlesi; hipotezlerin test edilmesiyle, devamlı gözlemlerden gelen verileri toplayabilmesidir. Bu nedenle modern bilimsel yöntem, sadece tekrar eden olaylara ya da gerçeklere uygulanabilir. Tarihte eşsiz bir olay olarak İsa Mesih’in dirilişi bilimsel incelemenin dışında kalır. Kontrol altındaki çevrenin tekrar edilememesinden dolayı bilimsel yöntemin ana araştırma noktası uygulanamaz. “Marangozdan Öte” adlı kitabımda gerçeği bulma konusunda bilimsel yöntem ve hukuksal yöntem arasındaki farkla ilgili bir açıklamada bulundum.

GÖZLEM 8 – Tarihsel Ölçüt

Mesih’in dirilişi, tarihte olmuş olan herhangi bir olay gibi aynı ölçütlerle incelenmelidir. İlk Hristiyan Topluluğu’nun imanı gerçeklere dayanan tecrübelerden kaynaklanmaktaydı. Örneğin; Mesih’in izleyicileri, Mesih’in kendisini onlara “bir çok inandırıcı kanıtlarla” gösterdiğini ileri sürmüşlerdir.³⁴ Luka, Grekçe “tekmerion” kelimesini kullanır. Bu kelimenin sözlük anlamı şudur; “delillerle kanıtlanabilecek kanıt.”

Açıkça görülüyordu ki, bu konudaki araştırmamı yaparken Diriliş gününde tam olarak ne olduğunu öğrenmek için, tarihsel geçmişi incelemem gerekiyordu.

Yeterli Delil Gereksinimi

İçinde yaşadığımız dünya, inanç için yeterince delil isteyen bir dünyadır. Bu kitabın amacı da diriliş için gerekli olan tüm delilleri ortaya koymaktır.

Wolfhart Pannenberg, Almanya’nın Münih Üniversitesi’nde Sistemik Teoloji profesörlerindedir. Profesör Pannenberg iman ve tarih konuları üzerinde çalışmalarda bulunmuştur. Pannenberg dirilişle ilgili şu yorumu yapmıştır: “İsa Mesih’in dirilişinin gerçekleşip gerçekleşmediği sorusunu sormak tarihe düşer ve bu noktada buna benzer tarihsel bir soru sormak da kaçınılmazdır. Bu sorunun cevabı tarihsel tartışma çizgisinde kararlaştırılmalıdır.”³⁵

Delillere dürüst bir tarihsel bakış açısıyla yaklaşılmalıdır. Tarihsel araştırma, düşünsel saplantı ve önyargılardan arınmış olmalıdır. Delillerin kendilerini kanıtlayacağından emin olabilirsiniz.

Tarihçi Ronald Side, tarihsel araştırmada öznelliğe, objektif olmaya gereksinim olduğunu vurgular: “Eleştirel bir tarihçi, delillerin kendi beklentilerinin dışında güçlü bir şekilde başka bir gerçeğe işaret ediyorsa ne yapması gerekir? Tabii ki incelemiş olduğu ve

analiz etmiş olduğu kaynaklardan çıkarmış olduğu sonuçlara göre davranmalıdır. Mucizelerin olmayacağı önyargısıyla başlamak bilime aykırı olur. Buna benzer tek yönlü önyargılardan uzak durmazsak, tarihsel yorum sadece propagandaya dönüşmüş olur.

“Bizim yaşamamış olduğumuz bir olayın gerçekleşmiş olduğuna dair iyi bir delil gösterilmesini talep etmek en doğal hakkımızdır, fakat gerçeği kısıtlı olan tecrübelerimizle yargılamamalıyız. Buna dayanarak bence Nasıralı İsa'nın dirilmiş olduğuna dair elimizde iyi deliller bulunmaktadır.”³⁶

Uygun Yaklaşım

Erlangen’li tarihçi Ethelbert Stauffer, tarihe nasıl yaklaşmamız gerektiğiyle ilgili şu öneride bulunuyor: “Tarihçiler olarak beklentilerimize, inançlarımıza, gerçeklere, bakış açımıza ters düşen bir olay yaşadığımızda veya bazı delillerle karşılaştığımızda ne yapmalıyız? Büyük tarihçilerden birisinin söylemiş olduğu gibi biz de; ‘Tabii ki böyle bir şeyin olma olasılığı vardır’ demeliyiz. Neden olmasın? Eleştirel bir tarihçi için olanaksız diye bir şey yoktur.”³⁷

Tarihçi Philip Schaff yukarıdakilere şunu ekliyor: “Tarihçinin amacı önyargılarından tarih yaratmak ve tarihi kendi inançlarına göre süslemek değil, delillere dayalı belgeleri en iyi bir şekilde sunup, delillerin kendilerini göstermelerini sağlamaktır.”³⁸

Eğer bir kişi İsa'nın tarihselliğini sorgulayacak olursa, bunu tarihteki diğer kişilere uygulamış olduğu yöntemlerin aynısını uygulayarak yapmalıdır. İngiltere'nin Manchester Üniversitesi profesörlerinden Profesör F.F. Bruce bir yorumunda şöyle diyor: “Tarihe önyargısız bakan bir tarihçi için Mesih'in tarihselliği, Julius Ceaser'in (Sezar) tarihselliği kadar açıktır.”³⁹

Eleştirel Bir Tutum

Diriliş konusuyla ilgili tarihsel olarak en önemli test, delillerin öne sürülen gerçekleri destekleyip desteklemediğidir.

Bu noktada araştırma dikkatlice yapılmalı ve Mesih'in dirilişiyle ilgili veriler büyük bir titizlikle incelenmelidir. Eleştirel bir tarihçi tanıkları sorgulamalı, Mesih'in çarmıhta ölümünü doğrulamalı, Mesih'in gömülüğüyle ilgili prosedürleri gözden geçirmeli, Mesih'in ölümünün üçüncü günü dirilmiş olduğunu gösteren kayıtları incelemeli ve yatırılmış olduğu mezarın boş olup olmadığıyla ilgili kanıtlara bakmalıdır. Bütün bunlar yapıldıktan sonra, yukarıda bahsettiğim araştırmadan çıkan verilerin sonucuna göre bir açıklama yapabiliriz. Bu safhaya gelindikten sonra araştırmayı yapan kişinin, bir araya getirmiş olduğu diğer delillerle birlikte bu verileri birleştirip bir sonuca varması gerekir.

İlginizi çekiyor mu? İlerleyen sayfalarda bu konuyu ele alacağım.

GÖZLEM 9 – Güvenilir Tarihsel Belge

Yeni Antlaşma (İncil), diriliş olayıyla ilgili öncelikli tarihsel kaynakları sağlamaktadır. Bu nedenle 19. ve 20. yüzyıllarda birçok eleştirmen bu belgelerin geçerliliğine karşı saldırılarda bulunmuşlardır. Amerika'da Federal Deliller Yasası'na göre “eski belgeler” ilkesi bu belgelerin geçerliliğini şu şekilde vurgulamaktadır: (1) Belge, gerçekliğine karşı gelinmeyecek durumda olmalı, (2) Bu belge gerçek ise, şu anda bulunması gereken yerde olmalı (elimizde bulunmalı) ve (3) Bu belge sunuluşundan 20 yıl veya daha fazla bir zaman geçmiş olmalı.⁴⁰

Simon Greenleaf Hukuk Fakültesi profesörlerinden ve okul dekanı olan Profesör John Warwick Montgomery, “Eski Belge” yasasının Yeni Antlaşma'ya uygulanmasıyla ilgili

şunları söylüyor: “Bu yasa, Kutsal Kitap kayıtlarına uygulanıp metinsel eleştiriyile desteklenirse, herhangi bir hukuk mahkemesinde geçerlilik kazanır.”⁴¹

Diğer birçok eleştirmen gibi F.C. Bauer de, Yeni Antlaşma'nın ikinci yüzyılın sonlarına kadar yazılmamış olduğunu düşünmekteydi. Bu nedenle, Yeni Antlaşma'da (İncil) yazılanların yalan ve efsanelerle dolu olduğunu, çünkü İsa'nın yaşadığı zamandan ikinci yüzyılın sonlarına kadar insanların çeşitli efsaneler yaratabilmiş olacağını ileri sürmüştür.

Yeni Antlaşma'nın Tarihlendirilmesi

Bununla birlikte, 19. yüzyılın sonlarına doğru bulunan arkeolojik bulgular, Yeni Antlaşma belgelerinin geçerliliğini kanıtlamıştır. Eski “papirüs” belgelerinin bulunması, Mesih'in zamanındaki ve sonraki belgeler arasındaki boşluğu doldurmuştur. Çeşitli belgelerin ortaya çıkarılmasıyla ilgili detaylar için “Hüküm Gerektiren Kanıt” (Evidence that Demands a Verdict) adlı kitabıma bakınız.

Bu arkeolojik buluşlar, uzmanların Yeni Antlaşma belgelerinin geçerliliğine olan güvenlerini arttırmıştır. Dünyanın en ünlü arkeologlarından olan William Albright şöyle demiştir: “Yeni Antlaşma'nın içinde bulunan kitapları İ.S. 80 tarihinden sonra yazılmış olarak tarihlendiremeyeceğimize dair oldukça güçlü delillere sahibiz. Bir kaç nesil önce bazı muhafazakar Yeni Antlaşma eleştirmeni, İ.S. 130 ile 150 yılları arasında tarihlendiriyorlardı.”⁴²

Papirüs belgelerinin bulunmasının yanı sıra, diğer başka belgeler de bulunmuştur. Ünlü İngiliz eleştirmenlerden Trinity College ve Cambridge'de öğretim görevliliğinde bulunmuş olan J.A.T. Robinson, Alman eleştirmenlerin ileri sürmüş olduğu; “Yeni Antlaşma birinci yüzyılın sonlarına doğru yazılmıştır” görüşünde onlarla uzlaşmıştır. Fakat teolojik bir şaka olarak yüzyılın başlarında yaygın olan, Yeni Antlaşma'nın daha sonraki tarihlerde yazılmış olduğunu belirten tartışmaları inceleme kararı vermiştir.

Varmış olduğu sonuçlar Robinson'u şaşırttı. Daha önceleri bu konuda araştırmalar yapan uzmanların bilerek bazı verileri ve delilleri görmezlikten geldiklerini ve konuyla ilgili akıl yürütmelerinin çoğunun tutarsız olduğunu ileri sürmüştür. Robinson'a göre Yeni Antlaşma, Elçiler ve Elçilerle birlikte olmuş kişilerce yazılmıştır ve Yuhanna dahil tüm Yeni Antlaşma kitapları İ.S. 64 yılından önce yazılmıştır.

Robinson, diğer uzmanların kendisini yanlış çıkaramayacaklarını ileri sürmüştür. Eğer uzmanlar bu konuyu tekrar açarlarsa, Yeni Antlaşma'yla ilgili yazmış oldukları önsözleri veya kitapları yeniden yazmak zorunda kalacaklarını belirtmiştir.⁴³

Belge Yetkisi

1973 yılında Kutsal Yazılar'ın geçerliliğiyle ilgili yapmış olduğum araştırmamın sonucu olarak yazmış olduğum “Hüküm Gerektiren Kanıt” (Evidence that Demands a Verdict) adlı kitabımı bastığımda, Yeni Antlaşma'nın 14,000 adet belgesini belgeledim. Geçen yıl bu kitabı yenilerken, yeni araştırma fırsatları sonucunda belge sayısını 24,633'e çıkardım.

Yeni Antlaşma belgeleriyle ilgili elimizde böyle bir rakamın bulunması, tarihte aynı türden belgesel yetkiye sahip olan iki kitap olduğunu gösteriyor. İkinci kitapsa Homer'in İlyada'sıdır. İlyada'ya ait 643 belge bulunmaktadır.

Yeni Antlaşma'nın bu kadar çok eski belgeyle desteklenmesi, eski belgeler alanında uzmanlaşmış olan Sir Frederick Kenyon'un şu yorumuna neden olmuştur: “Orijinal metnin ve ilk delillerin tarihinin ortaya çıkmış olmasıyla Kutsal Kitap'a karşı kullanılan deliller geçerliliğini yitirmiş ve Yeni Antlaşma'daki kitapların geçerliliği ve saygınlığı hakkettiği noktaya gelmiştir.”⁴⁴

F.F. Bruce şu yorumu yapıyor: “Yeni Antlaşma metinleriyle ilgili elimizde bulunan deliller, hiç kimsenin geçerliliğini sorgulamayı düşünmeyeceği tüm klasiklerden daha güçlüdür.”⁴⁵

F.F. Bruce aynı zamanda şöyle der: “Eğer Yeni Antlaşma klasik kitapların yazarları tarafından yazılan yazıtlar olsaydı, bu yazıların geçerliliği hiç şüphesiz tartışılmazdı.”

Bazı Yeni Antlaşma eleştirmenleri İsa'nın yaşamını çevreleyen söyleyişleri ve olayları ilk yüzyıldaki kilisenin uydurmuş olduğunu savunmaktadırlar. Bazıları ise, İsa'yla ilgili yazılan gerçeklerin O'nun yaşamından uzun yıllar sonra yazıldığını ve bu nedenle hakkındaki gerçeklerin doğruluğundan şüphe edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bu kişilerin söylediklerine göre bizler, Mesih'in sözleri ve yaşamıyla ilgili doğru bir bilgiye sahip değiliz.

Kısa Zaman Süreci

Bu iddiaları çürütmek için ne söylenebilir? Bugün emin olarak söyleyebiliriz ki, İsa'nın sözlerini ve yaşamını çevreleyen olaylara dair elimizde birçok delil bulunmaktadır.

Yeni keşfedilen metinsel bulgular ve tarihsel araştırmalar, Mesih'in yaşamında geçmiş olan olayları ve bu olaylarla ilgili yazılmış olanları çürütmekte, tersine desteklemektedir.

Western Michigan Üniversitesi eski Tarih profesörlerinden Profesör Paul L. Maier şöyle diyor: “Hristiyanlığın diriliş efsanesinin, uzun bir zaman zarfında planladığını ve bu kaynakların olaydan yıllar sonra yazılmış olduğu tartışmaları gerçek dışıdır.”⁴⁶

Bu eleştirmenin yorumuna karşı, Albright şöyle karşılık vermektedir: “Sadece tarihsel yöntem ve bakış açısından yoksun olan bazı bilim adamları Kutsal Yazılar hakkında bu gibi spekülasyonlarda bulunurlar.”

Albright'a göre, İsa'nın sözlerinde ve Kutsal Yazılar'da zaman içerisinde değişiklikler olması, İsa'nın yaşamıyla Yeni Antlaşma'nın arasında pek fazla zaman geçmediğinden olanaksızdır.⁴⁷

Kutsal Yazılar'la ilgili belgelerin güvenilirliğinden bahsederken, Yale Üniversitesi profesörlerinden Millar Burrows şöyle demiştir: “Yeni Antlaşma Grekçe'sini yeni bulunan papirüs belgelerindeki dille karşılaştırınca, Yeni Antlaşma'nın güvenilirliğinin devamını görüyoruz.”⁴⁸

Millar Burrows, Yeni Antlaşma belgelerinin yüzyıllar boyunca çok dikkatlice el değiştirdiğini bunun nedeninin de bu belgeler üzerinde bir şüphenin yaratılmasının engellenmesinin amaçlanmış olmasıdır.⁴⁹ Ünlü araştırmacılardan Howard Vos ise bu konuda şöyle der: “Metinsel delillere göre Yeni Antlaşma belgelerinin güvenilirliği tarihte diğer belgelere oranla çok daha güvenilirdir.”⁵⁰

Görgü Tanıkları

Yeni Antlaşma belgelerinin güvenilirliğinin diğer bir nedeni ise bu belgelerin görgü tanıkları tarafından yazılmış olmalarıdır.

Tarihçi profesör Louis Gottschalk, bir kaynağın güvenilirliğini incelemekle ilgili yazarken şöyle demektedir: “Gerçeğin aktarılmış olduğunu bilmek, tanığın olaylara yakınlığıyla eşdeğerdir. Yakınlık derken hem coğrafi, hem de tarihsel yakınlıktan bahsediyorum.”⁵¹

Yeni Antlaşma yazarları da şöyle demektedir: “Rabbimiz İsa Mesih'in kudretini ve gelişini size bildirirken uydurma masallara başvurmadık. O'nun görkemini gözlerimizle gördük.”⁵²

Elçilerin İşleri'nde ise şöyle der: “...İsa, ölüm acısını çektikten sonra birçok inandırıcı kanıtlarla elçilere dirilmiş olduğunu gösterdi. Kırk gün süreyle onlara görünerek Tanrı'nın Egemenliği hakkında konuştu.”⁵³

Kendisi hem bir doktor hem de tarihçi olan Luka şöyle yazmaktadır: “Birçok kişi aramızda olup bitenlerin tarihçesini yazmaya girişti. Nitekim başlangıçtan beri bu olayların görgü tanığı ve Tanrı sözünün hizmetkârı olanlar bunları bize iletiler. Ben de bütün bu olayları ta başından özenle araştırmış biri olarak bunları sana sırasıyla yazmayı uygun gördüm”⁵⁴

Hukuk mahkemelerinde görgü tanıklarının tanıklıkları geçerlidir. Son zamanlarda görgü tanıklarının tanıklıkları, psikolojik faktörlerin kişiye olan etkisine göre değerlendirilmektedir. Bu faktörler; zaman aralığı, kişiye veya olaya olan yakınlık derecesi, görülürlük, stres, korku... vb. ⁵⁵

Psikolojik Faktörler

Washington Üniversitesinde Psikoloji profesörü olan Prof. Elizabeth S. Loftus bir araştırma yazısında şöyle yazmıştır: “Korkulu olaylara şahit olmuş kişiler, bu olayların ayrıntılarını sıradan olaylardan daha az hatırlarlar. Korku stresi olayları kavramayı güçleştirir ve bu da hafızaya etki eder. Aynı zamanda stres, bir kişinin, bir dönem içerisinde öğrenmiş olduklarını veya gözlemleri hatırlamasını güçleştirebilir.”⁵⁶

İsa Mesih’in görgü şahitlerinin diriliş ile ilgili tanıklıkları, Profesör Loftus’un varmış olduğu sonuçla da güçlenmektedir. Şahitlerin bu tanıklıkları korkudan kaynaklanan tanıklıklar değil, Mesih’i tanıyan ve O’nu seven öğrencilerinin tanıklığından doğan tanıklıklardır. Tabii ki görünüşlerin tekrarından dolayı stres ve heyecan vardı, fakat İsa onlara kırk günlük süre boyunca devamlı olarak görüldükten sonra, stres ve heyecanlılıkları da ortadan kalkmış oldu.

Yeni Antlaşma’da bir kaç kişinin görgü tanıklıkları %100 güvenilir olmayabilir. Fakat herkesin Mesih’i tanımlamada aynı hatayı yapmış olduğunu söylemek yanlış olur. Görgü tanıklarının Mesih’i dirilişten sonra görmüş olduklarına dair tanıklıkları, bir hukuk mahkemesinin lehte kararına neden olur.

Söylenti Kuralı

Delilleri analiz etme üzerine ustaca yazılmış olan McCormick’in “Handbook of the Law of Evidence” (Delil Yasası El Kitabı) adlı kitabı yasal sistemin gerektirdiği en güvenilir bilgi kaynaklarının kullanılmasından bahsederken, duyu yoluyla kavranan bazı gerçeklere tanıklık eden bir şahidin olayı gözlemlemiş ve gerçeği tamamen görmüş olmasını belirtir.⁵⁷

Bu “söylenti” kuralına göre; “Söylenti mahkemede delil olarak dinlenilmez. Federal delil kurallarına göre, tanığa ikincil kaynaklardan gelen bilgi değil, kişinin tanık olmuş olduğu olaylardan gelen bilgi delil olarak kabul edilir.”⁵⁸

Dr. Montgomery’ye göre, kişi eğer kendi bilgisine dayanarak tanıklıkta bulunuyorsa, o halde yasal yönden Yeni Antlaşma belgeleri hukuk mahkemelerinde ana delil olarak kullanılabilir. Yeni Antlaşma belgelerinde sık sık; “duymuş olduğumu, gözlerimizle görmüş olduğumuz, baktığımız ve ellerimizle dokunduğumuz”⁵⁹ türden tanıklıkları, Yeni Antlaşma belgelerine hukuk mahkemeleri açısından geçerlilik getirmektedir.

İlk Elden Gelen Bilgi

Matta’ya göre dirilişe tanık olan ilk kişiler hem Mecdelli Meryem hem de “diğer Meryem idi.”⁶⁰ İsa’nın dirilmiş olduğunu mezar taşı üzerinde oturmakta olan bir melekten işitmişlerdi. Eğer meleğin orada olduğunun kanıtı sunulmazsa, her iki Meryem’in de tanıklıkları “söylenti” kuralına girer. Bu iki kadının Mesih’in dirilmiş olduğunu kanıtlamak için meleğin sözlerini bir hukuk mahkemesinde kullanmaları “söylenti” kuralıdır ve bu kurala

göre tanıklıkları mahkemede geçersizdir. Meleğin doğruyu söyleyip söylemediği söz konusu değildir. “Söylenti” kuralı, olayı anlatan kişinin güvenilirliğini ve dürüstlüğünü sorgular.

Bu sorun, İsa’nın kadınlara fiziksel olarak görünüşünden sonra çözülmüştür.⁶¹ Kadınlara, İsa’nın dirilmiş olduğuna dair ilk elden bilgiye sahip olduklarından, mahkemedeki tanıklıkları birinci dereceden geçerliliğe sahiptir. Gerçek olaya tanık olamadılar, fakat olayın sonucunda ortaya çıkmış olan diriliş olayını görmüş olmaları yeterlidir.

Matta da kısaca İsa’nın on bir şahidine nasıl görünmüş olduğuna tanıklık etmektedir.⁶² “Söylenti” kuralına göre, eğer İsa öğrencilerine kişisel olarak görünmemiş olsaydı, dirilişe tanıklık edemezlerdi. Mesih’i dirilmiş olarak görmeleri “söylenti” kuralını geçersiz kılmıştır.

Luka, İsa’nın Emmaus Yolu’nda görünmüş olduğu iki kişiden bahseder. Bu kişiler “söylenti” kuralının geçersizliğini göstermişlerdir. Kadınlara meleğin sözleriyle ilgili sözlerine inanmamışlardı, fakat Mesih’in dirilmiş olup olmadığı belirsizdi çünkü henüz “Mesih’i görmemişlerdi.”⁶³ Mesih kendisini bu iki adama gösterene kadar dirilişe inanmamışlardı.

Matta ve Markos kitapları gibi, Luka da Mesih’in tüm öğrencileri önündeki görünüşünü anlatarak sonuçlanmaktadır. İsa “söylenti” olayının normal şüpheliğinin farkındaydı. “Söylenti” kuralı bu şüphenin delilidir. Genelde kişilerin yaşamış oldukları olaylara inanırız, fakat olaylar kişiye anlatılmışsa şüphelenebiliriz.

Bu duruma en iyi örnek şüpheli Tomas’tır.⁶⁴ Tomas’ın en yakın arkadaşlarının Mesih’in dirilmiş olduğuna tanıklık etmiş olmalarına rağmen, Tomas, Mesih’i kendisi görmedikçe dirilişe inanmayacağını belirtmiştir.

Yazılı Tanıklıklar

Görgü tanıklarının yazılı belgeleri güvenilir midir? Federal Delil Kuralları yasasına göre, tanığın yazmış olduklarının gerçekten de tanık tarafından, olay henüz tazeliğini yitirmemişken, bilgisini doğru bir şekilde aktarmış olması gerekir.⁶⁵ Bazıları Matta ve Yuhanna’nın yazdıklarının bilgileri henüz tazeyken yazılmış olduğuna karşı gelebilir. Bu olaylardan ne kadar zaman sonra bu belgelerin yazılmış olduğuna dair elimizde bir delil bulunmamaktadır. Ne kadar zaman sonra yazmış olurlarsa olsunlar, üç gün önce ölmüş olduğunu gördükleri kişinin üçüncü günde dirilmiş olduğunu görmüş olmaları unutulabilecek bir olay değildir.

Bu tanıkların Mesih’in dirilişini sanki dün olmuş gibi hatırlayacaklarına hiç şüphe yoktur.

Bilgi Sahibi Görgü Tanıklarının Varlığı

Yeni Antlaşma’daki diriliş delillerinin tarihsel güvenilirliğinin üçüncü nedeni ise bu olayların diriliş zamanında yaşamakta olan bazı kişilerin çevresinde gerçekleşmiş olmasıdır. Bu nedenle, bu olayların geçerliliği bunlara dayanarak onaylanabilir ya da çürütülebilir.

Yeni Antlaşma’yı yazanlar, Kutsal Kitap ile ilgili yazılarını savunurken, diriliş gerçeğiyle ilgili toplumun bilgisine dayanmışlardır.

Petrus dinleyenlere şöyle demiştir: “Ey İsraililer, şu sözleri dinleyin: Bildiğiniz gibi Nasıralı İsa, Tanrı’nın, kendisi aracılığıyla aranızda yaptığı mucizeler, harikalar ve belirtilerle kimliği kanıtlanmış bir kişidir.”⁶⁶

Düşman Görgü Tanıklarının Varlığı

Mesih'in yaşamında ve öğretişlerinde yalan, efsane ve geçersizliklerin bulunmamasının başka bir nedeni de, bu olayların Hristiyanlığa karşı olan bilgi sahibi bazı kişilerin çevresinde gerçekleşmiş olmasıdır.

Bir tanığın doğruyu söyleyip söylemediğini anlamının başka bir yolu da karşı görüşleri incelemektir. Bu şekilde karşı görüşe sahip kişilerin tanıklığı, bir tanığın doğruluğunu ya onaylar ya da çürütür.⁶⁷

Yargıç Ruffin; "State vs. Morris" (Devlet Morris'e Karşı) adlı kitabında karşı görüşü incelemeye şöyle yer vermiştir: "Tüm duruşmalar bir kısım güvenin insan tanıklığına dayandırılmış olduğundan ilerler ve bu güven, karşı tanıkların tanıklıklarının incelenmesiyle büyür."⁶⁸

"Düşman tanıkların" varlığını göz önünde bulundurarak karşı görüş prensiplerini diriliş olayına uygulayan hukuk profesörü John Montgomery şöyle yazar: "... bu kural, zamanın sinagoglarının birinde savunulan Mesih'in dirilişiyile ilgili tanıklığı doğrudur. Muhalefetin varlığına karşı düşmanca tavırlı karşı görüşlüler, Hristiyanlığın temeli olan dirilişe karşı gelmemişlerdir."⁶⁹

Manchester Üniversitesi profesörlerinden F.F. Bruce, Yeni Antlaşma belgelerinin karşıları tarafından gözden geçirilmesiyle ilgili şöyle der: "Materyal yönden gerçekten saptaya doğru bir meyil olsaydı, dinleyiciler arasındaki düşman tanıklar bunu düzeltmekte yardımcı olurdu."⁷⁰

Tarihsel tanıklıkta üç adım vardır: Gözlem, hatırlama ve kayıt.⁷¹ Mesih çevresindeki bu yeni harekete karşı olan düşmanlar, Mesih'in yapmış olduğu mucizelere veya söylediklerine eklemeler yapmak isteyebilecek ve bazı olayları abartabilecek olanları engellemeye hazır bekliyorlardı. Bu "düşman tanıklar", İsa'nın öğrettiklerine ve yaptıklarına yapılan "gözlem, hatırlama ve kayıt" dışı eklemeleri düzeltmeye her an hazır beklemekteydiler.⁷²

Ünlü teologlardan Stan Gundry şu soruyu soruyor: "Çok iyi bildikleri Mesih'in yaşamıyla ilgili bazı yanlış açıklamaların aktarılmasına izin verme olasılıkları var mıdır? Hristiyanlar, Hristiyanlığı sürdürmek için bu gibi eklemelerde bulunmakla, Hristiyanlığı alay konusu haline getirmiş olurlardı."⁷³

Rab'bi yüceltmek ve onurlandırmak isteyen Elçiler, Mesih'in yapmamış olduğu şeyleri yapmış gibi göstermekten uzak dururlardı. Bunun da ötesinde ilk Hristiyanlar topluluğundaki yüzlerce kişi, Hristiyanlıkla ilgili geleneklerin gerçek ve doğru bir şekilde tutulmasını sağlamış ve yalanlara engel olmuşlardır.

Arkeolojinin Onayı

Louis Gottschalk ,bir yazarın ya da bir belgenin genel güvenilirliğinin şunlara bağlı olduğunu belirtiyor: "Yazarın doğru sözlülüğüne, belgelerin birbirine zıtlık içermemesine, diğer kaynaklara zıt olmamasına, tarih hatasından yoksun olmasına ve yazarın tanıklığının genel güvenilirlikte önemli rol oynamamasına bağlıdır."⁷⁴

Başka bir deyişle; "Tanıkların sayısı ne kadar olursa olsun, diğer tarihsel (coğrafi) veya bilimsel gerçeklerle uygunluk veya anlaşma genellikle kanıtların kesin sonucunun testidir."⁷⁵

Gelmiş geçmiş en büyük coğrafyacılarından biri olan Sir William Ramsay, 19. yüzyılın ortalarında Alman Tarih Okulunda öğrenciydi. Anadolu yarımadası üzerine yapmış olduğu topografik çalışmaları sonucunda Kutsal Kitap'ın, Elçilerin İşleri bölümünün ikinci yüzyılın ortalarında yazılmış olduğuna inanmıştı. Bunun sonucu olarak, Luka'nın yazılarını incelemeye başladı. Araştırmasından ortaya çıkan delillerin sonucu olarak inançlarını tamamen değiştirmek zorunda kalmıştır.

Luka'nın Kanıtlanmış Güvenilirliği

Luka'nın tarihçiliğiyle ilgili Ramsay 30 yıllık çalışmasından sonra şöyle demiştir: "Luka birinci dereceden tarihçidir. Yazmış oldukları tamamen gerçekleri yansıtmaktadır. Bu yazar en büyük tarihçilerle birlikte anılmalıdır."⁷⁶

Ayrıca Ramsay şöyle der: "Luka'nın tarihsel anlatımının güvenilirliği görmezden gelinemez."⁷⁷

Bir süre önce Luka'nın, Filipî yönetimine tek kişilik yönetim dediği için hatalı olduğu ileri sürülmekteydi. Bilim adamlarına göre kasabayı iki kişinin yönetiyor olması gerekiyordu. Her zaman olduğu gibi Luka haklıydı. Praetor (tek yönetici) unvanı Roma Kolonisi önderlerince verilmiştir.

Luka'nın Galyo⁷⁸ için kullanmış olduğu "prokonsül" (vali) unvanının da doğruluğu delillerle kanıtlanmıştır. Delfî yazıtlarında şu sözler geçmektedir: "Lucius Junicus Galyo, dostum ve Ahaya valisi..."

Delfî yazıtları (İ.S. 52), Pavlus'un Korint'teki bir buçuk yıllık çalışmalarının tarihini göstermektedir. Diğer kaynaklara dayanarak Galyo'nun valiliğinin bir Temmuz'da başladığını ve bir yıl sürdüğünü ve bu bir yıl içerisinde Pavlus'un orada Korint'te olduğunu biliyoruz.

Luka, Publius'un Malta adasının tek önderi olduğunu belirtmişti.⁷⁹ Kazılar sonucu ortaya çıkan yazıtlar da Publius'un tek yönetici olduğunu gösterir.

Luka, Selanikli yöneticilerden bahsederken, onlardan kent yöneticileri diye bahseder.⁸⁰ Kent yöneticileri klasik yazıtlarda bulunmadığından yine Luka'nın hatalı olduğu varsayılmıştır. Bununla birlikte, şimdi elimizdeki kazılardan bulunan 19 yazıt bu kelimenin kullanılmış olduğunu kanıtlamaktadır. En ilginç olanıysa bu yazıtlardan beş tanesi, özellikle Selanik'teki kent yöneticilerinden bahsetmektedir.

Arkeologlar ilk olarak Luka'nın, Listre ve Derbe'nin Likonya'da bulunduğu ve Ikonyum'da (Konya) olmadığı iddiasını sorgulamaktaydılar.⁸¹ İnançlarını, Çiçero gibi bazı yazarların Ikonyum'un Likonya'da bulunduğu iddialarına dayandırıyorlardı. Bunun sonucu olarak arkeologlar, Elçilerin İşleri kitabının dayanaksız olduğunu söylemişlerdir. Bununla birlikte Sir William Ramsay Ikonyum'un bir Firigya şehri olduğunu gösteren bir belge bulmuştur ve diğer bulgular da bunu kanıtlamıştır.

Luka bir yazısında, "Abilini'de de bir Lisanyas yönetimin başındaydı" der.⁸² Bu da Vaftizci Yahya'nın İ.S. 27'deki peygamberliği sürecinden bahsederken geçmektedir.

Eski tarihçilerin bilgi sahibi olduğu tek Lisanyas İ.Ö. 36 yılında öldürülmüştür. Bununla birlikte Şam civarlarında bulunmuş olan bir yazıtta, "Yönetici Lisanyas" kelimeleri geçmektedir ve bu belgeler İ.S. 14 ve İ.S. 29 yılları arasında yazılmıştır.

Yeni Zelanda'nın Auckland Üniversitesinin profesörlerinden E.M. Blaiklock'un şu sözlerine şaşmamalıyız: "Luka tamamlayıcı bir tarihçidir ve Greklerin en büyük yazarlarından biri olarak anılmaya layıktır."⁸³

Manchester Üniversitesinden F.F. Bruce ise şöyle yazıyor: "Luka'nın doğruluğunun tartışıldığı bir ortamda, yazıtsal bazı bulgularla delillerin ortaya çıkmasıyla, arkeolojinin Yeni Antlaşma yazılarını onayladığını söyleyebiliriz."⁸⁴

F.F. Bruce, Luka'nın tarihsel doğruluğuyla ilgili şu yorumu yapmaktadır: "Elimizde Luka'nın doğruluğunu test etmek için hiçbir şey bulunmamasına rağmen, onu test etmeye çalışmamız bilimsel olarak doğru bir yöntem olamaz. Doğruluk aklın bir alışkanlığıdır ve mutlu (veya mutsuz) tecrübelerimizden biliyoruz ki bazıları doğruyu alışkanlık edinmiş, bazıları yanlış (doğru karşıtını) alışkanlık edinmiştir. Luka'nın yazıtlarına baktığımızda, Luka'nın doğruluğu alışkanlık edinmiş bir yazar olduğunu görürüz."⁸⁵

Sonuç olarak; Yeni Antlaşma'nın Mesih'le ilgili doğru açıklamalarda bulunduğunu söyleyebiliriz. Mesih'le ilgili bu tarihsel kanıtlar art niyetlerle, tarihsel manipülasyonlarla veya bölgesel manevralarla çürütülmeye çalışılmaz.

Özet

Hristiyanlığın dayandığı noktaları çürütmeye çalışırken, dokuz önemli gözlemde bulundum:

1. İsa Mesih'in dirilişini destekleyen tarihsel, metinsel ve yasal tanıklıklar oldukça fazladır.
2. İsa Mesih'in kendisi, üçüncü gün dirileceğini önceden bildirmiştir.
3. İsa Mesih'in dirilmiş olduğu gerçeği, Hristiyanlığı geçerli kılar.
4. Hristiyanlık, karanlıkta atılan bir iman adımı değil, düşünceden kaynaklanan akıl yürütmeye dayanan bir inançtır.
5. Bir çok kişi mucizelerin olamayacağına inandığından, ön yargılı olarak dirilişin olamayacağını belirtmektedirler.
6. Mesih'in izleyicileri cahil insanlar değillerdi. Gerçek ve masal arasındaki farkı biliyorlardı.
7. Diriliş olayının incelenmesinde bilimsel yöntemler kullanılamaz, çünkü tarih, deney yapacak araştırmacıların gözleri önünde tekrar edilemez.
8. Herhangi bir tarihsel olayın gerçekliğini ortaya çıkarmak için kullandığımız aynı kriterleri Mesih'in dirilişini incelerken de kullanmalıyız.
9. Bilimsel delillere göre Yeni Antlaşma'nın iddiaları, delilleri inceleme kurallarına ve modern arkeolojinin bulgularına göre tamamen doğrudur.

3. BÖLÜM

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

“İnsanlık tarihinde hiçbir duruşma, iki bin yıl kadar önce kendisini izleyen küçük bir kalabalıkla Kudüs’e girip tutuklanan ve suçlanıp öldürülen bir Yahudi din önderinin duruşması kadar anlık sonuçlara sahip olmamıştır. Tarihte İbrani şair Moraştılı Mika, Grek filozof Sokrat, İtalyan bilim adamı Galileo ve Hollandalı Yahudi filozof Spinoza’nın aforoz edilmesi gibi iz bırakmış bir çok duruşma vardır. Yine de bunların hiç birisi insanların yaşamında Nasıralı İsa Mesih’in duruşması ve ölümü gibi kesin değişikliklere neden olmamışlardır.”

Robert Gordis

A.B.D. Yahudi Teoloji Okulu

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 1 – Duruşma

İsa yargılanmak üzere Pontius Pilatus’un önüne çıkarıldı. Elimizde bulunan tüm deliller Pontius Pilatus’un acımasız bir despot olduğunu göstermektedir. Ünlü Yahudi tarihçi Filo’ya göre, Pontius Pilatus bir çok kişiye acımasız davranan ve “yargısız infaz eden” bir kişidir.⁸⁶

Pilatus’un Arkeolojik Onayı

1961 yılına kadar Pontius Pilatus’la ilgili elimizde bulunan tek bilgi metinsel bilgidir. İki İtalyan arkeoloğu Filistin’in Roma başkenti olan Sezariye liman şehrinde kazı çalışmalarında bulundu. Kazı sırasında Latince yazılmış olan bir yazıt buldular. Antonio Frova bu yazıtı çevirdiğinde yazıtın şöyle yazılmış olduğunu gördü: “Yahuda’nın en yücesi olan Pilatus Tiberyum’u Sezariye’lilere sunmaktadır.” Pilatus’un gerçekten yaşamış olduğunu gösteren ilk arkeolojik bulgu buydu.

Altı Duruşma

İsa Mesih’in altı duruşmadan geçmiş olduğunun farkına varmalıyız. Birincisi başkâhin Hanan’ın önünde;⁸⁷ diğeri Kayafas’ın önünde;⁸⁸ üçüncüsü Yüksek Kurul’un önünde;⁸⁹ dördüncüsü Pilatus’un önünde;⁹⁰ beşincisi Hirodes’in önünde⁹¹ ve altıncısı da tekrar Pilatus’un⁹² önünde gerçekleşmiştir. Bu duruşmaların üçü Yahudilerin önünde, üçü de Roma’lıların önünde yapılmıştır.

Neden herkes bu adam üzerinde yoğunlaşmıştı? Yahudi ve Roma’lı otoriteler Mesih’in serbest bırakılmamasıyla ilgili nedenlere sahiptiler.

Siyasal Yaklaşım

İlk olarak siyasi bir yaklaşım vardı. İsa, valinin “Sen Yahudilerin kralı mısın?”⁹³ sorusuna “söylediğin gibidir” diye cevap verdiğinde, Mesih kendisini öldürmeleri için onlara fırsat vermiş oldu.

İsrail’in en yüksek yargı organının üyesi olan yargıç Haim Cohn “İsa’nın Duruşması Üzerine Düşünceler” adlı bir makalede şöyle der: “İsa’nın böyle bir cevap vermiş olması, Roma yasasına göre İsa’nın suçlu bulunmasına yeterli olacağına hiçbir şüphe yoktur.”⁹⁴ Böyle bir suç ölümlerle⁹⁵ cezalandırılırdı ve valinin ölüm cezasını uygulamaya sokması gerekirdi.⁹⁶

Chicago Üniversitesi profesörlerinden R.E. Grant “Tarih Işığında İsa’nın Duruşması” adlı bir makalesinde Yahudilerin ve Roma’lıların İsa’nın sözleriyle ilgili aynı sonuca varmış olduklarını belirtir.

Grant’a göre İsa’nın benzetmiş olduğu krallık fikri, hem Roma’lılarca hem de Yahudilerce olası bir isyanın temeli olarak algılanmıştır.⁹⁷

Yahudilerin çıkardığı “Jewish Quarterly Review” adlı bir magazinde Solomon Zeitlin şöyle yazmaktadır: “Roma’lı yetkililer sadece suç işleyen bireyi değil, aynı zamanda halkı yoldan çıkararak önderleri de cezalandırıyorlardı. Başka bir deyişle; Yahudi halkının Roma’ya boğun eğmesi için Yahudi önderler Roma’nın rehineleri gibiydiler. Bir çok Yahudi önder kendi yaşamlarını kurtarmak amacıyla siyasi şartların getirmiş olduğu zorluklar nedeniyle, Roma’ya karşı ve devrimci olan diğer Yahudileri Roma’lılara ispiyonlamaktaydılar.”⁹⁸

İsa, tüm ekonomileri Roma kontrolünde olan Yahudi otoritelerce hem ekonomik, hem de politik bir tehlike olarak görülüyordu.⁹⁹ İsa’nın aktivitelerini Roma’lılara bildirmek, hem Yahudilerin hem de Roma’lıların işine geliyordu.

Yahudi Sorunu

Kudüs’teki Hebrew Üniversitesinden Prof. David Flusser, izleyicilerinin her an serbest kalıp, hem Yahudilere hem de Roma’lılara sorun olacak bu Yahudi isyancıyı gözlemlemektedir. Yahudi otoritelerin bakış açısına göre Prof. Flusser şöyle yazıyor: “Bu tehlikeyi valinin dikkatine getirmekte geç kalmak, uzun vadede onlara oldukça pahalıya patlayabilir ve her şeylerini kaybetmelerine neden olabilirdi. Bu nedenle, İsa’yı valiye bildirmeleri onlar için akıllıca bir davranış olurdu. Bu davranışları sonucunda, İsa’nın izleyicilerinden gelecek tepkiyi Roma’lılardan gelecek tepkiyle karşılaştırdığında, İsa’yı Roma’lılara verip onun izleyicilerinden gelen tepkiyi tercih etmişlerdir. Yahudi otoritelerin mantıksal olarak İsa’yı ölümlerle cezalandırıp cezalandırmayacağı sorusunu bırakıp, Pilatus’un onu öldürmesini sağlamışlardır.”¹⁰⁰

Roma Sorunu

Pilatus’un bakış açısına göre ise Flusser şöyle yazmaktadır: “Yerel Yahudi önderlerinin kendi yurttaşları olan İsa’yla ilgili hiçbir Roma’nın bilemeyeceği şeyleri bildiklerini ve kimin toplum için ciddi bir tehlike oluşturduğunu, Yahudilerden daha iyi bilemeyeceklerinin farkındaydılar.”¹⁰¹

Bununla birlikte Flusser, Pilatus’un Yahudileri kızdırma korkusunun, Yahudilerin Roma’lıları kızdırma korkusuyla karşılaştırıldığında Yahudilerin korkusunun daha büyük olduğunu belirtmiştir.

Tarihçi Paul Maier şöyle yazmaktadır: “Pompei, Filistin bölgesini İ.Ö. 63 yılında ilk fethettiğinde, Filistin’de bir düzine kadar başkaldırı vardı. Roma’lılar bunların çoğunu zor kullanarak bastırmıştır. Nasıralı İsa’nın yönetiminde olabilecek bir başkaldırı var olan otorite dengesini bozabilirdi. Bu da Roma lejyonlarının her yeri işgal etmesine neden olurdu.”¹⁰²

Siyasi sebeplerden dolayı İsa tehlikeli olarak görünüyordu.

Ekonomik Yaklaşım

İsa'nın sahneden çekilmesini istemelerinin diğer bir nedeni de ekonomiye dayanıyordu. Tapınakta para bozan ve ticaret yapanlara engel olmasından sonra, ileride de Tapınak içerisinde yapılan ticarete karşı çıkmasından korkmuşlardı. Mesih'e inanan binlerce kişinin Tapınak uygulamalarına karşı gelmelerinden de korkmuşlardı.

Dinsel Yaklaşım

İsa'yı ortadan kaldırmak istemelerinin en önemli nedenlerinden biri de kişisel ve dinsel nedenlere dayanıyordu. Bu "fanatik dinci", bir çok kişiyi ardına takıp, Yahudi önderlerini halkın önünde utandırıyor. Yahudi önderlerin öğretilerinin çoğu, İsa'yı izleyenlerce ve İsa'nın etkilemiş olduğu kişilerce sorgulanıyordu.

İki Yahudi Mahkemesi

Yahudi yasal sistemi iki ayrı Sanhedrin'den oluşuyordu. Birinci Sanhedrin normal ceza konularıyla ilgileniyor ve 23 üyeden oluşuyordu.¹⁰³ Diğer Sanhedrin ise 73 üyeden oluşuyor ve devleti, başkâhinliği ilgilendiren cezalarla ilgileniyordu. İsa'nın duruşmasını muhtemelen olarak 23 kişilik Sanhedrin ele almıştır. Bu 23 kişilik Sanhedrinler, Yahudiye'nin her şehrinde bulunmaktaydı.¹⁰⁴

Sonuç olarak; üç Yahudi ve üç Roma duruşmasından sonra hem Yahudiler, hem de Roma'lılar İsa'yı çarmıha germeye hükmetmişlerdir.¹⁰⁵

İsa'nın ölü olduğunu, ölü kalacağını ve gömüleceğini kesinleştirmek için çeşitli "güvenlik önlemleri" alınmıştır.

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 2 – Çarmıha Gerilerek Ölüm

Eski tarihsel yazıtlarda çarmıh cezasıyla ilgili pek fazla yazı yazılmamıştır. Fakat çarmıh cezasının uygulandığına dair açıklamalar yapılmıştır.

Çarmıhın Tarihi

Tarihçi Herodotus ve Tucidides'in eserlerindeki çeşitli konulardan da göreceğimiz gibi, çarmıhı ilk kullananların Farslar olduğu belirtilmese de, en yaygın kullananların Farslar olduğunun üzerinde durulmaktadır. Çarmıh uygulamasını en açık bir şekilde gösteren kaynaklardan birisi de Behistum Yazıtları'dır. Bu yazıtlarda, Fars kralı Darius ele geçirmiş olduğu eşkıya önderlerini nasıl çarmıha gerdiğini ayrıntılarıyla açıklamaktadır.

Çarmıha gerilerek ölümün bu kadar yaygın olmasının sebebi, Farsların toprağı (yeri) kendi tanrıları olan Ormayer'e adanmış olmalarıdır. Çarmıhta ölen kişi toprağına değmediği için, yerin kirlenmesi söz konusu değildi.

Büyük İskender çarmıh uygulamasını, Mısır ve Kartaca'da uygulayarak, Akdeniz dünyasına da tanıştırmış oldu. Roma'lılar ise bu uygulamayı Kartacalılardan almışlardır.

Ölümün Böylesi

Çarmıhta ölüm en aşağılayıcı ve en zalim işkence yöntemlerinden biri olmuştur. Çiçero, çarmıha gerilmenin "en zalim ve en korkunç işkence"¹⁰⁶ olduğunu belirtir. Tarihçi Will Durant şu yorumu yapıyor: "Hatta Roma'lılar bile çarmıhtakilere acımaktaydılar."¹⁰⁷

Kudüs kuşatması sırasında Titus'un danışmanlarından birisi olan ünlü Yahudi tarihçi Flavius Josephus, birçok kişinin çarmıha gerilmesini görmüş ve bu tür ölümün "en kötü ölüm"¹⁰⁸ olduğunu belirtmiştir. Josephus kitabında, Roma'luların Yahudi bir esiri çarmıha germe tehdidinden hemen sonra güvence alarak, bütün Yahudi Makayerus birliği Roma'lılara teslim olmuştur. Çarmıha gerilerek ölmek o kadar aşağılayıcıydı ki, Roma'lular bu tür ölümü hiçbir zaman Roma vatandaşları için kullanmamışlardı. Çarmıha gerilme sadece isyan eden köleler veya diğer eyaletlerin suçluları için kullanılmıştır. Çarmıh genelde siyasi durumlarda kullanılmıştır.

Mesih'e karşı kullanılan suçlamalar çarmıhın kullanılma amacını gösteriyor: "O'nu şöyle suçlamaya başladılar: 'Bu adamın ulusumuzu yoldan saptırdığını gördük. Sezar'a vergi ödenmesine engel oluyor, kendisinin de Mesih, yani bir kral olduğunu söylüyor.'"¹⁰⁹

Mesih'i suçlayanlar, Tiberius'un on yıl önce vermiş olduğu fermanı biliyorlardı. Bu fermana, göre bir yargıç Roma'ya karşı isyan edenlere anında çarmıh cezası verebilirdi.

Yahudi ceza hukukunda çarmıha gerilme diye bir şey yoktu. Yahudilere göre ölüm cezası, "taşlayarak, yakarak, kafa kesmeyle ve boğmayla (Sanh.VII.I) uygulanırdı. Daha sonraları asarak idam etme cezasının uygulanmasına izin verildi (Targum Rut 1.17).¹¹⁰ Yahudi yasasında "darağacında asılma" ölüm cezası olarak değil, taşlanarak öldürülmüş olan putperestlerin ve dini aşağılayanların cesetlerini aşağılama amacıyla uygulanırdı.¹¹¹

Yasaya göre asılanların Tanrı'nın lanetine uğradıkları belirtilirdi. İster Roma'lı, ister Yahudi olsun çarmıha gerilme kişinin nasıl bir suç işlediğini gösterirdi.

Kırbaçlama Geleneği

Mahkeme tarafından çarmıh cezası verildikten sonra, suçlu mahkeme avlusunda bir direğe bağlanırdı. Daha sonra suçlunun üzerindeki elbiseler çıkarılıp bir cellat tarafından kırbaçlanırdı.

Sağlam bir sapı olan bu tür kırbaçlara flagrum denirdi. Çeşitli uzunluklardaki dar kösele sınımlarından yapılırdı. Bu sınımlara keskin kemik ve metal parçaları eklenirdi. Kendi yasalarına göre Yahudiler sadece 40 kez kırbaçlanabilirlerdi. Yasalara bağlılıklarıyla tanınan Ferisiler ise kendilerini 39 kırbaçla sınırlarlardı. Bunun sebebi de kırbaç sayısını yanlış sayıp 40 sayısını aşma korkusuydu. Böylece yasayı çiğnememiş oluyorlardı. Roma'luların ise böyle sınırlamaları yoktu. Öfkelerinden dolayı Yahudilerin sınırlamalarını görmezlikten de gelebiliyorlardı. İsa'nın kamçılanması durumunda da bu sınırlamaya aldırış etmemiş olmaları muhtemeldir.

Tıbbi Bir Bakış Açısı

Çarmıhın tıbbi etkilerini incelemiş olan ve kendisi de bir tıp doktoru olan Dr. C. Truman Davis, Roma'luların flagrum kamçıların etkilerini şu şekilde anlatıyor: "Bu ağır kamçı tekrar tekrar büyük bir hızla omuzlara, sırtta ve bacaklara vurulurdu. Başlangıçta keskin sınımlar önce deriyi keserdi. Kırbaçlama devam ettikçe, kamçı sınımlarına bağlı keskin parçaların etkisiyle, derinin daha derinlerine inilmesine ve hızla indiği yerde büyük yarıkların açılıp kaslardan oluk oluk kan akmasına neden oluyordu. Sınımlara bağlı metal parçaları, önce vurulan bölgenin derinden morarmasına, daha sonra da derinin açılıp kasların parçalanmasına sebep olurdu. Roma'lı lejyon komutanının suçlunun ölmek üzere olduğunu gözlemlemesiyle de, kamçılama işlemleri durdurulurdu."¹¹²

Üçüncü yüzyılın en ünlü tarihçilerinden olan Eusebius, Dr. Davis'in gözlemlerini şu şekilde onaylıyor: "Kırbaçlanan kişinin damarları açıkça ortaya çıkardı ve kan içindeki kişinin kasları ve kemikleri görünürdü."¹¹³ Will Durant ise kişinin kırbaçlandıktan sonra "bedeninin şiştiğini ve kan içinde kaldığını" belirtiyor.¹¹⁴ Ayrıca kırbaçlama işleminden hemen sonra,

kişinin alçaltılması ve kendisiyle alay edilmesi de gelenekselleşmişti. Roma'lı askerler İsa Mesih'i kamçıladıktan hemen sonra, O'nu aşağılamaya başlamışlardı. İsa'nın sırtına mor bir esvap giydirip başına da "dikenden bir taç" takıp onunla alay etmişlerdi.

Dikenli Taç

Nasıl bir dikenli çalının kullanıldığını bilmiyoruz. Suriye Mesih Dikeni adlı bir çalı, sivri dikenlerle dolu bir şekilde yaklaşık 25 cm kadar büyüyebiliyor. Filistin bölgesinde bu tür dikenli çalılara çok rastlanılır. Özellikle Mesih'in çarmıha gerilmiş olduğu Golgota bölgesi bu çalılarla kaplanmıştı.

Mesih Dikeni adındaki başka bir dikenli çalı ise 8-12 cm arasındaki bir uzunluktadır. Dikenlerinin koparılması kolay bir bitkidir. Bu çalının dalları kolayca eğilip taç şekline getirilebilir. Bu dikenli çalının dikenleri çeşitli uzunluklarda, sert ve sivridirler; çivi gibidirler.

Askerler dikenli tacı İsa'nın başına yerleştirdikten sonra, onunla şöyle alay etmişlerdi: "İşte Yahudilerin Kralı." Ayrıca yüzüne tükürüp onu sopayla dövmüşler, sonra da çarmıha gerilmek üzere onu bırakmışlardır.

Çarmıh Yüğü

Çarmıha gerilmeye hükmedilmiş bir suçlunun, çarmıhının bir parçasını haçlanacağı yere kadar kendisinin götürmesi gerekiyordu. Suçlunun kollarının gerildiği bu tahta parçasının ilginç bir tarihi var. Dr. Pierre Barbet'in araştırması şunu ortaya koyuyor: "Latince'de *furca* adı verilen ters V şeklinde bir odun parçası bulunup suçlunun kollarına bağlanırdı. Furca'nın uç kısmı haçlanacak kölenin boynuna yerleştirilir ve kolları da iki uca bağlanırdı. Bu şekilde köle mahalle mahalle dolaştırılıp işlediği suçu sokaklarda ilan ederdi."

"Furca adı verilen V şeklindeki odun parçası her zaman bulunamadığından uzun bir tahta parçası kullanmaya başladılar. Bu tür tahta parçaları genellikle kalın kapıları sürgülemek üzere yapılan tahtalardandı. Bu tür tahtalara *patibulum* (Latince patere, açılmak) adını veriyorlardı."¹¹⁵ Bu patibulumların ağırlıkları yaklaşık 40 kg kadardı ve suçlunun omuzlarına bağlanırdı.

Çivilerle Haçlanma

İnfazın gerçekleştirileceği yere varılınca, hükümlü kişi, çarmıha ya çivilenir ya da iplerle bağlanırdı. Birçokları ellerin ve ayakların çarmıha çivilenmesinin tarihsel geçerliliğini sorgulamıştır. Bu şüphenin sebebi, tarihte bununla ilgili hemen hemen hiç bir kanıtın olmayışındır.

Dr. J.W. Hewitt, Harvard Teoloji Dergisi'nde (Harvard Theological Review) "Haçlanmada Çivilerin Kullanılışı" başlığıyla yazdığı bir makalesinde şöyle diyor: "Toparlamak istersek, çarmıha gerilmiş kişinin ayaklarının çiviyle delinmiş olduğu hakkında hayret verici şekilde çok az delil vardır."¹¹⁶ Devamında da suçlunun ellerinin ve ayaklarının çarmıha iplerle bağlandığını söylemektedir.

Yıllar boyunca Dr. Hewitt'in iddiası son söz olarak kabul edilmişti. Bundan dolayı, sonuç olarak Yeni Antlaşma'nın Mesih'in çarmıha çivilenmiş olduğunu anlatan yazıları yanlış ve yanıltıcıydı. Çivilerin kullanıldığı bir çarmıh efsane olarak sayıldı. Çivilerin eti parçalayacağı ve bir bedeni çarmıhta taşıyamayacağına inanılırdı.

Ölü Bir Adam Konuşuyor

Daha sonra, Haziran 1968’de devrimsel bir arkeolojik keşif gerçekleşti. Arkeolog V. Tzaferis, İsrail Antik Çağ Kalıntıları ve Müzeler Bakanlığı idaresi altında, Kudüs’ün hemen kuzeyinde Scopus Dağı yakınlarında, Giv’at ha-Mivtar (Ras el-Masaref) yöresinde dört tane mağara mezar keşfetti. Bu aile kabirleri, yumuşak kireçtaşlarına oyulmuş, İ.Ö. 2. yüzyıl sonları ile İ.S. 70 yılları arasında tarihlendirilmektedir. Defin odalarına götüren ön avlulardan oluşan 15 tane kabir buldular ve bunların içinde de 35 kişinin kemikleri vardı.

Birçoğunda nem kemiklerin korunmasında yardımcı olmuş. Beş tanesinde zorbalıkla ölüm keşfedildi: birisi topuzla, birisi okla ve diğeri de haçlanarak öldürülmüştü.¹¹⁷ İskelet kalıntıları Hebrew Üniversitesi ve Hadassah Tıp Okulu anatomi bölümünden Dr. N. Haas tarafından incelendi.

İçerdiği çömlerden İ.S. birinci yüzyıla tarihlendirilmiş olan Mezar 1, birkaç lahit içeriyordu. Yohanan Ben Ha’galgal ismiyle kaydedilen Lahit 4’te, bir yetişkin adamın ve bir çocuğun kemikleri bulundu. 17 santimlik büyük bir çivi topuktan geçirilmiş ve her iki bacak da kırılmıştı. Haas bunu şöyle raporladı: “Her iki topuk da büyük demir bir çivi tarafından delinmiş ve bacağın baldır kısmı kasıtlı olarak kırılmış olarak bulundu. Ölüm haçlanma sebebiyle olmuş.”¹¹⁸

Mesih’in zamanından yapılmış olan bu keşifle, Yeni Antlaşma’da geçtiği gibi, idam edilen kişilerin tahta çarmıha çivilenmesi metodu sadece edebi kanıtlarla değil, kesin arkeolojik kanıtlarla da kanıtlanmış oldu.

4 numaralı lahitte bulunan kemikler, Yeni Antlaşma’daki başka bir bölümü onaylamaktadır: “Bunun üzerine askerler gidip birinci adamın, sonra da İsa’yla birlikte çarmıha gerilen öteki adamın bacaklarını kırdılar. İsa’ya gelince O’nun ölmüş olduğunu gördüler. Bu yüzden bacaklarını kırmadılar.”¹¹⁹

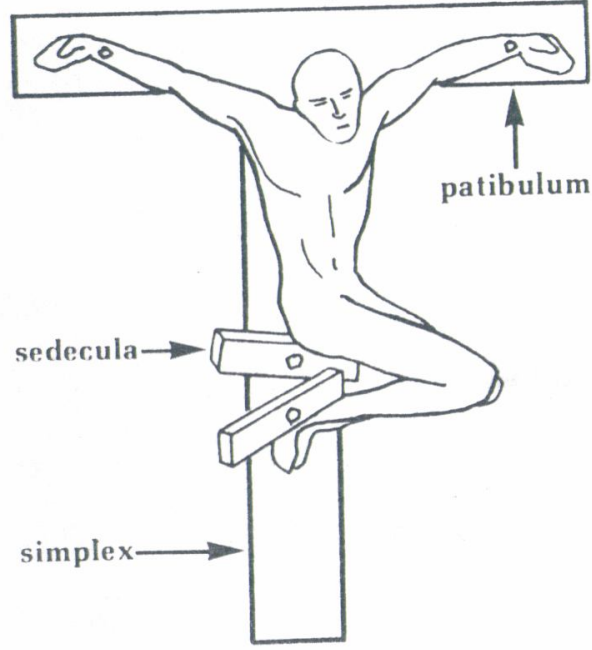
Haas sonuç olarak, Yohanan’ın her iki bacağının daha fazla acı çekmemesi için bilerek kırıldığını ve çarmıha gerilirken birbirine bitleştirilmiş olan bacaklara yapılan darbe, kırık sağ baldır kemiklerinin üzerinden soldakine sert ve şiddetli bir şekilde zarar verdiğini söylemişti.¹²⁰

Bacakların Kırılmasındaki Amaç

Yine burada, bacakların kırılması konusundaki Yeni Antlaşma bölümlerini destekleyen somut kanıtlar vardır. Bacakların neden kırıldığını anlamak için infazın anlamını araştırmak gerekir. Askerler bileklerdeki gerilmeyi hissederek bu noktaya ağır bir çivi çakarlardı. Daha sonra bacaklar bir araya getirilip aralarından büyük bir çivi geçirilirdi. Dizler hafifçe sola bükülür ve bir oturak (sedecula olarak bilinir) kurbanın kalçaları için çarmıha eklenirdi.

Haas, Yohanan’dan şunu gözlemlemiştir: “Ayaklar neredeyse paralel birleştirilmişti, her ikisi de topuklarından aynı çiviyle mihlanmıştı, bacaklar bitişik, dizler birleştirilmiş, sağ diz sol dizin üstüne oturtulmuştu. Beden bükülmüştü; kollar yanlara açılmış, her biri kolun dirsek ile bilek arasındaki bölümü bir çivi tarafından delinmişti.”¹²¹

Aşağıdaki diyagram bedenin çarmıhlandığındaki görsel bir resmini vermektedir.

Bir çarmıha germeyi bitirmenin genel yöntemi “bacakları kırmak” olarak bilinmektedir. Bu kurbanın boğulmamak için, kendini bacaklarıyla yukarı itip nefes almasını engellemek için, bacaklarının kırılmasından oluşuyordu.

Daha önce bahsetmiş olduğum Dr. Truman Davis, çarmıhta kısa bir süre kalmış bir insan bedenine neler olduğu konusunda şunları açıklamaktadır: “Kollar yoruldukça kaslar üzerinde büyük kramp nöbetleri olmaya başlar. Çok kötü ağrılar başlar. Kişi kramplar nedeniyle kendini yukarı itemez duruma gelir. Kollarından asınca, göğüs boşluğundaki kaslar felç olur ve yan kaslar hareket edemez. Ciğerlere hava çekilebilir ama nefes verilemez. İsa kısa bir nefes alabilmek için kendini yukarı kaldırmaya çalışmak için savaşıyordu. Sonunda, karbondioksit ciğerlerde ve kanda birikir ve kramplar kısmen azalır. Aralıklı olarak nefes almak ve yaşam veren oksijeni içine çekmek için kendini yukarı itmeye gücü yeter.”¹²²

Bir süre sonra beyne ve kalbe yetersiz kan gitmesinden dolayı çöküş başlar. Bunu önlemenin tek yolu kurbanın kendisini yukarı itmesidir. Çünkü böylece bedeninin üst kısımlarında kanın bir derece daha dolaşmasını sağlayabilir.

Yetkililer çabuk ölüm olmasını ya da eziyeti durdurmak isterlerse, kurbanın bacakları dizlerinin altından bir sopa ile kırılırdı. Bu göğüs bölgesindeki kasları rahatlatmak için kendisini yukarı itmesini engelliyordu. Ardından, ya çabuk boğulma ya da kalp yetmezliği gelirdi. Mesih’in olayında, O’nunla birlikte haçlanan diğer iki hırsızın bacakları kırılmıştı ama Mesih’inkiler kırılmamıştı; çünkü cellatlar O’nun zaten ölmüş olduğunu görmüşlerdi.

Kan ve Suyun Akması

Cellatlardan biri Mesih’in böğrüne bir mızrak soktu ve “hemen kan ve su aktı.” (Yuhanna 19:34)

Davis’e göre orada “kalbi çevreleyen koruma zarından sulu bir sıvının çıkışı” vardı. “Biz, bu yüzden, Mesih’in bilinen boğulma sebepli çarmıh ölümünden çok, şok nedeniyle kalbin zayıflaması ve kalbin perikard bölümündeki bir sıvı tarafından kalbin büzülmesinden dolayı öldüğü sonucuna vardık.”¹²³

Operatör Doktor Stuart Bergsma “kan ve su” hakkında şöyle yazıyor: “Sağlığı yerinde olan insanlarda 20 ya da 30cc’ye kadar az miktarda perikardiyal sıvı bulunmaktadır. Perikard’ı ve kalbi delen bir yaradan su olarak tanımlanabilecek yeterli derecede sıvının akması muhtemeldir.”¹²⁴

Dr. Bergsma daha sonra yırtılmış kalplerle ilgili bazı durumlarda, modern buluşların şunu gösterdiğini nakletmektedir: “Perikardiyal boşluk yaklaşık 500cc kadar taze kan karışmış sıvıyla doludur.”¹²⁵

Dr. Bergsma’dan ayrı olarak, iki tıp yetkilisi, yırtık kalp vakalarında şunların olduğunu ifade etmektedirler: “Ölüm o kadar anidir ki, kişinin öldüğünü görmek çok nadirdir. Bu olayların büyük çoğunluğu, kalp duvarının tamamının yırtılmasıyla ve çokça hemopericardia üretimiyle olmuştur.”¹²⁶

Roma Gelenekleri Uygulandı

Kurban çarmıha gerildikten sonra, çarmıhın tepesine onun işlenmiş olduğu suçun açıklaması yerleştirilirdi. Mesih’in olayındaki bu yafta (ya da titulus) şöyleydi: “Nasıralı İsa, Yahudilerin Kralı.”

Geleneklerine göre¹²⁷ Roma’lı askerler genellikle kurbanın giysilerini bölüşürlerdi. Gerçi Mesih’in olayında sadece tek bir parça vardı. Bu yüzden kura çektiler.

Pilatus, İsa’nın bedeni Aramatya’lı Yusuf’a verilmeden önce, Mesih’in öldüğüne dair bir belge istedi.¹²⁸ Dört cellat O’nun öldüğünü onayladıktan sonra Mesih’in çarmıhtan indirilmesine izin verdi.

İyi Yapılmış Bir İş

Mesih’in zamanında çarmıhta infazın hızlı ve verimli bir şekilde yapıldığı epeyce iyi biliniyordu. Western Michigan Üniversitesinde antik tarih profesörü olan Dr. Paul L. Maier şöyle yazıyor: “Doğrudur, çarmıhtan indirilmiş ve hayatta kalmış bir kurban hakkında yazılmış bir olay vardır. İ.S. 66 yılındaki ayaklanmada, Roma tarafına geçmiş olan Yahudi tarihçi Josephus, arkadaşlarından üçünün çarmıha gerilmiş olduğunu keşfeder. Roma’lı general Titus’tan onların cezalarının ertelenmesini ister ve hemen ardından çarmıhlarından indirilirler.

“Buna rağmen kısa bir süre önce çarmıhlanmış olmalarına rağmen, üç kişiden ikisi yine de ölür. Bununla birlikte İsa’nın olayında kırbaçlanma ve bitkinlik gibi fazladan komplikasyonlar vardı, göğüs kafesini ve muhtemelen kalbini yırtan büyük mızraktan bahsetmedik daha. Roma’lılar çarmıha germe konusunda acımasız bir biçimde hızlı ve verimliydiler: Kurbanlar ölümden kaçamazdılar.”¹²⁹

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 3 – Sağlam Kaya Mezar

Mesih’in bedeni, özel bir mezar alanında, sağlam bir kayaya oyulmuş yeni bir mezara yerleştirilmişti. Yahudi mezarlarının genellikle yaklaşık 1,5 metre yüksekliğinde bir girişi vardı. Dirilişten sonra kadınlar mezarın açılmış olduğunu gördüklerinde paniğe kapıldılar ve kaçarak İsa’nın öğrencilerine anlattılar. Petrus ve Yuhanna mezara koşular ve İncil’in belirtmiş olduğu gibi Yuhanna eğilerek mezara girdi, çünkü giriş sadece 1,5 metre yüksekliğindeydi. Cüce değildi ve bir baş ağrısı olsun istemiyordu.

O devirdeki bir çok mezar defin odasına götüren bir avluya sahipti. Defin odasının merkezindeki dikdörtgen çukur, birisinin dik durabilmesini sağladı.¹³⁰ Odanın etrafında üstüne bedenini konulduğu bir kaç sedir bulunurdu. Genellikle de yastık gibi yükseltilmiş bir kısım olurdu.¹³¹

Eski mezarlarda yiv olurdu, ya da oluk, onları mühürleyen taşı tutmak için öne doğru eğilirdi. Oluk öyle bir dizayn edilirdi ki, en düşük kısmı girişin tam önünde olurdu. Taşı geride tutan blok kaldırıldığında, taş aşağıya yuvarlanarak girişin önüne yerleşirdi.

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 4 – Yahudi Usulü Gömme

Dördüncü “güvenlik önlemi” gömme işleminin yöntemidir. Mesih’in gömülme işlemlerinin Yahudi geleneklerine göre yapıldığı konusunda Yeni Antlaşma çok açıktır.

Asla Bir Geceyi Geçmezdi

Çarımhtan indirilmiş ve bir çarşaf ile örtülmüştü. Yahudiler bedeninin çarımhta bütün gece boyunca kalmaması konusunda kurallara çok bağlıydılar: “Eğer gece boyunca (asılı) bırakılırsa, emirler çiğnenmiş olur. Çünkü şöyle yazılmıştır, bedeni bütün gece ağaçta kalmasın ve mutlaka aynı gün gömülsün, çünkü Tanrı’ya küfrettiği için asılmıştır – neden asıldığını söylüyormuş gibi? – Çünkü Tanrı’nın adına sövdü ve Tanrı’nın adına saygısızlık edildi.”¹³²

Beden hemen gömülme işleminin yapılacağı yere nakledilirdi. Mesih, çarımha gerildiği Golgota’ya yakın bir yerde, şahsi bir mezara nakledildi.

Bedenin Hazırlanması

Defin için bedeni hazırlarken, Yahudiler ölüyü mezar odasında taş bir masa üzerine yerleştirirdi. Beden öncelikle sıcak suyla yıkanır. Babil Talmud’unda (Yahudi Yorumları) bedenin yıkanmasının gömülme için çok önemli olduğu, hatta buna Şabat gününde (Sept günü) bile izin verildiği yazmaktadır.¹³³

Jewish Quarterly Review Dergisi’ndeki “Yahudilerin Ölüm, Gömme ve Yas Tutmayla ilgili İnançları, Ayinleri ve Gelenekleri” başlıklı makalesinde, A.P. Bender Yahudi geleneklerine göre şöyle yazmaktadır: “Ölüyü temizlemek için gereken suyun ısıtılması gerekmektedir. Cesedin yıkanması töreni bir kişi tarafından tek başına yapılmamalıdır, bu bir çocuk olsa bile. Aynı şekilde ölü en az iki kişi tarafından hareket ettirilmelidir. Ceset bir tahtanın üzerine ayakları kapıya doğru yatırılır ve üzeri temiz bir çarşaf ile örtülür... Ceset baş kısmından ayaklarına doğru ılık suyla yıkanır. Bu işlem yapılırken ağız kapatılır ki içine su kaçmasın.

“Önce, ölü sırt üstü yatırılır; daha sonra sağ tarafına doğru kaldırılır, böylece sol tarafı ve sırtının bir kısmı yıkanır. Daha sonra sol tarafına doğru kaldırılarak, aynı işlem sağ tarafına ve sırtının kalan kısmına uygulanır ve sonra da yine sırt üstü yatırılır. Bazı durumlarda tırnaklar kesilir ama genellikle özel bir çeşit iğneyle temizlenir. Kişinin saçları hayattayken nasıl idiye o şekilde yapılır...

“Bu tören yapılırken bazı ayetler töreni yönetenler tarafından ezbere okunur ve şöyle tamamlanır: ‘Üzerinize temiz su dökeceğim, arınacaksınız. Sizi bütün kirliliklerinizden ve putlarınızdan arındıracağım.’ (Hezekiel 36:25)

“Ölünün bedeninin üzerine konulduğu tahta temizlenir. Etrafa dökülmüş olan bütün sular, kimsenin üzerinden geçmemesi için temizlenir. Tahtanın devrilmesi çok tehlikelidir ve bunun sonucu olarak 3 gün içinde birisi ölebilir (R. Jehuda Chasid. VI.’nın Vasiyetnamesi).”¹³⁴

Hoş Kokulu Baharatların Kullanılması

Yeni Antlaşma'nın doğruladığı gibi (temizlemeden sonra), bedeni çeşitli türdeki hoş kokulu baharatlarla hazırlamak bir gelenektir.

Mesih'in olayında 50 kilo baharat kullanılmıştı. Bunu abartılı olarak nitelendirenler olabilir ama bir lider için bu çok fazla bir miktar değildi. Örnek olarak, İsa'yla aynı zamanda yaşamış olan seçkin Yahudi alimlerinden Hillel'in torunu Gamaliel gösterilebilir. Tarsuslu Saul onun nezareti altında çalışmalar yapmıştı. Gamaliel öldüğünde 50 kilo baharat kullandılar. Yahudi tarihçi Josephus, Herod öldüğünde baharatları taşımak için 500 hizmetçinin gerektiğini yazmaktadır.¹³⁵ Yani sonuç olarak, 50 kilo baharat sıradışı bir şey değildi.

Keten Kumaş Şeritleri

Bedenin bütün parçaları düzeltildikten sonra, cesede beyaz ketenden yapılmış mezar elbisesi giydirilirdi. Kıyafette en ufak bir süs ya da leke olamazdı.¹³⁶ Mezar keteni kadınlar tarafından birbirine dikilirdi. Düğüm atılmasına izin verilmezdi. Bazıları için bunun anlamı; ölünün aklını "yaşamın kaygılarından kurtarmak",¹³⁷ başkaları içinse bunun anlamı; ruhun sonsuzluk boyunca devamını sağlamaktır. Hiç kimse üç ayrı giysi parçasından daha azıyla gömülemezdi.

"Shroud of Turin" in (Turin Çalısı) yazarı çok şüpheli bir kişidir. Mesih'in kıyafetinin defin işleminde kullanılan kıyafet olduğuna bir çokları tarafından inanılmaktadır. Kapsamlı itirazlarım Don Stewart ile yazdığım kitap Answers to Tough Questions (Zor Sorulara Cevaplar)'da detaylı olarak geçmektedir.

Bu noktada, Aloe olarak bilinen bir ağacın parçalarının dövülerek toz haline getirilmesiyle oluşan hoş kokulu baharatlar, reçine olarak bilinen yapışkan bir maddeyle karıştırılırdı. Ayaklardan başlayarak keten kumaşla bütün bedeni sarmalıyorlardı. Katlar arasına yapışkan maddeyle karıştırılmış baharatları koyuyorlardı. Koltuk altları sarılıp kollar aşağı indirilerek, boyuna kadar sarmalama işlemi yapılırdı. Baş ayrı bir parçayla sarmalanırdı. 50 - 55 kilo arasında bir kaplama olduğunu tahmin ediyorum.

John Chrysostom, İ.S. dördüncü yüzyılda şöyle bir yorumda bulunmuştur: "Kullanılan reçine öyle bir maddeydi ki, bedene sıkıca yapıştırdı ve böylece mezar kıyafetleri kolayca çıkarılamazdı."¹³⁸

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 5 – Çok Büyük Taş

Matta, yazılarında çok büyük bir taşın mezarın girişine yuvarlandığını yazmaktadır.¹³⁹ Markos, taşın aşırı derece de büyük olduğunu söylemektedir.¹⁴⁰ Günümüz dilinde şöyle derdik: "Vay be, şu koca taş bir bak!"

Şu "Vay be, şu koca taş bir bak!" taşı, ne kadar büyük bir taşı?

20 Kişi Yerinden Oynatamadı

İngiltere'deki Cambridge Kütüphanesi'nde bulunan Bezae el yazmalarının bir kısmında bulunan Matta 16:4'te, parantez içinde şöyle bir ifade bulunmaktadır: "O oraya yatırıldığında, o (Yusuf) mezarın girişine 20 adamın yerinden oynatamayacağı bir taş koydu."

El yazmalarının kopyalanmasındaki kurallar göz önüne alındığında bunun önemi anlaşılmaktadır. Kopya çıkaran kişi kendi yorumunu vurguladığında, kendi düşüncesini orijinal yazıya eklemeyip, bunu yazının kenarına yazması bir gelenektir. Bu yüzden birisi şöyle bir sonuca varabilir: Yazıya eklenen şey, Mesih'in zamanına daha yakın bir zamandaki bir yazıdan bile alınmış olabilir. Muhtemelen ilk yüzyıl el yazmalarından olabilir. Daha sonra

Mesih'in mezarının girişine konmuş olan taşın aşırı büyüklüğü karşısında etkilenmiş olan bir görgü tanığı tarafından bu cümle yazılmış olabilir.

Bir Buçuk – İki Ton arası

Georgia Tech. Üniversitesinde vermiş olduğum bir konferanstan sonra, iki mühendislik profesörü, Georgia Tech. Üniversitesinin başka iki üyesiyle İsrail'de bir tura çıkmışlardı. Mezar taşının büyüklüğü hakkında yapmış olduğum yorumları hatırlamışlardı. Mühendis olmalarından dolayı, Mesih'in zamanında kullanılmış olan taşın benzer bir tipini alarak yaklaşık 1,5 metrelik bir kapı için kullanılan bir taşın boyutunu hesaplamışlar.

Daha sonra bana bu konuyla ilgili bütün teknik terimleri içeren bir mektup gönderdiler, en arkasına da elde ettikleri sonucu basit bir dille yazmışlardı.

O büyüklükteki bir taşın en az 1½-2 ton arasında bir ağırlığa sahip olması gerektiğini söylediler. Matta ve Markos'un taşın aşırı büyük olduğunu söylemelerine şaşmamak gerek.

Birisi şöyle sorabilir: "Eğer taş o kadar büyük idiyse, Yusuf onu ilk pozisyonuna nasıl hareket ettirdi?" O, taşı şöyle bir itti ve gerisini yerçekimi halletti. Mezarın girişine doğru bir eğimi olan bir olukta ya da hendekte bir takoz ile tutuluyordu. Takoz kaldırıldığında ağır yuvarlak taş pozisyonuna yuvarlanmıştı.

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 6 – Roma'lı Nöbetçiler

Yahudi yetkilileri çok büyük bir panik içerisindeydiler. Çünkü Yahudilerin binlercesi Mesih'i kabul etmekteydi. Siyasi bir problemi engellemek için İsa'nın bir daha dönmek üzere yok edilmesi hem Roma'luların hem de Yahudilerin yararınaydı.

Böylece başkâhinler ve Ferisiler bir araya gelip Pilatus'a: "Efendimiz' dediler, 'O aldaticının, daha yaşarken, 'Ben öldükten üç gün sonra dirileceğim' dediğini hatırlıyoruz. Onun için buyruk ver de üçüncü güne dek mezarı güvenlik altına alsınlar. Yoksa öğrencileri gelir, cesedini çalar ve halka, 'Ölümden dirildi' derler. Son aldatmaca ilkinden beter olur.'"¹⁴¹

"Pilatus onlara, 'Yanınıza asker alın, gidip mezarı dilediğiniz gibi güvenlik altına alın' dedi." Ve böylece "Onlar da askerlerle birlikte gittiler, taşı mühürleyip mezarı güvenlik altına aldılar."

Bazı insanlar Pilatus'un şöyle dediğini iddia etmektedirler: "Kendi tapınak askerleriniz var. Kendi tapınak askerlerinizi alın ve mezarı güven altına alın."

Tapınak Askeri

Şimdi, eğer onun bir tapınak askeri olduğunu söylemek isterseniz, bu askeri kimin yetiştirdiğini bilmeniz gerekir. Askerler, tapınakta farklı yerlerde görevlendirilmiş 10 Levili'den oluşan bir gruptan oluşmaktaydı. Görevdeki adam sayısının toplamı 270 kişiydi. Bu, onar kişiden oluşan 27 birliği ifade etmektedir. Tapınak askerinin disiplini oldukça iyiydi. Bu askerlerin komutanları, gece nöbetinde uyuyan bir asker bulduğunda, o kişi önce dövülür, sonra da kendi kıyafetleriyle yakılırdı. Askerlerin görev sırasında bir yere oturmaları ya da yaslanmaları tamamen yasaktı.

Roma'lı Asker

Bununla birlikte, araştırmalarımda Mesih'in mezarını sağlama almak için Roma'lı askerlerin görevlendirildiğine ikna oldum.

Ünlü Grek bilimcisi A.T. Robertson, bu cümlenin şimdiki zaman emir kipinde olduğunu ve sadece bir Roma'lı askerden bahsettiğini, bunun bir Tapınak askeri olmadığını söylemektedir. Ona göre Pilatus "Bir asker al" demiştir.

Yahudiler, Pilatus'un huzuru korumak istediğini biliyorlardı, böylece onun istenileni vereceğinden emindiler.

Roma'lı Asker neydi?

Bir Roma'lı "Asker", bir binayı korumaktan çok daha fazlasını yapmıştır. "Asker" kelimesi Roma Lejyonunun asker birliğini ifade etmektedir. Bu birlikler muhtemelen saldırı ve savunma amaçlı tasarlanmış en büyük savaş makineleriydi.

Roma'lı askerin önemini anlamaya yardımcı olacak bir kaynak, Flavius Vegetius Renatus'tur. Arkadaşları onu Vegetius olarak çağırırlardı. Mesih'in zamanından bir kaç yüzyıl sonra yaşamış askeri bir tarihçi olan Vegetius, Roma ordusunun disiplin açısından bozulmaya başladığı zamanlarda yaşamıştır. Roma İmparatoru Valentinian'a bir el kitabı yazarak, Mesih'in zamanında Roma'lular tarafından kullanılan saldırı ve savunma yöntemlerini uygulaması için onu teşvik etmeye çalışmıştır. "Roma'luların Askeri Kurumları" (The Military Institutes of the Romans) adlı bu eser günümüzde bir klasiktir.

Vegitius, Mesih'in zamanında Roma ordusunun özellikleri olan verimlilik ve güce geri dönüşünü görmek istiyordu. Bu ordular güçlüydü, çünkü çok iyi derecede disiplin edilmişlerdi. Vegitius kitabında şöyle diyor: "Savaşta zafer, tamamen katıksız cesarete dayalı değildir; sadece yetenek ve disiplin bunu emin kılacaktır. Roma'luların dünyayı fethetmelerini sağlayan şeyin . . . devamlı askeri eğitim, kamplarında disipline tamamen uymaları ve yorulmak bilmeyen bir şekilde, diğer savaş sanatlarını geliştirmekten başka bir şey olmadığını buluyoruz."

İki mükemmel kaynak daha var. Indiana Üniversitesinden Dr. George Currie doktora tezini Roma'lı askerler üzerine yapmış ve Dr. Smith, Yunan ve Roma Antik Çağlar Sözlüğü (Dictionary of Greek and Roman Antiquities) başlıklı bir sözlüğü yayına hazırlamıştır.

Roma Askerinin Gücü

Bu ve başka kaynaklar Roma asker birliğinin bir, iki ya da üç adamdan oluşan bir kuvvet olmadığını vurgulamaktadır. Mesih'i hor gören kişiler tarafından yapılmış olan resimlerde, mezarın etrafında tahta mızraklar kullanan, mini etekli, bir ya da iki kişi gösterilmektedir. Bu gülünç bir şeydir.

Bir Roma asker birliği, 4 ila 16 kişi arasında bir güvenlik kuvvetiydi. Her bir adam 2 metrelik bir alanı korumak için eğitilmişti. Her bir kenarında 4 adam bulunan 16 kişilik bir kare, 32 metreyi bir tabur askere karşı koruması ve elde tutması beklenirdi.

Normalde yaptıkları şeydi: Korudukları şeyin önüne hemen 4 tane adam yerleştirilirdi. Diğer 12 kişi, onların önünde başları içe bakacak şekilde bir yarım daire oluşturarak uyurdu. Bu birliğin koruduğu şeyi çalmak isteyen hırsızların önce uyuyanların üzerinde yürümesi gerekirdi. Her dört saatte bir, dört kişiden oluşan başka bir grup uyuyanları uyandırıp, nöbet teslimi yaparlardı.

Bu şekildeki bir dönüşümü devamlı olarak uygularlardı.

Tarihçi Dr. Paul Maier şöyle yazmaktadır: "Petrus, Herod Agrippa tarafından hapsedildiğinde (Elçilerin İşleri 12), dörder kişilik dört takım askerin gözetimi altında tutuluyordu, böylece bir hapishanenin dışında olması gereken en düşük sayı on altıdır. Antik çağlarda askerler her zaman nöbetlerde uyurlardı. Bu yüzden [onları uyandırmadan] onların uyuyan yüzlerinin tamamının üstüne basmadan, bir parti yapmak hemen hemen imkansızdır."¹⁴²

Başkâhin Rüşvet Teklif Ediyor

Matta bile şunları yazdığında, bunun çok kişilik bir kuvvet olduğunu kaydetmektedir: “Kadınlar daha yoldayken, nöbetçi askerlerden bazıları kente giderek olup bitenleri başkâhinlere bildirdiler.”¹⁴³

Bu noktada bir eleştirmen şöyle diyebilir: “Görüyorsun ya, başkâhine gittiler. Bu onların Tapınak askerleri olduğunu gösterir.” Yazı çok açık, bununla birlikte, başkâhine gitmelerinin sebebi onun Roma’lı yetkililere sözünün geçmesi ve bunun da boyunlarını kurtarmak için tek çarelerinin olmasıdır. Başkâhin onlara rüşvet vermeyi teklif ediyor (eğer Tapınak askerleri olsalardı bu alay konusu olurdu). Onlara para verdi ve insanlara ne söylemeleri gerektiğini onlara anlattı. Haberler Pilatus’a ulaştığında, onları öldürülmekten kurtaracağını söyledi. Normalde ölüm cezasına çarptırılırlardı, çünkü mezarı korurken uyuya kalmışlardı.

Valinin ikna edilmesinin gerekliliği kayda değerdir çünkü tarihte ister laik, ister Yahudi, Hristiyan olsun Roma valisinin Tapınak polisiyle bir işinin olduğunu hiç bir kayıta bulamadım.

Mezardaki nöbetçiler Tapınak askerlerinden olmuş olsaydı bile, güvenlik bundan daha az olmayacaktı.

Bir Savaş Makinesi

T.G. Tucker, “Nero’nun ve Aziz Pavlus’un Roma Dünyasında Yaşam” (Life in the Roman World of Nero and St. Paul) adlı kitabında, bu askerlerden birini şöyle tanımlıyor: “Göğsünün üstünde, omuzlarında kapakçıkları olan, çember gibi deri tabakalarla kaplı ya da belki de demir ya da bronzdan pullarla kaplı bir korse giyerdi. Kafasında süssüz, saksı şeklinde bir miğfer ya da demirden bir takke olurdu.

“Sağ elinde meşhur Roma mızrağını taşırdı. Bu sağlam silah, 2 metreden uzun, tahta bir gövdeye oturtulmuş keskin bir demir uçtan oluşmaktaydı ve bununla ya bir süngü gibi ya da bir cirit gibi hücum eder ve yakın mesafe dövüşlerde de kılıcını kullanırdı.

“Sol kolunda farklı şekillerde olabilen bir kalkan vardı. Kalkan sadece elde taşınmıyor, sağ omuz üzerinden bir kemerle de destekleniyor olabiliyordu. Kalkanın engellememesi için kılıç – kesmekten çok saplamak için kullanılan, 1 metreye yakın uzunluktaki bir silah – sol omuzun üzerinden geçen bir kemerle sağ tarafta asılıydı. Asker sol tarafında, kuşağında, bir kama taşıyordu.”¹⁴⁴

İ.S. ikinci yüzyılın Grek tarihçisi olan Polybius, bütün bunlara ek olarak şöyle yazmaktadır: “Adamların başlarında yarım metre yüksekliğinde, üç tanesi yukarı kaldırılmış mor ve siyah tüylerden yapılmış bir taç bulunmaktaydı. Diğer silahlarla bunları başlarına taktıklarında, gerçekte olduklarından iki kat daha büyük gözüküyorlardı. Görünüşleri dikkat çekiyordu ve düşmanı korkutuyordu. En düşük sınıftaki adamlar 40 cm² büyüklüğünde bronz bir plaka kullanıyorlardı. Bunu göğüslerinin üstüne yerleştiriyor ve adına kalp koruyucusu diyorlardı. Bu onların silahlarını tamamlıyordu. Ama bunlar 10000 drahmiden daha fazla değerde olduklarından, kalp koruyucusunu kullanmaktansa, geri kalan malzemelerle birlikte bir zırh tabakası kullanıyorlardı.”¹⁴⁵

Sert Bir Disiplin

Tucker, bir askerin birliğine katıldığında şunların olduğuna dikkati çekmektedir: “Asker baş komutanın, imparatorun bütün emirlerine sadakatle itaat edeceğine dair, imparatorun emrindeki yakın memurları önünde resmi bir ant içmek zorunda kalırdı. Bu andı

her yıl Ocak ayının birinde ve imparatorun tahta çıkışının yıldönümünde tekrar etmesi gerekirdi.”¹⁴⁶

GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 7 – Roma Mührü

Matta; “Onlar da askerlerle birlikte gittiler, taşı mühürleyip mezarı güvenlik altına aldılar” diye kaydetmektedir.¹⁴⁷ A.T. Robertson, bunun sadece görevde olan Roma’lı askerlerin önünde yapılabileceğini söylemektedir. Vegitius da aynı şeyi söylemektedir. Bu prosedürün amacı herhangi birisinin mezarın içindekileri karıştırmasını engellemek içindir.

Asker, mezarı inceledikten ve taşı yerine yuvarladıktan sonra, taşın bir başından diğerine bir ip yerleştirilirdi. Balçıkla her iki ucu tutturulurdu. Son olarak, balçık yığını Roma valisinin resmi mührü ile damgalanırdı.

Bunun benzeri Daniel’de görülmektedir: “Bir taş getirip çukurun ağzına koydular. Daniel’le ilgili hiçbir şey değiştirilmesin diye kral hem kendi mühür yüzüğüyle, hem soyluların mühür yüzükleriyle taşı mühürledi.”¹⁴⁸

Mührün Amacı

Hindistan bakanlar kurulunun bir üyesi olan Cambridge Üniversitesinin eski sivil hukuk profesörü Henry Sumner Maine, Roma mührünün hukuksal otoritesi hakkında bahsederken şunları söylemişti: “Antik çağlardaki mühür, otoritenin bir şekli olarak görülmekteydi.”

Bir şeyi teyit etmek; basitçe onun gerçek ya da hakikat olduğunu ispatlamak anlamına gelir. Böylece İsa’nın mezarındaki bu mühür, İsa’nın bedeninin gerçekten orada olduğunun açık bir göstergesidir. Buna ek olarak, bu mührün Roma mührü olmasından dolayı, O’nun bedeninin Roma İmparatorluğu’nun kanunları ve kuvvetiyle eşkıyalara ve mezar hırsızlarına karşı korunduğunu tasdik etmektedir.

Mezarın girişindeki taşı kaldırmaya çalışan her hangi birisi mührü kıracaktı ve bundan dolayı Roma kanun ve gücünün gazabına maruz kalacaktı.

Mezar Hırsızları Uyarıldı

Nasıra’da mermer bir levha çok ilginç bir kitabeyle keşfedildi: Mezar hırsızları için bir uyarı. Grekçe yazılmıştı ve şöyle diyordu: “Sezar’ın Emri. Mezarların ve kabirlerin, ataları veya çocukları ya da evlerinin üyelerinin kültleri için onları yapanlar için daima dokunulmamış kalması benim lütfumdur. Eğer, bununla birlikte, birisi bir başkasını onları yok etmekle suçlarsa ya da gömüleni mezardan çıkarırsa, ya da onları yanılmak amacıyla kötü bir niyetle başka bir yere naklederse ya da mührü veya diğer taşlardan birini yerinden çıkarırsa, bu kişilere karşı bir yargılama yapılmasını emrediyorum, tanrılara saygı ve ölümlülerin kültürüne olan hürmete binaen. Onları rahatsız etmek kesinlikle herkese yasak olsun. Rahatsız eden kişinin mezar kurallarını ihlal etmekten dolayı ölüm cezasına çarptırılmasını istiyorum.”¹⁴⁹

Maier şunu gözlemliyor: “Mezar ihlalinin kapsayan bütün Roma fermanları sadece büyük para cezası vermektedir. Roma hükümetinin cezayı özellikle Filistin’de daha sert olarak uygulamasına ve Nasıra ve çevresine bir ilan dikmesine ne gibi bir ihlalin neden olduğu merak konusudur.”¹⁵⁰ Mesih’in dirilişiyle meydana gelen karışıklığa tepki olarak da olmuş olabilir.

Özet

Yahudiler ve Roma valisi Pontius Pilatus, bir çok dini ve siyasi nedenden dolayı Mesih'i öldürmüşlerdir. O'nun ölü ve gömülü kalmasından emin olmak için altı güvenlik önlemi alınmıştı:

1. Mesih, şimdiye kadar tasarlanmış en zalim ve en korkunç idam cezası yöntemlerinden biri olan, çarmıha gerilme ile öldürülmüştü.
2. Mesih'in bedeni, kayaya oyulmuş sağlam bir mağara mezara gömülmüştü
3. Yahudilerin hassas geleneklerine göre Mesih'in bedeni, 50 kilodan fazla baharatla kaplanmıştı.
4. Mezarın girişine yuvarlanmış olan taşın ağırlığı 2 ton civarındaydı.
5. Şimdiye kadar görülmüş en etkili savaş birliği olan bir Roma asker birliği, İsa'nın mezarını korumak için görevlendirilmişti.
6. Mezar, Roma'nın resmi yetkisi ve işareti olan bir mühürle kapatılmıştı.

4. BÖLÜM

DİKKATE ALINMASI GEREKEN ETKENLER

“ Eğer bütün kanıtlar dikkatlice ve adilce incelenirse;
tarihsel araştırma ilkelerine göre İsa'nın gömüldüğü mezarın, ilk
Diriliş sabahında boş olduğu sonucu gerçekten haklı çıkar.
Bu iddiayı çürütebilecek en ufak bir kanıt bile edebiyat kaynaklarında,
yazı biliminde ya da arkeolojide halen bulunamamıştır.”

Paul Maier
Tarih Profesörü

“Dirilişe inanmamın kısmen sebebi,
bir dizi etkenin onsuz anlaşılmasındadır.”

A.M. Ramsey
Canterbury Başpiskoposu

Bir şey oldu. Hemen hemen 2000 yıl önce, tarihin yönünü İ.Ö.'den İ.S.'ya değiştiren bir şey oldu. (İngilizce'de İsa'dan Önce (B.C. - Before Christ) Mesih'ten önce ve İsa'dan Sonra (A.D. - Anno Domini – Latince) Mesih'in yılı anlamındadır.)

Bu “bir şey” o kadar heyecan vericiydi ki, biri hariç hepsinin şehit olduğu 11 kişinin yaşamlarını tamamen değiştirmişti.

Bu bir şey, boş bir mezardı! Öyle bir boş mezar ki, Kudüs'ün merkezinden 15 dakikalık bir yürüyüşle boş olup olmadığı onaylanabilirdi.

2000 yıl sonra bile insanlık, boş mezarı ve İsa Mesih'in diriliş görünüşlerini unutmuş değil.

Eğer Mesih ve O'nun dirilişinin etrafındaki olaylara nedenler bulmak istiyorsanız, önceden kestirilemeyen bazı etkenlerle uğraşmanız gerekir. Yahudiler ve Roma'lular, İsa'nın ölü ve mezarda olduğundan emin olmak için aldıkları önlemlerle kendilerini kandırılmışlardı demek isteyebilirsiniz. Bu “güvenlik önlemleri”; yargılama, çarmıha germe, gömme işlemleri, mezara yerleştirme, mühürleme ve Mesih'in mezarında nöbet tutma, eleştirmenlerin Mesih'in ölümden dirilmediğini savunmalarını çok fazla zorlaştırmıştır.

Şu etkenleri inceleyin:

Etken 1 : Kırık Roma Mührü

İlk belli olan etken, Roma İmparatorluğu'nun gücü ve otoritesi adına konmuş olan mührün kırılmış olmasıydı. Mührü kırmanın sonuçları çok şiddetliydi. Roma İmparatorluğu'nun FBI ve CIA'si, sorumlu kişi ya da kişileri bulmak için hemen görev başına çağrılırdı. Yakalandıklarında, bu otomatik olarak baş aşağı çarmıha germe cezasına çarptırılmaları anlamına geliyordu. Bağsrağları boğazlarına gelirdi. Bu yüzden insanlar

mührün kırılmasından korkarlardı. Elçiler bile korku belirtileri gösterdiler ve kendilerini gizlediler. Petrus dışarı çıktı ve Mesih'i üç kere reddetti.

Etken 2 : Boş Mezar

Diriliş'ten sonra belli olan diğer bir etken de, boş mezardı. Mesih'in elçileri Atina'ya ya da Roma'ya, Mesih'in ölümden dirildiğini yaymak için gitmediler; eğer öğretileri yanlış olsaydı, mesajlarının kabul görmeyeceği yer olan Kudüs şehrine geri döndüler. Eğer mezar boş olmasaydı, diriliş Kudüs'te bir an için bile iddia edilemezdi.

Dr. Paul Maier diyor ki, "Hristiyanlık ilk olarak nerede başladı? Buna verilecek cevap şu olmalı: 'Dünyadaki tek bir noktada – Kudüs şehrinde.' Eğer İsa'nın mezarı hâlâ dolu olsaydı, bu başlaması gereken en son yer olurdu. Çünkü birisinin ölü İsa'yı göstermesi, O'nun varsayılan dirilişiyle alevlenmiş, yeni başlamış olan Hristiyanlığın kalbine kazık çakardı."

"Diriliş gününden sonraki yedi hafta boyunca Kudüs'te olanlar, sadece İsa'nın bedeninin, Yusuf'un mezarında olmamasıyla olabilirdi. Eğer İsa'nın bedeni mezarda olsaydı, Tapınak kurumu, Aramatya'lı Yusuf'un mezarına kısa bir gezinti yapıp, Delil A üzerindeki örtüyü kaldırarak, Hristiyanlığı kolayca durdururdu. Bunu yapmadılar, çünkü mezarın boş olduğunu biliyorlardı. Yetkililerin Elçilerin bedeni çaldığı şeklindeki açıklamaları, mezarın gerçekten boş olduğunu kabul etmeleri anlamındadır."¹⁵¹

Tarihsel Doğrulama

Boş bir mezarın olduğu gerçeğini kabul eden hem Roma hem de Yahudi kaynakları bulunmaktadır. Bu kaynaklar, Yahudi tarihçi Josephus'tan tutun da, Toledoth Jeshu diye adlandırılan beşinci yüzyıl Yahudi el yazmalarına kadar çeşitlilik göstermektedir. Maier bununla ilgili şöyle diyor: "En kuvvetli tarihsel kanıtlardan olan düşmana ait bir kaynaktan olumlu bir delil. Bunun asıl anlamı; eğer bir kaynak, kendisinin taraf olmadığı bir gerçeği kesinlikle kabul ederse, o zaman bu gerçektir."¹⁵²

Mezarın boş olduğunu iddia eden ilk karşı görüş, bedeni elçilerin çaldığı görüşüdür.¹⁵³

Sanhedrin'in üyelerinden olan Gamaliel'in ileri sürdüğü fikre göre, ilk Hristiyanlık hareketi Tanrı tarafından yapılmıştır;¹⁵⁴ eğer mezar boş olmasaydı ya da Sanhedrin Mesih'in bedeninin nerede olduğunu bilseydi bunu yapamazdı.

Justin Martyr bile *Dialogue with Trypho* (Trypho ile diyalog) eserinde, Yahudi yetkililerinin boş mezar hikayesini etkisiz hale getirmek için, O'nun takipçilerinin bedeni çalmış olduğu iddiasıyla Akdeniz dünyası boyunca özel temsilciler gönderdiklerini nakletmektedir. Eğer mezar dolu olsaydı, neden Yahudi yetkilileri Roma'lı nöbetçilere rüşvet verip "çalınmış beden" açıklamalarını yayma gereği duymuş olsunar?

Tarihçi Ron Sider şu sonuca varmıştır: "Eğer Hristiyanlar ve onların Yahudi düşmanları, mezarın boş olduğu konusunda görüş birliğindeyseler, mezarın tarihsel bir gerçek olarak boş olduğu gerçeğini kabul etmek dışında bir seçeneğimiz kalmamaktadır."¹⁵⁵

Tom Anderson, California Trial Lawyers Association of Trial Lawyers of America (Amerika Duruşma Avukatlarına bağlı Kaliforniya Duruşma Avukatları Derneği)'nin kurucu başkanı, diyor ki: "Mesih'in ölümden dirilmemiş olduğunu varsayalım. Yazılı kayıtlarda bulunan yüzlerce kişiye görünüşünün sahte olduğunu varsayalım. Ortaya bir soru atmak istiyorum. Sizce bu kadar iyi ilan edilmiş olan bir olayda bir tarihçinin, bir şahidin, bir muhalifin Mesih'in bedenini mezarda gördüğünü tarihsel kayıt olarak kaydetmesi mantıklı olmaz mıydı: 'Dinle, mezarı gördüm – boş değildi! Bak, oradaydım, Mesih ölümden dirilmedi. Aslında Mesih'in bedenini gördüm.' Konu diriliş karşıtı tanıklığa gelince tarihin sessizliği sağır edicidir."¹⁵⁶

Güçlü Kanıt

Paul Maier şunu gözlemliyor: “Eğer bütün kanıtlar dikkatlice ve adilce incelenirse, tarihsel araştırma ilkelerine göre, İsa’nın defnedildiği Aramatya’lı Yusuf’un mezarının, ilk Diriliş sabahında boş olduğu sonucu gerçekten haklı çıkar. Bu iddiayı çürütebilecek en ufak bir kanıt bile edebiyat kaynaklarında, yazı biliminde ya da arkeolojide halen bulunamamıştır.”¹⁵⁷

Boş mezar, günümüze kadar yalanlanamamıştır. Boş mezar, Mesih İsa’nın dirilişinin sessiz tanığıdır.

Etken 3 : Büyük Taş Hareket Etti

O Pazar sabahı mezara yaklaşan insanları ilk etkileyen şey, mezarın girişinin önünde bulunan birbuçuk ile iki ton arasındaki taşın tuhaf pozisyonuydu. İncil’deki bütün yazarlar büyük taşın hareket etmiş olduğundan bahsetmektedirler.

Yokuş Yukarı

Örneğin Matta 27’de “Mezarın girişine büyük bir taş yuvarlayıp...” denmiştir. Burada yuvarlamak için kullanılan Grekçe kelime, “kulio” kelimesidir. Markos aynı kök kelimeyi (kulio) kullanmıştır. Aslında Markos, 16’da taşın dirilişten sonraki konumunu açıklamak için bir edat eklemiştir.

Grekçe’de, İngilizce’de olduğu gibi, bir fiilin yönünü değiştirmek ya da etkisini arttırmak için bir edat eklenir. Markos “yukarı ya da yukarıya doğru” anlamına gelen “ana” edatını ekledi. Böylece “anakulio” şu anlama gelebilir: “Bir şeyi yokuş yukarı ya da yukarı eğimli bir yere yuvarlamak.” Markos için, bu fiili kullandığına göre, mezarın kapısına doğru inen bir yokuşun ya da eğimin olması gerekiyordu.

Uzakta

Aslında, taş o kadar “yokuşun yukarısında” bulunuyordu ki, Luka aynı kök kelimeyi (kulio) kullanmıştır. Fakat farklı bir edat eklemiştir; apo. Apo, Grekçe sözlüklere göre, “belli bir uzaklıkta” anlamındaki “bir şeyden ayrılma” demektir. Bu bağlamda *apokulio* bir objeyi başka bir objeden “ayırma” ya da “uzaklaştırma” anlamında yuvarlamak anlamındadır.

Şimdi, taşın mesafe anlamında uzaklaştırıldığını gördükleri “şey” nedir?

Markos 16’ya geri dönelim. Pazar sabahı kadınlar mezara geliyorlardı.

“Bekle bir dakika! Neden bu kadınlar Pazar sabahı mezara geliyorlardı?” diyebilirsin. Sebeplerden birisi, bedeni kefenin üzerinden baharat ve parfüm karışımıyla meshetmek içindir.

Bir başkası “Neden Roma’lı güvenlik görevlileri mezarı korurken gelmek istemiş olabilirler?” diye sorabilir.

Bu çok basit. Kadınlar görevlilerin bedeni incelemediklerini ve mezarı Cumartesi öğleden sonraya kadar mühürlediklerini bilmiyorlardı. Cuma günü bedeninin özel bir gömülme alanında hazırlandığını izlemişlerdi. Beytanya’nın dış mahallesinde oturuyorlardı ve bu yüzden Roma’lıların ve Yahudilerin Mesih’in gömülme alanına fazladan güvenlik yerleştirdiklerini bilmiyorlardı.

Şimdi tekrar Markos 16’ya geri dönelim.

Kadınlar “Aralarında, ‘Mezarın girişindeki taşı bizim için kim yana yuvarlayacak?’ diye konuşuyorlardı.” Burada “giriş” için Grekçe kelimeyi kullandılar. Mantıklı, değil mi? Ama, oraya vardıklarında, “o kocaman taşın yana yuvarlanmış olduğunu gördüler” ve burada

Grekçe'deki "giriş" kelimesini kullanmamışlar, taşın mezardan yana yuvarlandığını belirtmişler. Böylece "apokulio" burada "mezardan belli bir mesafede" anlamına gelen "uzakta" anlamında kullanılmış.

Kaldırılmış ve Taşınmış

Aslında bu taş, mezardan yokuş yukarı öyle bir pozisyondaydı ki, Yuhanna (20. bölüm) başka bir Grekçe kelime kullanmak durumunda kalmış: "Airo". Arndt ve Gingrish Sözlüğüne göre; "bir şeyi kaldırıp başka yere taşımak" anlamına gelmektedir.

Şimdi, size şunu soruyorum, eğer elçiler mezara girmek isteseydi, sessizce muhafızların etrafında dolaşıp taşı kenara yuvarlayarak bedeni çalmaktansa, neden birisinin taşı kaldırıp uzağa taşımış görüntüsü veren bir pozisyona, bütün girişi kaplayan bir buçuk ile iki ton arasındaki taşı yokuş yukarı hareket ettirmiş olsunlar? Askerlerin taşın hareket ettiğini duymamaları için sağır olmaları gerekirdi.

Etken 4 : Roma'lı Askerler Firar Ediyor

Roma'lı askerler kaçtılar. Sorumluluklarındaki alanı terk ettiler. Bunun iyice açıklanması gerekmektedir, çünkü Roma'luların askeri disiplini olağanüstü iyiydi. Digest Yazıtı'nın 49. maddesinde Justin, ölüm cezası gerektiren bütün suçlardan bahsetmektedir: Gözcünün düşmanla işbirliği yapması (-3.4), askerlikten kaçma (-3.11; -5.1-3), birisinin kolunu kaybetmesi veya zarar vermesi (-3.13), savaş zamanı itaatsizlik (-3.15), sur veya kale duvarını aşmış geçmek (-3.17), ayaklanma başlatmak (-3.19), bir subayı korumayı reddetmek, veya ordugâhı terk etmek (-3.22), askerlik yapması gereken kişinin görevden kaçması (-4.2), cinayet (-4.5), yüksek rütbeli birisine el sürmek veya bir generale hakaret etmek (-6.1), diğerlerine örnek olacak bir kaçışa liderlik etmek (-6.3), düşmana planları ifşa etmek (-6.4;-7), asker arkadaşlarından birisini kılıçla yaralamak (-6.6), geçerli bir sebep olmadan kendisini işe yaramaz duruma getirmek veya intihara kalkışmak (-6.7), gece nöbetini terk etmek (-10.1), Yüzbaşının malzemelerine zarar vermek veya cezalandırılırken onunla tartışmak (-13.4), nöbet yerinden kaçmak (-13.5) ve huzuru bozmak (-16.1).

Yukarıdaki listeye "uyuya kalma" da eklenebilir. Görevini yerine getirmemiş olan asker belli değilse, o zaman nöbetçi taburun görevini yerine getirmemesi yüzünden ölümle cezalandırılacak olanı seçmek için kura çekilirdi.

Canlı Canlı Yakılma

Askere ölüm cezası verme şekillerinden birisi de, onu soyup giysileriyle tutuşturulmuş olan bir ateş içinde canlı canlı yakılmasıydı. Bütün birlik, başlarındaki bu tehditle kesinlikle uyuya kalamazdı. Eğer mezar boş olmasaydı, askerlerin yerlerini hiçbir zaman terk etmeyecekleri ve de başkâhine gitmeyecekleri gerçeğine, Roma disiplin ve güvenliğinin tarihi tanıklık etmektedir. Komutanlarının gazabından ve ölüm ihtimalinden olan korkuları, işlerinin en ufak detaylarına çok dikkat etmeleri anlamına geliyordu.

Roma'luların askeri disiplinlerini dikkatlice incelemiş olan Dr. George Currie, cezalandırılma korkusunun (özellikle gece nöbetlerinde) görevde kusursuz dikkati sağladığını söylemektedir.¹⁵⁸

Cezalandırılma Korkusu

Dr. Bill White, Kudüs'teki Mezar Bahçesi'nde görevli. Sorumlulukları diriliş ve takibindeki ilk günden sonraki olayları epeyce derinlemesine etüt etmesine neden olmuş.

White, Yahudilerin Roma'lı askerlere rüşvet teklif etmesi konusunda bazı önemli gözlemlerde bulunuyor.

“Eğer taş kolayca mezarın bir yanına yuvarlanmış olsaydı, ki bu mezara girmek için gerekliydi, o zaman askerlerin nöbetteyken uyumuş olmaları suçlamaları ve ağır bir cezaya çarptırılmaları haklı olurdu. Eğer askerler depremin mührü kırdığını ve titreşimden dolayı taşın yana yuvarlanmış olduğunu söyleyerek itiraz etselerdi, korkaklık olarak adlandırılabilir bir harekette bulduklarından dolayı yine de cezalandırılmaya maruz kalırlardı.”

“Ama bu ihtimaller olayda geçmiyor. Başkâhinin askerleri cezalandırmasını imkansız kılan bazı inkar edilemez kanıtlar vardı. Yahudi yetkilileri olayın geçtiği yeri ziyaret etmiş ve taşın incelemiş olmaları. Adamların taşın hareket ettirilmesine izin vermelerinin bir insan için imkansız olduğunu taşın pozisyonundan anlamış olmaları. Hiçbir kıvrak insan zekası bir cevap ya da iftira bulamazdı. Yahudi yetkililer böylece askerlere rüşvet verdiler ve bir şeyleri örtbas etmeye çalıştılar.”¹⁵⁹

Etken 5 : Kefen Bir Hikaye Anlatıyor

Edebi anlamda, bütün karşı iddialara rağmen, insanı hayrete düşüren bir olaydan dolayı mezar boş değildi. Mezarı ziyaret ettikten ve taşın yuvarlanmış olduğunu gördükten sonra, kadınlar koşarak geriye döndüler ve elçilere anlattılar. Ondan sonra Petrus ve Yuhanna koşmaya başladı. Yuhanna koşarken Petrus'u geçti, mezara vardığında içeri girmedi. Eğilip içeriye baktı ve o kadar şaşkıncı bir şey gördü ki, hemen inanmaya başladı.

İsa'nın bedeninin yatmış olduğu yere doğru baktı. Orada bir vücut şeklinde, hafifçe içe çökmüş ve bir tırtılın kozası gibi bir kefen vardı. Herhangi birisinin iman etmesi için bu yeterliydi! Bunu hiçbir zaman unutmadı!

Elçilerin aklına takılan ilk şey boş mezar değildi. Onların aklına takılan şey, bozulmamış bir şekilde ve pozisyonda duran kefendi.

Etken 6 : Görünüşleri Onaylandı

Dirilişten sonraki ilk karmaşadan sonra Mesih canlı olarak görüldü.

Hatırlanacak İlke

Tarihteki bir olayı incelerken, olaylar hakkındaki gerçekler yayınlandığında, olaya karışmış olan ya da şahit olmuş olan yeterli sayıda insanın yaşıyor olup olmamalarını araştırmak önemlidir. Bu yayınlanan raporun doğruluğunu ispatlamak için yararlıdır. Eğer kişi sayısı tatmin ediciyse, olay açık olarak tespit edilebilir. Örneğin, eğer hepimiz bir cinayete tanık olursak ve polis raporu bir hafta içinde uydurulmuş yalanlardan oluşursa, şahit olarak hepimiz bunu yalanlayabiliriz.

Diğer bir deyişle, bir olay hakkında bir kitap yazıldığında, eğer olaylar kayda alınırken olaya yeterli sayıda şahit olmuş ya da olayda rol almış kişiler raporun yazıldığı sırada yaşıyorsa, raporun içeriğinin tutarlılığı onaylanmış olur.

Mesih'in dirilişinden sonra kişilere görünmesi incelenirken çok önemli bazı etkenler gözden kaçmıştır. Bunlardan ilki, o ilk Pazar sabahından sonraki Mesih'i gören büyük sayıdaki insanların tanıklığıdır.

Elli Saatlik Şahitlik

Mesih'in dirilişinden sonraki ilk kayıt Pavlus tarafından tutulmuştur.¹⁶⁰ Elçi, Mesih'in bir kerede 500'den fazla kişiye görüldüğü gerçeğini okuyucularına bildirmektedir. Pavlus onlara, bu insanların büyük bir kısmının yaşıyor olduğunu ve sorgulanabileceklerini hatırlatıyor.

Ohio-Oxford'daki Miami Üniversitesinde yardımcı tarih profesörlüğü yapmakta olan Dr. Edwin M. Yamauchi şunun altını çiziyor: "Tarihsel bir kanıt olarak listeye [şahitlerin] özel bir yetki veren şey, bahsedilen 500 imanlı kardeşin büyük çoğunluğunun hâlâ yaşıyor olmasıdır. Aslında Pavlus'un söylemek istediği şudur: 'Bana inanmıyorsanız, onlara sorabilirsiniz.' Olaydan sonraki 30 yıl içerisinde samimi kabul edilen bir mektuptaki böyle bir iddia, yaklaşık 2000 yıl önce olanlar için oldukça güçlü bir kanıttır."¹⁶¹

Şimdi, ölümünden ve gömülüştünden sonra kendisini dirilmiş olarak gören 500 kişiyi ele alalım. Bu kişileri bir mahkeme salonuna koyalım. Eğer bu 500 kişiden her biri, sorguya çekilmeleri de dahil, sadece 6 dakika boyunca tanıklık etmiş olsalardı, bunun 50 saatlik ilk elden görgü tanıklığı olacağını farkında mısınız? Bu tanıklığa diğer bir çok görgü tanıklarını ekleyerek tarihteki en büyük ve en taraflı mahkemeyi elde edersin.

Çeşitli İnsanlar

Mesih'in dirilişten sonraki görüşlerinin çeşitli yerleri ve insanları içermesi sıklıkla gözden kaçan ikinci etkidir.

Wheaton Üniversitesinden profesör Merrill C. Tenney şöyle yazıyor: "Bu görüşlerin bire bir aynı olmaması dikkate değerdir. Onlardan herhangi ikisi bile birbirine tam olarak benzememektedir. Mezdelli Meryem'e olan görüş sabahın erken saatlerinde oldu; Emmaus'a giden yolculara öğleden sonra; elçilere de muhtemelen hava karardıktan sonra görüldü. Meryem'e açık havada görüldü. Meryem O'nu gördüğünde yalnızdı. Elçiler bir arada bulunuyorlardı. Pavlus, Mesih'in bir kerede 500'den fazla kişiye aynı anda görüldüğünü yazmıştır."¹⁶²

"Tepkiler de çeşitliydi. Meryem duygularına yenik düşmüştü, elçiler korkmuştu. Tomas, Mesih'in dirilmiş olduğu gerçeğinden inatla kuşkulandı, devam ediyordu. İsa kendisini açıkça gösterdiğinde, Tomas O'na tapındı. Her bir durumun kendine özgü bir ortamı ve karakteristik özellikleri vardı. Bu ortam ve özellikler dirilen Rab'bin bazı farklı niteliklerini açığa çıkardı."¹⁶³

Hiç kimse, hiçbir şekilde O'nun görüşlerinin birbirine benzediğini söyleyemez. (Görüşlerinin detayları için EK-B'ye bakınız.)

Düşman İzleyiciler

Mesih'in görüşlerini yorumlamak için çok önemli olan üçüncü bir etken de, O'nun düşmanlarına ve inanmayanlara da görünmüş olmasıdır.

Mesih'in ölümünden ve gömülmesinden sonra sadece arkadaşlarına ve takipçilerine görüldüğünü yazanları ve söyleyenleri gördüm. Bunu kullanarak görgü tanıklarının anlattıklarının ezici etkilerini hafifletmeye çalışıyorlardı. Fakat bu doğrultudaki bir düşünüş o kadar gülünç ki, yorumlanmayı çok az hak ediyor.

Hiçbir yazar ya da aydın Tarsuslu Saul'u Mesih'in bir takipçisi olarak kabul etmez. Gerçekler tam tersini göstermekte. Mesih'i hor gördü ve Mesih'in takipçilerine eziyet etti.¹⁶⁴ Mesih'in ona görünüşü Pavlus için hayatını altüst eden bir deneyimdi.¹⁶⁵ O sırada Pavlus bir elçi olmamasına rağmen, daha sonra diriliş gerçeğinin en büyük tanıklarından biri oldu.

Mesih'in kardeşi Yakup'u düşünün. İncil'deki kayıtlar imanlı olmadığından bahsediyor.¹⁶⁶ Diriliş sonrası Yakup kardeşinin takipçisi olmuş ve zulüm gören Hristiyanlar takımına katılmıştır.

Neden? Davranışlarında böyle bir değişime sebep olan neydi? Tarihsel açıklamalar İsa'nın Yakup'a da görüldüğü şeklindedir.¹⁶⁷

Mesih'in sadece kendi takipçilerine görüldüğü tartışmaları büyük çoğunlukla uydurmalarından gelmektedir ve uydurma tartışmalar tehlikeli olabilir. O'nun diri olarak kendilerine görünmüş olduğu bazı kişilerin de iman etmiş olabileceği aynı ölçüde mümkündür. Bu olay Kudüs'teki birçok kâhinin iman etmesini de açıklıyor.¹⁶⁸

Gerçeklerden haberdar olanlar Mesih'in sadece "önemsiz bir kaç kişiye" görünmüş olduğunu söyleyemez.

Etken 7 : Önce Kadınlar Gördü

Mesih'in ilk olarak Elçiler'e değil de kadınlara (Meryem ve diğer kadınlar) görünmüş olması diriliş gerçeğini doğrulayıcı bir olaydır. Herhalde bu olay Mesih'in yakın çevresi olan elçiler için utanç kaynağı olmuş olmalıdır. Muhtemelen kıskanmış bile olabilirler.

Bununla birlikte Yahudilerin resmi kanıt prensiplerine göre kadınların tanıklık etmesi geçersizdir. Kadınların mahkemede tanıklık etme hakları yoktu.

Güvenilmez Tanıklık

Dr. Maier'in bazı doğru gözlemlerine göre, madem ki kadınların tanıklığı güvenilmez sayılıyordu, o zaman; "Onbirlerin ilk tepkilerinin şüphe ve inanmama olması anlaşılabilir. Eğer diriliş kayıtları uydurma olsaydı, en azından ilk şahitler olarak kadınlar hiçbir zaman bu hikayeye katılmazlardı."¹⁶⁹

ÖZET

Dramatik dirilişin gerçeği, tarihin yönünü değiştirdi. İnsan, 2000 yıl sonra aynı insan değil. İsa Mesih'in dirilişini inkar etmek isteyen eleştirmenlerin 7 tarihi gerçeği yeterli ölçüde açıklamaları gerekmektedir:

1. Mezardaki Roma mührünün kırılmasıyla, Roma'nın korkulan gücü görmezlikten gelinmişti.
2. Hem Yahudiler, hem de Roma'lılar mezarın boş olduğunu kabul ettiler.
3. 2 tonluk bir taş Roma'lı muhafızlar nöbet tutarken, bir şekilde mezarın girişinden uzaklaştırıldı.
4. Çok iyi disiplin edilmiş Roma'lı askerler nöbet yerlerinden kaçtılar. Gerçekten olanları söylememeleri ve yalan söylemeleri için Yahudi yetkililer tarafından kendilerine rüşvet teklif edildi.
5. Bozulmamış kefende artık bir beden yoktu.
6. Mesih dirildikten sonra 500 kadar kişiye, bir kerede, çeşitli durumlarda göründü.
7. Yahudilerin kadınlara olan güvenlerindeki düşüklük nedeniyle, diriliş olayını uyduracak olanlar kadınları hiçbir zaman birinci dereceden tanık olarak seçmezlerdi.

5. BÖLÜM

DENENMİŞ BİRKAÇ AÇIKLAMA

“Tarihçinin amacı, önyargılı fikirlerden ve onlardan kendi beğenisine göre ayarlanmış bir tarih inşa etmek değil, aksine, en iyi kanıttan tekrar oluşturma ve kanıtın kendini anlatmasına izin vermek olmalıdır.”

Philip Schaff
Tarihçi

“Kanıtı mümkün olduğunca dürüstçe ve adilce yaklaşılmalıdır. Önyargılı fikirlerle ve sonuçlarla araştırmamıza haksız hüküm vermemeliyiz.”

Josh McDowell
Yazar

Dikkate Alınması Gereken İki İlke

Bir çok teori, İsa Mesih’in dirilişinin sahte olduğunu göstermeye çalışırken gelişmiştir. Bu teorilerle ortaya çıkan bir çok insanın herhalde iki beyni vardı. Biri kayıp, diğeri de kayıp olanı arıyor. Tarihçilerin bazı fikirlerini yaratabilmek için, tarih karşıtı olmaları gerekmektedir.

Bütün Etkenleri Göz Önünde Bulundur

İlk diriliş gününde olanlar gözden geçirildiğinde, iki ilkeyi göz önünde bulundurmak gerekiyor. Birincisi, Mesih’in dirilişini oluşturan bütün etkenlerle ilgili teoriler ve alternatif açıklamalar hesaba katılmalıdır. Kanıtların ışığındaki çeşitli alternatif teorilere dair Londra Üniversitesinde İleri Düzey Hukuk Çalışmaları Enstitüsü başkanı olan J.N.D. Anderson şunu vurgulamaktadır: “Kanıtların bir bütün olarak göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu tanıklığı oluşturan etkenlerin biri ya da diğeri üzerinde alternatif açıklama bulmak nispeten daha kolaydır.”

“Ama böyle açıklamalar, tanıklıktaki diğeri etkenlerle de uyumadığı sürece değersizdirler. Birçok farklı teori, ki bunlardan bazıları akla yatkın bir şekilde delilin bazı bölümlerine uygulanabilir ama anlaşılabilir bir şekilde uyumazlar, bütüne uyan o tek açıklamaya alternatif oluşturamazlar.”¹⁷⁰

Önyargılı Olmayan Sonuçlar

Tarihteki olayları tarihsel olarak incelerken uygulanması gereken ikinci anahtar ilke, kanıtı önyargılı bir sonuca zorla itmek değil, kanıtın kendi kendine konuşmasına izin vermektir. Tarihçi Philip Schaff şu uyarıda bulunuyor: “Tarihçinin amacı, önyargılı fikirlerden ve onlardan kendi beğenisine göre ayarlanmış bir tarih inşa etmek değil, aksine, en iyi kanıttan tekrar oluşturma ve kanıtın kendini anlatmasına izin vermek olmalıdır.”¹⁷¹

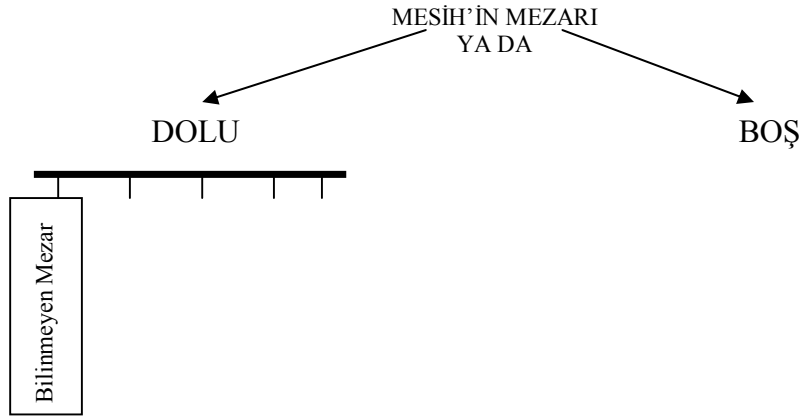
Şimdi, bu iki ilkeyi göz önünde bulundurarak, Mesih'in dirilişinin çevresindeki olayların açıklamaları olarak öne sürülmüş olan çeşitli teorileri inceleyelim.

İki temel alternatif var. Mesih'in ölümü, gömülmesi ve dirilişiyle ilgili olanların ya doğal ya da doğaüstü bir açıklaması var. Üç gün sonra Mesih'in mezarı ya doluydu ya da boştu.

Beş tane doğal-açıklama teorisi bulunmaktadır. Her biri üç gün sonra Mesih'in mezarının hâlâ dolu olduğunu ve dokunulmamış olduğunu iddia etmektedir.

BİLİNMEYEN MEZAR TEORİSİ

Her şeyi açıklamak için ortaya atılan ilk teorilerden biri mezarın bilinmediği teorisi.

Beden Kimde?

Profesör Guignebert, asılsız iddiasını şöyle dile getirmektedir: “Bilmediğimiz bir gerçek (büyük ihtimalle elçiler de daha iyisini bilmiyorlardı), Mesih'in bedeninin muhtemelen cellatlar tarafından çarımhtan indirildikten sonra bir yere atılmış olmasıdır. İdam edilen kişinin yeni bir mezara konmasındansa, bir çukura atılması daha muhtemeldir.”¹⁷²

Bu teoriyi oluşturabilecek sebeplerden birisi, çarımha gerilenlerin toplu bir çukura atıldığına yıllarca inanılmasıydı. Haziran 1968'de Kudüs'ün dışındaki bir aile kabrinde bulunan Yohanan Ben Ha'galgal'ın kalıntıları, doğrudan bu teorisin kalbine saplanmaktadır. Çünkü Yohanan çarımha gerilmişti. Daha sonra da bir kabre gömülmüştü.

Teori Zayıflığı

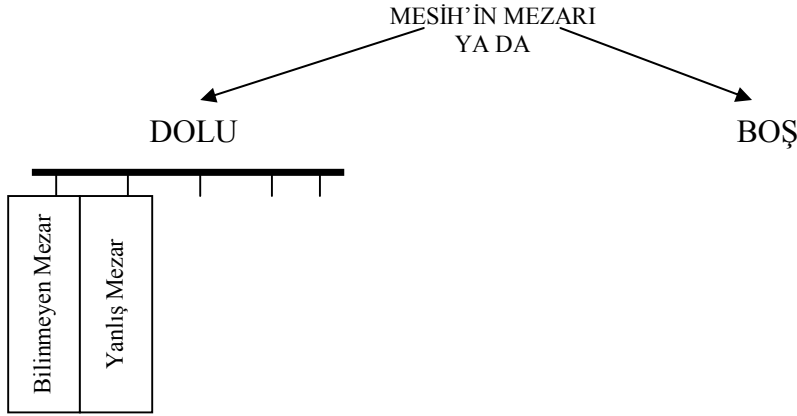
Bu teori ayrıca Mesih'in gömülmesi ve diriliş sonrası olaylarının açık tarihsel gerçeğini tamamiyle yok saymaktadır. Aramatya'lı Yusuf'un, bedeni kendi mezarına götürdüğünü İncil kayıtları göstermektedir. (Not: Bu toplu bir mezar yeri değildi.) Mesih'in bedeni, Yahudilerin gömme adetlerine göre hazırlanmıştı. Kadınlar mezarın karşısında oturup ayrıntıları izledi.

Eğer bazı açıklanamayan sebeplerden dolayı elçiler ve kadınlar Mesih'in yattığı mezarın yeri bilmiyor olsalardı bile, kesinlikle Aramatya'lı Yusuf biliyordu. Onun kendi özel mezarıydı.

Bilinmeyen mezar teorisi yukarıda bahsettiğimiz her iki tarihsel araştırma gerçeklerine uygulanmada başarısız olmaktadır. Ayrıca, Roma'lılar mezarın nerede olduğunu biliyordu. Oraya askeri bir birlik yerleştirmişlerdi.

YANLIŞ MEZAR TEORİSİ

Bu açıklama ilk teoriye benzemektedir. Bu iddiaya göre; Kadınlar Mesih'i kutsamak için Pazar sabahı geri geldiklerinde, yanlış mezara gitmişlerdi.

Hangi Mezardı?

Bu teoriyi öne sürenlerden birisi olan profesör Lake diyor ki: “Kadınların, Aramatya’lı Yusuf’un, Rab’bin bedenini gömdüğünü gördükleri mezarın, ziyaret ettikleri mezarın olduğu konusunda tamamıyla emin oldukları ciddi bir şüphe konusudur. Kudüs’ün çevresi birçok taş mezarla doludur ve dikkat edilmezse bunların birbirinden ayırt edilmeleri çok zordur... Gömülme sırasında mezara çok yakın oldukları çok, kuşkuludur... Muhtemelen belli bir mesafeden izliyorlardı ve Aramatya’lı Yusuf elçi olmaktan çok Yahudilerin bir temsilcisiydi. Eğer böyleyse, bir taş mezarı yakınındaki başka bir mezardan ayırt edebilecek çok az imkanları vardı. Bundan dolayı, yanlış mezara geldikleri ihtimali dikkate alınmalıdır ve bu önemlidir, çünkü mezarın kapandığını gördüler, açık buldular...”

“Eğer aynı mezar değil idiyse, bütün olaylar bir sıraya giriyor. Kadınlar sabahın erken saatlerinde İsa’nın mezarı olduğunu sandıkları mezara gelmişlerdi. Kapalı bir mezar bulmayı umuyorlardı, ama açık bir mezar buldular ve genç bir adam... yapacakları işleri tahmin edip yanlış yere geldiklerini söylemeye çalıştı. ‘O burada değil’, ‘O’nu yatırdıkları yeri görün’ dedi ve muhtemelen diğer mezarı işaret etti. Ama kadınlar yapmak istediklerinin ortaya çıkmasından korktular ve kaçtılar...”¹⁷³

Testi Geçemiyor

Profesör Lake’in teorisi bizim iki araştırma ilkemizin gereksinimlerini karşılayamıyor. Öncelikle bütün kanıtları inkar ediyor. Ayrıca teori, delilleri tamamıyla önyargılı fikirlere göre oluşturuyor.

Örneğin; onlara göre mezardaki genç adam kadınlara şöyle demektedir: “O burada değil ama O’nu yatırdıkları yeri görün.” Yazının tamamı şöyledir: “Çarmıha gerilen Nasıralı İsa’yı arıyorsunuz. O dirildi, burada yok. İşte O’nu yatırdıkları yer.”¹⁷⁴ Olmayan gerçeklerle, edebi ya da tarihsel, her ne olursa olsun “yanlış mezar” teorisi yandaşları meleğin söylediklerini çarpıtmaktadırlar. Melek şöyle demişti: “O dirildi, burada yok.”

Bu parçanın dahil edilmesi için gerekli olan edebi kanıt, Yeni Antlaşma'daki herhangi bir bölüm kadar kuvvetlidir. Her ne kadar yanlış mezar teorisi akıllıca gelse de, bu teori "O dirildi" cümlesini keyfi olarak dışarıda bırakmaya dayanıyor. Bu kadınlar 72 saatten daha az bir süre önce İsa'nın bedeninin gömüldüğü yeri dikkatlice öğrenmişlerdi (Matta 27:61; Markos 15:47; Luka 23:55). Bu halka açık bir mezarlıktan çok, şahsa özel bir mezar yeriydi. Sizce, siz ya da ben, ya da o kadınlar, ya da akıl sahibi herhangi birisi çok sevilen birisinin yattığı yeri bu kadar çabuk unutmuyor mu?

Bütün Dünya Yanlış Mezara Gitti

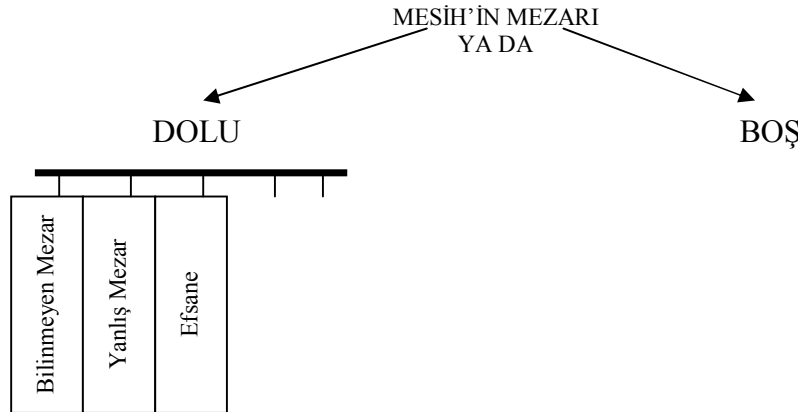
"Yanlış Mezar" teorisine inanmak için sadece kadınların değil, Petrus ve Yuhanna'nın, Yahudi Sanhedrin ve Roma'lular tarafından takip edilen Yahudilerin de yanlış mezara gittiklerinin söylenmesi gerekir. Ayrıca o zaman askerlerin ve mezarın sahibi olan Aramatya'lı Yusuf'un da yanlış mezara döndüklerini de söylemek gerekir. Ve son olarak, meleğin de yanlış mezarda görüldüğünü söylemek gerekir. Bu kadar saçma bir teoriye inanmak epey inanç (ya da kör inanç) gerektirir.

EFSANE TEORİSİ

Bazıları diriliş kayıtlarının Mesih'in zamanından yıllar sonra ortaya çıkmış efsaneler olduğunu iddia etmektedir.

Gerçekte bu imkansız olurdu. Diriliş kayıtları, orijinal görgü tanıklarından tarafından yayılmış ve yazılmıştır. Pavlus, orijinal görgü tanıklarından yaklaşık 500'ünün halen yaşadığını İ.S. 56 yılında yazmıştır.

Eğer İncil'deki kitapları, diriliş olayından 200 ya da 300 yıl sonrasına tarihlendirmek mümkün olsaydı, o zaman bu teori akla yatkın olabilirdi. Ama gerçekler açısından bakıldığında bu, dibi olmayan bir kovaya benzemektedir.

Birçokları, Yeni Antlaşma yazılarını İsa'dan 100 yıl sonrasına tarihlendirmeye çalıştılar ama çok kötü bir şekilde başarısız oldular. Western Michigan Üniversitesi Antik Tarih profesörlerinden Paul L. Maier şöyle yazıyor: "Hristiyanlığın Diriliş efsanesinin uzun bir zaman zarfında planlandığı ya da olaydan uzun yıllar sonra yazılmış olduğu iddiaları gerçek dışıdır."¹⁷⁵

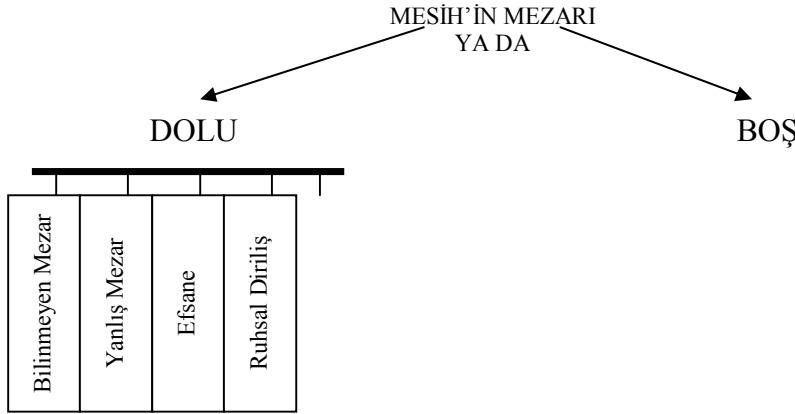
Yeni Antlaşma eleştirilerinin çoğunu analiz eden William Albright şöyle yazmıştır: "Sadece tarihsel metotlardan ve perspektiften uzak bilginler böyle bir spekülasyon ağı kurabilirler. Bazı eleştirmenler bununla İncil'i kuşatmaya çalışmaktadır." Albright'ın kendi sonucu şöyledir: "20 yıldan 50 yıla kadar geçen zaman, temel içerikte ve İsa'nın söylemiş olduğu herhangi bir kelimedede bir bozulmanın olması için çok kısadır."¹⁷⁶ Dr. J.N.D. Anderson

şöyle bir sonuca varmaktadır: “Görgü tanıklarının kendileriyle görüşürken, efsanelerden bahsetmek anlamsızdır.”¹⁷⁷

RUHSAL DIRİLİŞ TEORİSİ

Dördüncü “dolu mezar” teorisi, Mesih’in bedeninin mezarda çürüdüğü ve O’nun dirilişinin ruhsal olduğu teorisidir.

Yahudilerin bakış açısıyla bedensiz bir ruhsal diriliş, hiç bir şekilde diriliş olamaz. Dr. J.W. Drane’in gözlemlerine göre Yahudilik’te “şu oldukça kesindir ki, Yahudilerin genel diriliş beklentileri aslında mezara yerleştirilmiş olan bedenin aynı şekilde geri gelmesini kafalarında canlandırmalarıdır.”¹⁷⁸ Drane şunu anlatmak istemektedir: “Genellikle akılda canlandırılan, bazen Yunan fikirleriyle bağdaştırılan ruhsal bir diriliştir...”¹⁷⁹

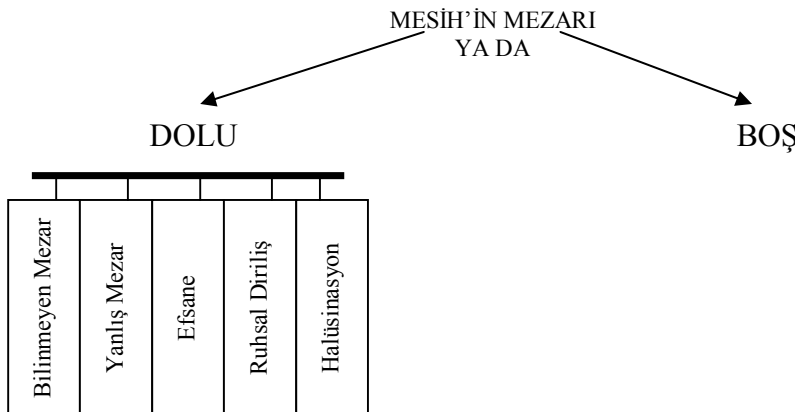

İsa’nın kendisi “ruhsal diriliş” teorisini tamamıyla yok etmiştir. Öğrencileri O’nu gördüklerinde çok şaşırıp olduklarından, bir ruh gördüklerini sandılar. İsa onları azarladı; “Ellerime, ayaklarıma bakın; işte benim! Dokunun da görün. Hayaletin eti kemiği olmaz, ama görüyorsunuz, benim var.”¹⁸⁰ Daha sonra, takipçileriyle balık yiyerek kemik ve etten oluştuğunu göstermeye devam etti. Matta, İsa’yı gördüklerinde ayaklarına sarıldıklarını ve O’na tapındıklarını yazmaktadır.¹⁸¹ Bir ruhun ayaklarına sarılamazsın!

Bu açıklama bizim iki araştırma prensibimizi tamamen inkâr etmektedir. Bu durumun etkenleri teoriye uymaya bile yanaşmıyorlar ve ne olduğu hakkında önyargılı bir sonuca zorlanıyorlar.

HALÜSİNASYON TEORİSİ

İnsanların Mesih’i gördüklerini zannetmesi teorisi, Mesih’in dirilişini açıklamaya çalışan diğer “dolu mezar” teorilerinden çok daha yaygındır. Gerçekte, halüsinasyon görüyorlardı. Bu şekilde bütün diriliş sonrası görüşler reddedilebilirdi.

Halüsinasyonların Tanımlanması

Mesih'in farklı kişilere olan birçok görünüşlerini çevreleyen gerçeklerle bu halüsinasyon teorisi uyum sağlayabilir mi?

“Halüsinasyon” kelimesi “akıl kendi başına gezinmesi, boş konuşma, gevezelik etme” anlamına gelen Latince “alucination” teriminin İngilizceleştirilmiş bir şeklidir.¹⁸² “Halüsinasyon” kelimesi, 19. yüzyıla kadar psikoloji ve tıpta teknik bir terim olarak kullanılmamıştır.¹⁸³ Doktor Sarbin ve doktor Juhaz, “halüsinasyon” kelimesinin muhtemelen 19. yüzyıldan günümüze kadar hiç değiştirilmeden gelmiş olan psikoloji terimleri arasında tek olduğunu vurgulamaktadırlar.¹⁸⁴

Amerikan Psikiyatri Derneği'nin resmi sözlüğü “halüsinasyon” kelimesini, “gerçek bir dış uyarıcının var olmaması durumunda sahte bir duygusal algılama” olarak tanımlamaktadır.¹⁸⁵ Psikiyatri Sözlüğü bunu şu şekilde açıklamaktadır: “Bir dış nesnenin var olmaması durumunda gösterilen algılama.”¹⁸⁶ Pennsylvania Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Psikoloji Bölümü'nden Dr. J.P. Brady'nin yazdığı “The Veridicality of Hypnotic Visual Hallucinations” (Hipnotik Görsel Halüsinasyonun Hükümleri) başlıklı bir makalesinde bunu “objektif olarak varolmayan nesnelere veya ışık huzmelerinin algılanması” olarak tanımlıyor.¹⁸⁷

Bu gibi çeşitli açıklamaların ve de psikolojik ve tıbbi gözlemlerin hepsi, halüsinasyonun bağlantılı dışsal bir objenin olmadığı bir durumda, görsel bir görünüm hareketi olduğu konusunda fikir birliğindedir. Optik sinirler herhangi bir dış ışık dalgası veya eter titreşimiyle uyarılmamış, ama içsel bir psikolojik nedenle uyarılmışlardır.¹⁸⁸ Doktor Sarbin ve Juhaz şu konuda görüş birliğine varmışlardır; “karar veren kişinin bakış açısından, halüsinasyon gören kişi hayal görmekte, ama gerçekten gördüğünü iddia etmektedir; var olmayan uyarıcıya bir karşılık vermektedir.”¹⁸⁹

Sadece Belirli Kişiler

Halüsinasyon teorisi neden bu kadar zayıf?

Öncelikle, birçok psikiyatrisin ve psikoloğun kabul ettikleri bir halüsinasyonun olması için gerekenler çeşitli şartlarla uyuşmamaktadır. Bu temel şartlara göre, Mesih'in görünüşlerinden halüsinasyon olarak bahsetmek anlamsızdır.

Halüsinasyon konusunda ilk prensip, genellikle sadece belirli türdeki insanların halüsinasyon gördüğü ve bu kişilerin, çoğunlukla ya paranoyak ya da şizofren olduğudur. Halüsinasyon, bunların arasından en çok şizofren olanlarda daha çok görülür.

Bununla birlikte Yeni Antlaşma'da farklı geçmişlere sahip, farklı ruh hallerinde olan ve farklı düşünen çeşitli insanlar mevcuttur. (Halüsinasyon gördüğünü iddia edenlerin durumlarının geniş bir tanımı için aşağıdaki konulara bakınız.)

Çok Kişisel

Halüsinasyon konusundaki ikinci prensip şöyledir; halüsinasyonlar kişinin bilinçaltıyla ve geçmiş deneyimleriyle ilgilidir. Bu da aynı zamanda ikiden fazla kişinin aynı halüsinasyonu görmesi ihtimalini ortadan kaldırır. Mesih, birçok insana göründü ve bu görünüşlerinin tanımları büyük ayrıntılar içermektedir. Bu ayrıntılar psikologların gerçek olarak tanımladıkları ayrıntılardır.

Ayrıca Mesih dirildikten sonra görüldüğü kişilerle birlikte yemek yedi.¹⁹⁰ İsa, sadece yaralarını göstermekle kalmadı, yakından incelemeleri için onları teşvik etti.¹⁹¹ İllüzyon olduğu söylenen bir kişi, sizinle oturup yemek yemez ve farklı kişiler tarafından kendi isteğiyle incelenmez.

Bir “halüsinasyon” çok özel bir olaydır. Herhangi bir dış kaynak ya da nesne olmadan tamamıyla göreceli bir deneyimdir. Eğer iki kişi, herhangi bir dış kaynak ya da nesne olmadan aynı görümü başlatamıyor ya da sürdürüyorsa, o zaman aynı anda bunu 500 kişi birden nasıl yaptı? Bu sadece halüsinasyonun prensiplerine aykırı değil, aynı zamanda kendi teorilerine çok güçlü bir engel teşkil etmektedir. Birçokları halüsinasyonların diriliş mucizesinden daha büyük bir mucize olabileceğini iddia etmişlerdir. Bütün bunlar Mesih’in görünüşlerinin halüsinasyonlar olduğu görüşünü gülünç bir hale getirir.

Yanlış Bir Tepki

Başka bir ilke de, bir illüzyonun bir uyarımı hissederken, yanlış bir algılama veya yanlış bir tepki olmasıdır. Bu durum, Mesih’i görmüş olanlar hakkında bütün görünüşleriyle ilgili kaydettiklerimizle ters düşmektedir.¹⁹²

Elverişli Olmayan Şartlar

Halüsinasyonun bir diğer prensibi de, ne zaman ve nerede olacaklarının genellikle sınırlı olmasıdır. Yeni Antlaşma’daki durumlarda elverişli şartlar bulunmamaktadır. Zaman da işin içindeydi. Bir keresinde 500’den fazla insanın da içinde bulunduğu 15 farklı görünüş var.

Zamanların ve yerlerin ne kadar çok çeşitli olduğunu irdeleyelim: Bir görünüş, sabahın erken saatlerinde mezarda kadınlardı. Diğer Emmaus’a giden yolda, gün ışığında, birkaç özel görüşmeydi. Bir diğeri gölde, sabahın erken saatlerindeydi. Aslında Mesih’in görünüş zamanlarının ve yerlerinin çeşitliliği, bunların hayalden ibaret olduğu hipotezine karşı koymaktadır.

Olmayan Beklenti

Beşinci prensip, halüsinasyonun, diledikleri şeyi aşırı bir istekle bekleyen ve ümit eden insanlara gerek duymasıdır. Bu aşırı istek ve ümit beklentisi, halüsinasyonun oluşmasını sağlar. Elçilere baktığımızda bekledikleri en son şey diriliştir. Düşündükleri şey, Mesih’in çarmıha gerildiği ve gömüldüğüdür.... Bu böyle bitti.

Son zamanların teologlarından olan Paul Little, “halüsinasyon” gördükleri iddia edilenlerin beklenen davranışları hakkında keskin bir gözlemde bulunuyor: “Meryem, ilk Diriliş Pazarı’nın sabahı mezara elinde baharatlarla geliyor. Neden? Sevdiği Rab’bin bedenini kutsamak için. O’nu ölümden dirilmiş olarak beklemediği oldukça açıktır. Aslında, Rab sonunda elçilerine görüldüğünde korkmuşlardı ve bir hayalet gördüklerini zannetmişlerdi.”¹⁹³

Yeterli Olmayan Zaman

Halüsinasyonlar genellikle fark edilebilir bir düzende, uzun bir zaman zarfında gerçekleşir. İlginç olan, bu prensibi Yeni Antlaşma’daki duruma uyguladığımızda, görünüşlerin aniden bitmesidir. Mesih’in, Pavlus’a olan görünüşü hariç, ki onun şartları tamamen farklıydı, hepsi birden aynı anda bitti.

Gerçeklerle Uyuşmuyor

Son ilke de, halüsinasyonun hiç bir gerçek bakış açısı ve hiç bir objektif doğruluğunun olmadığıdır. Boş mezar, kırık mühür, muhafız alayı ve özellikle başkâhinlerin hareketleri konusunda halüsinasyon teorisinin hiç bir açıklaması yoktur.

Eleştirmenlerin halüsinasyon konusundaki açıklamalarının basitliği konusunda ikna oldum. Yukarıdaki beş teori (bilinmeyen mezar, yanlış mezar, efsane, sadece ruhsal diriliş ve halüsinasyon), mezarın kendisinin dokunulmamış olduğu yönünde dirilişi açıklamaya çalışan doğalcı denemelerdir.

ÖZET

İsa Mesih'in dirilişinde olanları açıklamak için iki önemli ilke takip edilmelidir.

1. Açıklama, diriliş olaylarını çevreleyen bütün etkenler için geçerli olmalıdır.
2. Kanıtlar, bazı önyargılı sonuçlara uymaya zorlanmamalıdır.

Tarih boyunca, mezarın dolu olduğuna dayanarak dirilişi açıklamaya çalışan 5 doğal teori geliştirilmiştir:

- A. *Bilinmeyen Mezar Teorisi*; cellatların bedeni muhtemelen bilinmeyen bir mezar çukuruna attığını iddia etmektedir.
- B. *Yanlış Mezar Teorisi*; elçilerin boş olan başka bir mezarı Mesih'in mezarı sandıklarını söylemektedir.
- C. *Efsane Teorisi*; Mesih'in dirilişi hakkında anlatılanların yıllar sonra ortaya atıldığını iddia etmektedir.
- D. *Ruhsal Diriliş Teorisi*; Mesih'in dirilişinin sadece "ruhsal" olduğunu, bedeninin mezarda çürüdüğünü iddia etmektedir.
- E. *Halüsinasyon Teorisi*; Mesih'in diriliş sonrası bütün görüşlerinin halüsinasyon aldatmacaları olduğunu önermektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz mezarın dolu olduğu teorilerinden hiçbirisi, kendi teorilerini savunurken tarihsellik ve önyargısızlık ilkelerini izlememektedir.

6. BÖLÜM

DİĞERİ KADAR İYİ BİR TEORİ

“İlk dönem Hristiyanlarının böyle bir hikayeyi uydurmuş olmaları ve İsa’nın bedenini göstererek iddialarını çürütebilecek olan insanların arasında bunu yaymaları, inanılabilirlik sınırlarının dışında kalmaktadır”

John Warwick Montgomery
Simon Greenleaf Hukuk Okulu Dekanı

“Eğer mezarın boş olduğu bütün merak edenler için bir gerçek olduğu tespit edilmeseydi, Diriliş, Kudüs’te tek bir gün, tek bir saat bile tutunamazdı.”

Paul Althaus
Erlangen Üniversitesi, Almanya

TARİHİ GERÇEK: Boş Bir Mezar

Şimdi boş bir mezar gerçeğine dayanan doğal açıklamalarla ilgilenmemiz gerekmektedir. Mesih’in çarmıha gerilişi, ölümü ve gömülmesinden sonraki Pazar günü, mezarın boş olduğu tamamen bellidir. Yahudi liderler yıllar boyunca bir çok şeyle suçlandılar, ama aptallık nadiren bu suçlamalardan biriydi.

Kimse Bedeni Ortaya Çıkaramadı

Konsül ve başkâhinler, hem yetenekli konuşmacılar hem de pratik politikacılar. Pilatus’u idare etmekte ustaydılar. Eğer Mesih’in bedeninin yerini biliyor olsalardı, Mesih’in takipçileriyle uğraşmak çok az yetenek gerektirirdi. Mesih’in takipçileri dirilişi yaymaya başladığında, Mesih’in bedeni hâlâ mezarda olsaydı, bütün Yahudi yetkililerinin yapması gereken tek şey bedeni ortaya çıkarmak olurdu. Elçiler sonsuza kadar susturulmuş olurdu. Bunun yerine, Yahudi yetkilileri onları zorla Yüksek Kurul’un önüne getirterek, dirilmiş Mesih iddialarını yaymayı hemen durdurmaları için ölümle tehdit ettiler.¹⁹⁴ Yahudiler, Mesih’in bedenini ortaya çıkarmakta güçsüzlerdi. Boş bir mezardan çıkmış bir cesedi ortaya çıkaramadılar.

Dirilişten önce Mesih’in bedeninin en son O’nun düşmanları ve Roma’lı askerlerin elinde olduğu unutulmamalıdır.¹⁹⁵

Yahudi Yetkilileri Çok Öfkeli

Dr. Bill White, birçoklarının Mesih’in gömüldüğü yer olduğuna inandıkları, Kudüs’teki Bahçe Mezar’da görevlidir. White’in gözlemlerine göre; “Yahudi yetkilileri, Elçilerin diriliş vaazları karşısında çok öfkelenmişlerdi. Yayılmasını engellemek için ellerinden geleni yaptılar ama uğraşları boşunaydı. Eğer Mesih’in bedeni Aramatya’lı Yusuf’un koyduğu yerde hâlâ duruyor olsaydı, elçilerin iddialarını çürütmek için İsa’nın

mezarını açıp, kendisine Mesih diyen kişinin haçlanmış bedenini dışarı çıkarıp, halka göstermekten daha basit ne olabilirdi?”¹⁹⁶

Beasley-Murray bu görüşe derin bir gözlem eklemektedir: “Şu kolayca gözden kaçmıştır ki, diriliş vaazları aracılığıyla Hristiyanlığa dönen binlerce kişinin tamamı ya Kudüs’te oturuyorlardı, ya da ziyaretçiydiler. Bu insanlar hemen şehir duvarlarının dibinde olan bir bahçeye, bir kaç dakikalık yürüyüşle giderek, bunu yalanlayabilecek iken, devrim şeklindeki öğretisi kabul etmişlerdir. Yalanlamak bir yana dursun, her biri bunu büyük bir heyecanla uzak diyarlara kadar yaymışlardır. Bu ilk Hristiyanlar boş mezarın bir kanıtıdır, çünkü eğer İsa’nın bedeni hâlâ mezarda olsaydı hiç bir zaman O’nun öğrencisi olmazlardı.”¹⁹⁷

Kudüs’ün merkezindeki bir sekreter, öğle yemeği tatilinde mezarın boş olup olmadığını onaylayabilir ya da inkar edebilirdi. Eğer, hem Yahudilerde hem de Hristiyanlarda, mezarın boş olduğu hakkında ikna edici bir kanıt olmasaydı, dirilmiş Mesih iddialarından hiç birisi bir dakika bile sürmezdi. Boş mezar; “inkar etmek için fazla adı çıkmış” bir mezardı. Paul Althaus’un ifadesine göre: “Eğer mezarın boş olduğu bütün merak edenler için bir gerçek olduğu tespit edilmeseydi, diriliş Kudüs’te tek bir gün, tek bir saat bile tutunamazdı.”¹⁹⁸

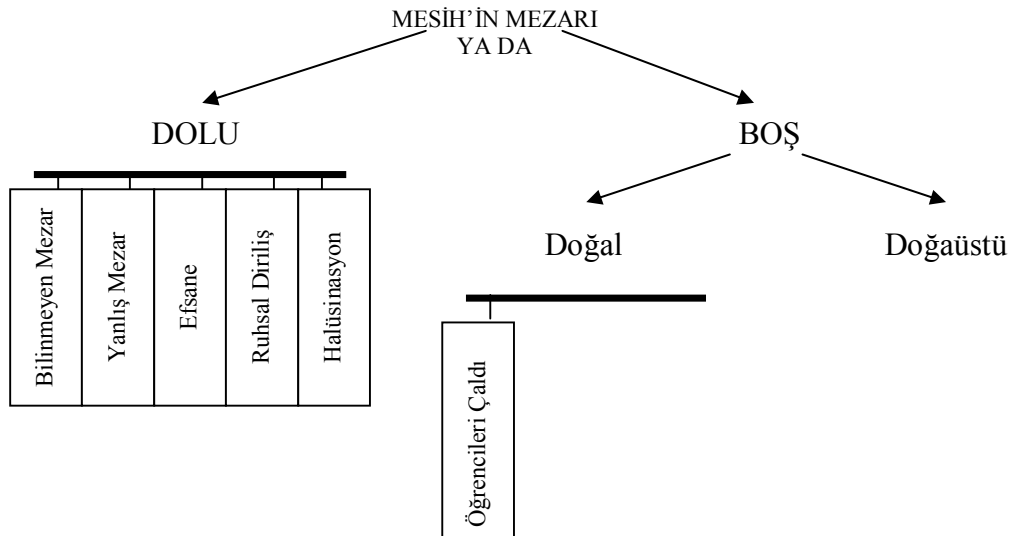
Olumlu Delil

Dr. Paul Maier, tarihsel açıdan şöyle bir gözlemde bulunuyor: “Eğer bütün kanıtlar dikkatlice ve adilce incelenirse, tarihsel araştırma ilkelerine göre, İsa’nın gömüldüğü mezarın ilk Diriliş sabahında boş olduğu sonucu gerçekten haklı çıkar. Bu iddiayı çürütebilecek en ufak bir kanıt bile edebiyat kaynaklarında, yazı biliminde ya da arkeolojide halen bulunamamıştır.”¹⁹⁹

Boş mezara dayanan teorilere bakarken, tarihsel araştırmanın iki ana ilkesini hatırlayalım: (1) Açıklama diriliş olaylarını çevreleyen bütün etkenler için geçerli olmalıdır. (2) Kanıtlar, bazı önyargılı sonuçlara uymaya zorlanmamalıdır.

ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN ÇALINDI

Boş mezar teorilerinin ilki ve en ünlülerinden birisi, İsa’nın bedeninin öğrencileri tarafından çalındığı ve diriliş öyküsünün uydurulduğudur.

Nöbetçilere Rüşvet Verildi

Bu teori Matta tarafından bile yazılmıştır. Bu teori o kadar yanlış ki, İsa'nın öğrencileri bu teoriyi çürütmeye bile çalışmadılar. Matta şöyle yazıyor: "Nöbetçi askerlerden bazıları kente giderek olup bitenleri başkâhinlere bildirdiler." Daha önce gördüğümüz gibi Roma'lı askerler hemen Yahudi başkâhine gittiler. Eğer Pilatus'a gitseydiler, başlarının belaya gireceğini biliyorlardı. Yahudi başkâhinin vali üzerinde politik etkisinin olduğunu biliyorlardı. Bu durum, mezarı koruyanların Tapınak askerleri olmadığını göstermektedir. Başkâhin bir yalanı yaymaları için kendi adamlarına rüşvet vermezdi. Basitçe "Yapın, yoksa kelleniz gider!" emrini verirdi.

Matta şöyle devam etmektedir: "Kadınlar daha yoldayken, nöbetçi askerlerden bazıları kente giderek olup bitenleri başkâhinlere bildirdiler. Başkâhinler, ileri gelenlerle birlikte toplanıp birbirlerine danıştıktan sonra, askerlere yüklü para vererek dediler ki, 'Siz şöyle diyeceksiniz: 'Öğrencileri geceleyin geldi, biz uyurken O'nun cesedini çalıp götürdüler.' Eğer bu haber valinin kulağına gidecek olursa biz onu yatıştırır, size bir zarar gelmesini önleriz.'" Böylece askerler parayı aldılar ve kendilerine söylendiği gibi yaptılar. Bu söylenti Yahudiler arasında bugün de yaygındır."²⁰⁰

Justin, Dialogue Against Trypho (Trypho'ya Karşı Diyalog) adlı eserinde hâlâ bahsedilen hikaye hakkında konuşmaktadır: "... bir İsa, Celileli bir sahtekâr; haçlamış olduğumuz kişi; ama çarmıhtan indirildikten sonra yatırıldığı yerden, mezardan öğrencileri geceleyin onu çaldılar ve şimdi ölümden dirildiğini ve cennete yükseldiğini öne sürerek insanları kandırıyorlar."

İsa Mesih'in ölümü ve gömülmesi olayları hakkında yapılan bu açıklama ciddi problemlerle yüklüdür. Aslında, Yahudi yetkililerinin yeni Hristiyan hareketini durdurmak için yaptıkları bu zayıf saldırı, ne kadar ümitsiz olduklarını göstermektedir

Mahkemede Kullanamazlardı

Bu teoriyle ilgili ilk problem komik bile sayılır. Eğer Roma'lı askerler uyuya kalmışlarsa, o zaman "bedeni öğrencilerin çaldığını" nasıl bilebilirlerdi? Savunma tarafı için çalışacak olan herhangi bir avukat, askerlerin başını tanık kürsüsüne oturtup sorgulamaya bayılırdı. Böyle bir iddia sadece mahkemede komik duruma düşmez, aynı zamanda ertesi sabah gazeteler böyle bir davanın açılmasına izin vererek, vergi ödeyenlerin parasını boşa harcadığı için valiyi "çarmıha" gererlerdi.

Olmayacak bir şekilde uyumak

İkinci problem de aynı derecede gülünç. Önemsiz gibi görünen "asker birliğinin" uyuya kalmış olması düşüncesi bazı kaşları çatmış olmalıdır. Askerlerin çok iyi derecede disiplin edilmiş olduklarını bir önceki incelememizden hatırlamış olmalısınız. Dr. George Currie cezalandırılma korkusunun (özellikle gece nöbetlerinde) görevde kusursuz dikkati sağladığını söylemektedir.²⁰¹

Bu güvenlik bölüğü bir savaş makinesiydi. Eğer öğrenciler herhangi bir şey denemiş olsalardı, bu "altı-saniye savaşı" olmuş olurdu. Tek bir asker bütün öğrenci grubuyla baş edebilirdi. Tek eliyle hepsinin korkudan kaçmalarını sağlayabilirdi. Gerçekten de Matta bize öğrencilerin korkaklığından bahsetmektedir. İsa, Getsemani Bahçesi'nde tutuklandığında, "öğrencilerin hepsi O'nu bırakıp kaçtı."²⁰²

Roma'lı askerler sağır olmalıydılar

Üçüncü problem çok açık; mezarı kapatan tonlarca ağırlıktaki aşırı büyük taşın pozisyonu. Yukarı kaldırılmış ve mezardan uzaklaştırılmış olması, bütün birliğin bunlar olurken uyumuş olması düşüncesini savunmayı çok zorlaştırmaktadır. Eğer Elçiler mezara girmek isteseydi, sessizce askerlerin etrafından dolaşıp taşı kenara yuvarlayıp, bedeni çalmaktansa, neden birisinin taşı kaldırıp uzağa taşımış görüntüsü veren bir pozisyona, bütün girişi kaplayan birbuçuk ile iki ton arasındaki taşı yokuş yukarı hareket ettirmiş olsunlar.

“Yuvarlanan taşı” duymamış olmak için bu askerlerin kulağında pamuk tıkaçları olması gerekirdi. Richter ölçeğinde küçük bir deprem kaydedilebilirdi! Hangi teori öne sürülürse sürülsün, taşın durumunun açıklanması gerekir.

Hile için fazla onur sahibi

“Öğrencilerin bedeni çalması” teorisinin dördüncü problemi, böyle bir hareketin tarihte onlar hakkında yazılan her şeyle ters düşmesidir. Onlar yüksek ahlak ve onur sahibi insanlardı. Tarihçi Edward Gibbon, Roma İmparatorluğu'nun çöküş dönemi ve dağılması analizinde, Hristiyanlığın hızlı büyüme başarısındaki beş sebepten biri olarak “ilk Hristiyanların saf, ama güçlü ahlâklarını”²⁰³ göstermektedir.

Bu teorinin yandaşlarının, Mesih'in yandaşlarının sadece insanlara bir yalanı yutturduklarını değil (ki böyle bir düşünce Efendilerinin öğrettiği ve uğruna öldüğü şeyin tam aksidir), hayatlarının geri kalan kısmını “dirilmiş Mesih” yalanını iddia ederek yaşadıklarını iddia etmelerini gerektirir. Bütün bunları korkaklardan, şehit olan cesur adamlara dönüşerek ve bir yalan olduğunu bilerek yapıyor olmaları gerekirdi.

İsa'nın öğrencileri bundan sonra tutuklanmayı, hapsedilmeyi, dövülmeyi ve korkunç şekillerde öldürülmeyi hiçe saydılar. Hiç biri, hiçbir zaman Rab'bi inkar etmedi ve Mesih'in dirilmiş olduğu inancından vazgeçmedi.

Bu durum tarihle paralellik göstermiştir. Eğer İsa'nın diriliş olayı onların bir sahtekârlığı olsaydı, bir tekinin bile baskı altında değişmediğinin farkına varmak, daha fazla hayret verici olurdu. Ölümle karşı karşıya geldiklerinde bile, hiç bir zaman vicdanlarını rahatlatmak için aldatmacalarını itiraf etmediler.

Harvard'ın ünlü hukuk otoritelerinden Dr. Simon Greenleaf; “Eğer İsa Mesih ölümden dirilmiş olmasaydı, Elçilerin en sonunda dayanamayıp vazgeçeceklerini” ifade etmektedir.²⁰⁴ İngiliz hukuk otoritesi Dr. J.N.D. Anderson, görüşlerinde bu teorinin “çok iyi tanıdığımız öğrencilerin ahlâki öğretilerine, yaşamlarının kalitesine, acı çekerken ve cezalandırılırlarken olan sadakâtlerine tam ters düşüyor. Moralleri bozuk ve cesaretleri kırılmış, gerçekten kaçanlardan, hiç bir itirazın susturamayacağı tanıklara olan dramatik dönüşümlerini açıklamaya başlayamıyor bile.”²⁰⁵

Bu bakış açısı o kadar çok cazip gelmiştir ki, Hristiyanlık karşıtı konuşmalar yapan Dr. D.F. Strauss bile şunu itiraf etmiştir: “Tarihçiler, öğrencilerin İsa'nın dirilmiş olduğuna gerçekten inandıklarını tarihi bir gerçek olarak kabul etmelidir.”²⁰⁶ Yahudi bilim adamlarından Dr. Joseph Klausner, öğrencilerin böyle bir aldatmacayı yapamayacak kadar onurlu olduklarını kabul etmektedir.²⁰⁷

Elçilerin bir yalan uğruna şehit olabilmeleriyle ilgili daha detaylı bilgiler için, “Marangozdan Öte” (More Than a Carpenter s. 66-71) kitabıma bakınız.

Bu teoriyle ilgili son problemin biraz açıklanmaya ihtiyacı var. Eğer öğrenciler Mesih'in bedenini çalmışlarsa, o zaman Mesih'in dirilişten sonra birçoklarına olan görüşleri, özellikle de bir keresinde beş yüzden fazla kişiye olan görünüşü nasıl açıklanabilir?

BEDENİ YETKİLİLER CALDI

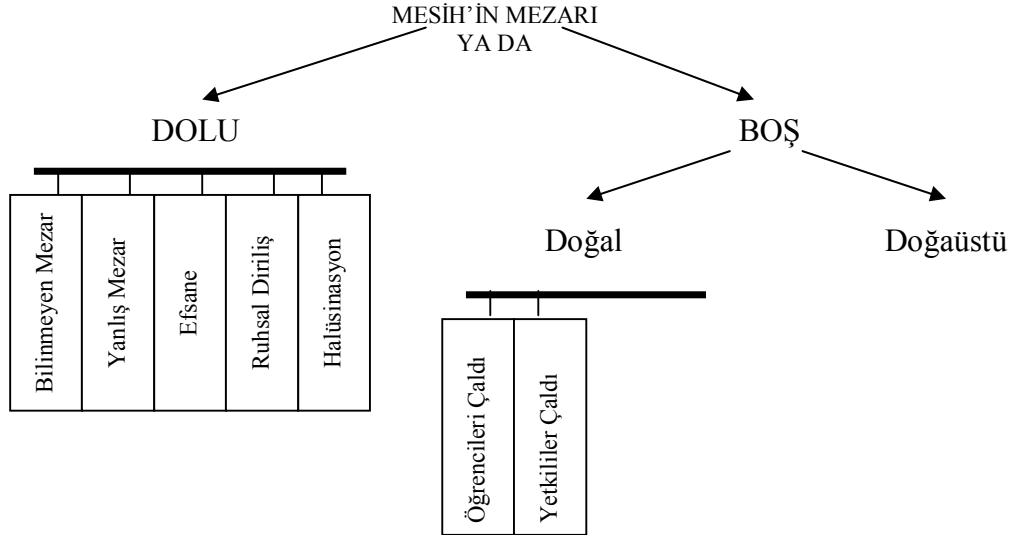
Başka bir benzer teori de, Roma'lı ya da Yahudi yetkililerin bedeni aldığı ve ölümden dirilişle ilgili sahte bir iddianın olmaması için güvenli bir yere koyduğu teoridir.

Kendi mezarlarını kazımış olurlardı

Birisi, “Neden yetkililer bütün problemlerinin kaynağı olan bu şeyi yapmışlardı?” sorusunu sorana kadar kulağa iyi geliyor. Öğrenciler Kudüs’e geri dönerek, Mesih’in dirilmiş olduğunu yaydılar. Eğer öğrettikleri yanlış idiyse, bütün diğerlerinin yapması gereken, bedeni ortaya çıkarmaktı.

Resmi itiraz neredeydi? Neden yetkililer “Bu anlamsız! Bedenin yerini değiştirmek için emirleri biz verdik” demediler. Ve eğer bu yeterli olmadıysa, neden bedenin yerini değiştirenleri tanıklık için çağırmadılar? Veya neden hemen kuşku duyanları bedenin yattığı yeni yere götürmediler?

Son çare olarak neden Mesih’in bedenini bir binek arabasına koyup, doğrudan Çarmılı yolunda yürüyüş yapmadılar? Bu halka yapılacak olan gösteri sadece yeni doğmuş olan değil, daha doğmak üzere olan Hristiyanlığı öldürmüştü olurdu!

Yukarıdaki sorunun sadece tek bir mantıklı cevabı var; bedeni gösteremediler. Yetkililerin bedenin nerede olabileceği hakkında hiç bir fikirleri yoktu. Hristiyanlık bedensiz bir inançtır.

Sessiz alarm

Bedenin nerelerde olabileceğiyle ilgili, şu sonuca varılabilir: “Yahudilerin sessizliği, Hristiyanların sesinden daha yüksek sesle konuşmaktadır.”²⁰⁸ Buna ek olarak Dr. John Warwick şunu açıklıyor, “İlk Hristiyanların böyle bir hikayeyi uydurmuş olmaları, sonra da bunu çürütebilecek olanlara bunu vaaz etmeleri güvenilirliğin ötesindedir.”²⁰⁹

Mesih’in dirilişi hakkındaki bir tartışma sırasında, Uruguay’da okuyan Müslüman bir öğrenci esprili bir şekilde şöyle dedi: “Siz zavallı Hristiyanlar, nereye gittiğinizi bilmiyorsunuz! Biz efendimizin mezarına gidiyoruz ve bizde onun bedeni var. Siz efendinizin mezarına gidiyorsunuz ve mezar...”

Şaşkınlığını fark ettim ve şöyle dedim: “Devam et, söyle! Mezar boş!” Ah, yüzündeki ifadeyi fotoğraf makinesiyle çekmeyi o kadar isterdim ki. O öğrenci ilk defa mezarın boş olduğu gerçeğinin farkına vardı.

ÖLMEK ÜZERE OLAN BİRİSİNİ TEKRAR YAŞAMA DÖNDÜRME TEORİSİ

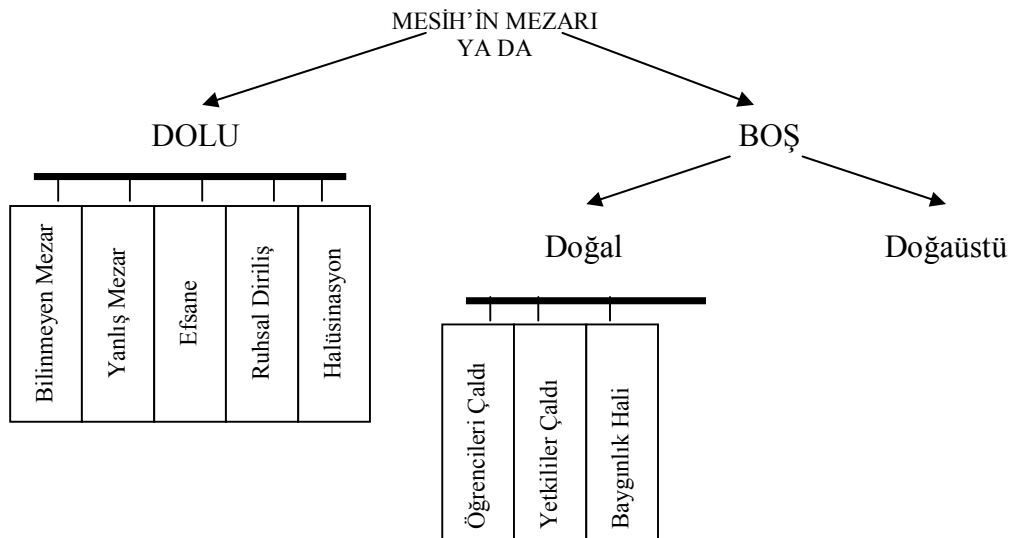
Bir sonraki teori, tencerenin dibini kazmaya yakınlaşıyor. “Baygınlık Hali Teorisi” olarak adlandırılıyor. Bu görüş, 18. yüzyıl rasyonalistleriyle popülerdi. Günümüzde bir çok üniversite kampüsünde ve biraz farklı bir formda da olsa Ahmediyeliler olarak tanınan Müslüman heterodoks grup arasında popülerdir.

Sadece bayılmıştı

“Bayılma görüşü şöyle bir şey: “İsa çarmıhta gerçekten ölmedi. Çarmıha çivilendi, şok geçirip acı çekti ve kan kaybına uğradı. Ama ölmek yerine, bütün kuvveti tükendiğinde, sadece bayıldı. Öğrenciler, ölmüş olduğunu sanarak, O’nu canlı canlı gömdüler. İçine yerleştirildiği soğuk mezar O’nu yeniden canlandırdı. Öğrencileri o kadar cahillerdi ki, ölmekte olan birisinin tekrar yaşama dönmesine inanamadılar, böylece bunun ölümden bir diriliş olduğu konusunda ısrar ettiler.”

Bu teorinin şunları açıklaması gerekir: (1) İsa altı tane mahkemeye çıktı –üç Roma, üç Yahudi; (2) Roma kırbaçlarıyla tarifi ötesinde dövülmüştü; (3) O kadar güçsüzdü ki kendi çarmıhını, haç şeklindeki tahta kütükleri taşıyamadı; (4) Haçlanırken ellerinden ve ayaklarından çivilendi; (5) Roma’lılar, O’nun böğrüne mızrak soktukten sonra görgü tanıkları şöyle dedi; “Kan ve su çıktı”, ölümün bir işareti; (6) Dört cellat O’nun ölümünü onayladılar – hepsi de yanılmış olmalı; (7) 50 kilodan fazla baharat ve yapışkan madde ile O’nun bedenini kapladılar – bütün bunların arasından nefes almış olmalı; (8) Soğuk ve nemli bir mezara kondu; (9) Mezarın girişine büyük bir taş yerleştirildi; (10) Roma’lı askerler orada nöbete yerleştirildi ve (11) Girişe bir mühür konuldu.

Bu teoriye göre daha sonra inanılmaz bir şey oldu. Kabirdeki nemli soğuk hava, O’nu öldüreceğine, O’nu iyileştirdi. Kıyafetini yarararak çıktı, taşı yerinden kaldırdı, askerleri döverek uzaklaştırdı ve bundan kısa bir süre sonra öğrencilerine, “Yaşamın Rab’bi” olarak görüldü.

Daha büyük bir mucize

Hiçbir kanıtı aldırmayan bu hipotezin, 18. yüzyıl rasyonalistlerinin popüler bir açıklaması olduğuna inanmak zor.

Bu teorinin gerçekliğiyle ilgili, E. LeCamus akıllıca ve çok mantıklı olarak şunu ifade ediyor: “Dirilişin kendisinden bile daha büyük bir mucize olurdu.”²¹⁰

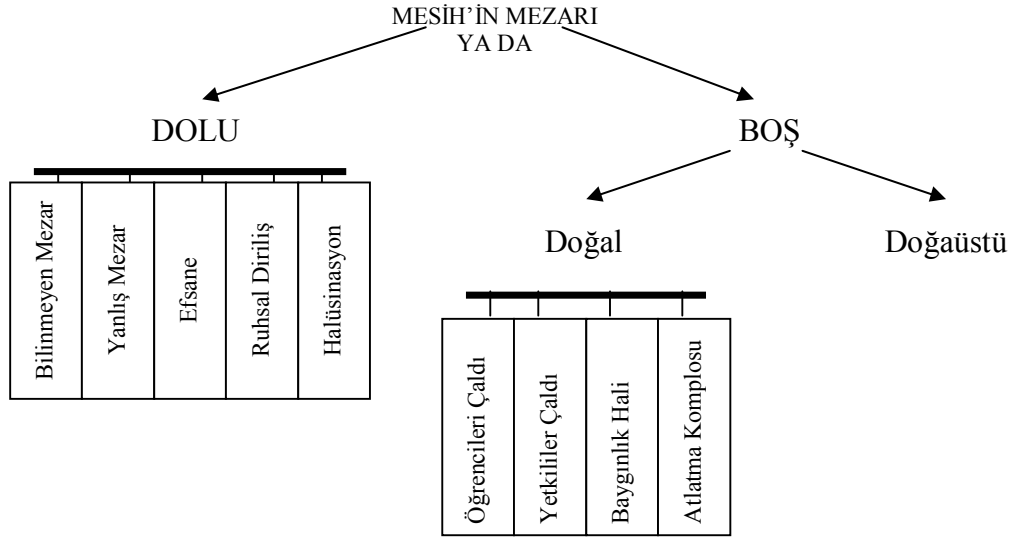
Bir şüphecinin görüşü

Dr. David Strauss, İncil’deki doğaüstü unsurların karşıtlarının arasında en sert olanıydı ve Hristiyanlığa en çok zarar veren çalışmaları yapan kişiydi. Bu adam, mucizede yer alan her şeye karşı olan bütün kötü amaçlı eleştirilerine ve katı inkarlarına rağmen, İsa’nın baygınlıktan sonra tekrar canlandığı hakkındaki bütün fikirlere öldürücü darbeyi vurdu.

Şöyle dedi: “Kabirden yarı ölü olarak çalınmış, zayıflık ve hastalıktan sürünen, tıbbi yardım isteyen; bandajlanmaya ihtiyaç duyan ve en azından çektiği acılara teslim olan bir varlığın öğrencilerine ölümün ve mezarın Fatihi, Yaşamın Prensi izlenimini (ki bu izlenimi daha sonraki hizmetlerinin temelini oluşturuyor) vermesi imkansızdır. Bu şekilde yeniden yaşama dönme, O’nun yaşamda ve ölümden bırakmış olduğu izlenimini zayıflatırdı. Üzüntülerini hevese ya da saygı ile tapınmaya çevirmesi kesinlikle olmazdı.”²¹¹

ATLATMA KOMPLOSU

Bayılma teorisinin modern bir şekli Hugh Schoenfield’in çalışması olan “The Passover Plot” Atlatma Teorisi’nde sunulmuştur.

Schoenfield’e göre, İsa Kendisinin Mesih olduğuna inanıyordu ve bu yüzden bir entrikayla çok iyi zamanlanmış ve detaylandırılmış bir planla, O’nun dirilişi gibi görünmesini sağlayacak olan bir komplo kurmuştu. İsa, Aramatya’lı Yusuf’la ve isimsiz bir “genç adam” ile anlaşmıştı. Eski Antlaşma’daki Mesih’le ilgili bir çok peygamberliği biliyordu ve yaşamını öyle bir düzenlemişti ki, bu kehanetleri gerçekleştirmiş ve insanların zihinlerini istediği şekilde değiştirmişti.

Schoenfield’e göre, uyuşturucunun etkisiyle, İsa çarmıhta ölmüş gibi görünmeyi ayarladı. Uyuşturucu O’na, üzüm sirketi kendisine sunulduğunda verilmişti.

Plana göre, Yusuf, O'nun bedenini alıp kendi mezarlarından birine koyacaktı. Uyuşturucunun etkisi geçtiğinde İsa, canlı olarak görünecek ve kendisini Mesih olarak açıklayacaktı. Bununla birlikte, hiç beklenmedik bir şekilde Roma'lı askerın mızrağını O'nun böğrüne sokmasıyla komplo bozuldu. Sadece kısa bir süre için bilinci geri geldi ve sonunda öldü. Şafaktan önce İsa'dan kalan ölümlü artıklar çabucak uzaklaştırıldı ve yok edildi, böylece mezarı boş kaldı.

Schoenfield diyor ki, daha sonra "bilinmeyen genç adam", duygusal olarak çıldırılmış bir durumda olan Meryem tarafından yanlışlıkla İsa sanıldı. Dört ayrı durumda gizemli genç adam, akli karışmış öğrenciler tarafından İsa olarak tanımlandı. Ne Aramatya'lı Yusuf, ne de "gizemli" genç adam, hiçbir zaman öğrencilerin yanlış anlamasını düzeltmediler. Bu "görünüşler" İsa'nın takipçilerini, dışarı çıkıp, dünyayı değiştirmeleri için motive etti.

Birkaç komplo gözlemi

Atlatma teorisi tarihsel çarpıtma ve gerçeklerin saptırılmasında en son noktadadır. Hebrew Union Üniversitesinden Dr. Samuel Sandmen, Schoenfield'in oluşturduğu bu tezi şu şekilde özetledi, "Schoenfield'in hayalperest düzenlemesi ispattan yoksundur... Benim görüşüme göre bu kitap, katıksız tuhafliklarla dolu olduğundan yok sayılmalıdır."²¹²

New York Fordham Üniversitesi ve Toronto Regis Üniversitesinden Prof. David Stanley şöyle demektedir: "Bu hikayelerin bir çoğu genellikle sansasyonel haberciliktir."²¹³

Bu görüşten bahsetmemin tek sebebi, birçok öğrencinin ve profesörün dirilişten bahsederken bunları öne sürmeleridir.

Teoriler Gerçekleri Belirliyor

Atlatma Komplosu'nun ilk problemi, Schoenfield'in apaçık "al ve seç" yaklaşımıdır. Kanıtlara önyargıyla yaklaşmanın klasik bir örneğidir ve görüşünü etkileyen etkenleri seçip, diğerlerinin hepsini reddetmektir. Bütün bunlar, kendi olaylar düzenine nasıl uyduğu dışında, hiç bir görünür kriter olmadan yapılmıştır.

Örneğin, mezara yerleştirilmiş olan askerleri ele alalım. Schoenfield mezardaki askerleri reddetti, çünkü Yeni Antlaşma'da bunu kayda alan tek yazar Matta'dır. Sebep olarak gözüken; eğer sadece bir yazar, bir olayı kayda alıyorsa, o zaman kabul edilmeyebilir.

Bununla birlikte Schoenfield, Mesih'in böğrüne saplanan mızrak hikayesini kabul etmektedir. Aslında bu onun iddialarının arasındaki en büyüklerden biridir.

Schoenfield'in iddia ettiğine göre, Mesih'in böğrüne saplanan mızrak, İsa'nın komplosunun bozulmasına sebepti. Bununla birlikte İsa'nın böğrüne saplanan mızrağı reddetmeliydi, çünkü bundan sadece Yuhanna'nın kayıtlarında bahsedilmektedir.

Çok fazla problem

Şunları göz önünde bulundurduğunda başka problemler gelişmektedir; (1) ölümün gerçekleştiğini onaylaması gereken dört cellat; (2) tarihsel ve edebi olarak onun güvenilirliği için bir çok delil olan Roma'lı askerler; (3) Roma mührü; (4) taşın büyüklüğü; (5) Mesih hakkında tarih boyunca yazılan her şeye tamamen ters olarak bu komplo nun İsa'yı muazzam bir hileye soktuğunun farkına varılması; (6) öğrencilerdeki değişim.

Dr. J.N.D. Anderson, Schoenfield hakkında yazarken; "İnanmamız istenen şey, şüpheli öğrencilerin kafalarının karıştığıdır. Bu genç adamın görünmesiyle İsa'nın dirilmiş olduğuna inandılar ve bu kafa karışıklığıyla öyle bir değiştiler ki, vaaz ettikleriyle Kudüs'ü altüst ettiler."²¹⁴ Ve (7) bir kalemde Mesih'in görgü tanıklarına olan görünüşlerin dördünü birden yok ediyor, çünkü teoriyle uyuşmuyordu.

Pavlus, beş yüz tanığa olan görünüşü, bu beş yüz kişinin büyük bir çoğunluğunun yaşadığı ve yazılanları kabul ya da inkar edebilecekleri bir zamanda söyledi ve yazdı. Eğer beş yüz tanık olmasaydı, Pavlus'u sinagoglarda ve tiyatrolarda da alaya alırlardı. Bunun yerine, bu öğretişe karşılık binlercesi Mesih'e geldi.

Gerçekler teorilerden daha yüksek sesle konuşuyor

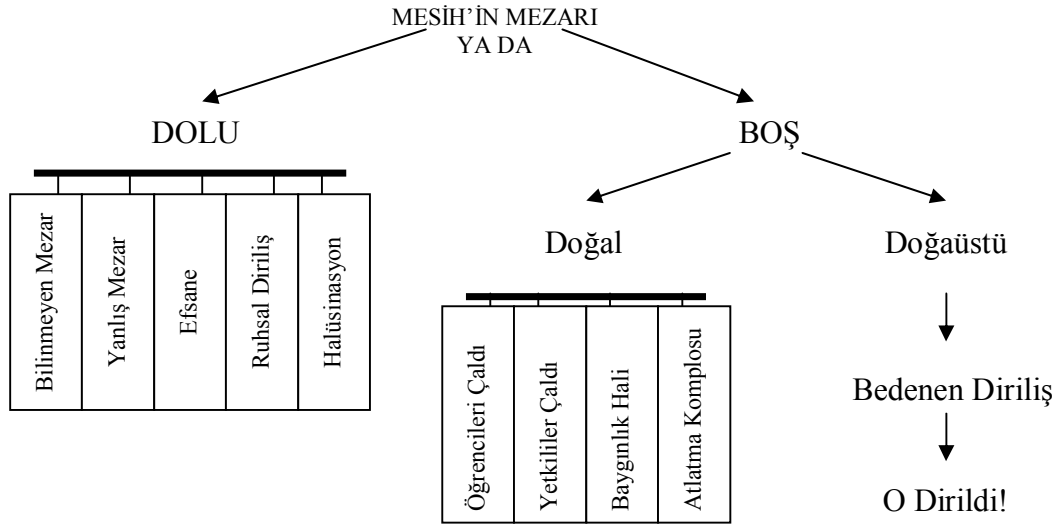
Dirilişi açıklayan doğal teoriler Roma'lı ve Yahudi yetkililerin mezarda aldığı önlemlerin ışığında dikkatlice incelenmiş oldular.

Tarihsel iddiaları analiz etmek için yetiştirilmiş bir kişi olan Profesör Paul L. Maier şöyle tamamlıyor; "Bundan sonra bu teorilerden hiç biri, ilk Diriliş sabahı olanlarla ilgili tarihsel yeniden yapılandırma için, hiç bir güvenilir temel önerememektedir. Eğer dürüstçe incelenirse, onlar hemen hemen hayali gözükmektedir. Dürüstçe incelendiklerinde çözüm sağlamaktan çok, daha fazla zorluklar çıkarmaktadırlar. Hiçbir teori, o zamanlar yazılmış olan bütün olayları açıklayamıyor ve bunu yapmaya başlamaları için bir kaç tanesinin akıl almaz bir birleşimi gerekir. Bu kadarı Hristiyanlıktan bir özür olarak değil, ciddi bir tarihsel araştırma olarak kabul edilmelidir."²¹⁵

Bir çok kere, eminim, Yahudi başkâhinler: "Neden Roma'lılardan mezarı korumalarımı istedik ki?" diye derin derin düşünmüş olmalılar. O kadar çok önlem almışlardı ki, aslında abartmışlardı ve bu da İsa'nın dirilişi için anlamlı bir tanıklık olmuştur.

O Dirildi!

Sadece bir tek sonuç önyargılı fikirlerin açıklayamadığı olayı açıklamaktadır. Bu sonuç da; tarihte gerçekten de doğaüstü bir şekilde yer almış olan Mesih'in dirilmiş olduğu sonucudur.

Özet

Bilinen bütün tarihi gerçekler (doğrudan kanıt), İsa Mesih'in mezarının üçüncü gün boş olduğunu ileri sürmektedir.

Dört tane doğal teori şu şekilde açıklamak için geliştirildi:

1. İlk teori, öğrencilerin bedeni çalarak diriliş hikayesini uydurdukları ve daha sonra da kendi uydurmuş oldukları bu yalan uğruna öldüklerini iddia etmektedir.
2. İkinci teori, yetkililerin bedeni çaldığını ileri sürüyor. Ama öğrencilerin Mesih'in dirilişini vaaz ederken, hiç bir yetkilinin ortaya çıkıp bedeni göstermediği konusunu görmezlikten geliyor.
3. Ölmek üzere olan birisini yaşama döndürme teorisi (bazen "Bayılma Teorisi" olarak adlandırılmaktadır), inanılmaz bir şekilde duruşmalardan yorgun düşmüş ve kırbaçlanma cezasından dolayı kendi haçını bile taşıyamaz duruma gelmiş olan Mesih'in, Kendisini çarmıhta ölmüş gibi gösterdiğini, mezarın serin havasında Kendisine geldiğini, mezar kıyafetlerini yardığını, iki tonluk taşı yerinden oynattığını, Roma askerlerini döverek uzaklaştırdığını ve öğrencilerine Yaşamın Rab'bi olarak gözüktüğünü iddia etmektedir.
4. "Atlatma Teorisi"nin bir çeşidi olarak bilinen bu teoriye göre; İsa, Yahudilerin Mesih'le ilgili beklentilerini bildiğinden, Eski Antlaşma'daki Mesih'le ilgili peygamberlikleri komployla çarmıhta ölmüş gibi davranıp yerine getirmişti. Çarmıhtayken böğrüne beklenmedik bir şekilde saplanan mızraktan dolayı gerçekten de ölmüştür. Sonra Meryem ve İsa'nın öğrencileri, kimsenin tanımadığı gizemli genç bir adamı İsa zannetmişlerdir. Hiç kimse bu yanlış anlamayı düzeltmemiştir.

Bu doğal teorilerden hiç biri yeterli derecede İsa Mesih'in dirilişi çerçevesinde gerçekleşen olaylara bir açıklama getirememiştir.

7. BÖLÜM

İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT

“Bir kaç basit adamın bu kadar güçlü ve çekici bir kişiliği, bu kadar yüce bir ahlak sistemini ve bu kadar ilham verici bir insan kardeşliğini bir nesilde uydurmuş olmaları, İncil’de kaydedilmiş olan herhangi bir mucizeden çok daha fazla inanılmaz olurdu.”

Will Durant,
Tarihçi

Aslında Mesih’in bedensel dirilişiyle ilgili daha fazla kanıt vardır. Bunlar, ikinci dereceden kanıt olarak adlandırılmaktadır. “Doğrudan kanıt” bu konuyla ilgili somut ve gerçek kanıtlarla ilgilenmektedir; “Mesih ölümden dirildi mi?” gibi. Random House’un İngilizce Sözlüğü, “ikinci dereceden kanıt”ın anlamını şöyle açıklamaktadır; “diğer etkenlerden çıkarılan sonuçlarla gerçeklerin delilinin sunulması.”

Doğrudan kanıt ikinci dereceden kanıta karşı

Örneğin, bir hırsızlık olayında, silah çekip tezgahı vuran adamı gören tanığın ifadesi doğrudan kanıttır. Ama (1) ateş etmeden hemen önce adamın mağazaya girdiğinin görülmesi; (2) adamın silahı satın aldığını gösteren satış fişi; (3) silahta ve kasadaki parmak izleri; ve (4) kurşunun onun silahından çıktığını gösteren balistik raporu; bütün bunlar ikinci dereceden kanıtlardır.

Kanıt tıkanıp kalıyor

Temel gerçeği ispatlamaya çalışan ikinci dereceden bir kanıtın herhangi bir parçasının yetersizliği, kanıtın değerini azaltmaz.

McCormick şuna dikkat çekiyor; bir tuğla bir duvar değildir, ama küçük parçalar halindeki deliller birleştirildiğinde tatmin edici bir ispata vardır.²¹⁶

Bir mahkemede, ikinci dereceden kanıt doğrudan kanıt kadar değerlidir.²¹⁷ Ve genellikle kuvvetli ikinci dereceden kanıtlar, doğrudan kanıtlardan daha güvenilirdir, çünkü kolayca uydurulamazlar.

Diriliş geçeceğinden başka 6 tane açıklanmamış ikinci dereceden kanıt bulunmaktadır.

İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 1 – Kilise

Bir numaralı kanıt kilisenin kaynağı ve varlığıdır. Hristiyan kilisesinin erken başarısı, açıklanması gereken tarihsel bir olgudur. Kaynağı, Filistin’deki Kudüs şehrine yaklaşık İ.S. 30 yıllarına kadar uzanmaktadır. İsa’nın çarmıha gerildiği ve gömüldüğü şehirde gelişti.

İsa Mesih eğer ölümden dirilmemiş olsaydı bu ilk kilisenin, etrafındaki düşmanların çevresinde bir hafta dayanabileceğine bir an için inanabilir misiniz? Kurucusunun dirilişi, Yusuf’un mezarına yürüyerek bir kaç dakika mesafede vaaz edildi. İlk vaazın sonucunda,

dirilmiş Mesih konuşmalarının hemen ardından, 3000 kişi inandı.²¹⁸ Bundan kısa bir süre sonra 5000 kişi daha inandı.

Bütün bu Mesih'e iman etmeler, İsa ölümden dirilmemiş olsaydı olabilir miydi?

Dr. J.N.D. Anderson kaynağını kurucusunun ölümden dirilmesine borçlu olan kilise kanıtından bir sonuca varıp şöyle soruyor: "Gerçeklere uyan herhangi bir başka teori var mı?"²¹⁹

Dr. Daniel Fuller şunu gözlemliyor: "Bunu (kiliseyi), dirilişten bahsetmeden açıklamaya çalışmak, Roma tarihini Julius Caesar (Sezar)'dan bahsetmeden açıklamaya çalışmak kadar ümitsizdir."²²⁰

İKİNCİ DERECEDE KANIT 2 – Pazar Günü

İki numaralı gerçek, Hristiyan Pazarı'nın sosyolojik olgusudur. "Tapınma günü" olan Şabat'ı (Cumartesi), haftanın ilk gününe (Pazar) değiştirmek için verilmiş olan karar, muhtemelen tarihte bir grup insanın verdiği en büyük kararlardan biridir. Hatalı olmaları durumunda, Yahudilerin inanmış olduklarının sonuçları göz önüne alındığında, bu özellikle doğrudur.

İlk Hristiyanlar, Şabat'ın korunması konusunda fanatik olan dindar Yahudilerdi. Yahudiler, Şabat'a uymamaktan korkarlardı. Uymadıklarında Tanrı'nın gazabına uğrayacaklarına inanırlardı. Bu durum, kendini adamış Yahudi erkek ve kadınların yıllar boyunca öğrendikleri eğitime ve geleneklere sırtlarını çevirmelerine neden olan bir şey olmuştu.

Kendi "tapınma gün"lerini, İsa Mesih'in diriliş gününü onurlandırmak için Pazar gününe değiştirmişlerdi. Yılda 52 kez kutlanan başka bir olay bilmiyorum.

Bütün bunlar için en gerçekçi açıklama, İsa Mesih'in dirildikten sonra onlara görünmesidir.

İKİNCİ DERECEDE KANIT 3 – Vaftiz

Üçüncü gerçek, vaftizin kutlanmasıdır. İnananların vaftizi, ilk kiliseye kadar uzanmaktadır. Bu, İsa Mesih'teki yeni bir inanlığın topluluğa karşı tanıklığıdır ve kurtuluş anını sembolize etmektedir. Vaftiz olan kişi, Mesih'le çarşıya gerilmekte (suya batırılmak) ve O'nunla yeni yaşama dirilmektedir (sudan çıkış).

Vaftizin bu dinsel törenselliği, İsa Mesih'in dirilişinin tarihsel gerçeğiyle anlam bulmaktadır.

İKİNCİ DERECEDE KANIT 4 – Rab'bin Sofrası

Rab'bin Sofrası, bardak ve ekmeğin, insanoğlunun günahları için Mesih'in çarşıdaki ölümünü ve kanının dökülmesini sembolize etmektedir. Bir Hristiyan, Rab'bin Sofrası'na katıldığında, Mesih'in bizzat kendisi için öldüğünü büyük bir sevinçle kabul etmektedir.

Dirilişten sonra gelen kurtuluşun dışında, nasıl olur da dinlerinin kurucusunun korkunç bir şekilde ölümü büyük bir sevinçle kabul edilebilir?

Bu dinsel törene katıldığım ilk zamanlardan biri olan, baş konuşmacısı olduğum Iowa'daki bir konferansta Rab'bin Sofrası'nı sunduklarında, herkes ilahilerle Tanrı'yı yüceltiyordu ve buna katılmaktan sevinç duyuyorlardı. Düşüncelerim hemen yukarıdaki soruya döndü: "Neden Mesih'in çarşıdaki acıları için bu kadar sevinç var?"

Bunun en gerçekçi açıklaması yüzyıllar boyunca, İsa Mesih'in çarşıda onların günahları için ölüp gömüldüğü konusunda kilisenin sadece ikna edilmiş olması değil, üçüncü gün ölümden dirilmiş olması ve hâlâ yaşıyor olmasıdır.

İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 5 – Değişen Yaşamlar

İsa'nın dirilişiyle ilgili ikinci dereceden bir kanıt olarak, değişen yaşamların psikolojik olgusu gerçeği vardır.

Hiçbir maddi çıkarları yoktu

İlk Hristiyanların değişen yaşamları, diriliş gerçeğiyle ilgili bizi en çok bilgilendiren tanıklıklardan biridir. Kendimize şunu sormalıyız: Onların dirilmiş Mesih mesajıyla her yere gidip, bunu iddia etmelerini ne sağladı?

Çabalarının karşılığı görünür bir yarar; prestij, zenginlik, yükselen sosyal statü gibi olmuş olsaydı, hareketlerine mantıklı bir anlam verebilirdik. Bununla birlikte bu “dirilmiş Mesih” için olan içten ve tam bağlılıklarına ödül olarak, ilk Hristiyanlar dövülmüş, ölene kadar taşlanmış, aslanlara atılmış, işkence görmüş, haçlanmış ve konuşmalarını engellemek için akla gelebilecek her türlü yöntemle maruz kalmışlardır. İnançlarını fiziksel güçle kimseye kabul ettirmeye çalışmamış, barışçıl insanlar olmuşlardır. Daha çok mesajlarındaki gerçeğe olan tam güvenlerinin en büyük ispatı olarak, yaşamlarını feda etmişlerdir.

İkna edilmesi en güç olanlar

İsa'nın şüpheli bir ailesi vardı.²²¹ Kardeşleri O'na inanmadılar. Kardeşlerinin, insanlara “Yol, gerçek ve yaşam Ben'im. Benim aracılığım olmadan Baba'ya kimse gelemez”, “Ben asmayım, siz çubuklarsınız” ve “Ben iyi çobanım. İyi çoban koyunları uğruna canını verir” demesinden utanıyorlardı.²²²

Eğer senin kardeşin bunu yapmış olsaydı, sen ne yapardın?

Bir de O'nun kardeşi Yakup vardı. Ferisilerle birlikte bulunmuştu. Yakup ve kardeşleri İsa ile alay etmişlerdi.

Bununla birlikte İsa ailesini rezil ederek, aşağılayıcı bir durumda çarmıhtaki ölüme gidince ve gömülünce, ikna edilmesi en zor olan kendi ailesini nerede görüyoruz?

Onları, öğrencilerle birlikte evin üst katında Kutsal Ruh'un gönderilmesini beklerken buluyoruz.²²³ Şimdi, O daha yaşarken, O'nunla alay ediyorlarken, bir kaç gün içinde ne oldu da yaşamları tam tersine döndü?

Yakup kilisenin ilk zamanlarında bir önder oldu ve İncil'de yer alan bir mektup yazarak şunu ifade etti; “Tanrı'nın ve Rab İsa Mesih'in [O'nun kardeşi] kulu ben Yakup...”²²⁴ Yakup sonunda Mesih'ten dolayı taşlanarak şehit edildi.²²⁵

Ne oldu?

Bildiğim en iyi açıklama, Pavlus tarafından yazılmıştır: “Bundan sonra Yakup'a, sonra bütün elçilere, son olarak zamansız doğmuş bir çocuğa benzeyen bana da görüldü.”²²⁶

O'nun korkak takipçileri

Peki İsa'nın korku dolu öğrencilerinden ne haber? Yetkililer, İsa'yı Getsemani Bahçesi'nde tutukladıktan sonra “öğrencilerin hepsi O'nu bırakıp kaçtı.”²²⁷ Mesih'in yargılanması sırasında Petrus dışarı çıktı ve O'nu üç kere inkar etti.²²⁸ Mesih haçlandıktan sonra korkak öğrencileri kendilerini üst kattaki odada saklamış ve kapıları kilitlemişlerdi.²²⁹ Ama bir kaç gün içinde öyle bir şey olmuştu ki, bu korkak takipçilerden oluşan grup tamamıyla değişerek, bir an bile tereddüt etmeden Mesih uğruna şehitlikle yüzleşen cesaret dolu bir takım olmuşlardı. İsa'yı inkar etmiş olan Petrus, “dirilmiş” Mesih'i vaaz etmedeki

ısrarından dolayı hapsedilmiş ve daha sonra kendisi de baş aşağı olmak üzere ters haçla çarmıha gerilmişti.

Ne oldu? En mantıklı açıklama şudur: “Kefas'a, sonra Onikiler'e göründü. Daha sonra da beş yüzden çok kardeşe aynı anda göründü. Bunların çoğu hâlâ yaşıyor, bazılarıysa öldüler. Bundan sonra Yakup'a, sonra bütün elçilere, son olarak zamansız doğmuş bir çocuğa benzeyen bana da göründü.”²³⁰

Fanatik bir Yahudi iman etti

Peki Hristiyanlara zulmeden dindar Pavlus'tan ne haber? Bu fanatik Yahudi, Mesih'in takipçilerinden o kadar çok nefret ediyordu ki, başka şehirlere gidip Mesih'in öğrencilerini hapsedmek için özel bir izin bile almıştı. Kiliseyi yakıp yıkıyordu.²³¹

Ama bu zalime bir şey oldu. Mesih'in düşmanlığından, O'nun hizmetkarına döndü. Bir katilden, bir Hristiyan misyonere döndü. Hristiyanların sert bir muhalifiyken Hristiyan inancının en büyük propagandacılarından biri oldu.

Şu ilginçtir; “Pavlus, İsa'nın Mesih olduğuna dair kanıtlar göstererek Şam'da yaşayan Yahudileri şaşkına çeviriyordu.”²³² Pavlus, Mesih'e olan bağlılığı nedeniyle sonunda öldürülmüştü.

Ne oldu? Tarihsel açıklama Pavlus'un şu ifadesinde bulunmaktadır: “Bana da göründü.”²³³

Pavlus'un Hristiyanlığa geçişi o kadar etkileyici olmuştu ki, bunun günümüzdeki benzeri dünyadaki bütün Katolik kiliselerinin lideri olan Papa'nın Protestanlığa dönmesi olabilir.

Günümüzde çok az şey Pavlus'un Hristiyanlığa dönüşüne denk tutulabilir. Pavlus'un İsa hakkındaki iddiaların yalan olduğunu, tamamen uydurma olduğunu düşündüğü şeyler, inkar edilemez bir gerçek olmuştu.

Eğer diriliş gerçek olmasaydı, bu adamlardaki değişimin açıklanması çok zor olurdu. Prof. Robert Grant diyor ki; “Böyle bir olay olmadığı sürece Hristiyanlığın kaynağı neredeyse inanılmazdır.”²³⁴

Bir diriliş bütün gerçekleri açıklıyor

Uzun yıllar boyunca bir ifadenin nasıl bozulacağı ve bir tanıdın yalan söyleyip söylemediğini anlama üzerine üniversitede ders vermiş olan Harvard hukuk profesörü Simon Greenleaf şöyle bir sonuç çıkarmaktadır: “Eğer İsa gerçekten ölümden dirilmiş olmasaydı ve bu gerçeği bildikleri herhangi bir başka gerçek kadar kesin olarak biliyor olmasalardı, anlattıklarında gerçekleri doğrulamakta ısrarcı olabilmeleri imkansız olurdu.

“Askeri savaş tarihinde bu kahramanca değişmezlik, sabır ve korkusuz cesarete benzer bir örnek bulunmaktadır. İnançlarının temellerini ve öne sürdükleri büyük etkenlerin ve gerçeklerin delillerini tekrar gözden geçirmek için bütün muhtemel nedenlere sahiptiler...”²³⁵

Elçilerdeki önemli tarihsel değişim konusu üzerine yazan Dr. George Eldon Ladd şöyle diyor: “Tarihsel eleştirinin şu konularda halen yeterli bir tarihsel açıklama bulamadığını tarihçiler kabul etmelidir. Elçilerdeki değişim, tarihçiler için çözülmemiş bir problemdir. Ayrıca İsa'nın gerçekten ölümden dirildiği görüşünün bütün gerçekleri açıkladığını da kabul etmelidir.”²³⁶

Günümüzde bir Hristiyan, ilk Hristiyanların yaptığı gibi, inancının masal ya da efsanelerin üzerine değil, boş mezarın ve dirilmiş İsa'nın güvenilir ve tarihsel gerçeği üzerine kurulu olduğu konusunda tam bir güvene sahip olabilir.

Senin yaşamını değiştirebilir

Daha da önemlisi, bir Hristiyan, dirilmiş Mesih'in gücünü bugün yaşamında tecrübe edebilir. İlk olarak, günahlarının bağışlandığını bilebilir.²³⁷ İkinci olarak, sonsuz yaşamdan dirileceği konusunda ve bedensel olarak mezardan dirileceği konusunda emin olabilir.²³⁸ Üçüncü olarak da, anlamsız ve boş bir yaşamdan kurtulup, İsa Mesih'te yepyeni bir yaratığa dönüşebilir.²³⁹

ÖZET

Bir mahkemede, ikinci dereceden kanıt, doğrudan kanıt kadar değerlidir. Ve genellikle ikinci dereceden güçlü kanıtlar, doğrudan kanıtlardan daha güvenilirdir, çünkü kolayca uydurulamazlar. İsa Mesih'in bedensel dirilişi için beş tane ikinci dereceden güçlü kanıt şüphe götürmez bir şekilde öne sürülmektedir:

1. Hristiyan kilisesinin kaynağı ve varlığı, aynı zaman zarfında diriliş olayından dolayı sarsılan Kudüs kentinde kök salmıştı.
2. İlk Hristiyanların (ki hepsi dindar Yahudilerdi) tapınmayı Şabat günü olan Cumartesi yerine Pazar günü yapmaları gerçeği, sadece Pazar gününün dirilişin başlama günü olmasıyla açıklanabilir.
3. İlk inanlılara dayanan Hristiyan su vaftizi, Hristiyanın sudan çıkmasıyla İsa Mesih ile birlikte dirildiğinin açık bir göstergesidir.
4. Hristiyanların kutsal Rab'bin Sofrası töreni, eğer devamında diriliş olmasaydı, İsa Mesih'in ölümü ve gömülmesiyle ilgili sevinç dolu bir kutlama olamazdı.
5. İlk öğrencilerin yaşamlarının değişmesi olgusu, diriliş dışındaki başka bir etkenle açıklanamazdı. Öğrenciler bazı inanılmaz düşmanca şartlar içerisinde dahi diriliş hakkındaki kesinliklerinde sabitlerdi. Ve elçi Pavlus'un sonradan olan değişimi ve hizmetleri, Yeni Antlaşma'daki en büyük değişimlerden biridir.

8. BÖLÜM

O YAŞAMIMI DEĞİŞTİRDİ

“Diriliş ve yaşam Ben'im. Bana iman eden kişi ölse de yaşayacaktır.
Yaşayan ve bana iman eden asla ölmeyecek.”

İsa Mesih

“İsa, insanlığı hiç bir zaman son üç ya da dört kuşaktaki kadar bu kadar yaygın ve bu kadar derin bir şekilde etkilememiştir. O'nun aracılığıyla milyonlarca kişi değişti ve O'nun örneğini gösterdiği türde bir yaşam yaşamaya başladı... Devamındaki sonuçları ölçtüğümüzde, İsa'nın doğumu, yaşamı, ölümü ve dirilişi insanoğlunun tarihindeki en önemli olaylardır. Etkisi göz önüne alındığında, İsa insanlık tarihinin merkezindedir.”

Kenneth Scott Latourette

Tarihçi

İKİNCİ DERECEDEDEN KANIT 6 – Yaşamımı Değiştirdi

Sunmayı istediğim ikinci dereceden kanıtın sonuncusu ise başımdan geçenlerle ilgilidir. İsa Mesih'in ölümden dirildiği ve bugün yaşadığı hakkında canlı bir tanık olduğuma inanıyorum. Birinci bölümde, dirilişi ve Hristiyanlığı entelektüel olarak çürütmeyi nasıl kafama koyduğumu anlattım. Kanıtları topladıktan sonra (bazıları bu kitapta paylaşılmıştır) iddialarımın tutunamayacağını anladım. İsa Mesih'in kendi kimliğiyle ilgili iddialarımın doğruluğunu ve Tanrı'nın Oğlu olduğu gerçeğini kabul etmek zorunda kaldım.²⁴⁰

Bir uyuşmazlık gelişti

Her şeye rağmen, o zamanlarda bir sürü sorunum vardı. Aklım bana bütün bunların doğru olduğunu söylüyordu, ama iradem beni başka bir yere çekiyordu. Hristiyan olmanın daha çok bir benlik kırma deneyimi olduğunu keşfettim.

İsa Mesih kendisine güvenmem için irademe doğrudan meydan okudu. O'nun davetini kendi sözleriyle açıklamama izin verin: “İşte kapıda durmuş, kapıyı çalıyorum. Biri sesimi işitir ve kapıyı açarsa, onun yanına gireceğim; ben onunla, o da benimle, birlikte yemek yiyeceğiz.”

O'nun suyun üzerinde yürümesi veya suyu şaraba dönüştürmesi beni ilgilenmiyordu. Bir parti bozguncusunun yaşamımı ele geçirmesini istemiyordum. İyi bir zamanı mahvetmek için daha hızlı bir yol düşünemiyordum.

Sonunda öyle bir noktaya geldim ki, aklım bana Hristiyanlığın gerçek olduğunu söylerken, iradem “kabul etme” diyordu. Ne zaman o hevesli Hristiyanların çevresinde olsam, çatışma tekrar başlıyordu. Eğer bir kere mutsuzken, mutlu insanların etrafında bulduysanız,

sizi nasıl rahatsız ettiklerini anlayabilirsiniz. Onların mutluluğu beni öyle bir duruma sokmuştu ki, öğrenci birliği toplantılarında kalkıp koşarak uzaklaşmak geliyordu içimden. Artık öyle bir noktaya gelmişim ki, yatağa gece onda giriyordum ve sabah dörtlere kadar uyuyamıyordum. Ya İsa'yı kafamdan atmalıydım ya da delirecektim!

Yeni Yaşam Başlıyor

Açıkça söylemek gerekirse 19 Aralık 1959'da saat 20:30'da, üniversitedeki ikinci yılımdayken Hristiyan oldum.

Biri bana şöyle sordu, "Nasıl biliyorsun?"

Dedim ki, "Bak, ben bunu yaşadım."

O gece dua ettim. Dirilmiş, yaşayan Mesih'le bir ilişki kurabilmek amacıyla dört şey için dua ettim. O andan itibaren O yaşamımı değiştirdi. Bu dört şey şunlardı:

1. "Rab İsa, çarşıta benim için öldüğün için Sana teşekkür ederim." 2. "Yaşamımda Seni memnun etmeyen şeyleri itiraf ediyorum ve beni affetmeni ve temizlemeni rica ediyorum." (Kutsal Kitap diyor ki, "Ellerinizi kırmızı böceği gibi kızıl olsa da, Yapağı gibi bembeyaz olacak.")²⁴¹ 3. "Hemen şimdi, bildiğim en iyi şekilde, kalbimin ve yaşamımın kapısını açıyorum ve Sana Kurtarıcım ve Rabbim olarak güveniyorum. Hayatımın kontrolünü eline al. Beni içten dışa doğru değiştir. Beni yarattığımda olmam gereken şekilde bir kişi yap."

4. "Yaşamıma inançla geldiğin için Sana teşekkür ederim." İnkâr üzerine değil, kanıtların ve tarihin gerçekleri ve Tanrı'nın Söz'ü üzerine kurulu bir imandı.

Dindar insanların kendi "şimşek"lerinden bahsettiğini duyduğunuzdan eminim. Ben dua ettikten sonra hiçbir şey olmadı. Gerçekten hiçbir şey. Hâlâ kanatlarım çıkmadı! Aslında, karar verdikten sonra kendimi daha kötü hissettim. Tam anlamıyla kusacakmış gibi oldum. Kendimi derinlerde hasta hissettim.

"Ah, hayır Josh, şimdi kendini neye bulaştırdın?" diye merak ettim. Sonsuzluğun ötesine doğru gittiğimi düşündüm ve bazı arkadaşlarım da benim hakkımda böyle düşünüyordu..

Değişimler başlıyor

Ama size bir şey söyleyebilirim: Altı aydan, bir buçuk yıla kadar sonsuzluğun ötesine gitmemiş olduğumu fark ettim. Hayatım değişmişti!

ABD'nin orta batısındaki bir üniversitenin tarih bölümü başkanıyla bir tartışmaya girmiştim ve yaşamımın değiştirildiğini söyledim. Sözümü keserek, "McDowell, bize Tanrı'nın 20. yüzyılda gerçekten yaşamını değiştirdiğini anlatmaya çalışıyorsun? Hangi alanlarda?"

Ben değişikliklerden bahsederken, 45 dakika sonra "Tamam, bu kadar yeter" dedi.

Ruhsal huzur

O'na huzursuzluklarımdan bahsettim. Her zaman meşgul olması gereken bir kişiydim. Öğrenci başkanı olarak çok meşguldüm. Her şeyle ilgilenmem gerekiyordu. Yürüyerek kampüsü bir baştan bir başa geçerdim ve bu arada aklım çatışmalarla dolu olurdu. Oturup çalışmayı veya düşünmeyi denerdim, ama yapamazdım.

Fakat Mesih'e iman ettikten bir kaç ay sonra, içimde bir çeşit ruhsal huzur oluşmaya başladı. Yanlış anlamayın, çatışmaların yok olduğundan bahsetmiyorum. İsa ile olan bu ilişkide bulduğum şey, çatışmanın yok olması gibi bir şey değildi. Çatışmalarla baş etme yeteneği idi. Bu yeteneği dünyadaki herhangi bir şeyle değiştirmezdim.

Öfkemin kontrolü

Değişmeye başlayan başka bir şey de kötü mizacımdı. Birisinin bana yan bakması tepemin tasını attırmaya yeterdi. Üniversitedeki ilk yılımda neredeyse bir adamı öldürmekten dolayı yaşadıklarımı atlatabilmiş değilim. Öfkem artık karakterimin bir parçası olmuştu ve bu öfkenin değişmesi için hiçbir şey yapmaya kalkışmamıştım.

Bir gün bir kriz ile karşılaştığımda, öfkemin gittiğini keşfettim. Ve geçen 21 yıl boyunca sadece bir kez öfkelenim. (Ama bu da 6 yıllık bir birikimin sonucuydu!)

Nefret ettiğim bir adam

Gurur duymadığım başka bir şey daha vardı. Ama bundan bahsetmemin sebebi birçok insanın dirilmiş, yaşayan Mesih aracılığıyla yaşamlarında aynı değişime ihtiyaç duymalarıdır. Bu da içimdeki kindir.

Hayatımda çok fazla kin vardı. Dışarıdan belli olan bir şey değildi, ama içten içe bilenen bir şeydi. İnsanlara, bir şeylere, bazı konulara sinirleniyordum. Birçok kişi gibi kendime güvenmiyordum. Kendimden farklı bir insanla karşılaştığım zaman, o kişinin benim için bir tehdit oluşturduğunu düşünüyordum.

Dünyada herkesten çok nefret ettiğim kişi babamdı. Onu hor görüyordum. Benim için o, kasabanın sarhoşuydu. Eğer küçük bir kasabadan geliyorsanız ve ailenizden birisi alkolikse neden bahsettiğimi anlarsınız.

Babamın durumunu herkes biliyordu. Arkadaşlarım okula gelip, babamın kasabanın merkezinde yaptıklarıyla dalga geçerlerdi. Bu konuşmalardan rahatsız olduğumu düşünmüyorlardı. Dıştan gülüyordum ama içten ağladığımı size anlatmama izin verin. Çiftlikteki ahıra giderdim ve ineklerin arkasındaki gübrenin içinde yatan annemi görürdüm. Ayağa kalkamayacak kadar dövülmüş bir şekilde bulurdum annemi.

Arkadaşlarımız bize gelecekleri zaman, babamı dışarı çıkarır, ahırda bir yere bağlar ve arabasını da tahıl ambarının arkasına park ederdim. Arkadaşlarımıza onun bir yere gitmesi gerektiğini anlatırdım. Başka birisinin bir başkasından, benim babamdan nefret ettiğim kadar nefret edebileceğini düşünemiyordum.

Kinin Sevgiye Dönüşmesi

Mesih için verdiğim karardan belki 5 ay sonra, İsa Mesih aracılığıyla, yaşamıma Tanrı'dan gelen bir sevgi girdi. Bu sevgi, kini alıp baş aşağı çevirdi. Sevgi o kadar kuvvetliydi ki, direkt olarak babamın gözlerinin içine bakıp şöyle diyebildim: "Baba, seni seviyorum." Ve bunu gerçekten de babamı severek söyledim. Bendeki bu değişiklikler babamı tamamen şaşırttı.

Özel bir üniversiteye transfer olduğumda ciddi bir trafik kazası geçirdim. Boynumda tıbbi bir boyunlukla eve götürüldüm. Babamın odama gelip, bana sormuş olduğu şu soruyu hiç bir zaman unutmuyacağım: "Oğlum, benim gibi bir babayı nasıl sevebilirsin?" Ona; "Baba, seni altı ay önce hor görüyordum" dedim. Sonra onunla İsa Mesih'e nasıl iman etmiş olduğumu paylaştım.

"Baba, İsa'nın yaşamıma girmesine izin verdim," dedim. "Tam olarak açıklayamam. Ama bu ilişkinin bir sonucu olarak, sadece seni değil, diğer insanları da olduğu gibi sevme ve kabul etme kapasitesini buldum."

45 dakika sonra hayatımda beni en çok heyecanlandıran şeylerden birisi oldu. Kendi ailemdeki birisi (kendisini aldatamayacağım kadar beni iyi tanıyan birisi) bana dedi ki; "Oğlum, eğer Tanrı senin yaşamında yaptığı şeyi benim yaşamımda da yapabilirse, ben de

O'na o fırsatı vermek istiyorum.” Hemen orada babam benimle birlikte dua etti ve Mesih'e iman etti.

Genellikle değişimler bir kaç günde, bir kaç haftada ya da bir kaç ayda, hatta bir kaç yılda bile olabiliyor. Benim yaşamım 6 ay ile 1,5 yıl arasında değişti. Babamın yaşamı gözlerimin önünde değişti. Sanki birisi uzanıp onun içindeki ışığı yakmış gibiydi. Daha önce ve daha sonra bir insanın yaşamında bu kadar hızlı bir değişimi hiç görmedim. Hristiyan olduktan sonra babam, viskiye sadece bir kere dokundu. Viski bardağını dudaklarına kadar götürdü, ama içmekten vazgeçti.

İşe yarıyor

Tek bir sonuca vardım. İsa Mesih'le olan bir ilişki yaşamları değiştiriyor. Hristiyanlığa gülebiliyor, alay edip eğleniyor olabilirsin. Ama Hristiyanlık işe yarıyor. Yaşamları değiştiriyor. Eğer Mesih'e güvenirseniz, davranışlarınızı ve hareketlerinizi gözlemlemeye başlayın. Çünkü İsa Mesih yaşamlarınızı değiştirmek için çalışıyor.

Senin seçimin

Ama Hristiyanlık zorla kabul ettirilebilir ya da birisinin boğazından zorla içirilebilen bir şey değil. Siz yaşamak için kendi yaşamınıza, ben de kendi yaşamıma sahibim. Bütün yapabileceğim, öğrendiklerimi size anlatmak. Bundan ötesi sizin seçiminiz. Karım bunu şu şekilde görüyor: “Mesih, ölümden dirildiği için yaşıyor. Ve yaşadığı için bir erkeğin ya da kadının yaşamına girip, onu bağışlayıp, onu içten dışa değiştirmek için sonsuz bir kapasiteye sahip.” Burada anlamamız gereken nokta diriliş gerçeğidir. ***O DIRİLDİ!***

Bu kişiseldir

Kişisel olarak Mesih'in iddialarına nasıl bir karşılık verdiğimi paylaştım. Ayrıca şu mantıklı soruyu sormanız gerekiyor: “Bütün bu kanıtlar bende nasıl bir değişiklik yapıyor? Mesih'in tekrar dirildiğine inanıp inanmamam nasıl bir fark yaratır?” Bunun cevabını İsa en iyi şekilde öğrencisi Tomas'a verdi: “Yol, gerçek ve yaşam Ben'im. Benim aracılığım olmadan Baba'ya kimse gelemmez.”

Mesih'in dirilişiyle ilgili olan kanıtların temeliyle ve İsa'nın günahattan bağışlanma ve Tanrı'yla sonsuz bir ilişki sunması göz önüne alındığında, O'nu reddederek kim kendini tehlikeye atmak ister? İsa yaşıyor! O bugün yaşıyor!

Tanrı'ya hemen şimdi, dua aracılığıyla, imanla güvenebilirsiniz. Dua, Tanrı'yla konuşmaktır. Tanrı sizin yüreğinizi biliyor ve söylediğiniz sözlerden çok, yüreğinizin tutumuyla ilgileniyor. Eğer Mesih'e şimdiye kadar hiç güvenmediyseniz, hemen şimdi O'na güvenmeye başlayabilirsiniz.

Benim ettiğim dua şöyleydi: “Rab İsa, Sana ihtiyacım var. Çarmıhta benim günahlarım için öldüğün için teşekkür ederim. Beni bağışla ve temizle. Tam şu anda sana Kurtarıcım ve Rabbim olarak inanıyorum. Beni, istediğin gibi bir kişi yap. Sana güvenebildiğim için teşekkür ederim.”

Eğer Mesih'e şimdi güvendiyseniz ya da yakın bir gelecekte güveneceğinizi düşünüyorsanız bana yazın. Karar verdikten sonra benim olduğu gibi, sizin de bir çok sorunuz olacaktır. Bir keresinde bir profesör Mesih aracılığıyla Tanrı'yla olan bu yeni ilişkiyle yaşamımın nasıl değişebileceği hakkında benimle aklıma yatan bazı ilkeler paylaşmıştı. Bu ilkeleri bir mektup şekline getirdim ve onları size göndermeyi isterim.

Josh McDowell

Adresim: P.O. Box 5585
Richardson, TX 75080

ÖZET

İsa Mesih'in iddia ettiği gibi, ölümden dirilmiş olduğuna ve böyle olması gerektiğine inandım. Kanıtlardan sonra Tanrı'nın Oğlu olduğuna inandım. Aklım ikna olmuştu, ama iradem beni başka bir yöne çekiyordu.

19 Aralık 1959'da İsa Mesih'in Rab olduğunu itiraf ettim ve yaşamıma girip yaşamımın kontrolünü eline almasını istedim. İman edişim çok çarpıcı değildi, ama sonraki 6 ile 8 ay arasında yaşamım değişmişti.

Huzursuzluğumun yerini ruhsal huzur almaya başlamıştı. Kötü öfkem kontrol altına alınmış ve tamamıyla yok olmuştu. Babama (kasabanın sarhoşuna) duyduğum derin nefretin yerini sevgi almıştı... ve bu sevgi onun da Mesih'e dua etmesi ve güvenmesiyle yaşamımı değiştirdi.

Mesih'i ölümden diriltiren tanrısal gücün aynısı günümüzde halen yaşamları değiştirmektedir. İsterseniz bu sizin yaşamınız da olabilir. "Rab İsa, Sana ihtiyacım var. Çarmıhta benim için öldüğün için teşekkür ederim. Beni bağışla ve temizle. Tam şu anda sana Kurtarıcı ve Rab olarak inanıyorum. Beni, olmamı istediğin gibi bir kişi yap. Mesih'in adında, amin."

EK – A

Mezarda Üç Gün ve Üç Gece?

Birçok insan Mesih'in şu iddiasının doğruluğunu sorguladı: “Yunus, nasıl üç gün üç gece o koca balığın karnında kaldıysa, İnsanoğlu da üç gün üç gece yerin bağrında kalacaktır.”²⁴² Şunu soruyorlar; “Eğer Cuma günü haçlanıp Pazar günü dirildiyse, nasıl oluyor da İsa mezarda üç gün ve üç gece kaldı?”

İncil’de Matta, Markos, Luka ve Yuhanna’nın O’nun ölümü ve dirilişiyle ilgili kayıtlarında şu görülmektedir ki, İsa, Yahudiler için bir sonraki günün başlaması anlamına gelen güneş batımından önce Cuma günü haçlandı ve gömüldü ve bizim Pazar günümüz olan haftanın ilk günü güneş doğmadan önce dirildi.

Bu, İsa’yı Cuma’nın bir kısmında, bütün Şabat boyunca ve Pazar’ın bir kısmında mezara koymaktadır. Başka bir deyişle O, iki gece, bir gün boyunca ve iki günün bir kısmında mezardaydı. Bunun tam olarak 24 saatlik 3 gün olmadığı açıkken, Matta’da, İsa ile ilgili olan peygamberlikle bir uyumsuzluğumuz mu var?²⁴³

İsa’nın birbiriyle değiştirilebilir şu söyledikleri kaydedilmiştir, “İnsanoğlu üç gün sonra dirilecek” ve “üçüncü gün dirilmesi gerektiği”²⁴⁴ Bu, dirilişle ilgili olan birçok aktarmanın, bunun üçüncü günde olduğunu ifade etmesinde görülebilir.

Ayrıca İsa, Yuhanna’da²⁴⁵ kendi dirilişinden bahsetmiş, üç gün içinde (dört gün değil) dirilmiş olacağını ifade etmişti.

Matta,²⁴⁶ bu deyimsel kullanıma önem vermektedir. Ferisiler Pilatus’a, İsa’nın “Ben öldükten üç gün sonra dirileceğim” kehanetinden bahsettikten sonra, üçüncü günün sonuna kadar mezarı muhafızların korumasını istediler.

Eğer “üç gün sonra”, “üç gün” ile değiştirilebilir olmasaydı, Ferisiler dördüncü gün için de bir muhafız isterlerdi.

“Bir gün ve bir gece” ifadesi günün sadece bir kısmını bile işaret etse bile, Yahudiler tarafından bir günü göstermek için kullanılmıştır. Bu ayrıca Eski Antlaşma’da da görülebilir.

Örneğin 1. Samuel’de şöyle diyor: “Üç gün üç gecedir yiyip içmemişti” ve sonraki ayette de şöyle diyor: “Üç gün önce hastalanınca, efendim beni bıraktı.”²⁴⁷

Yaratılış²⁴⁸’ın bu deyimsel kullanışı kadar açık 18. ayette, Yusuf kardeşlerini 3 gün boyunca hapsetti, sonra onlara konuşuyor ve onları serbest bırakıyor, bütün hepsi 3 günde oluyor.

“Üç gün sonra” ve “üçüncü günde” ifadeleri birbiriyle ya da Matta’yla²⁴⁹ çelişmiyor. Birbiriyle değiştirilebilir ifadeler, Yahudi anlatım tarzının yaygın bir şeklidir.

“Üç gün ve üç geceye” bakmanın başka bir yolu da, zamanın hesaplanmasında Yahudi yöntemini göz önüne almaktır. Yahudi yazarlar, Kutsal Yazılar üzerine yazdıkları yorumlarda, zamanın hesaplanmasıyla ilgili açıklamalarda bulunmuşlardır. Bir zaman aralığının herhangi bir kısmı, tam olarak sayılmıştır. Babylonian Talmud (Yahudi yorumları) şunu nakletmektedir, “Bir günün bir kısmı, günün tamamı gibidir.”²⁵⁰

Kudüs Talmud’u (böyle adlandırılmasının sebebi Kudüs’te yazılmış olmasıdır) diyor ki; “Bizim bir öğretişimiz var, ‘Bir gün ve bir gece bir Onah’tır ve Onah’ın bir kısmı tamamı gibidir.’”²⁵¹ Onah basitçe şu anlama geliyor: “Bir zaman aralığı.”

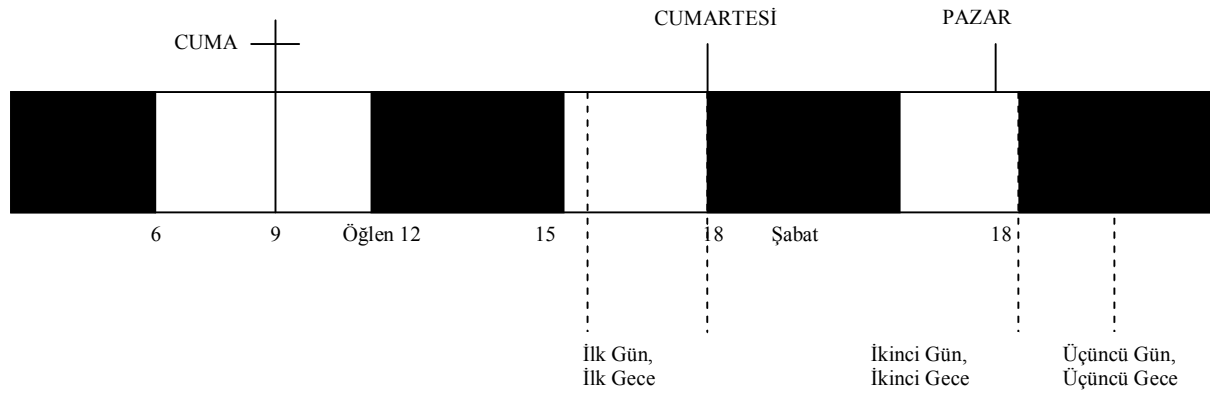
Bir Yahudi günü akşam saat 6’da başlar. Dr. Custance şuna işaret ediyor, “Genel anlamda şuna inanılmaktadır; hesaplama yöntemi Yaratılış Haftası’ndaki ilk günün, karanlıkla başlayıp, sonradan ışığa çevrilmesi etkenine dayanmaktadır ve ardından her 24 saatlik zaman aralığı “gece ve gündüz” sırasıyla tanımlanmıştır (Yaratılış 1.5, 8, vs.)”²⁵²

Mesih’in mezarda geçirdiği “üç gün ve üç gece” şöyle hesaplanabilir: Mesih, Cuma günü haçlanmıştı. Cuma günü saat 18:00’dan önceki herhangi bir zaman “bir gün ve bir gece”

olarak hesaplanıyor. Cuma günü saat 18:00'den Cumartesi saat 18:00'e kadar, yani Mesih'in dirildiği Pazar gününe kadar geçen herhangi bir zaman, "bir gün ve bir gece" oluyor. Yahudi bakış açısına göre, Cuma öğleden sonra ile Pazar sabahına kadar geçen zaman "üç gün ve üç gece" yapacaktır.

Günümüzde bile zamandan bahsederken aynı ilkeyi kullanıyoruz. Örneğin; bir çok çift çocuklarının 31 Aralık gece yarısından önce doğmasını ister. Eğer çocuk saat 23:59'da doğarsa yılın 365. gününün 365. gecesinde doğmuş sayılır. Yılın %99.9'u geçmiş olsa bile bu böyle kabul edilir.

Aşağıdaki şekil zaman çizelgesini göstermektedir:

EK – B

Çok Sesli Olarak Mesih'in Yaşamı

Dr. Johnston Cheney, çeşitli eleştirmenlerin diriliş kayıtlarında tutarsızlık olduğu iddialarından rahatsız olmuştu. Eleştirmenler, kadınların mezar ziyaretlerinde ve Mesih'in Diriliş sonrası görünüşlerinde tutarsızlıklar olduğunu iddia ettiler. Dr. Cheney, İncil'in içindeki ilk dört kitabın birbiriyle uyumlu bir yazısını, yıllarca süren bir çalışma sonucunda çıkardı. Dört kitabın birbiriyle harmanlanmasıyla, Mesih'in hizmetlerinin aralıksız bir kaydı oluştu.

“Çok Sesli Olarak Mesih'in Yaşamı” adlı bu çalışmanın son bölümünü ekte sunuyorum, çünkü Mesih'in görünüşlerinin mükemmel uyumunu göstermektedir.

Dünyayı Sarsan Bir Sabah

(Mat. 28:1-15; Mar. 16:1-11; Luk. 23:56-24:12; Yu. 20:1-18)

Şabat Günü geçince, Mecdelli Meryem, Yakup'un annesi Meryem ve Salome gidip İsa'nın cesedine sürmek üzere baharat satın aldılar. Ve haftanın ilk günü, sabah çok erkenden, hazırlanmış oldukları baharatı alıp mezara gittiler.

Ansızın büyük bir deprem oldu. Rab'bin bir meleği gökten indi ve mezara gidip taşı bir yana yuvarlayarak üzerine oturdu. Görünüşü şimşek gibi, giysileri ise kar gibi bembeyazdı. Nöbetçiler korkudan titremeye başladılar, sonra ölü gibi yere yıkıldılar.

[İsa, haftanın ilk günü sabah erkenden dirildiği zaman önce Mecdelli Meryem'e göründü. Ondan yedi cin kovmuştu.] Ortalık daha karanlıkken Mecdelli Meryem mezara gitti. Taşın mezarın girişinden kaldırılmış olduğunu gördü. Koşarak Simun Petrus'a ve İsa'nın sevdiği öbür öğrenciye geldi. “*Rab'bi mezardan almışlar, nereye koyduklarını da bilmiyoruz*” dedi.

Bunun üzerine Petrus'la öteki öğrenci dışarı çıkıp mezara yöneldiler. İki birlikte koşuyordu. Ama öteki öğrenci Petrus'tan daha hızlı koşarak mezara önce vardı. Eğilip içeri baktı, keten bezleri orada serili gördü, ama içeri girmedi. Ardından Simun Petrus geldi ve mezara girdi. Orada serili duran bezleri ve İsa'nın başına sarılmış olan peşkiri gördü. Peşkir keten bezlerle birlikte değildi, ayrı bir yerde dürülmüş duruyordu.

O zaman mezara ilk varan öteki öğrenci de içeri girdi. Olanları gördü ve iman etti. İsa'nın ölümden dirilmesi gerektiğini belirten Kutsal Yazı'yı henüz anlamamışlardı. Bundan sonra öğrenciler [Olay karşısında şaşkına dönmüş bir halde] yine evlerine döndüler.

“Rabbuni!”

Meryem ise mezarın dışında durmuş ağlıyordu. Ağlarken eğilip mezarın içine baktı. Beyazlara bürünmüş iki melek gördü; biri İsa'nın cesedinin yattığı yerin başucunda, öteki ayakucunda oturuyordu.

Meryem'e, “Kadın, niçin ağlıyorsun?” diye sordular. Meryem, “*Rabbim'i almışlar*” dedi. “*O'nu nereye koyduklarını bilmiyorum.*” Bunları söyledikten sonra arkasına döndü, İsa'nın orada, ayakta durduğunu gördü. Ama O'nun İsa olduğunu anlamadı.

İsa, “Kadın, niçin ağlıyorsun?” dedi. “Kimi arıyorsun?” Meryem O'nu bahçıvan sanarak, “Efendim” dedi, “Eğer O'nu sen götürdünse, nereye koyduğunu söyle de gidip O'nu alayım.” İsa ona, “*Meryem!*” dedi. O da döndü, İsa'ya İbranice, “*Rabbuni!*” dedi. (Rabbuni, öğretmenim demektir.)

İsa, “Bana dokunma!” dedi. “Çünkü daha Baba'nın yanına çıkmadım. Kardeşlerime git ve onlara söyle, *benim Babam'ın ve sizin Babanız'ın, benim Tanrım'ın ve sizin Tanrınız'ın yanına çıkıyorum.*”

Meryem gitti, İsa'yla bulunmuş olan, şimdiyse yas tutup gözyaşı döken öğrencilerine haberi verdi. Ne var ki onlar, İsa'nın *yaşadığını*, Meryem'e *göründüğünü* duyunca inanmadılar.

Güneşin doğusundan sonra mezarda

Yohana, Yakup'un annesi Meryem ve bunlarla birlikte bulunan öbür kadınlar güneşin doğuşuyla birlikte mezara gittiler. Aralarında, “Mezarın girişindeki taşı bizim için kim yana yuvarlayacak?” diye konuşuyorlardı. (Çünkü taş çok büyüktü.) Başlarını kaldırıp bakınca, o kocaman taşın yana yuvarlanmış olduğunu gördüler.

İçeri girince [Rab İsa'nın] cesedini bulamadılar. Mezara girip sağ tarafta, beyaz kaftan giyinmiş genç bir adamın oturduğunu görünce çok şaşırdılar. Onlar bu durum karşısında şaşırıp kalmışken, şimşek gibi parıldayan giysilere bürünmüş *iki* kişi yanlarında belirdi.

Korkuya kapılan kadınlar başlarını yere eğdiler. Melek kadınlara şöyle seslendi: “Korkmayın! Şaşırmayın! Çarmıha gerilen İsa'yı aradığınızı biliyorum. *Diri* olanı neden *ölüler* arasında arıyorsunuz? *O burada yok; söylemiş olduğu gibi dirildi.* Daha Celile'deyken size söylediğini anımsayın. İnsanoğlu'nun günahlı insanların eline verilmesi, çarmıha gerilmesi ve *üçüncü gün dirilmesi gerektiğini bildirmişti.*”

O zaman İsa'nın sözlerini anımsadılar. “Gelin, O'nun yattığı yeri görün. Çabuk gidin, öğrencilerine şöyle deyin: *İsa ölümden dirildi. Sizden önce Celile'ye gidiyor, kendisini orada göreceksiniz.* İşte ben size söylemiş bulunuyorum.”

“Selam!”

Kadınlar korku ve büyük sevinç içinde hemen mezardan uzaklaştılar. Korkularından kimseye bir şey söylemediler. Koşarak İsa'nın öğrencilerine haber vermeye gittiler.

İsa ansızın karşlarına çıktı, “*Selam!*” dedi. Yaklaşık İsa'nın ayaklarına sarılarak O'na tapındılar. O zaman İsa, “Korkmayın!” dedi. “Gidip kardeşlerime haber verin, *Celile'ye* gitsinler, beni orada görecekler.”

Mezardan dönen kadınlar bütün bunları Onbirler'e ve ötekilerin hepsine bildirdiler. Ne var ki, bu sözler elçilere saçma geldi ve kadınlara inanmadılar.

Nöbetçilere Rüşvet Verilmesi

Kadınlar daha yoldayken nöbetçi askerlerden bazıları kente giderek olup bitenleri başkâhinlere bildirdiler. Başkâhinler ileri gelenlerle birlikte toplanıp birbirlerine danıştıktan sonra askerlere yüklü para vererek dediler ki, “Siz şöyle diyacaksınız: *Öğrencileri geceleyin geldi, biz uyurken O'nun cesedini çalıp götürdüler.* Eğer bu haber valinin kulağına gidecek olursa biz onu yatıştırır, size bir zarar gelmesini önleriz.”

Böylece askerler parayı aldılar ve kendilerine söylendiği gibi yaptılar. Bu söylenti Yahudiler arasında bugün de yaygındır.

İsa ve Emmaus Yolunda İki Öğrenci

(Mar. 16:12-13; Luk. 24:13-35)

Aynı gün öğrencilerden ikisi [kırlara doğru yürümekte olan], Yerus alim'den altmış ok atımı uzaklıkta bulunan ve Emmaus denilen bir köye gitmekteydiler. Bütün bu olup bitenleri kendi aralarında konuşuyordular. Bunları konuşup tartışırlarken İsa yanlarına geldi ve onlarla birlikte yürümeye başladı. Ama onların gözleri O'nu tanıma gücünden yoksun bırakılmıştı.

İsa, “Yolda birbirinizle ne tartışıp duruyorsunuz?” dedi. Bunlardan adı Kleopas olan O'na, “Yerus alim'de bulunup da bu günlerde orada olup bitenleri bilmeyen tek yabancı *sen* misin?” diye karşılık verdi.

İsa onlara, “Hangi olup bitenleri?” dedi. O'na, “*Nasıralı İsa*'yla ilgili olayları” dediler. “O adam, Tanrı'nın ve bütün halkın önünde gerek söz, gerek eylemde g cl  bir peygamberdi. Başk hinlerle yöneticilerimiz O'nu, ölüm cezasına  arttırmak için valiye teslim ederek  armla gerdirdiler; oysa *biz* O'nun, *İsrail'i kurtaracak* kişi olduğunu ummuştuk.

Dahası var, bu olaylar olalı *u  gün oldu* ve aramızdan bazı kadınlar bizi şaşkına çevirdiler. Bu sabah erkenden mezara gittiklerinde, O'nun cesedini bulamamışlar. Sonra geldiler, bir g r mde, İsa'nın *yaşamakta* olduğunu bildiren *melekler* gördüklerini söylediler. Bizimle birlikte olanlardan bazıları mezara gitmiş ve durumu, tam kadınların anlatmış olduğu gibi bulmuşlar. Ama O'nu görmemişler.”

“Peygamberlere İnanın!”

İsa onlara, “Sizi akılsızlar! Peygamberlerin bütün söylediklerine inanmakta ağır davranan kişiler! Mesih'in *bu acıları çekmesi* ve *yüceliğine kavuşması gerekli değil miydi?*” dedi. Sonra Musa'nın ve bütün peygamberlerin yazılarından başlayarak, Kutsal Yazılar'ın hepsinde kendisiyle ilgili olanları onlara açıkladı.

Gitmekte oldukları köye yaklaştıkları sırada İsa, yoluna devam edecekmiş gibi davrandı. Ama onlar, “Bizimle *kal*. Neredeyse akşam olacak, gün batmak üzere” diyerek O'nu zorladılar. Böylece İsa onlarla birlikte kalmak üzere içeri girdi.

Onlarla sofrada otururken İsa ekme  aldı, şükretti ve ekmeği bölüp onlara verdi. O zaman onların gözleri açıldı ve kendisini tanıdılar. İsa ise gözlerinin  n nden kayboldu. Onlar birbirine, “Yolda kendisi bizimle konuşurken ve *Kutsal Yazılar'ı* bize açıklarken yüreklerimiz nasıl da sevinçle çarpıyordu, değil mi?” dediler.

Petrus'a görünüşleri ikna ediyor

Kalkıp hemen Yerus alim'e döndüler. Onbirler'i ve onlarla birlikte olanları toplanmış buldular. Bunlar, “Rab gerçekten dirildi, Simun'a görünmüş!” diyorlardı. Kendileri de yolda olup bitenleri ve ekmeği böldüğü zaman İsa'yı nasıl tanıdıklarını anlattılar [ama öbürleri bunlara da inanmadılar].

Pazar akşamı öğrencilerle

(Luk. 24:36-43; Yu. 20:19-23)

Haftanın o ilk günü akşam olunca,  ğrencilerin Yahudi yetkililerden korkusu nedeniyle buldukları yerin kapıları kapalıyken İsa geldi, ortalarında durup, “Size *esenlik* olsun!” dedi.

 rkt ler, bir hayalet gördüklerini sanarak korkuya kapıldılar. İsa onlara, “Neden telaşlanıyorsunuz? Neden kuşkular doğuyor içinizde?” dedi. “Ellerime, ayaklarıma bakın; işte *benim!* Dokunun da görün. Hayaletin eti kemiği olmaz, ama görüyorsunuz, *benim* var.” Bunu söyledikten sonra onlara ellerini ve böğrünü gösterdi.

Öğrenciler Rab'bi görünce sevindiler. Sevinçten hâlâ inanamayan, şaşkınlık içindeki öğrencilerine, “Sizde yiyecek bir şey var mı?” diye sordu. Kendisine bir parça kızarmış balık verdiler. İsa onu alıp gözlerinin önünde yedi.

İsa yine onlara, “Size *esenlik* olsun!” dedi. “Baba beni gönderdiği gibi, *ben* de sizi *gönderiyorum*.” Bunu söyledikten sonra onların üzerine üfleyerek, “*Kutsal Ruh'u alın!*” dedi. “Kimin günahlarını bağışlarsanız, bağışlanmış olur; kimin günahlarını bağışlamazsanız, bağışlanmamış kalır.”

Tomas'ın ikna olması

(Yu. 20:24-29)

Onikiler'den biri, “İkiz” diye anılan Tomas, İsa geldiğinde onlarla birlikte değildi. Öbür öğrenciler ona, “*Biz Rab'bi gördük!*” dediler. Tomas ise, “O'nun ellerinde çivilerin izini görmedikçe, çivilerin izine parmağımla dokunmadıkça ve elimi böğrüne sokmadıkça *inanmam*” dedi.

Sekiz gün sonra İsa'nın öğrencileri yine evdeydiler. Tomas da onlarla birlikteydi. Kapılar kapalıyken İsa gelip ortalarında durdu, “Size *esenlik* olsun!” dedi.

Sonra Tomas'a, “Parmağını uzat” dedi, “Ellerime bak, elini uzat, böğrüme koy. İmansız olma, *imanlı* ol!” Tomas O'na, “*Rabbim ve Tanrım!*” diye yanıtladı. İsa, “Beni gördüğün için mi iman ettin?” dedi. “Görmeden iman edenlere ne mutlu!”

Celile'de yedi öğrenciyle

(Yu. 21:1-24)

Bundan sonra İsa Taberiye Gölü'nün kenarında öğrencilerine yine göründü.

Bu da şöyle oldu: Simun Petrus, “İkiz” diye anılan Tomas, Celile'nin Kana Köyü'nden Natanel, Zebedi'nin oğulları ve İsa'nın öğrencilerinden iki kişi daha birlikte bulunuyorlardı. Simun Petrus ötekilere, “Ben *balık tutmaya* gidiyorum” dedi. Onlar, “Biz de seninle geliyoruz” dediler. Dışarı çıkıp tekneye bindiler. Ama o gece bir şey tutamadılar.

Sabah olurken İsa kıyıda duruyordu. Ne var ki öğrenciler, O'nun İsa olduğunu anlamadılar. İsa, “Çocuklar, balığınız yok mu?” diye sordu. “Yok” dediler. İsa, “Ağı teknenin sağ yanına atın, tutarsınız” dedi. Bunun üzerine ağı attılar. O kadar çok balık tuttular ki, artık ağı çekemez olmuşlardı.

İsa'nın sevdiği öğrenci, Petrus'a, “*Bu Rab'dir!*” dedi. Simun Petrus O'nun Rab olduğunu işitince üzerinden çıkarmış olduğu üstlüğü giyip göle atladı. Öbür öğrenciler balık dolu ağı çekerek tekneye geldiler. Çünkü karadan ancak iki yüz arşın kadar uzaktaydılar.

“Gelin, yemek yiyin!”

Karaya çıkınca orada yanan bir kömür ateşi, ateşin üzerinde balık ve ekmek gördüler. İsa onlara, “Şimdi tuttuğunuz balıklardan getirin” dedi. Simun Petrus tekneye atladı ve tam yüz elli üç iri balıkla yüklü ağı karaya çekti. Bu kadar çok balık olduğu halde ağ yırtılmamıştı.

İsa onlara, “Gelin, *yemek yiyin*” dedi. Öğrencilerden hiçbiri O'na, “*Sen kimsin?*” diye sormaya cesaret edemedi. Çünkü O'nun Rab olduğunu biliyorlardı. İsa gidip ekmeği aldı, onlara verdi. Aynı şekilde balıkları da verdi. İşte bu, İsa'nın ölümden dirildikten sonra öğrencilere üçüncü görünüşüydü.

“Simun, beni seviyor musun?”

Yemekten sonra İsa, Simun Petrus'a, “Yuhanna oğlu Simun, beni *bunlardan daha çok seviyor* musun?” diye sordu. Petrus, “Evet, ya Rab” dedi, “Seni *sevdiğimi bilirsin*.” İsa ona, “*Kuzularımı otlat*” dedi.

İkinci kez yine ona, “Yuhanna oğlu Simun, beni *seviyor musun?*” diye sordu. O da, “Evet, ya Rab, seni *sevdiğimi bilirsin*” dedi. İsa ona, “*Koyunlarımı güt*” dedi.

Üçüncü kez ona, “Yuhanna oğlu Simun, beni *seviyor musun?*” diye sordu. Petrus kendisine üçüncü kez, “Beni *seviyor musun?*” diye sormasına *üzüldü*. “Ya Rab, *sen her şeyi bilirsin, seni sevdiğimi de bilirsin*” dedi.

İsa ona, “*Koyunlarımı otlat*” dedi. “Sana doğrusunu söyleyeyim, gençliğinde kendi kuşağını kendin bağlar, istediğin yere giderdin. Ama yaşlanınca ellerini uzatacaksın, başkası seni bağlayacak ve istemediğin yere götürecektir.” Bunu, Tanrı'yı ne tür bir ölümle yücelteceğini belirtmek için söyledi. Sonra ona, “*Ardımdan gel*” dedi.

Yuhanna'nın anlattığı hikaye bitiyor

Petrus arkasına döndü, İsa'nın sevdiği öğrencinin kendilerini izlediğini gördü. Bu öğrenci, akşam yemeğinde İsa'nın göğsüne yaslanan ve, “Ya Rab, sana kim ihanet edecek?” diye soran öğrencidir. Petrus onu görünce İsa'ya, “Ya Rab, ya *bu* ne olacak?” diye sordu. İsa, “*Ben gelinceye dek onun yaşamasını istiyorsam, bundan sana ne?*” dedi. “*Sen ardımdan gel!*”

Bu yüzden kardeşler arasında o öğrencinin ölmeyeceğine dair bir söylenti çıktı. Ama İsa Petrus'a, “O ölmeyecek” dememişti. Sadece, “*Ben gelinceye dek onun yaşamasını istiyorsam, bundan sana ne?*” demişti. Bütün bunlara tanıklık eden ve bunları yazan öğrenci budur. Onun tanıklığının doğru olduğunu biliyoruz.

Celile'de bir dağda

(Mat. 28:16-20)

On bir öğrenci Celile'ye, İsa'nın kendilerine bildirdiği dağa gittiler. İsa'yı gördükleri zaman O'na tapındılar. Ama bazıları kuşku içindeydi.

İsa yanlarına gelip kendilerine şunları söyledi: “*Gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim.*”

Son görünüşleri ve göğe yükselmesi

(Mar. 16:-14-20; Luk. 24:44-53)

İsa daha sonra, sofrada otururlarken Onbirler'e göründü. Onları imansızlıklarından ve yüreklerinin duygusuzluğundan ötürü azarladı. Çünkü kendisini diri görenlere inanmamışlardı.

İsa onlara şöyle buyurdu: “*Dünyanın her yanına gidin, Müjde'yi bütün yaratılışa duyurun. İman edip vaftiz olan kurtulacak, iman etmeyen ise hüküm giyecek.*”

İman edenlerle birlikte görülecek *belirtiler* şunlardır: Benim adımla cinleri kovacaklar, yeni dillerle konuşacaklar, yılanları elleriyle tutacaklar. Öldürücü bir zehir içseler bile, zarar görmeyecekler. Ellerini hastaların üzerine koyacaklar ve hastalar iyileşecek.”

Onbirler'e Veda Konuşması

Sonra onlara şöyle dedi: “Daha sizlerle birlikteyken, `Musa'nın Yasası'nda, peygamberlerin yazılarında ve Mezmurlar'da benimle ilgili yazılmış olanların tümünün gerçekleşmesi gerektir' demiştim.”

Bundan sonra Kutsal Yazılar'ı anlayabilmeleri için zihinlerini açtı. Onlara dedi ki, “Şöyle yazılmıştır: Mesih acı çekecek ve üçüncü gün ölümden dirilecek; günahların bağışlanması için tövbe çağrısı da Yeruşalim'den başlayarak bütün uluslara O'nun adıyla duyurulacak.

Sizler bu olayların tanıklarısınız. Ben de Babam'ın vaat ettiğini size göndereceğim. Ama siz, yücelerden gelecek güçle kuşanıncaya dek kentte kalın.”

Zeytin Dağından göğe yükseliyor

Rab İsa, onlara bu sözleri söyledikten sonra, onları kentin dışına, Beytanya'nın yakınlarına kadar götürdü. Ellerini kaldırarak onları kutsadı. Ve onları kutsarken yanlarından ayrıldı, [göğe alındı ve Tanrı'nın sağında oturdu].

Öğrencileri [O'na tapındılar ve] büyük sevinç içinde Yeruşalim'e döndüler. Sürekli tapınakta bulunuyor, Tanrı'yı övüyorlardı. [Gidip Tanrı sözünü her yere yaydılar. Rab onlarla birlikte çalışıyor, görülen belirtilerle sözünü doğruluyordu.]

Yaşama kavuşasınız diye

(Yu. 21:25; 20:30-31)

İsa, öğrencilerinin önünde, bu kitapta yazılı olmayan başka birçok doğaüstü belirti gerçekleştirdi. Bunlar tek tek yazılıydı, sanırım yazılan kitaplar dünyaya sığmazdı.

Ne var ki yazılanlar, İsa'nın TANRI'NİN OĞLU, MESİH olduğuna iman edesiniz ve iman ederek O'nun adıyla yaşama kavuşasınız diye yazılmıştır.

(Johnston M. Cheney, The Life of Christ in Stereo, Portland, Western Baptist Seminary Press, 1969, s. 204-214.)

EK – C

İsa'nın Duruşması

İsa Mesih'in duruşması, haçlanması ve dirilişi üzerine yayınlanmış en güzel eserlerden birisi, New York eyaletinin en yüksek Mahkemesi'nin eski başkanı Walter M. Chandler tarafından yazılmış olan 2 ciltlik eser *The Trial of Jesus (İsa'nın Duruşması)*'dir. (Duruşmayla ilgili diğer bir yetkili kaynak, Josef Blinzler'in *The Trial of Jesus (İsa'nın Duruşması)*'dir.)

Chandler'in şahidin tanıklığını ele alış biçimi aşırı derecede değerlidir. Yeni Antlaşma'nın diriliş kayıtlarının doğruluğunu analiz etmek için mükemmel bir kaynak. Yazar, bu eserin okuyucusunun Mesih'in dirilişiyle ilgili etkenleri anlamasını büyük bir şekilde geliştireceğine inanmaktadır:

Şahitlerin tanıklığına olan güven şunlara dayanmaktadır, birincisi, onların dürüstlüğü; ikincisi, onların yetenekleri; üçüncüsü, sayıları ve tanıklıklarının tutarlılığı; dördüncüsü, tecrübeyle tanıklıklarının uyumu; beşincisi, tanıklıklarının tamamlayıcı olaylarla uyuşması.

Yukarıda sayılan bu başarılı testleri, yukarıda verilen sırayla, Müjdecilere uygulayalım.

(1) İlk önce onların dürüstlüğü konusunu ele alalım.

Bu bağlamda kullanılan “dürüstlük” kelimesi özeldir. Kişisel doğruluktan çok kişisel samimiyetle bağlantılıdır ve ceza hukukunda hırsızlıktan yalan yere yemin fikrini ortaya koymaktadır. Şahitler dürüst müydü? Yani samimiler miydi? Gerçeği anlatma niyetinde miydiler? Yani, tanıklık ettiklerine kendileri inanıyorlar mıydı? Eğer öyleyse, onlar dürüst şahitlerdi, fakat yargıdaki bir hata ya da gerçeğin yanlış anlaşılmasından dolayı tanıklıkları yanlıştı.

O zaman samimiyet anlamındaki dürüstlük testi Yeni Antlaşma hikayelerinden naklettikleri gerçeklerin şahitleri olarak Müjdecilere uygulanabilir. Ve bunu yaparken bu çalışmanın doğasını ve kapsamını aklımızın bir köşesinde tutalım; bunun dini bir çalışma olmadığını ve tamamen hukuksal ve resmi bir tartışmayı karıştırmaması için esinlenme konusuna izin verilmemesi gerektiğini unutmayalım. Müjdeciler esinlenmiş yazarlar olarak değil de, laik tarihçiler olarak göz önüne alınmalıdır. Ve güvenilirliklerini sınarken, sıradan bir adamın günlük yaşamındaki niyetlerini ve davranışlarını analiz etmek için kullanılan alışılmış standartlar uygulanmalıdır. Onları çok fazla etki altında kalmış ve bazı tanrı ya da kahramanların rehberliğinde ve korumasında hareket eden acayip ya da doğaüstü varlıklar olarak görmek şu anki amacın kesinlikle dışındadır.

Müjdecilere dürüstlük testinin uygularken iki faktöre ihtiyaç duyulmaktadır: (1) Karakter; (2) Motivasyon. Bu dürüst karakter ve erdemli motivasyon mükemmel dürüstlüğü ana kaynaklarıdır. Bundan sonra, ana faktör olarak, dürüstlüğü tartışılmasında, İncil yazarlarının ya iyi ya da kötü insanlar oldukları uygun bir şekilde iddia edilmesi olabilir. Onların olayında orta bir alan yok, çünkü birleşmiş olaylar ve varılmış sonuçlar negatif ya da farklı olmayan güçler tarafından üretilmiş olması için çok fazla ilginç ve hayret vericidir. İyi adamlar idilerse o zaman öğrettiklerine ve yazdıklarına inanmışlardı, ve dürüsttüler, öbür türlü onların iyi oldukları hipoteziyle uyuşmayan bir şekilde, bilerek, bütün dünyaya bir yalanı hile ile kabul ettirmiş olurlar. Kötü insanlar idilerse o zaman yaşamları ve öğretişleri prensipte daha önce veya sonra tarihin başka bir yerde kaydetmediği bir çelişki oluşturmaktadır ve doğaya ters düşmektedir. Çünkü söylediklerinde ve yazdıklarında ilahi bir karakter resmettiler ve herkesin bildiği yüce gerçekleri ilan ettiler. Her ciddi, düşünceli kişi en azından bir kere

şunu araştırır: Kötü insanlar, komplocu ve hipokratik, mükemmel masumluğu ve günahsız güzelliği bütün sahte peygamberlerin ve bütün putların zihinsel ve ruhsal sıfatlarıyla alay eden ve rezil eden böyle bir karakteri resmedebilirler mi ? Olimposlu Zeus, fevkalade Yunan aklının hükümdar yaratığı, zalim ve intikamcı bir ilahtı – zaman zaman da inançsız bir evlat ve sarhoş bir sefahat düşkünüydü. Hintlilerin Büyük Ruh'u, köpeklere ölümsüzlüğü vermiş ama kadınlara vermeyi reddetmiştir. Diğer iğrenç ve korkunç sıfatlar putları bozmuş ve putperest peygamberlerle putların karakterlerini bulanıklaştırmıştır. Ama Nasıralı İsa, günahsız olduğunu iddia eden saf ve mükemmel bir varlığı²⁵³ ve iddiaları, inanan ve inanmayan herkes tarafından kabul edilmiştir. Nasıralı kibar birisi tarafından öğretilen ve Müjdeciler tarafından iletilen büyük gerçekler uluslara şifa getirdi. İnsanlar arasında evrensel bir kardeşlik oluşturdu. Böyle bir karakterin uydurulmuş olması ve böyle gerçeklerin dürüst ve samimi olmayan insanlar tarafından ilan edilmiş olması mümkün mü? Kötü alışkanlık faziletin atası olabilir mi? Dikenlerden üzüm ve devedikeninden incir toplanabilir mi? Eğer İsa, İncil'de anlatıldığı gibi gerçekten saf ve kutsal bir varlık değil idiyse, o zaman Müjdeciler kutsal olmayan edebiyattaki her şeyi geride bırakan fevkalade yüce bir karakter yarattılar ve bu kötü zihniyetli adamlar ne yakalandılar ne de cezalandırıldılar. Bu düşünceden Müjdecilerin mutlak dürüstlük ve mükemmel samimiyetinden başka bir sonucu türetmek imkansızdır. Bunun yanında onların yazdıkları okunduğunda saf ve dindar adamlar oldukları hakkında derin bir izlenim edinilmektedir.

İncil yazarlarının samimiyetini etkileyen, ikinci sırada olan ve karakterden daha önemli bir özellik motivasyon sorusudur. Eğer Müjdeciler samimi olmasalardı ve kendi hikayelerine inanmasalardı onların bunu anlatmasını, vaaz etmelerini ve uğrunda ölmelerini hangi motivasyon sağladı? Bütün insanların şimdi ya da şimdiye kadar tamamen bencil olduğuna inanılmamaktadır, ama maddi veya manevi karşılık bekleme, insan için ana motivasyon olduğu düşünülmektedir. Ödül, Emek Tapınağı'nı açan muhteşem anahtardır ve ödüllendirmenin bazı biçimleri, şimdi ve bundan sonra, adamların hararetli faaliyetlerinin tamamını açıklamaktadır. Elçilerin kendileri bu kanuna itaat ederek hareket ettiler çünkü, onları Yeni Krallık'taki yerleri ve üstün olmak için çekişirken buluyoruz. Efendilerine gösterdikleri emek ve tahammül ettikleri özverilerin karşılığı olan ödülün tam olarak nasıl olacağını bile sormuşlardı. On iki tahta oturacakları ve İsrail'in on iki kabilesini yargılayacakları cevabını almışlardı.

Nasıralı'nın İncilini yayma ve yayımlamada Müjdecilerin ödül beklentisine bu ilkeyi uygulayalım ve özellikle sonucu dikkate alalım, çünkü insan davranışındaki motivasyon sorusunu etkilemektedir. Ama öncelikle bir an için elçisel hizmetin başlangıcındaki siyasi ve dini durumu tekrar gözden geçirelim. İlk Hristiyanların Efendisi ve Kurtarıcısı çarmıhta bir suçlu gibi ölmüştü. Elçilerin vaaz etmeye başladıkları din; günahlardan tövbe etme, Haçlanmış Olan'a iman ve O'nun ölümden dirilişine olan inanç öğretilerinde bulunmaktaydı. Bu öğelerin temel olduğu Hristiyanlık, yok etmek için diğer bütün dinleri aramış ve yerlerini almaya çalışmıştır. Nasıralı'nın takipçileri putperestlere ve bütün putlara karşı siyah bir bayrak yükseltmişlerdi. Hiç bir taviz istenmedi ve de hiç verilmedi. Bu garip inanç sadece diğer bütün dinlere karşı koymamış, kendi temeli üzerine kurulmamış bütün dünyasal yönetimleri de küçümsemiştir. Küçük ama adanmış grup böylece en başta dünyadaki bütün dini ve laik güçlere karşı çıkmıştır. Yahudilik bu yeni dini ifadeyi itaatsiz ve asi bir kız olarak damgalamıştır. Putperestlik, onu sahtecilik ve dolandırıcılık olarak duyurmuştu, çünkü öğretileri Portico ve Akademi'leri tarafından bilinmiyordu ve öğrettikleri hem Stoacılar hem de Epikuriyanlar tarafından gülünç bulunmuştu. Roma devleti, kralların yetersizliğini öğreten ve dünyasal imtiyazları alçaltmaya çalışan dini sistemi kiskanç bir şekilde, tetikte gözlüyordu.

Yeni bir inancı oluştururken ve öğretilerini öğretirken, Müjdeciler karşılaştıkları ve karşılaşabilecekleri acımasız muhalefetten başka ne bekleyebilirlerdi? Sıradan insanları küçümseyen gururlu ve mağrur Sadukilerin ya da insanüstü üstünlükleriyle övünen Roma

aristokrasinin, insanların tamamen eşit olduğunu ve evrensel kardeşliği öğreten bir dini isteyerek kabul edeceklerini ciddi bir biçimde ümit etmişler miydi? Karşılaştıkları acımasız zulümleri, korkunç işkenceleri ve dayanılmaz ölümleri beklememişler miydi? O zaman şunu sorabiliriz: Aradıkları ödül bu muydu? Soruyu bir daha soruyoruz: Eğer dürüst ve içten olmasalardı adamların bu şekilde hareket etmelerini sağlayan motivasyon neydi? Eğer bir yalanı vaaz ettiklerini biliyor olsalardı, ne gibi bir ödül beklerlerdi? Dünyasal ya da cennetsel bir şey miydi? Öğretişleri, şöhret kazandırabilecek ya da iltimas verebilecek bütün ruhsal ve dünyasal otoriteleri karşısına aldığında dünyasal bir ödülü beklemelerini ummak anlamsızdır. Cennetsel bir ödül mü bekliyorlardı? Dünyaya bir yalanı vaaz ederek böyle bir şeyi elde edebileceklerini ümit ettiklerini düşünmek gülünçtür. Bu yüzden hiçbir şey, yanlış olduğunu bildikleri bir din uğruna belli sayıda adamın bir araya gelip babalarının eski inançlarını reddetmeleri, tamamıyla yaşam şekillerini değiştirmeleri, fazilet ilkelerini ilan etme ve uygulamada taviz vermeyen insanlara dönüşmeleri, bütün yaşamlarını belirli gerçekleri insanlığa ilan etmek için harcamaları ve sonunda şehitlerin ölümünün acısını çekmelerinden daha aptalca olamaz. Eğer yanlış olduğuna inanmıyorlar idiyse, o zaman samimiydiler ve onların güvenilirliklerinin bir ögesi tespit edilmiş olur. İddialarının tamamıyla doğru olup olmadığı şu anda bir soru değildir. Bu iddialar yanlış olmuş olabilir, gerçi yazarları doğru olduğuna inanıyordu – bu noktada samimiyet testi, tanışın kendisinin de inandığı iddiaları öğrettiği bir iddiaya insanların daha fazla inanma eğiliminde olduğu basit temele dayanmaktadır.

(2) İkinci sırada, tanık olarak güvenilirliklerini test ederken Müjdecilerin yeteneklerini incelememize izin ver.

Kanıt Kanunu'nun yazarları genellikle tanışın tam olarak doğruyu konuşma yeteneğinin iki özelliğe dayandığı konusunda hemfikirler: (1) Açıkça algılamasını sağlayan doğal gözlemlene gücü ve ifadesinin bağlantılı olduğu gerçeklerin ayrıntılarını tamamen aklında tutmasını sağlayan hafıza gücü; (2) Tanıklığında bulunduğu şeyleri gözlemlene fırsatları.

Bu özelliklerden ilki olan gözlemlene gücüne ve hafıza kuvvetine İncil yazarlarının ne kadar sahip oldukları hakkında bir bilgimiz yok. Kanunun gerçekten sandığı; onların en azından sağlam akıllı ve ortalama zekada adamlar olduklarını doğru olarak farz etmek için kesin olarak doğrulandı. Bu varsayım, belki fark edilmiştir, bir itirazcının yeterli ve tatmin edici kanıtla aksini ispat edene kadar tanıkların lehindedir. Bu ispatın Müjdeciler olayında başarılı olarak yapılmış ya da yapılabilecek olmasına inanılmamaktadır.

Onların lehindeki bu hukuki varsayım bir yana, onların İncil tarihiyle ilgili konularda doğru ve yetkili olarak konuşmak için hak kazanmış olmalarına bizi götüren kesin özellikler var. İlk olarak, yazılanların kendisi yetiştirilmiş bir zeka kadar olağanüstü zihinsel kuvvete işaret etmektedir. Üstelik Luka'nın ve Yuhanna'nın bölümleri entelektüel derinlik ve kültürün değişmeyen özellikleri olan zarif bir stili ve yüce bir betimlemeyi açığa çıkarmaktadır. "Cahil balıkçı" fikri kesinlikle İncil yazarlarına uygulanamaz. Eğer çok cahil olmuş olsalardı, İncil'e ait yazıları yazarken çektikleri sıkıntının yanında diğer sıkıntıları az gelmiştir. İncil'in Yahudiler tarafından Grekçe yazılmış olması gerçeği, tamamen okumamış olmadıklarını göstermektedir.

Bu ikisinin meslekleri de çok açıktır. Matta vergi toplayıcısıydı²⁵⁴ ve Luka bir hekimdi.²⁵⁵ Bu her iki görev, adamların sıradan bilgisinden fazlasını, bir o kadar da doğru gözlem gücü, ayırt etme ve tahlil gerektirmektedir.

Ama doğal dayanabilirlikleri ne olursa olsun, Müjdecilerin İsa'nın ve O'nun öğrettiklerinin lehinde oldukları ve diğer bütün inançlara karşı acımasız bir önyargıya sahip oldukları konusunda sık sık ısrar edilmektedir. Başka bir deyişle aynı anda hem hevesli hem de fanatikler. Bundan dolayı tanıklıklarının güvenilmez olduğu ileri sürülmüştür. Bu aynı anda yazarların güvenilirliğine yapılmış en zayıf saldırıdır. İncil yazarlarının fanatik

olmadıkları Kutsal Yazılar'daki tarz ve stilde kanıtlanmaktadır. Fanatizmin dili, sövüp sayma ve kınama üzerine bağırarak atıp tutma ve hırsın dili bir tarafta, methiye ve aşırı övgü diğer tarafta. Fanatikler destekledikleri kişiyi övmek için hiç bir sınır tanımazlar. Yeni Antlaşma hikayelerinin en dikkate değer özelliklerinden biri, onları her yerde saran sessiz saygınlık ve basit samimiyettir. Hiç bir yerinde uygunsuz öfke ya da sabırsız itirazlar yoktur. İsa'nın hizmetinin olaylı 3 yılı, Müjdecî yazılarda, öfkenin gösterilmesi ve kötü konuşmanın kullanılmasını bir çok fırsat sağlamıştır. Vaftizcinin Herod tarafından öldürülmesi; İsa'ya karşı kurnazca planları; Sanhedrin'in ajanlarının, İsa'nın ayak izlerini sabit olarak takip etmeleri ve Pontius Pilatus'un emriyle O'nun haçlanması, kalbin coşması ve kanın kaynaması için daha ne istenebilirdi ki? Ama hiçbir yerde kızgın bir his ya da abartılı bir duygu en ufak bir şekilde gösterilmemiştir. Nazik bir sabır, ılımlı bir soğukkanlılık, ağırbaşlı olma, bütün düşünce ve ifadeleri belirtmektedir. Yeni Antlaşma'da gösterilen Pilatus'un karakteri, İncil yazarlarının adaletliliğine ve yüce gönüllülüklerine en üstün örnektir. Filo ve Josephus, Roma'lı valiyi inatçı, acımasız ve kinci olarak tanımlamaktadırlar. Eski dünyadan günümüze gelen, Pilatus'un karakterine iyi niyetle değinen tek fikir, hepsinden ayrı olarak, onu korkakça ve ödle olarak tanımlamış olan adamların yazılarında bulunmaktadır. Onu bir canavar olarak resmetmektense, İsa'yı devamlı olarak serbest bırakmaya çalışmasıyla ilgili kayıtlarında karakteriyle vicdan bağdaştırmışlar ve kalbine merhamet koymuşlar. Fanatikler bunu böyle yapmazlardı.

Yine, Müjdecilerin akıllarında ve kalplerinde eğilim ve önyargının ikisinin de olmaması kendi saçma zaaf ve gaflarını kaydetmede ve bunu bütün dünyaya ilan etmelerinde hiç bir tereddüt etmemiş olmaları gerçeğiyle gösterilmiştir. Bunu yapacak olan bir kişi doğru aklın en emin belirtilerini gösterir. Kanunun söylenişinde bu bir "ilginin karşıtı ilanı"dır ve büyük ilanlar inanılırdır, çünkü evrensel olarak gözlemlenmiştir ki "insanlar kendi itibarlarını düşürecek hikayeler uydurmazlar." "Teistik ve Hristiyan İnanıcı'nın Temelleri" eserinde "Bunları herhangi bir yazarda bulduğunuzda" diyor profesör Fischer, "onun genel doğruluğu lehine kuvvetli bir varsayım oluşturmaktadır." Yeni Antlaşma yazılarının birçok bölümü İsa'yı ve Elçilerini dünyanın önüne daha çok olumsuz bir ışıkta koymaktadır. Petrus'un İsa'yı inkarı²⁵⁶ ve Yahuda tarafından ele verilmesi²⁵⁷; tutuklama sırasında Onbirlerin Bahçe'den kaçışları²⁵⁸; Petrus'un denizin üzerinde yürümeye çalışmasının gülünç denemesi ve inancının zayıf olmasından dolayı başarısız olması²⁵⁹; İsa'nın sevgisinde ve Yeni Krallık'taki yerleri ve üstünlükleri konusunda sık sık öğrencilerin çocukça çekişmeleri;²⁶⁰ ikincinin birinciyi ziyaret ettikten ve onun tarafından vaftiz edildikten sonra Vaftizci Yahya'nın İsa'ya elçi göndererek Mesih olup olmadığını sorması²⁶¹; İsa'nın ailesinin O'nun deli olduğuna inanması²⁶²; Nasıra'daki komşularının O'nu uçurumdan atmakla tehdit ettikleri gerçeği²⁶³ – bu çeşitli anlatımlar her dönemde şüpheli eleştirinin ele alınmasını sağlamıştır. Bunlar İncil hikayelerinden çıkarılmış olabilir. Bu da tasarlayan ve güvenilmez insanlar tarafından yapılmış olurdu.

Yine, eğilim ve önyargı sorusuna değinerek, şu gözlemlenmeye değerdir; şüpheli kimseler sıradan edebiyatta kullandıkları eleştiri kurallarının aynısını kutsal olanlara uygulamada başarısız olmuşlardır. Onların iddiasına göre Müjdeciler inançları konusunda değersizdirler çünkü bazıları kendi Rab ve Efendi'lerinin sözlerini ve eylemlerini kaydetmektedir. Bu kutsal ve hassas ilişkinin onların hükümlerini saptırdığı ve körelttiği öne sürülmektedir. Bu yüzden inançlarının kurucusunun yaşamı ve hizmetiyle ilgili gerçekleri ve koşulları yazma yetkisi onların ellerinden alınmaktadır. Ama benzer ilişkileri sürdüren laik yazarların güvenilirliğine aynı testler uygulanmaz. Sezar'ın Yorumları ve Xenophon'un Anabasis'i yazarlarının güçlü eylemlerini ve parlak başarılarını kaydetmektedir; ama İncil yazarlarının eğilim ve taraf tutma nedenlerinden dolayı reddedilmesi gerektiğinde ısrar edenler tarafından bu etken, tarihsel kayıtlar olarak onların güvenilirliğini yok etmemektedir. "The Memorabilia of Xenophon" (Xenophon'dan Kalanlar), "Recollections of Socrates"

(Sokrat'tan Hatıralar) sevgi ve hayranlık dolu bir öğrencinin eseridir ve şu anda dünyadaki bütün üniversiteler bu kitabı Atinalı büyük filozofun yaşamını ve sohbet stilini öğretirken kullanmaktadırlar. Hiç bir zaman Xenophon ve Sokrat arasında var olan derin ilişkinin Memorabilia'nın yazarının güvenilirliğini etkileyebileceği tartışılmamıştır. İngilizce en iyi biyografi Boswell'in "Johnson'un Yaşamı"dır. Boswell'in, Dr. Johnson için olan hayranlığı putperestçedir. Zaman zaman büyük İngiliz'in köle gibi pohpohlaması, iğrenç dalkavuklukla eşanlamlıdır. Buna rağmen, onun çalışması tarihsel edebiyata anıtsal bir katkıdır. "Britannica Ansiklopedisi" diyor ki; "Boswell, dünyanın şimdiye kadar gördüğü en iyi biyografiyi üretmiştir"; ama yazarın, yaşamını yazdığı adama dalkavukluğa benzeyen adanmışlığı nedeniyle neden bu kitap reddedilmiyor? Eğer Matta, Markos, Luka ve Yuhanna etkilenme bazında reddediliyorsa, neden Sezar, Xenophon ve Boswell reddedilmiyor. Kutsal olanlarla kutsal olmayan yazarlar arasında güvenilirlik testi uygularken gerçekten bir fark yoktur. Adil ve tam eleştiri her ikisine de aynı kuralları uygular.

Starkie tarafından öne sürülen ikinci hukuki güvenilirlik testi altında – ki bu tanıklığın verildiği gerçekler ve şartlar hakkında gözlemlenebilir, Müjdecilerin sahip olduğu çoğunluğun yüksek derecede bir kanıt olduğu güvenle söylenebilir. Bir mahkemede sunulabilecek en inandırıcı tanıklık, gören ya da duyan bir görgü şahididir. Şimdi, İncil hikayelerinde kendileri tarafından kaydedilmiş birçok olaylarda bütün İncil yazarlarının görgü tanığı oldukları makul derecede kesindir. Hem Matta hem de Yuhanna, Efendi'lerinin gezilerinde devamlı bulunmuş, O'nun konuşmalarını dinlemiş, mucizelerini yaparken şahit olmuş ve O gittikten sonra O'nun inancını yaymış Onikiler arasında sayılmışlardır. Çok muhtemeldir ki, Kurtarıcının yaşamı ve hizmetindeki olayların diğer bir görgü tanığı da Markos'tur. İncil'deki ikinci kitabı, tutuklama sırasında Bahçe'de kıyafetlerini bırakarak kaçan genç adamın yazdığı çok genellikle kabul edilmektedir.²⁶⁴ Eğer Markos, Getsemani'de gece yarısı kalabalığın Nasıralı'ya ne yapacağını görmek için gölgeler arasında gerçekten izliyor idiyse, o zaman büyük Öğretmen'in yaşamı ve hizmetlerindeki bir çok başka olayların da şahidi olduğu bir olasılıktan çok daha fazladır. Ama bu doğru olsun olmasın, ikinci kitabın Matta ve Yuhanna gibi İsa'nın bütün hareketleri ve sözleriyle aşına olan Petrus tarafından Markos'a dikte edildiği çok iyi bilinmektedir. İlk çağların Hristiyan yazarları oybirliğiyle Markos'a atfedilen kitabın, Petrus'un diktesiyle yazıldığı konusunda tanıklık etmektedirler. Eğer tanıklıkları doğru idiyse, ikinci kitabın gerçek yazarı Petrus'tur. Markos'un kitabının bir görgü tanığı tarafından yazıldığı şöyle diyen şüpheli Renan'ın görüşüdür: "Markos'taki gerçekler, diğer Müjdeciler arasında boş yere aradığımız bir netlikle bağlantılıdır. İsa'nın belirli sözlerini Syro-Chaldeon tarzında anlatmaktan hoşlanıyor. Kesinlikle bir görgü tanığından geldiği belli olan dakik gözlemlerle dolu. Açıkça İsa'yı takip etmiş olan, O'nu sevmiş ve O'nu çok yakından gözlemlemiş olan ve hafızasında O'nun canlı bir görüntüsünü saklamış olan görgü tanığının, Elçi Petrus'un kendisi olduğuna inanmak ve Papias ile aynı fikirde olmamızı engelleyecek hiç bir şey yoktur."²⁶⁵ Aynı yazar kendisi tarafından anlatılan olaylara Matta'nın da tanık olduğunu açıklamaktadır. Şöyle diyor: "Her şeyi hesaba katarsak, dört İncil kitabının gerçek olduğunu itiraf etmeliyim. Benim görüşüme göre, hepsi birinci yüzyılda yazılmıştır ve genel konuşursak, yazarları kendilerine mal edilmiş olan kişilerdir, ama tarihi değerleri çeşitlidir. Matta, yazıları için açıkça sınırsız güveni hak etmektedir; onlar İsa'nın öğretişlerinden birebir alınmış açık ve canlı hatıralardır."

Luka'nın, kaydettiği bir çok şeyin görgü tanığı olması ve başkalarının ondan görgü tanığı olarak bahsetmesi, kitabının giriş ayetlerinde mükemmel bir biçimde açıktır. Koruyucu hükümdar Teofilos'a bahsederken, kitaptaki bilgileri ona aktaranların görgü şahitleri olduğuna dair onu temin etmişti. Şöyle diyor: "Sayın Teofilos, Birçok kişi aramızda olup bitenlerin tarihçesini yazmaya girişti. Nitekim başlangıçtan beri bu olayların görgü tanığı ve Tanrı Sözü'nün hizmetkârı olanlar bunları bize ilettiler. Ben de bütün bu olayları ta başından özenle araştırmış biri olarak bunları sana sırasıyla yazmayı uygun gördüm."²⁶⁶ Bunun kanıt

olarak anlamı; Teofilos için tüm bilgiyi toplamak amacıyla, kendi kişisel bilgilerine Onikiler'den olmamasından dolayı kendisinin görmemiş olduğu şeyleri görgü şahitleriyle sağlama almış olduğu fazladan gerçekleri ilave etmiştir.

Aziz Yuhanna, Mesih'in söylediklerini ve yaptıklarını kaydetmek için özel olarak hak kazanmıştı. "İsa'nın sevdiği öğrenci" olarak adlandırılmıştı. Çok büyük samimiyeti ve arkadaşlığından dolayı Kurtarıcı'nın huzuruna her zaman kabul edildi. Son yemekte başını Efendi'sinin göğsüne güvenle ve sevgiyle yaslamıştı. Petrus ve Yakup'la birlikte, Yair'in kızının dirilişine tanıklık etti, Dağdaki Değişim'de ve Kurtarıcı'nın Bahçe'deki şiddetli acısında bulundu. İsa çarmıhtayken annesini ona emanet etmişti. Koşarak Petrus'u geçmesiyle, Onikiler arasında açık mezara varan ilk kişi o olmuştu. Başkâhinle olan ilişkileri aracılığıyla saraya girmesine ve İsa'nın duruşmasında hazır bulunmasına, ayrıca arkadaşı Petrus'u da tanıtmasına izin verildi.

Bundan dolayı, bütün bakış açılarına göre, Müjdecilerin İncil hikayelerindeki olayların doğru ve tam olarak kaydedebilmeleri için yeterli oldukları açıktır. Temelde görgü tanıkları olmaları ve durumun ellerinde olması, onlara olayların gerçek tarihini onlardan yüzyıllarca sonra yaşamış tarihçi ve eleştirmenlerden daha iyi yazmalarına hak kazandırmıştır.

Ama eğer Müjdeciler yazdıkları yol gösteren olaylara görgü tanığı oldularsa, olanları unuttuktan uzun bir süre sonra yazdıkları ya da o arada gelişen çeşitli geleneklerle karıştırdıkları iddiası sık sık ortaya atılmaktadır. Bu iddiada belki biraz doğruluk payı olabilir ama İsa'nın haçlanması ve dirilişi gibi konularda tanıkların güvenilirliğini yok etmeye yeterli değildir. Bunlar kolayca unutulabilecek ya da başka şeylerle karıştırılabilecek olaylar değildir. İncil'deki kitapların yazılma ve yayımlanma tarihi belli değildir. Ama Heidelberg'ten profesör Holtzmann (Hristiyanların tarafını tutan birisi olduğu söylenemez çünkü bir kaç yıl boyunca Baden'deki Grand Duchy'de Özgür Düşünenler'in lideri olmuştu), konu üzerinde yaptığı birkaç yıllık dikkatli araştırmasından sonra, İncil'deki ilk üç kitabın, Sinoptik kitapların, 60 ve 80 yılları arasında yazıldığını duyurdu.²⁶⁷ Bu Mesih'in ölümünden sadece 30 ila 50 yıl sonrasındaydı. Bu otuz ile elli yıl arasında İsa'nın yaşamını ve yaptıklarını her gün vaaz eden ortalama hafıza ve zekaya sahip adamların bunları unutmuş olması mümkün mü? Oxford'tan Müdür Drummond'un tanıklığı bu noktada çok geçerlidir. Şöyle diyor: "Eğer Sinoptik kitapların Mesih'in zamanından kırk ila altmış yıl sonra yazılmış olduklarını varsayarsak hâlâ ilk kaynaklara dayanmaktadırlar ve kırk yıl sonra bile karakteristik sözlerin hatırası mükemmel netlikte olabilir... Benim özellikle iyi bir hafızam yok, ama kırk hatta elli yıl önce söylenmiş birçok sözü hatırlayabilirim ve bazı durumlarda hadiseyi canlı bir biçimde gözümün önüne getirebilirim."²⁶⁸

Kanıtların açık bir şekilde gösterdiği gibi, eğer Müjdeciler görgü şahitleri idiye güvenilirliğin en önemli testlerinden birini geçmiş oluyorlar.

(3) Sayıları ve tanıklıklarının tutarlılığı üçüncü sırayı almakta.

Bir şahidin tanıklığı aynı şey için tatmin edici bir şekilde tanıklık eden başka şahitler tarafından doğrulanıyorsa, çok güçlenir. Doğrulamayı şahitlerin sayısı arttıkça, sahtekarlık ve hilekarlıklar engellenmiş olur, tanıkların güvenilirliği daha da doğrulanmış olur. İfade veren tanıkların tanıklığıyla doğrulayanların arasındaki uyum, kanıtların varlığında haklı ve uygun bir tutarlılığı dolaylı olarak göstermektedir. Materyal noktasında radikal bir farklılık sadece güçlendirmeyi boşa çıkarmaz, tanıklardan birisinin ya da her ikisinin de güvenilirliğini yok eder.

Yine, İncil yazarlarına karşı farklılıkla ilgili suçlamalarla oluşan bir araştırma, hikayelerde dahil edilmeyen kısımları eleştirmenlerin ve şüphecilerin çelişki olarak sınıflandırdıklarını göstermektedir. Hiçbir şey dahil edilmeyenleri çelişki olarak göstermekten daha gülünç olamaz, ta ki davanın gereklilikleri dahil edilmemiş gerçeklerin ve durumların ifade edilmesini temel alsın ya da dahil etmeme açıkça yanıltmak veya aldatmak için yapılmış olsun. Herhangi bir başka iddia tarihsel iddiayı altüst eder ve çelişkilerle doldurur. Dion

Cassius, Tacitus ve Suetonius, hepsi Tiberius'un devri hakkında çok ayrıntılı bir şekilde yazmışlardır. Her biri tarafından bahsedilen birçok şey diğer ikisi tarafından kaydedilmemiştir. Bu gerçekten dolayı üçünü birden güvenilir tarihçiler olarak ret mi etmeliyiz? Abbott, Hazlitt, Bourrienne ve Walter Scott Napolyon Bonapart'ın biyografisini yazmışlardır. Hiç biri diğerlerinin yazdığı bütün olaylardan tamamen bahsetmemektedir. Bu atlamalar bütün bu yazarların faziletini yok edip onları kuşku duyulan ve reddedilen kişiler mi yapar? Grafton's Chronicles İngiliz tarih edebiyatında en yüksek derecedeki eserlerden biridir. Kral John'un devrini kapsamaktadır ve Magna Charta'nın kabul edilişi hakkında bahsetmemektedir. Bu Jefferson'un yaşamının Bağımsızlık Bildirgesi'nden bahsedilmeden yazılmasıdır; ya da Lincoln'un Özgürlük Fermanı'ndan bahsetmeyen bir biyografisi gibidir. Bu tuhaf atlamaya rağmen İngilizler, hâlâ Grafton's Chronicles'ı değerli bir eser olarak arşivleri arasında koruma altına almışlardır. Eleştirinin aynı cömert ruhu, kutsal olmayan edebiyatın her yerinde bulunmaktadır. Hristiyanlık karşıtları, eksiklikleri ve çelişkileri görmezden gelmekten veya savunmaktan çekinmiyor, özellikle yazarın sıradan bir kişi ve konunun dinle ilgili olmaması durumunda. Ama konu kutsal olduğunda ve yazar da, vaiz, papaz ya da peygamber gibi, dindar bir kişi olduğunda, aniden inanılmaz bir şekilde bütün tarafsız eleştiriler yok oluyor. Bir an için Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'nın kutsal bir kişi olan Mesih'in biyografi yazarları olduğu unutulabilirse, uyuşmazlık konularında hiç bir zorluk, onların güvenilirliğine karşı hiç bir itiraz çıkmazdı. Şüphesiz var olan ufak farklılıklar, fark edilmeden geçilir ya da genel anlamda tam ve doğru oldukları konusundaki ezici inanç altında sonsuza kadar gömülürlerdi.

Fakat Şüpheciler, Müjdecilerin esinlemeyle yönetildiğini ve aralarındaki farklılıkların esinleme teorisiyle uyuşmadığını söylemektedirler. Tanrı onları zıt hikayeler yazmaları için esinlemezdi. Ama esinleme tarafından yönlendirildiklerini iddia ettikleri varsayımı yanlıştır; çünkü Marcus Dods'un doğruyu söylediği gibi, "Kitapların hiç biri şaşmaz ya da esinlenmiş gibi duramaz. Sadece onlardan bir tanesi yazarın bilgisini nasıl elde ettiğini anlatmaktadır ve bu da uygun kaynakların dikkatle araştırılmasıdır."²⁶⁹

Ama bu bölümün ilgilendiği İncil yazarlarının esinlenmiş olup olmaması buraya kadar önemsizdir. Güvenilirlikleri test edilirken kanıtın kuralları her iki durumda da aynı olurdu.

İncil farklılıkları hakkında Paley'in "Hristiyanlığın Kanıtları"ndan (Evidences Of Christianity) daha geçerli bir gözlem yapılmadı. Eserinde şöyle diyor:

"Hikayenin gerçeğini anlamaktansa ilgili durumlardaki bazı farklılıklardan dolayı tamamını reddetmekten daha aceleci ve daha felsefe dışı bir davranış bilmiyorum. İnsan tanıklığının bilinen özelliği durumsal çeşitliliklerle olan tatmin edici bir gerçektir. Bu, adalet mahkemelerindeki günlük deneyimin öğrettiği bir şeydir. Bir işlemin kayıtları farklı tanıkların ağızlarından çıktığında aralarından açık ya da gerçek uyuşmazlıkların ortaya çıkarılmaması nadiren mümkün değildir. Bu uyuşmazlıklar davacı tarafından dikkatlice gösterilir ama genellikle hakime çok az bir etki eder. Aksine, yakın ve birebir tanıklıklar birlik ve sahtekarlık üzerine kuşkuya neden olmaktadır. Yazılı tarih aynı tarzda bir harekete değindiğinde, karşılaştırma genellikle her zaman benzer düşünce için zemin sağlamaktadır. Pek çok ve bazen de önemli çeşitlilikler kendilerini gösterirler; ve de kesin uyuşmazlıklar; henüz herhangi biri gerçeğin güvenilirliğini sarsmak için yeterli sayılmaz. Yahudilerin elçisi, Claudia'nın heykelini onların tapınağına koyma emrini uygularken, Filo hasat zamanı, Josephus tohum ekme zamanı der. Her ikisi de çağdaş yazarlardı. Hiç bir okuyucu bu uyuşmazlık karşısında bir elçinin gönderildiği ya da böyle bir emrin verilmiş olduğu konularında şüpheye düşmez. Kendi tarihimiz aynı türde örnekler vermektedir. II. Charles'ın hükümdarlığı zamanında Argyll Markisinin ölümü kayıtlarında çok göze çarpan bir uyuşmazlığımız var. Lord Clarendon, asılmak üzere mahkum edildiğini ve idamın aynı gün gerçekleştiğini nakletmektedir; diğer yanda tam aksine, Burnet, Woodrow, Heath ve Echard onun Pazar günü mahkum edildiği ve Pazartesi günü infazın gerçekleştiği konusunda hemfikirdirler. Argyll Markisinin idam edilip edilmediği hakkında İngiliz tarihinin herhangi bir okuyucusu burada bir soru çıkaracak kadar şüpheci miydi? Hristiyan tarihinin zaman zaman saldırıya uğradığı prensiplere göre şimdilik bu bilinmezliğe bırakılmalı."²⁷⁰

Okuyucu, İncil'deki uyuşmazlıkların Müjdecilerin güvenilirliği konusunda zarar verici olduğu kadar yararlı etkisini de çok dikkatlice göz önüne almalıdır. Bir sınıf insan, İncil yazarlarının o zamanda bir araya gelmiş ve hile yolları oluşturmak ve dünyaya sahte bir raporu yayınlamaya aracılık etmek için basit komplocular olduğunu hayal etmiştir. Bu ahmakça bir varsayımdır çünkü, yazarların farklı zamanlarda ve yerlerde yazdığı kesin olarak bilinmektedir. Üstelik, kitapların stilleri ve içerikleri, kandırmak amacıyla birlikte planlanmış olduğu fikrini zayıflatmaktadır. Ve bundan başka, bu uyuşmazlıkların kendisi “birlik ve sahtekarlığın” olmadığını göstermektedir; çünkü akıllı komplocular tamamıyla aynı hikayeyi aynı dilde uydurmuş olurlardı.

Dahası adil ve tarafsız eleştiri, sadece farklılıkları göz önüne almayıp, ayrıca Yeni Antlaşma hikayelerindeki birbirini destekleyen kısımları da inceler. Şu unutulmamalıdır ki, kitapların yazarları farklı zamanlarda ve yerlerde yazan birbirinden bağımsız tarihçilerdi. Sonra genel bir antlaşmanın olduğu gerçektir çünkü birbirlerini tamamıyla doğruluyorlar. Bu şekilde incelendiğinde, içinde bir uyuşmazlık ya da tutarsızlık bulunan, pek çok birbirini destekleyen olayların bulunabileceği, başarılı bir yalanlanma korkusu olmadan ileri sürülebilir.

Müjdesel hikayelerde birbirini destekleyen bölümler ya da özellikler üç başlık altında sınıflandırılabilir: (1) İncil yazarlarından birisinin belirli tarihsel olayları naklederken, aynıysın diğerlerinden biri ya da daha fazlasının da anlatması. Bu olaylar sıradan doğrulamadır. (2) Müjdecilerden birisinin bir diğer müjdeciden açıklanmadığı sürece belirsiz ya da anlamsız olabileceği belirli bir gerçeği anlatması. Bunlar iç doğrulama olarak tanımlanabilir. (3) Diğerleri ne söylemiş olurlarsa olsunlar, bir Müjdeciden nakledilen bir gerçeğin, olayın doğasından dolayı gerçek olması gerektiği durumlar. Bu mantığın ya da aklın basit doğrulamasıdır.

Bir kaç örnek bu sınıflandırmayı netleştirmek için yardımcı olacaktır.

İlk başlık olan “Sıradan Doğrulama” ile ilgili 5000 kişiyi doyurma mucizesinin kayıtlarından bahsedilebilir. Bütün Müjdeciler bize bu olaylardan bahsediyorlar ve her biri toplanan yemek artıklarının 12 küfe dolusu olduğu gerçeğinden bahsediyor.²⁷¹

İkinci başlık olan “iç doğrulama” başlığı altında aşağıdaki olaylar aktarılabilir:

Matta 26:67,68 : “Bunun üzerine İsa'nın yüzüne tükürüp O'nu yumrukladılar. Bazıları da O'nu tokatlayıp, ‘Ey Mesih, peygamberliğini göster bakalım, sana vuran kim?’ dediler.”

İtirazcı bir eleştiri şöyle derdi: Neden gözünün önündeki kişilere peygamberlik etmesi için Mesih'e soruluyor? Belirsizlik çok zarar verici olabilirdi eğer aynı olayı Luka şu şekilde anlatmış olmasaydı: “Gözlerini bağlayıp, ‘Peygamberliğini göster bakalım, sana vuran kim?’ diye soruyorlardı.”²⁷² Mesih'in gözlerinin bağlanmış olduğu Luka tarafından anlatılmasaydı, Matta'da geçen “peygamberlik” kelimesi anlamsız olurdu.

Yine Matta 13:2'de : “Çevresinde büyük bir kalabalık toplandı. Bu yüzden İsa tekneye binip oturdu. Bütün kalabalık kıyıda duruyordu.” Burada belirli bir tekneden bahsediliyor ama Matta bunun hangi tekne olduğundan bahsetmiyor. Ama Markos yardımcı oluyor ve açık bir şekilde şunu söylüyor: “İsa, kalabalığın arasında sıkışıp kalmamak için öğrencilerine bir kayak hazır bulundurmalarını söyledi.” Bu iki yazı birlikte tekneyi tanımlamaktadır.

Yine Yuhanna 6:5'te : “İsa başını kaldırıp büyük bir kalabalığın kendisine doğru geldiğini görünce Filipus'a, ‘Bunları doyurmak için nereden ekmek alalım?’ diye sordu.” Bu İsa'nın İncil'de bu elçiden bahsettiği iki yerden birisi. Neden diğerleri değil de Filipus'a sormuştu bu soruyu? Biri Yuhanna'dan diğeri de Luka'dan olan iki bölüm bunun cevabını vermektedir. Yuhanna 1:44'te şunu okuyoruz: “Filipus da Andreas ile Petrus'un kenti olan Beytsayda'dandı.” Luka 9:10'da 5000 kişinin doyurulduğu bu mucizenin geçtiği yeri öğreniyoruz: “Sonra İsa yalnızca onları yanına alıp Beytsayda denilen bir kente çekildi.” Diğerleri yerine neden Filipus'a sorduğu açık bir şekilde anlaşılıyor. Beytsayda Filipus'un memleketiydi, bu yüzden doğal olarak ekmek satılan yerleri diğerlerinden daha iyi biliyordur.

Sorunun sorulduğu Yuhanna 6’da, ne doyurulan yer ne de kendisine soru sorulan elçi, uzaktan bile olsa Beytsayda ile ilişkilendirilmemiş. Luka’da da mucizeyle ilgili yazılarda, Filipus’tan ve ona sorulan sorudan bahsedilmemektedir. Ama bu yazılar birleştirildiğinde aradaki çarpıcı uyum ortaya çıkıyor ve açıklama tamamlanıyor.

Yine Yuhanna 18:10’da : “Simun Petrus yanında taşıdığı kılıcı çekti, başkâhinin Malkus adındaki kölesine vurup sağ kulağını kopardı.” Petrus’un bu saldırısından dolayı tutuklanması ya da cezalandırılması konusunda hiçbir kayda rastlamadığımız için böyle bir olayın olmadığı ileri sürülmüştür. Luka’daki bir yazı neden tutuklanmadığını açıklamaktadır. “Ama İsa, ‘Bırakın, yeter!’ dedi, sonra kölenin kulağına dokunarak onu iyileştirdi.”²⁷³ Kulağın iyileştirilmiş olması, Petrus’un neden tutuklanmadığını açıklamaktadır. Çünkü, eğer bir tutuklama yapılsaydı saldırı hakkında hiçbir kanıt olmayacaktı. Mucizenin iyileştirmesinden dolayı Petrus’a karşı tanıklık edenlerin kafası karıştırdı ve rezil olurlardı. İftira attıklarından dolayı mahkemeden bile uzaklaştırılabilirlerdi. Ayrıca tutuklamanın olmaması, olayın olmuş olması ve mucizenin gerçekleşmesiyle ilgili sessiz bir doğrulamadır.

Üçüncü başlık olan “mantığın ya da aklın doğrulaması” konusunda tek bir olayın aktarılması yeterli olacaktır.

“İkisi birlikte koşuyordu. Ama öteki öğrenci Petrus’tan daha hızlı koşarak mezara önce vardı.” (Yuhanna 20:4) Bu “öteki öğrenci” diğerleri arasında en genç elçi olarak kabul edilen Aziz Yuhanna’dır. Yuhanna 21:18’den anlıyoruz ki, Aziz Petrus orta yaşlarını geçmiştir. Genç olanın yaşlı olandan daha hızlı koşup mezara önce varmasından daha doğal ne olabilir ki? Mezara önce varmasına rağmen, içeri girmeyip kendisinden yaşça büyük olan Petrus’u beklemiştir. Bundan daha doğal bir açıklama olabilir mi?

Bunlar gibi örnekler daha da uzatılabilir, çünkü İncil hikayeleri bunlarla doludur, ama bu yukarıda bahsedilenler birbirini destekleme teorisine örnek vermek için yeterli sayılmaktadır. Yeni Antlaşma hikayelerindeki iç doğrulama olayları özellikle ikna edicidir. Bunlar olayın doğasından dolayı bozulma ya da sahtekarlığın bütün imkanlarını kapatan, planlanmamış uyumun doğasındaki iddia ve ispatlardır. Bir tek olayda tek bir cümle içinde ifade edilmişlerdir ve başka bir yerde bazı kısımlarının ifadeleriyle desteklenen, izole edilmiş düşüncüleri temsil etmektedirler. Gerçi küçük, ayırık ve parça parça, tıpkı dinamitin parçacıkları gibi, toplanıp birleştirildiğinde karşı konulamaz bir güçle hareket etmektedirler.

Bir kez daha bu farklılıkların İncil yazarlarının komplocu olduğu, dünyaya sahte bir tarihi yayınlamak, insanoğlunu kandırmak amacıyla bir araya geldiği görüşlerini çürütmekte de kullanıldığına dikkat çekiliyor. Başka hiç bir şey, bir sahtekarlığı hazırlamak için komplo kuran insanların, bütün başarılı komploların altında yatan temel prensibi ihmal edeceklerini düşünmekten daha saçma bir şey olamaz. Bu temel prensip de şöyledir: Komplocuların söyledikleri ve yaptıkları arasından genel amacı ortaya çıkarmak için bir plan yapılarak, olması gereken ve makul bir uyumun yaratılması ve sürdürülmesi gerekir. Önceden bir birlik yoksa, sonradan dört adamın farklı zamanlarda ve yerlerde aynı tarihi yeteri kadar çok dile getirerek yazmaları gerçeği, yazarların güvenilirliğinin ve yazdıklarının gerçekliğinin ispatlarıdır. Bu noktada çok büyük bir yazarın tanıklığı aktarılmalıdır: “Daha önce bir anlaşmanın olmadığı aynı zamanda yazılmış belli sayıdaki tanıklarda, tanıkların tanıklıklarından çıkan ihtimallerin toplamı olarak adlandırılabilmesinin dışında bir ihtimal bulunmaktadır; öyle bir ihtimal ki sağlam bir tanıklık olmamasına rağmen geçerlidir. Bu olasılık uyuşmanın kendisinden gelmektedir. Böyle bir uyuşmanın şansa olma olasılığı birden sonsuza kadardır; yani başka bir deyişle prensip olarak imkansızdır. Bu yüzden, eğer uyum dışarıda tutulursa, gerçeğin varlığı dışında başka bir sebep kalmamaktadır.”²⁷⁴

Daha önce bir birliğin olmadığı, birbiriyle uyumlu tanıklıklardan çıkan olasılık teorisini Müjdecilerin davasına uygulayın; hemen onların dürüst olduğu ve hikayelerinin doğru olduğuna ikna oluruz.

(4) Şimdi Müjdecilerin tanıklıklarının uyumlarını insan tecrübesiyle incelememize izin verin. Bu, Starkie tarafından tanımlanan tanıkların güvenilirliklerinin hukuksal testinin dördüncüsüdür.

Tecrübeyle tanıklığın uyması, tanıkların güvenilirliği için uygulanan en etkili ve evrensel testtir. Uygulanmasının hukuki yargılanma yöntemlerine ve mahkemelere bağlı olmadığına dikkat edilmesi gerekir. Etkili olması için profesyonel marifetlere ihtiyacı yoktur. Hakim ya da jüri kadar, nalbant ve marangoz da, başkaları iddialarını analiz ve araştırma için ileri sürdüğünde onu uygular. Doğruluğu sorgulanan yeni bir teori işlendiğinde, ilk önce tecrübe testi uygulanır. Eğer görmüş, duymuş ve hissetmiş olduklarımızla uyum içinde değilse, genellikle reddederiz ya da en azından kuşku duyarız. Eğer bir kaşif kutup bölgelerinden geri gelip, bize Florida'dan ithal ettiklerimiz gibi portakalları gördüğünü, onların Kuzey Kutbuna yakın yerlerde ağaçlarda büyüdüğünü bize söylese, ona inanmayacağız. Aynı şekilde Güney Amerika'dan gelen bir gezginin Kutup ayılarını Amazon'un kıyılarında dolaştığını iddia etse, ona da güven duymayacağız. Betimlemeler, bizim portakalın yetişmesi için gereken temel ortamları ve kutup ayılarının çok iyi bilinen alışkanlıkları ve iklimsel doğaları hakkında bildiklerimizle tamamıyla tutarsız olacaktır. Washington ve Devrim zamanından kalma çok eski bir doküman, demiryolları, telgraf, telefon ve elektrik lambaları hakkında bahsetse, ilk bakışta hemen sahte olduğu anlaşılır. Çünkü tarihsel gerçekler kadar kendi tecrübemiz bize, Washington ve Amerikan Devrimi zamanında böyle şeylerin olmadığını anlatmaya başlar.

Mucizeler meselesi hariç, İncil yazarlarının güvenilirlikleri hakkında tecrübeyle uyuşan test kullanılarak, onların iddiaları hakkında şimdiye kadar hiç bir ciddi itiraz yapılamamıştır. Genel olarak kabul edilmiştir ki, hatta şüpheçiler tarafından bile, Yeni Antlaşma hikayelerinde öne sürülen gerçekler, mucizelerin nakledildiği yerler hariç, doğanın tabiatıyla ve insanın tecrübesiyle uyumludur.

Birkaç şüpheci bir mucizenin imkansız olduğunu ilan ettiler ve Müjdecilerin, Mesih'in mucizevi hareketlerini yazarken aldatıldıkları ya da aldattıklarını söylediler. Ve ister aldatmış, isterse aldatılmış olsunlar, inanılma konusunda değersizdirler. Mucizeler teorisinin imkansızlığını ileri sürenler arasındaki en büyük muhalif olan Spinoza, şöyle yazmıştır: "Bir mucize, doğaya aykırı ya da doğaüstü olsun, tamamıyla saçmalaktır. Hiçbir şey doğa kanunlarına uymadan doğada oluşmaz; bu kanunlar Kutsal Olan'ın aklına giren her şeyi kapsar; ve son olarak doğa sabit ve değişmeyen bir yönde devam etmektedir. Bundan dolayı 'mucize' kelimesi, sadece insanlığın görüşleriyle bağlantılı olarak anlaşılabilir ve sadece sebebi ona benzeyen başka bir olayla açıklanamayan bir olay, bir fenomen anlamına geliyor... Doğrusu şöyle diyebilirim; mucize doğal şeylerin bilinen ilkeleriyle doğal anlayışımız tarafından açıklanamayan bir şeydir."

Spinoza'nın mucizeler öğretisine olan radikal muhalefeti, Yeni Antlaşma'da öğretildiği gibi, kendi özel felsefesine özgü bir üründür. O bir panteistti ve Tanrı'yı doğa ile bir tutmaktaydı. Doğada ayrı ve daha üstün kişisel bir Tanrı'ya inanmıyordu. O kendisine dünyanın ve doğanın bağlı ve itaatkar olduğu, bir hükümdarın da içinde bulunduğu, ruhsal krallık teorisini reddetmişti. Bundan dolayı ona göre, eğer gerçekten aldatici ve hileli değilse, doğal güçle açıklayamadığı her güç gösterisi gerçek değildi; çünkü bunu yaratabilecek doğada daha üstün herhangi bir şeyi hayal edemiyordu. Böylece gerçekte onun mucizeleri inkar edişinin sebebi, en baştan dünyayı yaratan ve o zamandan beri bir babanın izlemesi gibi hareketlerini izlemiş ve kaderini kontrol etmiş kişisel bir Tanrı'nın varlığını inkar edişinden başka bir şey değildir.

Mucizeler konusu gerçekten bir inanç meselesidir, bilimin bir sorunu değil. Fiziksel ispatlarla bir mucizenin doğasını ispatlamak veya çürütmek mümkün değildir. Başka bir deyişle, bir mucizeyi kimya ya da fizik açısından analiz etmek imkansızdır. Bununla birlikte, bir mucizenin gerçekleştiğini başka herhangi bir olayın ispatlanabileceği gibi insan

tanıklığıyla ispatlanabilir. Gerçeğe, onu anlayamadan ya da sebebi göstermeden tanıklık edebiliriz.

Evrende fiziksel güçler kadar, ruhsal güçler olduğuna; bir yerlerde istediği sonucu elde etmek için bir gezegeni yaratma veya yok etme gücünü sahip her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten Ruhsal bir Varlık olduğuna inananlar, mucizesel gücün kullanımına kolayca inanabilir. Tanrı en başta “‘Işık olsun’ diye buyurdu ve ışık oldu” dediğine, Yaratılışla ilgili İncil’deki kayıtlara inananlar, İsa’nın aynı Tanrı’nın bedende görünen hali olduğuna inanıyorlarsa, O’nun suyu şaraba çevirdiğine ya da kötürümü iyileştirdiğine inanmakta zorluk çekmeyeceklerdir. Yaratılış gününde yoktan var eden bir Tanrı, kesinlikle kör Bartımay’a görüş ya da Lazar’a yaşamını geri veremeyecek kadar güçsüz değildir.

Spinoza’nın felsefesiyle ilgili problem, onun kendi başkâhiniyle – Doğayla – onun tanımı altında, Mesih’in yapmış olduğu mucizelere çok yakından benzediği söylenen mucizeleri devamlı olarak yapmakta görünüyor. Süt mideye alınıyor, sindirmenin çeşitli işlemlerine maruz kalıyor, sonra kana atılıyor ve son olarak et ve kemik oluyor. Bu değişimin en son adımı, bilim adamları için bilinemeyendir ve muhtemelen bilinemeyecektir. Yeni Antlaşma Yazıları tarafından daha derin bir gizem ileri sürülmemektedir. Suyun şaraba dönüşmesi, sütün ete ve kemiğe dönüşmesinden çok daha tuhaf, çok daha fazla anlaşılmasız değildir. Kimyasal elementlerin birbirinden farklı olduğu belki söylenebilir. Bununla birlikte, her ikisinin de sonucu, Spinoza’nın tanımıyla mükemmel bir şekilde açıklanmıştır, “Bir mucize, doğal şeylerin bilinen ilkeleriyle ve bizim doğal anlayışımızla açıklanamayan olaylardır.”

Doğanın her yerde olduğu ve bütün zamanlar boyunca evrenin ruhsal güçleri tarafından yapılmış mucizelerle uyum içinde ve paralel olarak harikalar işlediği dürüstçe dikkate alınmalıdır. Tanrı’nın egemen mucizesi, bir insanın bütün günahları ve kusurlarıyla kanatlı bir ruha dönüşüp, böylece adi ve bayağı dünyayı terk ederek yıldızlar arasındaki yaşama gitmeye uygun olması olarak tanımlanabilir. Doğa, zayıf gücüyle, aynı mucizeyi bir tırtılı bir kelebeğe çevirerek, böylece onun bir gübre yığınının çiçekler arasındaki bir yaşama gitmesi için taklit etmeyi dener.

Spinoza, mucizelerin imkansız olduğunda ısrar etmektedir, çünkü “doğa sabit ve değişmez bir şekilde hareket etmektedir?” Ama bu gerçekten doğru mudur? Doğa kanunları değişmeyen tekdüzelikte midir? Doğa zaman zaman tekdüzelikten yorulmaz mı ve yaratılışta özgürlüğe karar verip, bizim mucize ya da daha kabaca “hilkat garibesi” dediğimiz şeyleri yapmaz mı? Spinoza’nın “sabit ve değişmeyen bir şekilde” demekten hoşlandığı bir yönde hareket edersek, doğa genellikle iki bacaklı bir tavuk ve tek başlı bir yılan sağlamaktadır. Peki, ya sık sık gördüğümüz üç bacaklı tavuklara ve iki başlı yılanlara ne demeli? Bu şeyler yaratılırken doğa “sabit ve değişmeyen bir şekilde” mi hareket ediyordu? Spinoza böyle bir olguyu onun “doğal şeylerin bilinen prensipleriyle doğal anlama” düşüncesiyle açıklayabilir miydi? Onları, doğal “kazalar” ya da “hilkat garibeleri” olarak adlandırarak kendini tatmin eder miydi? Bununla birlikte bunlar onun tanımına göre bunlar mucizelerdir. Bütün konunun bir mucizenin bazı standartları ve tanımlarıyla ilgili tartışılması ve üzerinde düşünülmesi gerekir. Eğer doğa ara sıra, canı sıkıldığında ya da farklı bir şey yapmak istediğinde, kendi kanunlarını altüst edip, bizim “hilkat garibesi” dediğimiz şeyleri yaratıyorsa, o zaman neden doğayı yaratan Tanrı’nın, evrensel yönetim için yaptığı kanunları zaman zaman geçici olarak askıya alıp ve hatta onları tuhaf ve garip amaçlar için, bizim mucize diye adlandırdığımız bu garip fenomenlerin yaratılışında kullanmasını farz etmek, bu kadar mantıksız gelmektedir?

Renan gibi başka şüpheçiler, mucize ihtimalini inkar etmiyorlar, ama kendilerini böyle şeylerin olup olmadığı konusunda yeterli ispatın olmadığı fikriyle tatmin etmektedirler. “Değil,” diyor Renan, “şu ya da bu felsefe adına değil, ama evrensel olaylar adına mucizeyi tarihten atıyoruz. Bu zamana kadar hiç bir mucizenin ispatlanamadığını söylüyoruz.” Daha sonra Breton, biyografi yazarı ve felsefeci, bir mucizenin gerçekleştiğini yeterli derecede

ispatlanabilmesi için yapılması gereken testlerle ilgili fikrini bize aktarıyor. “Eğer yarın” diyor, ”bir mucize yapan kişi, tartışmaya yeterli derecede önemli belgelerle kendini takdim etse ve diyelim ki, ölümden diriltmeye kendisinin muktedir olduğunu söylese ne yapacağız? Fizyologlar, fizikçiler, kimyacılar, tarihsel eleştiriye alışkın olan kişilerden oluşan bir komisyon kurulurdu. Bu komisyon bir ceset seçerdi, kendilerini ölünün gerçek olduğuna dair ikna ederlerdi, deneyin gerçekleştirileceği bir odayı seçerlerdi, bütün tedbirleri alırlardı ve böylece şüphe için hiç bir ihtimal kalmazdı. Eğer böyle şartlar altında diriliş gerçekleşseydi, kesinliğe yakın bir ihtimal elde edilmiş olurdu. Bununla birlikte bir deneyi her zaman için tekrar edebilmek gerekir – tekrar aynısını yapmak ve bu bir mucize olduğuna göre zorluk ya da kolaylık gibi bir şeyin sorun olmaması gerekir. Mucize yapan kişi muhteşem eylemini başka şartlar, başka cesetler üzerinde, başka yerlerde yapmak üzere davet edilirdi. Eğer mucize her defasında başarılı olursa, iki şey ispatlanmış olur: Birincisi, dünyada doğaüstü olayların olabildiği; ikincisi, bunu yapabilme gücünün belirli insanlara ait ya da verilmiş olduğu. Ama bu şartlar altında başka bir mucizenin gerçekleştiğini kim gördü? Şimdiye kadar her zaman mucize yapan kişi deney konusunu, yerini ve izleyicilerini kendisi seçmedi mi?”²⁷⁵

Bu Renan tarafından yazılmış olan “İsa’nın Yaşamı” adlı kitaptan bir özettir ve bu kitap, Mesih’in mucizelerinin İncil’deki kayıtlarını yok etmek amacındadır. Bu büyük şüphecinin bu iddiada, her zamanki adaletliliğini kullanmadığını söylemek çok fazla olmaz. Dolaylı olarak İsa’yı bir mucize yapan bir kişiye benzetmiş ve sonuçta O’nun, mucizelerinde “deney konusunu, yerini ve izleyicilerini” seçtiğini iddia etmiştir. Yeni Antlaşma tarihinin bütün öğrencileri, Mesih’in yaptığı mucizelerdeki gerçeklerden ve şartlardan dolayı bunun doğru olmadığını bilmektedir. Bayağı merakın ve itirazcı inanmazlığın, özel olarak toplanmış “fizyologlar, fizikçiler ve kimyacılar” tarafından tatmin edilmediği doğrudur. Ama kişilerin tanıtılmalarının engellenmediği, gizlemeye ya da saklamaya çalışılmadığı; deney konusunun, belirli bir yerin ya da özel dinleyicilerin seçilmediği de eşit derecede doğrudur. Yeni Antlaşma mucizeleri genel bir şey gibi, açık havada, sokakta, yol kenarında, dağın eteğinde, İsa’nın hem dostları hem de düşmanları önünde yapılmıştı. Deney konusu için arama ve ilan verme yoktu. İsa konuyu, yeri ve izleyicileri seçmekten uzak, mucizevi güçlerini ölümcül bir hastalıktan dolayı acı çekmekte olan ve iyileştirilmeyi isteyenlerin ona gönüllü olarak gelmesiyle kullandı. Bazı olaylarda, hastalık kalıcı bir durumdaydı ve halk tarafından iyi biliniyordu. İyileştirme alenen yapılıyordu ve bir çok insan şahit oluyordu.

Renan, örneğinde bahsettiği mucize yapan kişinin, kendisine tamamen inanılmadan önce, ölümden dirilme olayını tekrar etmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu bize İsa’nın birçok mucize gerçekleştirdiğini hatırlatmaktadır. İncil hikayelerinde kırktan fazlası kaydedilmiştir ve Aziz Yuhanna’nın kapanış ayetinde hiçbir zaman yazılmamış olan daha bir çoğunun O’nun tarafından gerçekleştirildiğine dair kuvvetli bir ima bulunmaktadır. Bunlar O’nun mucizevi gücünü göstermek için fazlasıyla yeterlidir.

Mucizeler hakkındaki görüşleriniz ne olursa olsun, ana fikir böyle şeylerin tecrübeye dayanmamaktadır. Ve Müjde yazarlarının durumundaki güvenilirlik testi geçersiz olur, çünkü onlar bilerek imkansız olayları yazmışlardır. Bu özel testin değerini düşürmeyi denemek boşa olur, ama doğru şekilde tanımlanmış ve sınırlandırılmışsa daha temelsiz bir şeyin olmadığı gözlemlenebilir. Bir adamın, ulusun ya da jenerasyonun deneyi, başka bir adam, ulus ya da jenerasyon için gerekmediği unutulmamalıdır. Telsiz Yeni Gineli bir vahşiye ne kadar gizemliyse, Mısırlıların piramitleri dikerken tam olarak kullandıkları mekanik işlem de, günümüz bilim adamlarına gizemlidir. Doğu ve Batı birbirlerine düşüncede ve yaşamda neredeyse mucizevi formda farklı töreler, alışkanlıklar ve gelenekler sunmaktadır. “Fransız diyor ki; ‘Ben Avrupa’daki en iyi boyacıyım; hiç kimse bana denk olamaz ve kimse Lyons’u geçemez. Bununla birlikte kızların 30.000 \$ değerinde şallar yaptıkları Keşmir’de ona, üretmesi bir yana, onları birbirinden bile ayırt edemeyeceği 300 farklı renk gösterirler.” “Haçlıların Hikayeleri” adlı kitabında Sir Walter Scott, Türk Selahaddin ve Aslan Yürekli

İngiliz Richard'ın tanışmasını nefes kesici bir şekilde anlatmaktadır. Selahaddin, Richard'tan kendisine olağanüstü kuvvetini göstermesini ister. Norman Kral, çadırın zemininden demir bir çubuk alır ve onu ikiye ayırır. Müslüman savaşçı hayrete düşer. Sonra Richard ona, onun ne yapabildiğini sorar. Selahaddin, onun gibi bir demiri ikiye bölemeyeceğini ama eşit derecede harika bir şey yapabileceğini söyler. Bunun üzerine divandan kuştüyü bir yastık alır ve Şam tarzı kılıcını çekerek yastığın ikiye bölünmesini sağlayacak bir şekilde üzerinden geçirir. Richard şaşkınlık içinde bağırır: “Bu kara sanattır; büyüdür; şeytandır; direnci olmayan bir şeyi kesemezsin!” Burada Batı gücü ve Doğu sihi karşılaşır ve birbirlerinin huzurunda mucize gibi görünürler. “Kayıp Sanatlar” adlı muhteşem konferansında Wendell Phillips, George Thompson'un ona bir keresinde Kalküta'da bir adamın az miktarda ince ipeği havaya fırlattığını ve bir Hindu'nun bunu kılıcıyla ikiye böldüğünü gördüğünü anlattı. Bir batılı kılıç ustası bunu yapamazdı.

Mucizelerin itirazcıları, sık sık günümüzde neden mucize olmadığını ve onları neden hiç bir zaman göremediğimizi sorar. Spinoza'nın tanımına göre buna verilecek cevap, mucizelerin her gün olduğu sadece doğa değil, insan tarafından da gerçekleştirildiği verilebilir. Halk buna inanmadıkça neden Edison “büyücü” ya da “sihirbaz” olarak anılmıyor? Ama tartışma, Mesih'in yaptığı tarzda mucizelerin günümüzde görülmemesi mi? Geçmişte hiç bir zaman tekrarlanmayacak şeyler yapılmadı mı? Mısır'daki piramitlerden ve İnkaların kaybolan sanatlarından bahsetmiştik. Daha ileri bir örnek belki de insanın kökeninde yatmaktadır. İki teoriden birisi şüphe götürmeyecek derecede doğru: İlk kadın ve erkeğin dünyaya doğmadan gelmiş olmaları, ya da kadın ve erkeğin daha düşük seviyedeki hayvanların evrimleşmesinin bir ürünü olduğu. İnsan ırkının kaynağı hakkında başka hiç bir teori bu kadar geliştirilememiştir. Şimdi kesindir ki, günümüz jenerasyonları hiç bir zaman bunlardan birisini deneyimlememiştir; günümüzdeki bütün insanların kuşkusuz başka insanlardan doğmuş olması ve erkek ve kadınların dört bin yıl önce günümüzdeki gibi fiziksel ve ruhsal olarak mükemmel olmalarından evrim sürecinin uzun süre önce durduğunun kesin olarak anlıyoruz. Diğer bir deyişle, insanın kaynağını oluşturan işlemler geçmiştir. Günümüzde böyle şeyler görmediğimiz için, İsa'nın mucizelerinin gerçekleşmediğini tartışmak, insan yaşamının tarihi ve gelişimlerinin şüphe getirmez meydana gelişini inkar etmektedir, çünkü bu gibi oluşumlar ve gelişmeler bize ve jenerasyonumuza artık tanıdık değildir.

Kişisel olarak görmediğimiz, duymadığımız ve hissetmediğimiz her şeyi yanlış olarak tanımlamak zihinsel görüş alanını en acı bir biçimde sınırlandırmak olacaktır. Entelektüel ufkumuz, başkalarının gördüğü ve bildiği şeylere katılmayacak olsaydık, kendi kendine fazlaca gelişmeyecekti. Bir çok bilgi bize telegrafik olarak gönderilmektedir ve bir çok şey, doğru olduğunu kabul etmemiz gereken seyyahlar tarafından bize anlatıldı; şimdiye kadar gördüklerimiz ya da duyduklarımızla hiç bir ilgisi olmasa bile. Yoksa Hollandalı elçinin, Hollanda'da suyun sık sık katı bir maddeye dönüşerek donduğu hikayesini reddeden Siyam Kralı kadar ahmakça davranmış oluruz. Doğu Hindistan'ın sıcak ikliminde suyun böyle donduğunu kral daha önce hiç görmemişti ve bu yüzden böyle bir şeyin bir yerlerde olmuş olmasına inanmayı reddetti.

Tecrübe en mantıklı ve en makûl testtir, eğer inceleme altında olan kanunun bütün materyal safhalarına yeteri derecede uzanarak değiniyorsa. Sonsuz çeşitlilikteki biçimleri ve değişiklikleriyle maddi ve ruhsal evreni basit ve izole bir yaşamın ya da bir dönemin ya da ırkın kendine özgü standartlarının sınırlı tecrübesiyle yargılamada ısrar etmek en tehlikelidir. Böyle bir testin uygulanmasıyla ilerleyen bir uygarlık imkansız olurdu, çünkü her nesildeki insanların sıfırdan başlaması gerekirdi ve kendi tecrübelerinin sonuçlarıyla sınırlandırılmış olurlardı. Ayrıca böyle bir öğretinin zorla uygulanması, yaratıcı dehalar tarafından keşfedilmiş ya da fizik veya kimya araştırmalarıyla geliştirilmiş doğanın gerçeklerinin kabulünü, bu gibi gerçeklerin evrensel tecrübenin meseleleri olana kadar

engeller. Herkes o zaman kuşkulu vatandaşın yerinde olabilir. Kuşkulu vatandaş, Baltimore'dan Washington'a telgraf aracılığıyla başkanlık için James K. Polk'un adaylık anonsu mesajının gönderildiği kendisine anlatılan kişidir. Telgraf mesajlarına aynı anda kablonun her iki ucunun başında olmadıkça inanmayı reddetti. Onun kuşkuculuğuna ve tecrübesizliğine rağmen telgrafın sanatı gerçektir. Columbus'un gemisini ilk gördüklerinde Amerikan yerlileri, onları cennetten gelmiş büyük kuşlar sandıklarını söylemişlerdir, çünkü onların tecrübelerine göre hiç bu kadar kocaman kanatları olan kanolar görmemişlerdi. Herodot bize, bazı cesaretli denizcilerin o zamanlarda genelde gidilen yerlerin sınırları dışında Afrika'nın kıyılarına gittiklerini anlatmaktadır. Gezilerinden harika bir kayıtla geri geldiler ve günün ortasında gölgelerinin güneyi gösterdiği bir ülkeye gerçekten vardıklarının hikayesini anlattılar. Kimse onlara inanmadı ve raporları Akdeniz halkı tarafından hor görülerek ve inanılmayarak reddedildi. Çünkü onların tek bildiği, bir kişinin gölgesinin her zaman kuzey yönünde olduğuydu. Gölgelelerin başka bir yöne dönebileceği ihtimaline inanmıyorlardı. Bununla birlikte denizcilerin raporu doğrudur.²⁷⁶

Bu basit örnekler, bizden başka varlıkların sadece bizim tecrübe ettiklerimizden farklı değil, anlayışımızın hem kalıcı hem de geçici olarak dışında tecrübeleri olduğunu bize öğretmektedir. Bu gerçeğin ahlak prensiplerini mucizeler dikkate alınarak Müjdecilere uygulandığında, İsa'nın mucizevi güçlerine maruz kalan ve şahit olan şanslı kişilerin bizim hiç bir zaman edinemediğimiz ve şimdi tam olarak anlayamadığımız tecrübelerle sahip olduğu görülebilir.

(5) Beşinci ve son olarak, paralel olaylarla tanıklıklarının uyumu testi bulunmaktadır.

Bu, tanıklığı yazıya çevrilmiş tanığın ölü, kayıp ya da delirmiş olduğu olaylarda güvenilirliğin ana testidir. Böyle şartlar altında kişisel sorgulama imkansızdır. Bunun anlamı, tanık sanki hâlâ yaşıyor ve sözlü olarak tanıklık ediyormuş gibi aynı derecede eğilim, önyargı ve kişisel tavırlara suçlama ve doğrulamayı geliştirmektir. Yazılmış bir hikaye elimizdeki tek şey ise, ancak bölümlerinin dikkatlice araştırılması, birbirleriyle karşılaştırılması, sonra da tamamlayıcı ve aynı zamanda oluşan gerçeklerle ve şartlarla karşılaştırılması güvenilirliğini tespit edebilir. Bu testin değeri çok fazla büyütülemez. Greenleaf, dayalı olduğu temeli tam olarak az ve öz bir şekilde ifade etmiştir. "Her olayın" diyor, "gerçekten belli olan, insanın meselelerinden meydana gelen engin karmaşık olayları içinde kendine uygun ilişkisi ve yeri vardır; kaynağını ondan önce gelen olaylara borçlu, aynı zamanda ve yerde ve genellikle uzak yörelerde meydana gelen diğer hepsiyle çok yakından bağlantılıdır ve başarılı olan birçok başkalarını doğurarak sırasını kullanmaktadır. Bütün bu anlaşılmaz bağlamlar ve görünmeyen anlaşmazlık içinde mükemmel bir uyum var; en uzak derecede bağlantılı bütün diğer çağdaş olaylarla gerçekten olmuş gerçeklerle birbirine tamamen uyarken, aynı zamanın ve yerin gerçek olaylarıyla yakından karşılaştırıldığında yanlış gözükmeyebilecek bir hikayeyi herhangi bir insanın uydurması imkansızdır."²⁷⁷

Bu prensip, sorgulamayı yapanın yeteneklerine geniş bir alan sunmaktadır ve diğer bütün testler başarısız olduğunda onun gerçeği ortaya çıkarmasını ya da yanlış bulmasını sağlar. Ayrıca yalan yere tanıklık edenler ve onların bunu yapmalarını sağlayanlar tarafından da çok iyi bilinen bir prensiptir. Sahte tanıklar, detaylardan dikkatlice kaçınırlar, çünkü tanıklıklarının tek bir gerçeğe -ki onun da bağlı olduğu olaylar basit ve birkaç tanedir- yakın tutarak kendilerini güvende tutarlar ve ayrıntılardan korkarlar. Eğer tanık, prensibi anlayamayacak kadar ya da tehlikesini tahmin edemeyecek kadar cahilse, avukatı eğer mesleğinde alçaklık yapmaya razıysa ve sahte tanıklıklarla adaletin suyunu bulanıklaştırmak istiyorsa, uygun bir uyarıya dayanabilir. Tanıktan kendisine daha önce talimat verilmemiş meseleler hakkında çok az şey hatırlaması istenir. Özellikle mahkeme tarafından tanıklık etmesi mecbur edildiği meselelerde tanıklığı tereddütlü, sınırlı ve doğal olmayan bir şekilde sonuçlanacaktır. Her seferinde birçok önemli olanı unutmasını sağlayacak uygun hatıralar önüne sürülür, böylece birçok önemli olanları unutup, önemli olmayan gerçekleri ve olayları

hatırlar. Halihazırda sorgulanmamış olduğu herhangi bir konu hakkında acı dolu bir tereddüt gösterecektir. Diğer yandan dürüst tanık, ifadelerinde genellikle içten, açık yürekli ve rahattır. Onun tanıklığı bundan dolayı doğal ve denetimsizdir.

Bu ikinci özellikler, Yeni Antlaşma hikayelerinin her bir sayfasını işaretlemektedir. İncil yazarları en yüksek özgürlükleriyle yazmışlardı, detaylı ve fazlaca ayrıntılı kayıtlar tutmuşlardı. Yaşadıkları zamandaki örf ve adetleri, alışkanlıkları ve tarihi gerçekleri yazmışlardır. Yazılarının doğallığı ve içtenliği hayrete değerdir. Hiç bir yerde bir şeylerin üstünün örtülmesi, yama ya da uydurmaya çalışma yoktur. Yazılarının hiç bir yerinde, genellikle sahte tanıklıkların özellikleri olan tanıtıcı cümleler ya da takip eden açıklamalar yok. Kendilerine inanılıp inanılmadığı konusunda tamamıyla umursamaz gözüküyorlar. Yazarlar şöyle diyor gibiler: “Bunlar gerçeklerin kayıtları ve eğer dünya bunları reddederse, tarihin gerçeklerini reddetmiş olur.” Bu şekilde olan açık kalplilik ve kendine güven etkileyicidir ve bütün tartışma forumlarında bunlar gerçeğin su götürmez işaretleri olarak nitelendirilir.

Şu varsayılmalıdır ki, Müjdeciler, sahte tanıklıklardaki meselelerin çok aşırı detaylandırılmasının tehlikesinin tamamen farkındaydılar ve gerçek olmasaydı, iddialarının bu kadar ayrıntılı olmasına kendilerini adamaları için tereddüt ederlerdi. Heidelberg’ten olan Profesör Holtzmann’ın düşüncelerini halihazırda incelemiştik. Bunlar Sinoptik kitapların zamanımızın 60 ila 80 yılları arasında yazılmış olduğudur. O zaman da Kurtarıcı’nın yaşamı ve öğretisiyle ilgili olaylara olduğu kadar, kutsal yazarlar tarafından nakledilen sayısız diğer gerçekler ve olaylara aşına olan bir çok insanın hâlâ yaşıyor olduğu kesindir. Aziz Pavlus, 1. Kor. 15:6’da dirilen İsa’nın, aynı anda görüldüğü 500 kişiden bahsetmekte ve şunu eklemektedir: “Bunların çoğu hâlâ yaşıyor, bazılarıysa öldüler.” Ve şu unutulmamalıdır ki 250 veya daha fazla kişiden oluşan bu grubun dışında Efendi’nin öğretişleri ve mucizeleriyle ilgili farklı hatıraları olan daha birçokları yaşıyordu. O’nun tarafından iyileştirilmiş olan, O’nun dizlerinde oturmuş olan çocuk ve O’na eziyet etmiş ve öldürmüş olan Ferisi partinin ve Saduki aristokrasisinden bir çok kişi gibi bir çoğu kuşkusuz halen yaşıyorlardı ve Nasıralı’nın hizmetlerinin olayları hakkında canlı anıları vardı. Bu insanlar Müjdecilerin iddia etmiş olabileceği yanlış iddiaları çürütebilecek durumdaydılar. Bu gerçeğin bilincine varmak kendilerinin doğruyu söylemeleri için kuvvetli bir nedendir.

Ama İncil kitapları sadece kendi dönemlerindeki yazarlar tarafından yalanlanamamış; daha sonraki bilimsel araştırmalar ve tarihsel incelemeler de onu suçlayamamış ve çürütememiştir. Bu noktada tamamlayıcı ve çağdaş tarihle tanıklıklarının uyumu testini doğrudan uygulayacağımız noktaya geliyoruz. Bu amaç için, bir örnek olması açısından, sadece İsa’nın duruşması ve haçlanması içeren olayların teyidi için kutsal olmayan tarih aktarılmaktadır.

İlk olarak Mesih’in yargılanmasında Pontius Pilatus’un olduğunu bize, Müjdeciler anlatmaktadır. Hem Josephus hem de Tacitus Pilatus’un o zamanda Yahuda’nın valisi olduğunu anlatmaktadır.²⁷⁸

Yuhanna 18:31’de şunu okuyoruz: “Pilatus, ‘O’nu siz alın, kendi yasanıza göre yargılayın’ dedi. Yahudi yetkililer, ‘Bizim hiç kimseyi ölüm cezasına çarptırmaya yetkimiz yok’ dediler.” Bir çok kutsal olmayan tarihçiden, eski ya da yeni, yaşamın ve ölümün gücünün Yahudilerden alındığını ve Roma Valisine verildiğini öğreniyoruz.²⁷⁹

Yuhanna 14:17’de şöyle yazıyor: “Askerler İsa’yı alıp götürdüler. İsa çarmihini kendisi taşıyıp Kafatası -İbranice Golgota- denilen yere çıktı.” Şu teyit edici cümle Plutarch’ta bulunmaktadır: “Her çeşit kötülük kendi özel işkencesini üretir; her suçlu kişide olduğu gibi, infaz için öne çıkarıldığında *kendi çarmihini taşır.*”²⁸⁰

Matta 27:26’da şöyle okuyoruz: “Bunun üzerine Pilatus onlar için Barabba’yı salıverdi. İsa’yı ise kamçılattıktan sonra çarmıha gerilmek üzere askerlere teslim etti.” Roma’lılardaki bu haçlanmadan önce yapılan kırbaçlama bir çok eski zaman yazarları

tarafından tasdik edilmektedir. Bunların arasından Josephus ve Livy'den bahsedilebilir. Aşağıdaki yazı Josephus'tan alınmıştır:

Daha önce kamçıyla kırbaçladığını çarمیha gerdi.²⁸¹
Dövülmüş olarak, kalenin karşısında çarمیha gerildiler.²⁸²
Önce dövüldü sonra da canlı canlı yakıldı.²⁸³

Livy'den tek bir cümle yeterli olacaktır:

Değneklerle dövüldükten sonra hepsi dışarı sürüklendiler ve kafaları uçuruldu.

Yuhanna 19:19,20'de şöyle okuyoruz: "Pilatus bir de yafta yazıp çarمیhın üzerine astırdı. Yaftada şöyle yazılıydı: NASIRALI İSA - YAHUDİLER'İN KRALI. İsa'nın çarمیha gerildiği yer kente yakındı. Böylece İbranice, Latince ve Grekçe yazılan bu yaftayı Yahudilerin birçoğu okudu." Suçlunun cezasını cezalandırıldığı alete yapıştırmak Roma'lılar arasında bir gelenektir. Bu bir kaç antik tarihçi tarafından yazılmıştır. Bunlardan Suetonius ve Dion Cassius'u sayabiliriz. Suetonius'ta şöyle bir cümle geçmektedir: "Ailenin babasını köpeklere şu başlıkla attı, 'Bir gladyatör konuşurken Tanrı'ya karşı saygısızlık etmemeli.'"285 Dion Cassius'ta da şunu görüyoruz: "ölümünün sebebini gösteren bir yazıyla mahkemenin ya da meclisin ortasından geçirilir ve peşinden çarمیha gerilir."286

Ve son olarak, Yuhanna 19:32'de şunu okuyoruz: "Bunun üzerine askerler gidip birinci adamın, sonra da İsa'yla birlikte çarمیha gerilen öteki adamın bacaklarını kırdılar." Konstantin'in bir emriyle haçlanma cezası kaldırıldı. Bu emrin övgüsünden bahsederken meşhur bir dinsiz yazar, bacakların kırılması olayından bahsetmektedir. Bu yazar şunu söylüyor: "O kadar dindardı ki bacakların kırılmasıyla yapılan çarمیhı, bu çok eski cezayı, kaldıran ilk kişi oldu."287

Eğer tarihin doğrulayıcı özellikleriyle İsa'nın duruşmasının ve haçlanmasının üzerine kurulu sınırlı etkenleri bırakır ve İncil yazarlarını bir bütün olarak göz önüne alırsak, onların evrensel tarih ve tecrübe gerçekleri ve öğretileriyle onaylandıklarını ve doğrulandıklarını bulacağız. Bu yazarlar hakkındaki bir araştırma ayrıca onların doğruluğu ve güvenilirliğinin ispatı sonucunu oluşturan ilahi bir unsur ortaya çıkarır. İncil hikayelerindeki ilahi ya da ruhsal unsur üzerine bir tartışma, bu tartışmanın amacına yabancı kalır. 1. bölümün kapanış sayfaları Yeni Antlaşma hikayelerindeki insan unsurlarını incelemeye adanacaktır. Bu, Starkie tarafından bahsedilen güvenilirliğin beş hukuki testinin ayrıntılarından daha fazlası olmayacaktır.

İncil hikayelerindeki insan veya tarihi kısımların güvenilirlik öğeleri derken, doğru olarak kabul etmeye alışmış olduğumuz ifadeleri olan, kabul edilmiş yetkiye sahip laik tarih içinde yazılmış gerçeğin sunumunun başka meselelerdeki gerçeğin sunumunun benzerliğini ifade etmek istiyoruz. Tarihsel gerçeklerin birbirleriyle ilişkileri ve hâlâ diğerlerinin ispatlanmaya çalışıldığı, gerçek olduğu bilinen ya da inanılan şeylerin bağlantıları ve benzerlikler, inanç için esaslı bir zemin oluşturmaktadır ve bu nedenle ispatın şekilleri güvenilirdir. Yeni Antlaşma hikayelerinin dikkatlice okunmasıyla, içinde anlatılan olaylarla iddialarına tamamıyla inanılan laik tarihçiler tarafından çok iyi bilinen ve nakledilen tarihsel olaylar arasındaki göze çarpan benzerlikler görülür. Bu benzerliklerin bir kaç tanesine birlikte bakalım.

Aziz Luka Bahçe'deki Kurtarıcı'nın ıstırabını tanımlarken: "Derin bir acı içinde olan İsa daha hararetle dua etti. Teri, toprağa düşen kan damlalarını andırıyordu."288

Bu tuhaf "kanlı ter" meselesi dünya tarihinde o kadar nadir olmuştur ki, Getsemani'de olmuş olması sık sık reddedilmiştir. Bu yazılar üçüncü Müjdecinin hayal gücünün aşırı heyecandan dolayı, geleneklerin hatalarını kaydetmesi sayılmıştır. Ama şimdi benzer olaylar laik yazarlar tarafından doğrulanmıştır. Tissot şöyle bir olayı aktarmaktadır: "Bir denizci bir

fırtınada o kadar korkmuştu ki, dizlerinin üstüne çöktü ve fırtına boyunca kan terledi. Bu kan terini sildikten sonra teri normale döndü.”²⁸⁹ Schenck şöyle bir olayı bir olayı aktarmaktadır: “Askerlerin eline düşmüş olan bir rahibe, kılıçlar ve hançerlerle ölüm tehdidi altındayken o kadar korkmuş ve heyecanlanmıştı ki, vücudunun her yerinden kan çıkmaya başlamıştı. Ona saldıranların gözü önünde kan kaybından öldü.”²⁹⁰ Fransa’daki IX. Charles’ın ölümünü yazarken Voltaire şöyle diyor: “Onu öldüren hastalık pek bilinmeyen bir türdendi; bütün gözeneklerinden kan çıkıyordu. Bazı örnekleri bulunan bu hastalık ya aşırı korkunun ya aşırı şehvetin ya da şiddet dolu bir öfkenin bir sonucudur.”²⁹¹ Aynı olay eski Fransız tarihçi De Mezeray tarafından da çarpıcı bir şekilde anlatılmıştır: “Gençliğinin kuvvet ve enerjisiyle bu hastalıkla uzun süre mücadele etmişti, ama sonunda Vincennes’deki kalesinde 8 Mayıs 1574 yılları civarında yatağa düşmüştü. Yaşamının son iki haftasında bünyesi tuhaf davranışlar gösterdi. Şiddetli acılara sebep olan kasılmalar geçiriyordu. Şiddetli bir şekilde titriyor ve kan vücudunun her yerinden hatta derisinin gözeneklerinden bile çıkıyordu. Öyle ki bir keresinde kanlı terden sıırıslam olmuş olarak bulundu.”²⁹²

Eğer denizci, rahibe ve Fransa Kralı bu “kanlı ter”den mustarip olmuşlarsa, o zaman neden İsa, Nasıralı Marangoz, aynı şekilde bundan mustarip olmuş olmasın? Eğer Tissot, Schenck ve Voltaire’e inanılmışsa, neden Aziz Luka’ya inanmayı reddedelim? Eğer Aziz Luka bu konuda gerçeği söylemişse, neden onun Tanrı’nın Oğlu’nun yaşamı, ölümü ve dirilişi hakkında söyledikleriyle ilgili diğer olaylar hakkında şüphe duyalım? Voltaire, şimdiye kadar yaşamış en zeki ve en güçlü şüpheci, bu konuda Mesih’in biyografi yazarıyla uyuşmuyor mu?

Benzerlik ve uyumla ilgili başka bir olaya bakalım. Çarmıha gerilmeyi anlatırken Aziz Yuhanna şunları yazmıştır: “Ama askerlerden biri O’nun böğrünü mızrakla deldi. Böğründen hemen kan ve su aktı.”²⁹³ Eski şüpheci eleştiriler Kurtarıcı’nın böğründen kan ve su çıkmasıyla ilgili yazıları reddetmiştir. Bunun birinci sebebi, diğer Müjdecilerin bu olaydan bahsetmemesi; ikinci sebebi de iddia edilen şeyin bilimsel olmamasıdır. Ama modern tıp bilimi çok net bir şekilde, İncil kayıtlarına göre, İsa’nın kalbinin yırtılmasından dolayı öldüğünü göstermiştir. 19. yüzyılın ortalarında, ünlü bir İngiliz hekim ve cerrah olan Dr. Stroud “Mesih’in Ölümünün Fiziksel Sebebi” başlıklı bir tez yazdı. Bu tezde, İsa’nın çarmıhtaki ani ölümünün sebebinin, kalbinin yırtılması olduğunu çok açık bir şekilde ispatlamıştır. Bu gerçeği oluşturmak için bir çok iddia ileri sürülmüştü. Diğer sebeplerin arasında, çarmıhta kısa bir süre kalmış olması ve ruhunu teslim etmeden hemen önce yüksek sesle bağırmış olması yırtık bir kalbin Keder İnsanı’nın ölümüne neden olduğunu ispatlama eğilimindedir. Bu kitabın yazarına göre en kuvvetli kanıt, böğrüne bir mızrak sokulduğunda ölü adamdan kan ve suyun çıkmış olduğu gerçeğidir. Dr. Stroud bunun öldükten sonra kalbin zorla delinerek yırtılması durumunda sık sık olduğunu söylemiştir. “Ölümden bir kaç saat sonra kan genellikle iki temel bileşime ayrılır: Crassamentum; koyu kırmızı renginde, yumuşak pıhtı şeklinde bir maddeye ve Serum; açık renkte sulu bir sıvıya. Genellikle bunlar kan ve su olarak adlandırılır ve eğer kalp zorla yırtılır ya da delinirse ayrı ayrı akarlar. Bu tez sayısız tıp yetkilisinin görüşlerini aktarmış ve tamamlandığında İngiltere’nin bazı ünlü hekimleri ve cerrahları tarafından da onaylanmıştır.

Çok muhtemeldir ki Aziz Yuhanna, İsa’nın yanından çıkan tuhaf kan ve suyun fiziksel sebebinin bilmiyordu. Görülüyor ki kendisine inanılmayacağından korkmuş ve bu yüzden bir sonraki ayette kendisinin bunu şahsen gördüğünü bütün dünyaya anlatmakta dikkat etmiştir: “Bunu gören adam tanıklık etmiştir ve tanıklığı doğrudur. Doğruyu söylediğini bilir. Siz de iman edesiniz diye tanıklık etmiştir.”²⁹⁴

Yine burada İsa’nın yanından akan kan ve su konusunda modern tıp bilimi nazik ve müşfik Müjdecî’nin hikayesiyle uyuşmaktadır.

Benzerlik ve uyuşma konusunda başka bir örnek; Bahçe’de Mesih’in tutuklanması olayıyla oluşmaktadır. Aziz Yuhanna diyor ki: ‘İsa, “Benim” deyince gerileyip yere düştüler.”²⁹⁵

Tarihte sıradan insanların şeytan olduklarını düşündükleri kişilerin karşısında sersemledikleri ve donup kaldıkları bazı olaylar bulunmaktadır. Galli bir muhafız Sulla tarafından, Marius’u öldürmek için Minturnae’ye gönderildiğinde, eski Roma aslanı gözlerinde şimşekler çakarak ayağa kalkıp köleye doğru ilerledi ve o da “Caius Marius’u öldüremem!” diye çılgın atarak korku içinde kaçtı.”²⁹⁶

Bahçedeki tutuklanma anında öğrencilerin hepsinin O’nu bırakıp kaçtığını Matta’dan da öğreniyoruz.

Bu korkaklıktan ve terk etmekten farklı bir olay değildir. Bu ancak evrensel bir gerçeğin örneğidir: Halk, kahraman ya da peygamberi zafer ve taç giyme zamanlarında kör gibi takip eder ve delicesine yüceltir, ama küçük düştüğünde ve çarımha gerildiğinde terk ederler.

Savonarola’nın yakılmasını hatırla. Florentin Cumhuriyeti’nin bu vatansever rahibi Tanrı tarafından esinlendiğine inanıyordu. Kahramanca yaşamı ve şehit edilmesi iddiasını haklı gibi gösteriyor. Aziz Markos’un öğrenciliğinden Reformasyonun müjdecisi olmuş ve takipçileri sözlerine sanki gökyüzünden gelmiş bir mesajla esinlenerek söylenmiş gibi bağlı kaldılar. Daha sonra kötülük peşinde olan bir Engizisyon mahkemesi onu çarımha çivilediğinde ve etrafında alevler yükseldiğinde onu yücelten aynı halk ona sövüp, onun şehitliğiyle alay ettiler.

Napolyon’un kariyerini hatırla. Austerlitz’in oğlu dünyaya karşı durduğunda, bütün Fransız ulusu bir zamanlar Korsika’nın teğmeni olan imparatorlarına karşı sevgi ve saygıda çığına dönmüşlerdi. Ama müttefikler Leipzig Savaşı’ndan sonra, Paris’e girdiğinde, aynı Fransız ulusu kendi imparator putlarını inkar etmiş, heykellerini yok etmiş, emirlerini iptal etmiş ve bütün Avrupa ile birlikte onun sonsuza kadar Fransa’dan sürgün edilmesini talep etmiştir. Ardından Elba’ya seyahat gelmiştir. Ama bu sadakatsizlik ve vefasızlık dolu tarihi melodram henüz tamamlanmamıştı. Aynı Napolyon, bir kaç ay sonra hapis olduğu Akdeniz adasından kaçarak Fransa sahillerine çıktı. Aynı Fransız ulusu tekrar onu açık kollarla karşıladılar, yücelttiler ve öpücüklerle boğdular. Yüz gün geçtikten sonra Waterloo’nun korkunç savaş alanında, “Şans ve kader birleşerek önceki kralın servetini yıktı.” Yine vefasız Fransız halkı, Napolyon hanedanlığına son verip sevinç dolu alkışlar arasında XVIII. Bourbon Louis’in sürgünden dönüşünü kutladılar.

Ve Müjdecî şu sözleri yazdığında: “öğrencilerin hepsi O’nu bırakıp kaçtı”, sadece bütün tarihin iletliği ve uyumun gösterdiği gerçeğin bir şekline anlam kattı.

Yine, kutsal olan ve olmayan tarih arasındaki benzerlikler ve paralellikler sadece gerçeklerin hikayeleriyle duracakmış gibi değil. Laik tarih, aynı kutsal tarihte olduğu gibi benzer karakterler göstermektedir. Benzerlik genellikle o kadar çarpıcıdır ki şaşkınlık uyandırmaktadır. Örneğin; Aziz Petrus ve Mareşal Ney’i karşılaştır. Petrus, Oniki Elçinin lideriydi; Ney, Napolyon’un oniki mareşalinin şefiydi. Petrus düşünmeden hareket eden aceleci birisiydi; Ney de öyle. Petrus, Elçisel hizmetteki acil durumlarda ilk konuşan ve harekete geçen kişiydi. Dumas’ın anlattığına göre Ney, her zaman savaşı başlatmak ve ilk saldırıyı yönetmek için sabırsızdı. Petrus muhtemelen İsa’nın büyük trajedisinin başladığı bahçeyi en son terk eden kişiydi; Ney, hükümdarlığının kariyerinin sonunun açıkça görülemeye başlandığı Rus kışının dehşetini en son terk eden kişiydi. Petrus, İsa’yı inkar etti; Ney, Napolyon’u. Elba’dan kaçarken onu bir kafes içinde XVIII. Louis’e getirmeyi bile teklif etti. Petrus, daha sonra, inkar ettiği İsa’ya olan bağlılığından dolayı çarımha gerildi; Ney, bir zamanlar reddettiği Napolyon’a olan bağlılığından dolayı vurularak öldürüldü.

Şimdiye kadar anlatılan örnekler karşılaştırma düşüncesini içermektedir ve benzerlik üzerine kurulmuştur. Bu örnekler çok daha fazla arttırılabilir, ama bu bağlamda yeteri kadar anlatıldığına inanılmaktadır. Bununla birlikte, Kutsal Yazılar’daki insan unsurunun kutsal olmayan tarihteki hikayelerle olan uyum ve benzerlikleri konusundaki bu özet tartışmayı kapatırken, Müjdecilerin hikayelerine yapılabilecek gerçeğin başka bir testinden biraz

bahsedilebilir. Bu test herhangi belirli bir tarihsel gerçekler grubuna odaklanmış bir karşılaştırmadan elde edilmemiştir. İncil yazarları ve insan ırkının tecrübelerinden oluşmuş ifadelerin arasından, anında fark edilen ve ayrılmaz olan bağlantıdan çıkmaktadır. Tek bir örnek bunu açıklamaya yetecektir. İsa çarmıha çivilendiğinde, haçlanma sırasında orada bulunan Aziz Yuhanna hariç, geri kalan Elçilerin orada olmaması üzücü ve dokunaklıydı. Nasıralı'nın erkek takipçileri, Efendi'lerinin en acı zamanında ona destek olmak ve teselli vermek için yanında değillerdi. Ama kadın takipçileri sonuna kadar O'nunlaydı. Annesi Meryem, Mecdelli Meryem, Müjdeci Aziz Yuhanna'nın annesi Salome ve diğerleri, şüphesiz Celile'den takip eden kadınlar, O'na yardım etmek ve varlıklarıyla O'nu teselli etmek için oradaydılar. Çarmıhta onlar, O'nun yanındaydı ve üçüncü günün sabahında O'nu karşılamak için yine onlar oradaydı. Diriliş sabahı günün ilk ışıkları dünyayı aydınlatmaya başladığında, yine bu aynı kadınlar baharat taşıyarak acele acele mezara giderlerken görülüyor. Ölümsüz sevgi için güzel kokulu sunular taşıyorlardı. Kadınların sadakatleri ve adanmışlıkları ile Keder Adamı'nın adımlarını takip eden erkeklerin tereddütlü sadakatleri arasında ne kadar da çok fark var! Elçilerinden biri O'nu inkar etti, diğeri ele verdi ve biri hariç hepsi O ölümle pençeleşirken, O'nu terk ettiler. Kendi yurttaşları O'nu alçakça çarmıha gerdi. Ama “Yeni Antlaşma'da adı geçen hiç bir kadın asla sesini Tanrı'nın Oğlu'na karşı yükseltmedi.”

Kutsal Yazılar'da görülen kadınların adanmışlığı, evrensel tarih ve tecrübeye de görülmektedir. Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'nın bize bu adanmışlıktan bahsetmesi “evet, bu her ülkede ve her zaman için doğrudur” dememiz için yeterlidir. Bunun sadece tarihten değil, beşikten mezara kadar yaşamın tamamından kendi tecrübelerimizle öğrendik. Üzüntünün gecesi hiç bir zaman bir annenin aydınlatamayacağı kadar karanlık olmamıştır. Sağı solu belli olmayan evladın cezası hiç bir zaman annesinin kollarını açmayacak kadar çok kötü olamaz. Kişisel sevgi dolu sadakatlerini geçip kadınların vatansever adanmışlıklarına bakarsak, kadınların sadakati inkar edilemez. Denilir ki Fransa'nın kadınları, Alman savaşının borcunu ödemiştir. Sparta'lı annenin asker oğluna olan mesajı tekrar etmek için çok fazla bilinmektedir. Scipio'nun lejyonları Kartaca şehrinin duvarlarını kuşattığında ve umutsuzluk Punic şehrinin sakinlerini sardığında, Kartaca'lı kadınlar uzun siyah saçlarını Kartaca'lı okçuların yayları için kesmişlerdi. Örnekler daha da çoğaltılabilir; ama bunlar İncil'deki kadınların, Meryem, Marta ve Salome'nin, dünyadaki bildiğimiz adanmış kadınlardan olduğunu göstermeye yeter.

Özetlersek, eğer İncil yazarları inanılmaya değer değilse, insan ırkının laik tarihsel olayları arasından mantıklı inanç için bir temel olmadığını ilan ederiz. Başka hiçbir edebiyat, Yeni Antlaşma'daki biyografiler kadar çok tarihsel inceleme içermez. Tek bir halkayla değil, üç büyük halkayla günümüz İncil'i ile Elçisel İncil arasında bağlantı kurabiliriz. Muhteşem el yazmaları: Vatikan, Alexandrian ve Sinaitic. 4. ve 5. yüzyıldan kalma bu el yazmaları ya orijinal kopyalar ya da en azından orijinalerin ilk kopyaları olması gerekir. Günümüzde Kutsal Kitap bu el yazmalarında tamamıyla vardır.

İlk yazıldıkları dilden başka dillere yapılan çeviriler, Elçilerle günümüz arasında mükemmel bir bağlantı kurmaktadır. Aziz Jerome'nin meşhur Latin tercümesi olan Vulgata, İ.S. 385 yılında tamamlanmıştı. Bu çeviriyi yaparken “antik (Grek) kopyaları” kullandığını bu büyük alimin kendisi söylemiştir. İ.S. 385 yılında antik olarak nitelendirilen el yazmaları ya orijinal yazılar olmalı ya da en azından ilk kopyaları. Vulgata, tek başına bile ilk Hristiyanlar tarafından kullanılan ve günümüzde okuduğumuz Kutsal Kitap arasında mükemmel bir tarihsel bağlantıdır.

Yine Kilise Babaları'nın Yazıları da, bu neslin Kutsal Kitap'ıyla, Mesih'in takipçilerinin ilk nesli arasında hiçbir eksiği olmayan bir bağlantı oluşturmaktadır. Eğer dünyadaki bütün İnciller yok edilmiş olsaydı bile, bu yazılardaki alıntı kısımlarından neredeyse mükemmel bir İncil tekrar oluşturulabilirdi, çünkü sayısı çoktur ve tamdırlar. Aziz Pavlus'un yol arkadaşları Barnaba ve Klement'ten başlayarak günümüze kadar gelirse her

nesilde, günümüz Eski ve Yeni Antlaşma'sı ile inancımızı ilk yayanlarınkinin arasında bir fark olmadığını ispatlayan kanıtlar görürüz. Eski Kilise Babaları'nın Yazıları'ndan oluşan ispat zinciri yüz bağlantıdan oluşmaktadır, her birinin kendi içinde mükemmel ve diğer yüzlercesiyle bağlantılı olması onları iki kat kuvvetli yapar. Eğer bu çeşitli tanıklıklar, Elyazmaları, Çeviriler, Kilise Babaları'nın Yazıları, birbirlerine destekleme ve uyum için tek başlarına değil de topluca ele alınırsa, o zaman elimizde sadece bir zincir değil, daha çok bir çok kablodan oluşan, zaman denizini aşmış günümüz Kutsal Kitap'ını, Elçisel zamandakiyle birbirine bağlayan devasa bir ruhsal kablomuz oluyor.

Eğer bu çeşitli yazıların yüzyıllar arasından günümüze kadar bozulmuş olabileceği veya bozulduğu ileri sürülerek itiraz edilirse, buna cevap olarak böyle fikirleri tarihin gerçeklerinin reddettiği verilebilir. Greenleaf'ın öne sürdüğü fikrine göre, karşı mezheplerin kıskançlığı, onları sahtekarlıktan ve bozulmadan korudu. Bu mezheplerin yanına şu da eklenebilir; kafirler, Hristiyan inancının belli başlı öğretilerine açıkça saldırdılar ve İncil hikayelerini saldırılarına hedef yaptılar. Onlar da bu yazılarda bozulmaya neden olabilecek herhangi bir kaynağın denemelerini bulup ilan ederlerdi.

Muhtemelen Kutsal Kitap kitaplarının korunduğuna dair göze çarpan en inandırıcı son bir şey de, her zaman bu kitapları saygıyla koruyan insanların olmasıdır. Modern dünyanın bu saygının anlamını takdir etmesi ve korumanın boyutunu tamamen anlaması çok zordur. Baskı zamanından önce herkesin İncil'e sahip olmadığı ve olamadıkları hatırlanmalıdır. Orta çağda tek bir kopyaya sahip olabilmek küçük bir servete mal oluyordu. Aşırı derecede az bulunması sadece ticari değerini arttırmamıştır. Tıpkı kralın halk arasında ne kadar az görünürse o kadar kutsal ve gizemli olması ilkesi gibi, kitapların az bulunması onlara muhteşem bir kutsallık kazandırmıştır. Yüzyıllar boyunca sinagoglar ve manastırlar Kutsal Kitapların buldukları yerlerdi. Kutsal Kitap'ın herhangi bir parçasına kasıtlı olarak yapılacak bir bozma, Tanrı'ya küfür veya mabede saygısızlık olarak görülürdü. Sadece bu nedenlerden dolayı bile Kutsal Yazılar, günümüze saptırılmadan ve bozulmadan nasıl geldiklerini açıklamaya yeter.

Bu farklı nedenler Greenleaf tarafından ortaya konan hukuk kuralının mantıklı temelidir. İncil hikayelerine günümüz mahkemelerinde bu kural uygulanırdı.

Starkie'nin ortaya koyduğu hukuk testlerine göre Müjdecilere inanılması gerekir. Çünkü: (1) Dürüst ve samimiydiler, bunun anlamı, doğruyu anlattıklarına inanıyorlardı; (2) şüphesiz iyi bir zekaya sahip adamlardı ve Yeni Antlaşma'daki hikayelerde yazdıkları gerçeklerin görgü şahitleriydiler; (3) farklı zamanlarda ve farklı yerlerde bütün temel detaylarla birbirleriyle tamamen uyum içinde yazan bağımsız tarihçilerdi; (4) mucizeler dışında -ki şüpheciler bunları tamamen çürütememişlerdir- tanıklıkları insan tecrübesiyle tamamıyla uyum içindedir; (5) tanıklıkları zamanlarının bütün sosyal, tarihi ve dini olaylarıyla, öğretileri ve tecrübeleriyle, bir o kadar da her çağdaki evrensel tarihin tamamıyla uyumludur.

Antik çağlardan bozulmamış gerçekten doğan bir mesaja sahip olarak, İsa'nın duruşmasını tartışmak için mükemmel bir kaynağa sahip olduğumuza inanıyorum.

(Walter M. Chandler, The Trial of Jesus, 1. Cilt, New York: The Empire Publishing Co., 1908, s. 12-70)

NOTLAR

Tüm kaynakça, belirli bir kaynaktan yapılan ilk aktarmaya göre sıralanmıştır. Aynı kaynaktan yapılan diğer alıntılarda sadece yazarın adı ve başlık yazılmıştır.

1. Thomas Arnold, Sermons on the Christian Life – Its Hopes, Its Fears, and Its Close, s. 324.
2. Brooke F. Westcott, The Gospel of the Resurrection, 4. baskı, Londra, n.p., 1879, s. 4-6.
3. Paul L. Maier, Independent Press-Telegram, Long Beach, Calif., 21 Nisan 1973, s. A-10.
4. Linton H. Irwin, A Lawyer Examines the Bible, Grand Rapids, Mich., Baker Book House, 1943, s.14.
5. Wilbur Smith, Therefore Stand, Grand Rapids, Mich., Baker Book House, 1965, s. 425, 584.
6. Val Grieve, Verdict on the Empty Tomb, Londra, Church Pastoral Aid Society, 1976, s. 26.
7. C.S. Lewis, Suprised by Joy, Londra, Geoffrey Bles, 1955, s. 211, 215, 223.
8. Matta 16:21.
9. Markos 8:31.
10. Yuhanna 2:19-21.
11. 1. Korintliler 15:13-17.
12. J.N.D. Anderson, Christianity: The Witness of History, copyright Tyndale Press 1970, Inter-Varsity Press, Downer's Grove, III., s.13.
13. Romalılar 1:4.
14. James Edward Leslie Newbiggin, The Finalty of Christ, Richmond, John Knox Press, 1969, s. 62.
15. Yuhanna 8:32.
16. Matta 22:37.
17. 1. Petrus 3:15.
18. Lawrence Burkholder, "A Dialogue on Christ's Resurrection," Christianity Today, Vol. XII, 12 Nisan 1968, s. 6.
19. Age.
20. Age., s. 7.
21. Clark Pinnock, "The Tombstone That Trembled," Christianity Today, Vol. XII, 12 Nisan 1968, s. 8.
22. Age., s. 10.
23. John Warwick Montgomery, Where Is History Going?, Minneapolis, Bethany Fellowship, 1967, s. 71.
24. William Neil, The Rediscovery of the Bible, s. 33.
25. Vincent Taylor, The Formation of the Gospel Tradition, ltd. 2.nd ed., Londra, MacMillan and Co., 1935, s. 135.
26. 2. Petrus 1:16.
27. 1. Timoteos 1:4.
28. Yuhanna 9:32.
29. Elçilerin İşleri 17:16-34.
30. The New Encyclopedia Britannica, Vol. VIII, Micropaedia, 22nd ed., Chicago, H. Hemingway Pub., 1981, s. 985.

31. James B. Conant, *Science and Common Sense*, New Haven, Yale Univ. Press, 1951, s.25
32. *The Basic Dictionary of Science*, New York, MacMillan and Co., 1965, s. 404.
33. *The Harper Encyclopedia of Science*, James R. Newman, ed., New York, Harper & Row, 1967, s. 1048.
34. Elçilerin İşleri 1:3.
35. Wolfhart Pannenberg, "A Dialogue on Christ's Resurrection," *Christianity Today*, Vol. XII, 12 Nisan 1968, s. 10.
36. Ronald Sider, "A Case for Easter," *His*, Nisan 1972, s. 27-31.
37. Ethelbert Stauffer, *Jesus and His Story*, çeviren Dorothea M. Barton, New York, Knopf, 1960, s. 17.
38. Philip Schaff, *History of the Christian Church*, Vol. 1, New York, Charles Scribner's Sons, 1882, s. 175.
39. F.F. Bruce, *The New Testament Documents: Are They Reliable?*, 5. baskı, Downer's Grove, Ill., Inter-Varsity Press, 1960, s. 119.
40. *Federal Rules of Evidence*, St. Paul, West Publishing Co., 1979, Rule 901 (b) (8). Ayrıca bakınız: *McCormick's Handbook of the Law of Evidence*, Edward W. Cleary, ed., St. Paul, West Publishing Co., 1972, s. 560.
41. John Warwick Montgomery, "Legal Reasoning and Christian Apologetics," *The Law Above the Law*, Oak Park, Ill., Christian Legal Society, 1975, s. 88, 89.
42. William F. Albright, *Recent Discoveries in Biblical Lands*, New York, Funk & Wagnalls, 1955, s. 136.
43. John A.T. Robinson, *Time*, 21 Mart 1977, s. 95.
44. Frederick G. Kenyon, *The Bible and Archaeology*, New York, Harper & Row, 1940, p. 288.
45. F.F. Bruce, *The New Testament Documents: Are They Reliable?*, s. 15.
46. Paul L. Maier, *First Easter*, New York, Harper & Row, 1973, s. 122.
47. William F. Albright, *From the Stone Age to Christianity*, 2. baskı, Baltimore, Johns Hopkins Press, 1946, s. 297, 298.
48. Millar Burrows, *What Mean These Stones?*, New York, Meridian Books, 1956, s. 52.
49. *Age.*, s. 2.
50. Howard Vos, *Can I Trust My Bible?*, Chicago, Moody Press, 1963, s. 176.
51. Louis Gottschalk, *Understanding History*, 2. baskı, New York, Knopf, 1969, s. 150, 161, 168.
52. 2. Petrus 1:16.
53. Elçilerin İşleri 1:1-3.
54. Luka 1:1-3.
55. Elizabeth S. Loftus, "The Eyewitness on Trial," *Trials*, Vol. 16, No. 10, Ekim 1980, s. 30-35. Ayrıca Buckhout, "Eyewitness Testimony," *Scientific American*, Aralık 1974, s. 23-31.
56. *Age.*
57. *McCormick's Handbook of the Law of Evidence*, Edward W. Cleary, ed., St. Paul, West Publishing Co., 1972, s. 586, 587.
58. *Federal Rules of Evidence*, Rule 801 and 802.
59. John Warwick Montgomery, "Legal Reasoning and Christian Apologetics," s. 88, 89.
60. Matta 28:1-7.
61. Matta 28:9,10.
62. Matta 28:16-20.

63. Luka 24:24.
64. Yuhanna 20:24-29.
65. Federal Rules of Evidence, Rule 803(5).
66. Elçilerin İşleri 2:22.
67. McCormick's Handbook of the Law of Evidence, s. 43.
68. Justin Ruffin, State v. Morris, 84, N.C. 764.
69. John Warwick Montgomery, "Legal Reasoning and Christian Apologetics," s. 88, 89.
70. F.F. Bruce, The New Testament Documents: Are They Reliable?, s. 44-46.
71. Louis Gottschalk, Understanding History, s. 151.
72. Elçilerin İşleri 1:1.
73. Stan Gundry, An Investigation of Fundamental Assumption of Form Criticism, Dept. of N.T. Language and Lit.'e sunulmuş bir tez, Talbot Theol. Seminary, Haziran 1963, s. 45.
74. Louis Gottschalk, Understanding History, s. 168.
75. Age.
76. William M. Ramsay, The Bearing of Recent Discovery on the Trustworthiness of the New Testament, Londra, Hodder & Stoughton, 1915, s. 222.
77. William M. Ramsay, St. Paul the Traveller and the Roman Citizen, Grand Rapids, Mich., Baker Book House, 1962.
78. Elçilerin İşleri 18:12.
79. Elçilerin İşleri 28:7.
80. Elçilerin İşleri 17:6.
81. Elçilerin İşleri 14:6.
82. Luka 3:1.
83. E.M. Blaiklock, The Acts of the Apostles, Grand Rapids, Mich., Wm. B. Eerdmans Publ. Co., 1959, s. 89.
84. F.F. Bruce, "Archaeological Confirmation of the New Testament," Revelation and the Bible, Carl Henry, ed., Grand Rapids, Mich., Baker Book House, 1969, s. 331.
85. F.F. Bruce, The New Testament Documents: Are They Reliable?, s. 90.
86. Philo, Logatio and Gaium 38.
87. Yuhanna 18:13.
88. Matta 26:57.
89. Matta 26:59.
90. Matta 27:2.
91. Luka 23:7.
92. Luka 23:11-25.
93. Matta 27:11.
94. Haim Cohn, "Reflections on the Trial," Judaism, Vol. 20, 1971, s. 11; ayrıca The Trial of Jesus, Joseph Blinzler.
95. Justin, Digest 48, 4, 1:48, 4, 11.
96. Haim Cohn, "Reflections on the Trial, s. 11.
97. Robert M. Grant, "The Trial of Jesus in the Light of History," Judaism, Vol. 20, 1971, s. 39.
98. Solomon Zeitlin, "The Crucifixion of Jesus Re-examined," Jewish Quarterly Review, Vol. 31, 1940-41, s. 366.
99. Age.
100. David Flusser, "A Literary Approach to the Trial of Jesus," Judaism, Vol. 20, 1971, s. 30.
101. Age.

102. Paul L. Maier, *First Easter*, s. 24.
103. Solomon Zeitlin, "The Crucifixion of Jesus Re-examined," s. 335.
104. Age.
105. Matta 27:26.
106. Cicero, *V in Verrem*, 64.
107. Will Durant, *Caesar and Christ*, New York, Simon & Schuster, 1944, s. 572.
108. Flavius Josephus, *De Bello Judaico*, 7.202, 203.
109. Luka 23:2.
110. Ernst Bammel, "Crucifixion as Punishment in Palestine," *The Trial of Jesus*, Naperville, Ill., Alex R. Allenson, Inc., 1920, s. 162.
111. *Yasanın Tekrarı* 21:23.
112. C. Truman Davis, "The Crucifixion of Jesus," *Arizona Medicine*, Mart 1965, s. 185.
113. Eusebius, "The Epistle of the Church in Smyrna," *Trials and Crucifixion of Christ*, A.P. Stout, ed., Cincinnati, Standart Publishing, 1886.
114. Will Durant, *Caesar and Christ*, s. 572.
115. Pierre Barbet, *A Doctor at Calvary*, New York, P.S. Kennedy & Sons, 1953, s. 44.
116. J.W. Hewitt, "The Use of Nails in the Crucifixion," *Harvard Theological Review*, Vol. 25, 1932, s. 29-45.
117. N. Haas, "Anthropological Observations on the Skeletal Remains from Giv' at ha-Mivtar," *Israel Exploration Journal*, Vol. 20, 1970, s. 39.
118. Age., s. 42.
119. Yuhanna 19:32, 33.
120. N. Haas, "Anthropological Observations on the Skeletal Remains from Giv' at ha-Mivtar," s. 57.
121. Age., s. 58.
122. C. Truman Davis, "The Crucifixion of Jesus," *Arizona Medicine*, s. 186.
123. Age., s. 185, 186.
124. Stuart Bergsma, "Did Jesus Die of a Broken Heart?" *The Calvin Forum*, Mart 1948, s. 165.
125. Age.
126. Age.
127. Will Durant, *Caesar and Christ*, s. 572.
128. Age., s. 573.
129. Paul L. Maier, *First Easter*, s. 112.
130. V. Tzaferis, "Jewish Tombs at Near Gib'at ha-Mivtar, Jerusalem," *Israel Exploration Journal*, Vol. 20, 1970, s. 30.
131. Robert Willis, "Architectural History of the Holy Sepulchre," *Holy City*, ed. George Williams, Londra, John W. Parker Publ., Vol. II, 1849.
132. Seder Nezikin, "Sanhedrin 46a," *The Babylonian Talmud*, Londra, The Sancino Press, 1935, s. 304.
133. *M. Shabbath* 23.5.
134. A.P. Bender, "Beliefs, Rites, and Customs of the Jews, Connected With Death, Burial, and Mourning," *The Jewish Quarterly Review*, Vol. VII, 1895, s. 259, 260.
135. Flavius Josephus, *Antiquities of the Jews*, Vol. 3, Chap. 8, Sec. 3.
136. A.P. Bender, "Beliefs, Rites, and Customs of the Jews, Connected With Death, Burial, and Mourning," *The Jewish Quarterly Review*, s. 261.
137. Age.
138. John Chrysostom, *Homilies of St. John*, Grand Rapids, Mich., Wm. B. Eerdmans, reprint 1969, s. 321.
139. Matta 27:60.

140. Markos 16:1-4.
141. Matta 27:63.
142. Paul L. Maier, First Easter, s. 111.
143. Matta 28:11.
144. T.G. Tucker, Life in the Roman World of Nero and St. Paul, St. Martin's St., Londra, Macmillan & Co., Ltd., 1910, s. 340-342.
145. Polybius VI. 37, 38.
146. T.G. Tucker, Life in the Roman World of Nero and St. Paul, s. 342.
147. Matta 26:66.
148. Daniel 6:17.
149. Paul L. Maier, First Easter, s. 119.
150. Age., s. 118, 119.
151. Paul L. Maier, "The Empty Tomb as History," Christianity Today, Vol. XIX, 28 Mart 1975, s. 5.
152. Age.
153. Matta 28:11-15.
154. Elçilerin İşleri 5:34-42.
155. Ronald Sider, "A Case for Easter," s. 29.
156. Conversation with Josh McDowell, yazar, Ocak 1981.
157. Paul L. Maier, "The Empty Tomb as History," s. 6.
158. George Currie, The Military Discipline of the Romans from the Founding of the City to the Close of the Republic, tezin özeti Graduate Council of India Univ.'nin himayesinde yayınlanmıştır, 1928, s. 41-43.
159. Bill White, A Thing Incredible, 1944, Israil, Yantez Ltd., 1976.
160. 1. Korintliler 15.
161. Edwin Yamauchi, "Easter – Myth, Hallucination, or History?," Christianity Today, 29 Mart 1974, s. 13.
162. 1. Korintliler 15:6.
163. Merrill C. Tenney, "The Resurrection of Jesus Christ," Prophecy in the Making, Carl Henry, ed., Carol Stream, III., Creation House, 1971, s. 59.
164. Elçilerin İşleri 8:1, 9:1, 2; Filipililer 3:5, 6.
165. Elçilerin İşleri 9:3-6.
166. Yuhanna 7:5.
167. 1. Korintliler 15:7.
168. Elçilerin İşleri 6:7.
169. Paul L. Maier, First Easter, s. 98.
170. J.N.D. Anderson, Christianity: The Witness of History, s. 105.
171. Philip Schaff, History of the Christian Church, s. 175.
172. Charles Alford Guignebert, Jesus, New York, Univ. Book, Inc., 1956, s. 500.
173. Kirsopp Lake, The Historical Evidence for the Resurrection of Jesus Christ, New York, G.P. Putnam's Sons, 1907, s. 250-253.
174. Markos 16:6.
175. Paul L. Maier, First Easter, s. 122.
176. William F. Albright, From the Stone Age to Christianity, s. 297, 298.
177. J.N.D. Anderson, The Resurrection of Jesus Christ," Christianity Today, 29 Mart 1968, s. 6.
178. J.W. Drane, "Some Ideas of Resurrection in the New Testament Period," Tyndale Bulletin, Vol. 24, 1973, s. 103.
179. Age., s. 101.
180. Luka 24:39.

181. Matta 28:9.
182. Theodore R. Sarbin and Joseph B. Juhaz, "The Social Contact of Hallucinations," *Hallucinations: Behavior, Experience and Theory*, R.K. Siegel and L.J. West, eds., New York, John Wiley & Sons, s. 242, 1975.
183. Age.
184. Age., s. 243.
185. Age.
186. L.E. Hinsie and R.J. Campbell, "Hallucination," *Psychiatric Dictionary*, s. 333.
187. J.P. Brady, "The Verdicality of Hypnotic, Visual Hallucinations," *Origin and Mechanisms of Hallucinations*, Wolfram Keup, ed., New York, Plenum Press, 1970, s. 37.
188. Johannes Weiss, *Earliest Christianity: A History of the Period A.D. 30-150*, Vol. 1, ed. & transl. By Frederick C. Grant, New York, Harper Torchbooks, reprinted 1959, s. 287.
189. Theodore R. Sarbin and Joseph B. Juhaz, "The Social Contact of Hallucinations," *Hallucinations: Behavior, Experience and Theory*, s. 242.
190. Luka 24:41, 42; Yuhanna 21:13.
191. Luka 24:39, 40; Yuhanna 20:27.
192. Bakınız: 4. Bölüm, Etken 6.
193. Paul Little, *Know Why You Believe*, Wheaton, Scripture Press, 1967, s. 68,69.
194. Elçilerin İşleri 5:17-42.
195. Matta 27:62-66.
196. Bill White, *A Thing Incredible*, s. 9.
197. George Raymond Beasley-Murray, *Christ Is Alive*, Londra, Lutterworth Press, 1947, s. 33.
198. Paul Althaus, *Die Wahrheit des Kirchlichen Osterglaubens*, s. 22.
199. Paul L. Maier, *First Easter*, s. 120.
200. Matta 28:11-15.
201. George Currie, *The Military Discipline of the Romans from the Founding of the City to the Close of the Republic*, s. 41-43.
202. Matta 26:56.
203. Edward Gibbons, *The History of Decline and Fall of the Roman Empire*, Chicago, William Benton, Publ., reprinted 1952, s. 179.
204. Simon Greenleaf, *An Examination of the Testimony of the Four Evangelists by the Rules of Evidence Administered in the Courts of Justice*, Grand Rapids, Mich., Baker Book House, 1965; reprint of 1874 ed., New York, J. Cockroft & Co., s. 29.
205. J.N.D. Anderson, *Christianity: The Witness of History*, s. 92.
206. David F. Strauss, *Das Leben Jesu*, Darnstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1835, reprint 1969, s. 289.
207. Joseph Klausner, *Jesus of Nazareth*, New York, Macmillan & Co., 1925, s. 414.
208. Elçilerin İşleri 5:33-42.
209. John Warwick Montgomery, *History and Christianity*, s. 35.
210. E. Le Camus, *The Life of Christ*, Vol. III, New York, Cathedral Library Assn., 1908, s. 486.
211. David Friedrich Strauss, *The Life of Jesus for the People*, Vol. 1, 2nd ed., Londra, William & Norgate, 1879, s. 412.
212. *Saturday Review*, 3 Aralık 1966, s. 43.
213. *Newsweek*, 8 Ağustos 1966, s. 51.
214. J.N.D. Anderson, "Resurrection of Jesus Christ," s. 9.
215. Paul L. Maier, *First Easter*, s. 113.

216. McCormick's Handbook of the Law of Evidence, s. 435-437, ayrıca bakınız Val Grieve, Verdict on the Empty Tomb, s. 20.
217. Val Grieve, Verdict on the Empty Tomb, s. 20.
218. Elçilerin İşleri 2:41.
219. J.N.D. Anderson, "Resurrection of Jesus Christ," s. 9.
220. Daniel Fuller, Easter Faith and History, Grand Rapids, Mich., Wm. B. Eerdmans, 1965, s. 259.
221. Yuhanna 7:1-5.
222. Yuhanna 14:6; 15:5; 10:11.
223. Elçilerin İşleri 1:13, 14.
224. Yakup 1.
225. Flavius Josephus, Antiquities of the Jews, Vol. 3, BK 20, Chap. 9, Sec. 1.
226. 1. Korintliler 15:7.
227. Matta 26:56; Markos 14:50.
228. Yuhanna 18:15-17; Markos 14:66-72.
229. Yuhanna 20:19.
230. 1. Korintliler 15:5-7.
231. Elçilerin İşleri 8:1-3; 9:1; 2; 22:3-5.
232. Elçilerin İşleri 9:22.
233. 1. Korintliler 15:8; Elçilerin İşleri 9:3-22; 22:6-21.
234. Robert Grant, Historical Introduction to the New Testament, New York, Harper & Row, 1963, s. 302.
235. Simon Greenleaf, An Examination of the Testimony of the Four Evangelists by the Rules of Evidence Administered in the Courts of Justice, s. 29.
236. George Eldon Ladd, The New Testament and Criticism, Grand Rapids, Mich., Wm. B. Eerdmans, 1967, s. 188.
237. 1. Korintliler 15:3.
238. 1. Korintliler 15:19-26.
239. Yuhanna 10:10.
240. Yuhanna 5:15-18; 10:25-33; daha fazla bilgi için bakınız "Marangozdan Öte", s. 9-24.
241. Yeşaya 1:18.
242. Matta 12:40.
243. Matta 12:40.
244. Markos 8:31; Matta 16:21.
245. Yuhanna 2:19-22.
246. Matta 27:63.
247. 1. Samuel 30:12, 13.
248. Yaratılış 42:17.
249. Matta 12:40.
250. Mishnah, Third Tractate, "B. Pesachim," s. 4a.
251. Mishnah, Tractate "J. Shabbath," Chapter IX, Par. 3.
252. Arthur C. Custance, The Resurrection of Jesus Christ, Doorway Papers, #46, Brookville, 1971, s. 17.
253. Yuhanna 10:30.
254. Matta 9:9.
255. Koloseliler 4:14.
256. Matta 26:70-72.
257. Matta 26:46-50.
258. Matta 26:56.

259. Matta 14:28-31.
260. Markos 10:35-42; Matta 20:20-25.
261. Matta 11:2, 3.
262. Markos 3:21.
263. Luka 4:28, 29.
264. Markos 14:51, 52.
265. "Intro. Vie de Jesus."
266. Luka 1:2, 3.
267. "Die synoptischen Evangelien," s. 412-14.
268. Marcus Dods, "The Bible, Its Origin and Nature," s. 184.
269. Luka'da bunun tam tersi bir öğreti öğretiliyormuş gibi gözüküyor; Luka 12:11, 12; 24:48, 49.
270. "Evidences of Christianity," s. 319.
271. Matta 14:12-20; Markos 6:34-43; Luka 9:12-17; Yuhanna 6:5-13.
272. Luka 22:64.
273. Luka 22:51.
274. Campbells's "Philosophy of Rhetoric," c.v.b. 1, Part III, s. 125.
275. "Intro. Vie de Jesus," s. 62.
276. D.L. Moody, "Sermon on the Resurrection of Jesus."
277. Ayrıca bakınız "Starkie on Evidence," s. 496-99.
278. "Ant.," XVII. 3, 1.
279. "The Brief"te yapılan aktarmaların sahiplerine bakınız.
280. "De iis qui sero puniuntur," s. 554.
281. P. 1080, edit. 45.
282. P. 1247, edit. 24, Huds.
283. P. 1327, edit. 43.
284. "Productique omnes, virgisque caesi, ac securi percussi," Lib. XI. c. 5.
285. Domit. Cap. X. "Patremfamilias manibus objecit, cum hoc titulo, Impie loctus, parmularius."
286. Book LIV.
287. "Aur. Vict. Ces.," Cap. XLI. "Eo pius, ut etiam vetus veterrimumque supplicium, patibulum, et cruribus sufringendis, primus removerit." Ayrıca bakınız Paley's "Evidences of Christianity," s. 266-68.
288. Luka 22:44.
289. Tissot, "Traite des Fers," s. 279, 280.
290. Joannes Schenck a Grafenberg, "Observ. Medic.," Lib. III., s. 458.
291. Voltaire, "Oeuvres completes," vol. xviii. s. 531, 532.
292. De Mezaray, "Histoire de France," vol. iii. S. 306.
293. Yuhanna 19:34.
294. Yuhanna 19:35.
295. Yuhanna 18:6.
296. "Encyc. Brit.," vol. xv. s. 550.